UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00007158 9

ERENTI AFRI
COMOEDIAE

SCRIPTORUM CLASSICORUM
BIBLIOTHECA OXONIENSIS

OXONII
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO
LONDINI ET NOVI EBORACI
APUD HENRICUM FROWDE

Terence

P. TERENTI AFRI

COMOEDIAE

RECOGNOVIT
BREVIQVE ADNOTATIONE CRITICA INSTRVXIT

ROBERTVS YELVERTON TYRRELL
COLLEGII SACROSANCTAE ET INDIVIDVAE TRINITATIS IVXTA DVBLIN SOCIVS

118925
5/10/11

OXONII
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO

PA
6755
A2
1902

OXONII

Excudebat Horatius Hart

Typographus academicus

PRAEFATIO

In hac editione Terenti fabularum paranda hoc mihi praecipue proposui ut lector ante oculos haberet uel certam poëtae orationem uel, ubi de ea dubitari posset, restituendae instrumentum ac rationem. Lectiones igitur quae firma librorum auctoritate innituntur sine notula in textu praebui, neque scripturae uarietates rettuli nisi quae codicum singulorum proprietates uel inter se necessitudines inlustrarent. Errores illos insitos qui codices omnis circumuolitant uexantque, sescenta illa menda plane leuidensia quae libris omnibus inolescunt, notare supersedi; sed locos omnis ubicumque a librorum scriptura recessi semper indicaui et emendationum auctores cum potui suppeditaui.

Quod ad libros manuscriptos attinet, nunc constat inter criticos omnis textus Terentiani firmissimum et auctoritate et antiquitate subsidium exstare atque eminere codicem Bembinum[1] saec. iv^{to} uel v^{to} exaratum et saec. xv^{mo} exeunte a Bernardo Bembo adquisitum; ceteros autem omnis Calliopi cuiusdam grammatici penitus ignoti[2] licentiae obnoxios multis imperitis correctionibus et additamentis inscitis refertos esse. Hi sunt codices tali ordine in classibus tribus dispositi ut ii qui preti maioris Umpfenbachio

[1] In hoc codice correctorum duae manus uersatae sunt, *antiqua* (A^1) saec. fort. x^{mi} aut xi^{mi}; *recens* (A^2) saec. xv^{mo} non prior. Manus recens addidit correctiones suas ex codice qui ad familiam *DG* pertinebat et interdum integram recensionem Calliopianam refert. Correctiones manifesto falsas memorare nolui. Scriptus est Bembinus in membranis litteris quadratis, singulis uocibus non distinctis.

[2] Tertio post Christum saeculo, quippe cuius recensione Donatus iam usus sit, adsignandus esse uidetur.

et editoribus post eum plerisque esse uidentur priorem locum habeant inferioribus, posteriorem inferiores:—

Codex	Saec.	Locus	Sigla
I.			
Bembinus	iv. v	Bibl. Vaticana	*A*
II.			
Victorianus	ix. x	Bibl. Vaticana	*D*
Decurtatus	xi. xii	Bibl. Vaticana	*G*
III.			
Parisinus	ix. x	Lutetia	*P*
Vaticanus	ix. x	Bibl. Vaticana	*C*
Basilicanus	x	Bibl. Vaticana	*B*
Ambrosianus	x	Mediolanum	*F*
Riccardianus	xi	Florentia	*E*
Fragmentum Vindobonense	x. xi	Vindobona	*V*

Vaticanus ex eodem quo Parisinus fonte fluxisse uidetur, Basilicanus Vaticanum ad uerbum transcripsisse, parte aliqua ex Victoriano desumpta. Ambrosianus et Riccardianus longius a Parisino distant.

Cum autem constet, ut dixi, Bembinum omnibus praestare, ceteros locum inferiorem habere, non tam plene inter doctos conuenit quo necessitudinis uinculo codices Calliopiani inter se coniuncti sint, neque an praecipua quaedam sit habenda fides duobus illius familiae libris, Victoriano et Decurtato (*DG*), quos cum Ritschl Bembino adiunxisset ut tabe Calliopiana intactos, breui postea Dziatzko et Umpfenbach in familiam Calliopianam relegauerunt, nuper denique uir doctus E. M. Pease in Uniuersitate Californiensi Professor codicibus *PCB* posthabuit (*Transactions of the American Philological Society for* 1887, vol. xviii[1]), ut recensionem Calliopianam primum et plurimum perpessos[2].

[1] Videnda sunt insuper quae Minton Warren ibidem iii. 59 sqq. de codice *P* et Bentlei libris manuscriptis disseruit.

[2] Hoc ordine codices dispositos uelit uir doctus: *APCBFDEGV*.

Longum est uirorum doctorum qui de hac re disseruerunt sententias uarias referre. Satius duco iudicium exscribere (mihi ipsi ualde probabile) quod Dziatzko, uir optime de Terentio meritus, in editionis suae praeclarae (Lipsiae, 1884) praefatione protulit:

> nobis persuademus praeter Bembinum et Calliopii recensionem tertium quendam fontem, a Bembino quod ad textum attinet paulo propius distantem, nobis agnoscendum esse: unde Victoriani familiam ita fluxisse ut Calliopii recensio uolgo recepta gradatim magis in eam penetraret maximeque textu exaequato uel nomen suom alteri familiae inderet. ita aptissime et similitudo illa quae est familiae δ[1] cum *A*, et eius proprium quoddam pretium et quod plerumque cum recensione γ congruit explicatur.

Sed Terenti emendandi ratio non solum a libris manuscriptis pendet: adminicula habemus pleniore quam adsolet modio ueterum scriptorum testimonia, grammaticorum commenta, uirorum denique doctorum a litteris renatis usque ad hunc diem lucubrationes. Inter grammaticos familiam ducit Aelius Donatus qui saec. iv^{to} commentarium in Terenti Comoedias scripsit adhuc integrum exstantem, excepta illa operis parte quae ad *Heauton timorumenon* attinet. Huic accedunt Eugraphius Seruius Priscianus Probus qui quantulum lucis Terentio attulerint ex adnotatione perspexeris. Inter editores facile primas agit Ricardus Bentley, qui doctrina infinita, iudicio subtilissimo, coniectandi sollertia felicissima, sensus mirando ac paene diuino acumine, studiis Terentianis et potissimum artis metricae cognitioni tantum profuit quantum non alii cuncti. Huius uestigiis insistentes et huius uia ac ratione magna ex parte usi optime de Terentio meriti sunt Fridericus Ritschl et Alfredus Fleckeisen, cuius editionem anni 1898—discrepantem immane quantum ab editione stereotypa anni 1857, quam citant Umpfenbach et Dziatzko—in hac recensione paranda semper inter manus habebam. Huius ex subtili praesertim in re metrica sensu magnum fructum percepi,

[1] Codices *DG* quibus saepe *EL* (Lipsiensis saec. x) cum *V* accedunt littera δ, reliquos autem littera γ denotant Dziatzko aliique.

et correctiones in textum inserui eo minore dubitatione quo mihi persuasum est librarios de re metrica perpaulum aut nil omnino sciuisse aut curasse, et saepe ordini uerborum cottidiano consulentis rhythmum et metrum et ipsam prosodiam pessum dedisse[1].

Nouae editionis Terenti et debet esse et diu erit fundamentum apparatus criticus quem Umpfenbach (Berolini 1887) admirabili diligentia congessit. Hinc desumptae sunt codicum lectiones omnes in hac editione memoratae, et huic acceptam refero magnam partem emendationum quas in notulis rettuli. In *orthographia* ut in aliis rebus Bembinum quam proxime secutus sum, cuius librario *quod aliquod* pro *quot aliquot* scribenti ut morem gessi ita K pro H semper exhibentem non modo imitari nolui uerum etiam hanc scripturae peruersitatem in lectionibus Bembini memorandis ubique correxi. Neque etiam ceteras huius codicis proprietates, litteras quadratas et orationem sine ulla singulorum uocabulorum distinctione continuatam, exhibere in notis mihi placuit.

Coniecturas admisi aliorum raro, meas ipsius perraro: sed coniecturis non adnumero locos ubi simplici uerborum translatione metro aut rhythmo opitulatum uentum est, aut ubi leuis orthographiae immutationes, uelut *rest* pro *res est* et *reapse* pro *re ipsa*, in textum recepi, aut ubi *equidem* pro *quidem* restitui, qui error non raro, quamuis metro refragante, in textum se insinuauit, ignorantibus scilicet librariis *equidem* cum secunda uel tertia persona posse coniungi.

Denique agendae sunt grates cum uiro docto ac comi typographei praefecto tum conlegae meo coniunctissimo Ludouico Purser cuius operae in schedis recensendis benigne mihi datae multa sagacia monita multa menda sublata debeo.

[1] In *Adelph.* 60 codd. in lect. *clămitans* consentiunt, et saepissime *perĭculum dĭuitias* pro *periclum ditias* exhibent.

Dabam Dublini
Mense Sept. MCMII.

C. SVETONI TRANQVILLI VITA P. TERENTI AFRI[1]

P. Terentivs Afer, Karthagine natus, seruiit Romae Terentio Lucano senatori, a quo ob ingenium et formam non institutus modo liberaliter, sed et mature manu missus est. quidam captum esse existimant: quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet, cum inter finem secundi Punici belli et initium tertii et natus sit et mortuus. nec si a Numidis aut Gaetulis captus sit, ad dominum Romanum peruenire potuisse, nullo commercio inter Italicos et Afros nisi post deletam Karthaginem coepto. hic cum multis nobilibus familiariter uixit, sed maxime cum Scipione Africano et C. Laelio, quibus etiam corporis gratia conciliatus existimatur. quod et ipsum Fenestella arguit, contendens utroque maiorem natu fuisse. quamuis et Nepos aequales omnes fuisse tradat et Porcius suspicionem de consuetudine per haec faciat:

Dum lasciuiam nobilium et laudes fucosas petit,
dum Africani uocem diuinam inhiat auidis auribus,
dum ad Philum se cenitare et Laelium pulchrum putat,
dum in Albanum crebro rapitur ob florem aetatis suae:
suis postlatis rebus ad summam inopiam redactus est.
itaque ex conspectu omnium abit in Graeciam terram ultumam.
mortuos Stymphalist Arcadiae oppido. nil Publio
Scipio profuit, nil illi Laelius, nil Furius,
tres per id tempus qui agitabant nobiles facillume.
eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam,
saltem ut esset, quo referret obitum domini seruolus.

scripsit comoedias sex. ex quibus primam Andriam cum aedilibus daret, iussus ante Caecilio recitare ad cenantem cum

[1] *Cum huius editionis sit Terentium non Suetonium aut Donatum recognoscere, dedi ex recensione Frid. Ritschli* (*Op. Phil.* iii. pp. 204–14, *Lipsiae* 1877) *Suetoni* Vitam Terenti *quam Aelius Donatus commento suo in poetae fabulas cum suo auctario praemisit. Duobus tantum in locis, quibus notulas apposui, ab eximia Ritschli editione dissentire ausus sum.*

uenisset, dicitur initium quidem fabulae, quod erat contemptiore uestitu, subsellio iuxta lectulum residens legisse, post paucos uero uersus inuitatus ut accumberet cenasse una, dein cetera percucurrisse non sine magna Caecilii admiratione. et hanc autem et quinque reliquas aequaliter populo probauit: quamuis Volcatius in dinumeratione omnium ita scribat:

Simitur Hecura sexta exclusast fabula.

Eunuchus quidem bis dei⟨nceps⟩ acta est meruitque pretium quantum nulla antea cuiusquam comoedia, octo milia nummum. propterea summa quoque titulo ascribitur. * * *
* * * * * * * * * * * * * * *
nam Adelphorum principium Varro etiam praefert principio Menandri. non obscura fama est adiutum Terentium in scriptis a Laelio et Scipione: eamque ipse auxit, numquam nisi leuiter se tutari conatus, ut in prologo Adelphorum:

Nam quod isti dicunt maleuoli, homines nobiles
hunc adiutare assidueque una scribere,
quod illi maledictum uehemens esse existumant:
eam laudem hic ducit maxumam, quom illis placet
qui uobis uniuorsis et populo placent,
quorum opera in bello, in otio, in negotio
suo quisque tempore usust sine superbia.

uidetur autem leuius se defendisse, quia sciebat Laelio et Scipioni non ingratam esse hanc opinionem. quae tum magis et usque ad posteriora tempora ualuit. C. Memmius in oratione pro se 'P. Africanus' inquit 'a Terentio personam mutuatus, quae domi luserat ipse, nomine illius in scaenam detulit.' Nepos auctore certo comperisse se ait C. Laelium quondam in Puteolano kalendis martiis admonitum ab uxore, temperius ut discumberet, petisse ab ea ne se interpellaret, seroque tandem ingressum triclinium dixisse non saepe in scribendo magis sibi successisse: deinde rogatum ut scripta illa proferret, pronuntiasse uersus qui sunt in Heauton timorumeno:

Satis pol proterue me Syri promissa huc induxerunt.

Santra Terentium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indiguerit, non tam Scipione et Laelio uti potuisse, qui tunc adulescentuli fuerint, quam C. Sulpicio Gallo, homine docto,

quo consule ⟨Megalens⟩ibus ludis initium fabularum dandarum fecerit, uel Q. Fabio Labeone et M. Popillio, consulari utroque ac poeta. ideo ipsum non iuuenes designare qui se adiuuare dicantur, sed uiros quorum operam et in bello et in otio et in negotio populus sit expertus. post editas comoedias, nondum quintum atque uicesimum ingressus annum, causa uitandae opinionis qua uidebatur aliena pro suis edere, seu percipiendi Graecorum instituta moresque quos non perinde exprimeret in scriptis, egressus urbe est neque amplius rediit. de morte eius Volcatius sic tradit:

Sed ut Afer populo sex dedit comoedias,
iter hinc in Asiam fecit. ut nauem semel
conscendit, uisus numquam est: sic uita uacat.

Q. Cosconius redeuntem e Graecia perisse in mari dicit cum fabulis conuersis a Menandro: ceteri mortuum esse in Arcadia siue Leucadiae tradunt, Cn. Cornelio Dolabella M. Fuluio Nobiliore consulibus, morbo implicitum ex dolore ac taedio amissarum sarcinarum quas in naue praemiserat, ac simul fabularum quas nouas fecerat. fuisse dicitur mediocri statura, gracili corpore, colore fusco. reliquit filiam, quae post equiti Romano nupsit: item hortulos xx iugerum uia Appia ad Martis. quo magis miror Porcium scribere: 'Scipio nihil ei profuit, nihil Laelius, nihil Furius: eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam.' hunc Afranius quidem omnibus comicis praefert, scribens in Compitalibus:

Terenti non consimilem dicas quempiam.

Volcatius autem non solum Naeuio et Plauto et Caecilio, sed Licinio quoque et Atilio postponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,
conuersum expressumque latina uoce Menandrum
in medium nobis sedatis motibus effers,
quiddam come loquens atque omnia dulcia miscens.

item C. Caesar:

Tu quoque, tu in summis, o dimidiate Menander,
poneris, et merito, puri sermonis amator.

lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis
comica, ut aequato uirtus polleret honore
cum Graecis, neue hac despectus parte iaceres.
unum hoc maceror ac doleo tibi desse, Terenti.

AVCTARIVM AELII DONATI

Haec Suetonius Tranquillus. nam duos Terentios poetas fuisse scribit Maecius, quorum alter Fregellanus fuerit Terentius Libo, alter libertinus Terentius Afer patria, de quo nunc loquimur. Scipionis fabulas edidisse Terentium Vagellius in actione ait :

Tuae, Terenti, quae uocantur fabulae
cuiae sunt? non has, iura qui populis dabat,
summo ille honore affectus, fecit fabulas?

duae ab Apollodoro translatae esse dicuntur comico, Phormio et Hecyra: quatuor reliquae a Menandro. ex quibus magno successu et pretio stetit Eunuchus fabula: Hecyra saepe exclusa, uix acta est.

2 *Post* comica *non post* uis *cum plerisque edd. distinxi.* 4 ac doleo *codd.* : aureolo *Ritschl.*

FABVLARVM ORDO

ANDRIA
HEAVTON TIMORVMENOS
EVNVCHVS
PHORMIO
HECYRA
ADELPHOE

SIGLA

A = codex Bembinus saec. iv uel v in Bibliotheca Vaticana
A^1 = Bembini a prima manu correctio
A^2 = Bembini correctio recens
B = codex Basilicanus saec. x in Basilica Vaticana
C = codex Vaticanus saec. ix uel x in Bibliotheca Vaticana
D = codex Victorianus saec. ix uel x in Bibliotheca Vaticana
E = codex Riccardianus saec. xi nunc in Bibliotheca Riccardiana, olim S. Marci Florentina
F = codex Ambrosianus saec. x in Bibliotheca Mediolanensi
G = codex Decurtatus saec. xi uel xii in Bibliotheca Vaticana
P = codex Parisinus saec. ix uel x in Bibliotheca Parisiensi Imperiali
V = Fragmentum Vindobonense saec. x uel xi Vindobonae
codd. = consensus omnium codd.
Σ = consensus codicum praeter Bembinum

Vbi in notulis textui subiectis meram discrepantiam Bembini sub littera *A* designaui, hoc uolui significare, *A* a prima manu hanc lectionem exhibere. Vtrum Bembinus correctus (A^1, A^2) an Σ an A^1 sive A^2 cum Σ congruens lectionem acceptam praebeant, referre supersedi.

ANDRIA

INCIPIT · ANDRIA · TERENTI · ACTA · LVDIS · MEGALENSIB · M · FVLVIO · M' · GLABRIONE · AEDIL · CVRVL EGIT · L · AMBIVIVS · TVRPIO · [L · HATILIVS · PRAENESTINVS] · MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIS PARIBVS · TOTA · GRAECA · MENANDRV · FACTA · I M · MARCELLO · C · SVLPICIO · COS

Didascalia ex Donati praefatione restituta est

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso créditam meretrículae
genere Ándriae, Glycérium, uitiat Pámphilus
grauidáque facta dát fidem uxorém sibi
fore hánc; namque aliam páter eï despónderat,
gnatám Chremetis, átque ut amorem cómperit,
simulát futuras núptias, cupiéns suos
quid habéret animi fílius cognóscere.
Dauí persuasu nón repugnat Pámphilus.
sed éx Glycerio nátum ut uidit púerulum
Chremés, recusat núptias, generum ábdicat.
mox fíliam Glycérium insperato ádgnitam
hanc Pámphilo, aliam dát Charino cóniugem.

PERSONAE

[PROLOGVS]
SIMO SENEX
SOSIA LIBERTVS
DAVOS SERVOS
MYSIS ANCILLA
PAMPHILVS ADVLESCENS
CHARINVS ADVLESCENS
BYRRIA SERVOS
LESBIA OBSTETRIX
CHREMES SENEX
CRITO SENEX
DROMO LORARIVS
CANTOR

MVTA PERSONA

GLYCERIVM VIRGO.

8 persuasu *Opitz*: suasu Σ *Personarum indices non habent codices; sed aediculam argumentis singulis praefixam habent BCP, quae figuras personarum pictas continet. Desiderantur in A uersus* 1 888

PROLOGVS

Poëta quom primum ánimum ad scribendum ádpulit,
id síbi negoti crédidit solúm dari,
populo út placerent quás fecisset fábulas.
uerum áliter eueníre multo intéllegit;
nam in prólogis scribúndis operam abútitur,
non qui árgumentum nárret, sed qui máliuoli
ueterís poëtae máledictis respóndeat.
nunc quám rem uitio dént quaeso animum adténdite.
Menánder fecit Ándriam et Perínthiam.
qui utrámuis recte nórit ambas nóuerit:
ita nón sunt dissimili árgumento séd tamen
dissímili oratióne sunt factae ác stilo.
quae cónuenere in Ándriam ex Perínthia
fatétur transtulísse atque usum pró suis.
id istí uituperant fáctum atque in eo dísputant
contáminari nón decere fábulas.
faciúntne intellegéndo ut nil intéllegant?
qui quom húnc accusant, Naéuium Plautum Énnium
accúsant, quos hic nóster auctorés habet,
quorum aémulari exóptat neclegéntiam
potiús quam istorum obscúram diligéntiam.
dehinc út quiescant pórro moneo et désinant
male dícere, malefácta ne noscánt sua.
fauéte, adeste aequo ánimo et rem cognóscite,
ut pérnoscatis écquid spei sit rélicuom,
posthác quas faciet de íntegro comoédias,
spectándae an exigéndae sint uobís prius.

8 adtendite *Donatus et Nonius*: aduortite *uel* aduertite Σ 11 ita non *Guyet*: non ita Σ dissimili sunt Σ: *tr. Guyet* sed *uel* set Σ: et *Bentley*

ACTVS I

SIMO SOSIA

SI. Vos ístaec intro auférte : abite.—Sósia,
adés dum : paucis té uolo. *SO.* dictúm puta :
nempe út curentur récte haec ? *SI.* immo aliúd. *SO.* quid est
quod tíbi mea ars effícere hoc possit ámplius ?
SI. nil ístac opus est árte ad hanc rem quám paro,
sed eís quas semper ín te intellexí sitas,
fide ét taciturnitáte. *SO.* exspecto quíd uelis.
SI. ego póstquam te emi, a páruolo ut sempér tibi
apúd me iusta et clémens fuerit séruitus
scis. féci ex seruo ut ésses libertús mihi,
proptérea quod seruíbas liberáliter :
quod hábui summum prétium persoluí tibi.
SO. in mémoria habeo. *SI.* haud múto factum. *SO.* gaúdeo,
si tíbi quid feci aut fácio quod placeát, Simo,
et id grátum fuisse aduórsum te habeo grátiam.
sed hoc míhi molestumst ; nam ístaec commemorátio
quasi éxprobratióst inmemori bénefici.
quin tu úno uerbo díc quid est quod mé uelis ?
SI. ita fáciam. hoc primum in hác re praedicó tibi :
quas crédis esse has nón sunt uerae núptiae.
SO. quor símulas igitur ? *SI.* rem ómnem a principio aúdies :
eo pácto et gnati uítam et consiliúm meum
cognósces et quid fácere in hac re té uelim.
nam is póstquam excessit éx ephebis [Sosia, et

30 *post* haec *interrogandi signum posuit Spengel* 40 haud muto. factum gaudeo *Paumier* 44 inmemori *Guyet* : immemoris Σ 45 *interrogandi signum posuit Dziatzko* 51 Sosia . . . potestas *seclusit C. F. Hermann*

liberius uiuendi fuit potestas], (nam ántea
qui scíre posses aút ingenium nóscere,
dum aetás metus magíster prohibebánt? *SO.* itast.)
SI. quod plérique omnes fáciunt adulescéntuli,
ut ánimum ad aliquod stúdium adiungant, aút equos
alere aút canes ad uénandum aut ad phílosophos,
horum ílle nil egrégie praeter cétera
studébat et tamen ómnia haec medíocriter.
gaudébam. *SO.* non iniúria; nam id árbitror
adpríme in uita esse útile, ut ne quíd nimis.
SI. sic uíta erat: facile ómnis perferre ác pati;
cum quíbus erat quomque úna eis sese dédere;
eórum studiis óbsequi [aduersus nemini,
numquam praeponens se illis]: ita ut facíllume
sine inuídia laudem inuénias et amicós pares.
SO. sapiénter uitam instítuit: namque hoc témpore
obséquium amicos, uéritas odiúm parit.
SI. intérea mulier quaédam abhinc triénnium
ex Ándro commigráuit huc uicíniam,
inópia et cognatórum neclegéntia
coácta, egregia fórma atque aetate íntegra.
SO. ei, uéreor ne quid Ándria adportét mali!
SI. primo haéc pudice uítam parce ac dúriter
agébat, lana ac téla uictum quaéritans;
sed póstquam amans accéssit pretium póllicens
unús et item alter, íta ut ingeniumst ómnium
hominum áb labore prócliue ad lubídinem,
accépit condiciónem, dein quaestum óccipit.
qui tum íllam amabant fórte, ita ut fit, fílium
perdúxere illuc, sécum ut una essét, meum.
egomét continuo mécum 'certe cáptus est:

64 obsequi studiis Σ: *tr. Bentley* aduersus . . . illis *seclusit Bentley* 70 huc uiciniam *cum* C[1] *Spengel*: huc uiciniae *Donatus et uolg.*: huic uiciniae Σ

habet.' óbseruabam máne illorum séruolos
ueniéntis aut abeúntis: rogitabam 'heús puer,
dic sódes, quis heri Chrýsidem habuit?' nam Ándriae
illi íd erat nomen. *SO.* téneo. *SI.* Phaedrum aut Clíniam
dicébant aut Nicératum; [nam] hi tres túm simul
amábant. 'eho, quid Pámphilus?' "quid? sýmbolam
dedít, cenauit." gaúdebam. item alió die
quaerébam: comperíbam nil ad Pámphilum
quicquam áttinere. enim uéro spectatúm satis
putábam et magnum exémplum continéntiae;
nam quí cum ingeniis cónflictatur eíus modi
neque cómmouetur ánimus in ea ré tamen,
scias pósse habere iam ípsum suae uitaé modum.
quom id míhi placebat tum úno ore omnes ómnia
bona dícere et laudáre fortunás meas,
qui gnátum haberem táli ingenio praéditum.
quid uérbis opus est? hác fama inpulsús Chremes
ultro ád me uenit, únicam gnatám suam
cum dóte summa fílio uxorem út daret.
placuít: despondi. hic núptiis dictúst dies.
SO. quid ígitur obstat quór non fiant? *SI.* aúdies.
fere ín diebus paúcis quibus haec ácta sunt
Chrysís uicina haec móritur. *SO.* o factúm bene!
beásti; ei metui a Chrýside. *SI.* ibi tum fílius
cum illís qui amarant Chrýsidem una aderát frequens;
curábat una fúnus; tristis ínterim,
non númquam conlacrumábat. placuit tum íd mihi.
sic cógitabam 'hic páruae consuetúdinis
causa húius mortem tám fert familiáriter:
quid si ípse amasset? quíd hic mihi faciét patri?'

87 Niceratum *cum* Σ *Fleckeisen qui* nam *secl.*: Nicaretum *uolg.*: Niceratum *Ritschl* tum *secluso* 88 symbolam *B*: symbolum *cum codd. plerisque Donatus* 103 uerae *ante* fiant *exhibent DEG* 104 fere Σ: ferme *Charisius*: *ita Fleckeisen* 106 ei *om. BCP et Donatus*: *habent cett.* 107 amarant *Muretus*: amabant Σ

haec égo putabam esse ómnia humani íngeni
mansuétique animi offícia. quid multís moror?
egomét quoque eius caúsa in funus pródeo,
nil étiam suspicáns mali. *SO.* hem, quid id ést? *SI.* scies.
ecfértur; imus. ínterea inter múlieres
quae ibi áderant forte unam áspicio adulescéntulam,
formá *SO.* bona fortásse. *SI.* et uoltu, Sósia,
adeó modesto, adeó uenusto, ut níl supra.
quae cúm mihi lamentári praeter céteras
uisást et quia erat fórma praeter céteras
honésta ac liberáli, accedo ad pédisequas,
quae sít rogo: sorórem esse aiunt Chrýsidis.
percússit ilico ánimum. attat hoc íllud est,
hinc íllae lacrumae, haec íllast misericórdia.
SO. quam tímeo quorsum euádas! *SI.* funus ínterim
procédit; sequimur; ád sepulcrum uénimus;
in ígnem inpositast; flétur. interea haéc soror
quam díxi ad flammam accéssit inprudéntius,
satis cúm periclo. ibi tum éxanimatus Pámphilus
bene díssimulatum amórem et celatum índicat:
adcúrrit; mediam múlierem compléctitur:
'mea Glýcerium' inquit 'quíd agis? quor te is pérditum?'
tum illa, út consuetum fácile amorem cérneres,
reiécit se in eum fléns quam familiáriter!
SO. quid aïs? *SI.* redeo inde irátus atque aegré ferens;
nec sátis ad obiurgándum causae. díceret
'quid féci? quid commérui aut peccauí, pater?
quae sése in ignem inícere uoluit, próhibui,
seruáui.' honesta orátiost. *SO.* recté putas;
nam si íllum obiurges uítae qui auxiliúm tulit,

116 *Fleckeisen*: suspicans etiam Σ: etiam *om. D* quid id est *cum DE Dziatzko*: quid est *cett.* 117 imus Σ, *quam lect. agnoscunt Cicero de Or.* ii. 80. 327 *et Servius ad Aen.* xi. 183: intus *Baehrens quem sequitur Fleckeisen* 121 *Bentley*: quia tum *BC*: quae tum *P* (e *et* t *in ras.*)

quid fácias illi déderit qui damnum aút malum?
SI. uenít Chremes postrídie ad me clámitans:
indígnum facinus; cómperisse Pámphilum
pro uxóre habere hanc péregrinam. ego illud sédulo
negáre factum. ille ínstat factum. dénique
ita túm discedo ab íllo, ut qui se fíliam
negét daturum. *SO.* nón tu ibi gnatum . . ? *SI.* ne haéc quidem
satis uémens causa ad óbiurgandum. *SO.* qui? cedo.
SI. 'tute ípse his rebus fínem praescriptí, pater:
prope adést quom alieno móre uiuendúmst mihi:
sine núnc meo me uíuere intereá modo.'
SO. qui igitúr relictus ést obiurgandí locus?
SI. si própter amorem uxórem nolet dúcere:
ea prímum ab illo animum áduortenda iniúriast:
et núnc id operam do, út per falsas núptias
uera óbiurgandi caúsa sit, si déneget;
simúl sceleratus Dáuos si quid cónsili
habet, út consumat núnc quom nil obsínt doli;
quem ego crédo manibus pédibusque obnixe ómnia
factúrum, magis id ádeo mihi ut incómmodet,
quam ut óbsequatur gnáto. *SO.* quaproptér? rogas?
mala méns, malus animus. quém quidem ego si sénsero . . .
sed quíd opust uerbis? sín eueniat quód uolo,
in Pámphilo ut nil sít morae, restát Chremes
qui mi éxorandus ést: et spero cónfore.
nunc tuómst officium has béne ut adsimules núptias,
pertérrefacias Dáuom, obserues fílium,
quid agát, quid cum illo cónsili captét. *SO.* sat est:
curábo. *SI.* eamus núnciam intro: i praé, sequor.

143 *Bentley*: qui dederit Σ : quid facias ei qui damnum dederit aut malum *Fleckeisen* : illi qui dedit *Dziatzko* 153 meo me *Don. in lemm.*: me meo Σ 155 nolet *B*: nolit *cett.* 165 sin *Eugraph. in lemm.*: sine Σ 171 eamus . . . sequor *Dziatzko Simoni tribuit*: eamus . . . intro *Sosiae tribuont* Σ

SIMO DAVOS ii

SI. Non dúbiumst quin uxórem nolit fílius ;
ita Dáuom modo timére sensi, ubi núptias
futúras esse audíuit. sed ipse exít foras.
DA. mirábar hoc si síc abiret, ét eri semper lénitas
uerébar quorsum euáderet.
qui póstquam audierat nón datum iri fílio uxorém suo,
númquam quoiquam nóstrum uerbum fécit neque id aegré tulit.
SI. at fáciet nunc neque *íd*, ut opinor, síne tuo magnó malo.
DA. id uóluit nos sic nécopinantis dúci falso gaúdio,
sperántis iam amotó metu, interóscitantis ópprimi,
ne ésset spatium cógitandi ad dísturbandas núptias :
astúte. *SI.* carnuféx quae loquitur? *DA.* érus est neque prouíderam.
SI. Daue. *DA.* hém quid est? *SI.* eho dum ád me. *DA.* quid hic uolt? *SI.* quíd aïs? *DA.* qua de ré? *SI.* rogas?
meum gnátum rumor ést amare. *DA.* id pópulus curat scílicet.
SI. hocíne agis an non? *DA.* égo uero istuc. *SI.* séd nunc ea me exquírere
iníqui patris est ; nám quod antehac fécit nil ad me áttinet.
dum témpus ad eam rém tulit, siui, ánimum ut explerét suom ;
nunc híc dies aliam uítam defert, álios mores póstulat :
dehinc póstulo siue aéquomst te oro, Dáue, ut redeat iam ín uiam.

179 at nunc faciet Σ : *tr. Fleckeisen qui* id *addidit* 181 interoscitantis *C^1EG ex corr. D ex ras.*: interea oscitantis *cett.* 182 ne Σ : ut ne *Bentley uolg.* 189 defert *Bentley cum Cic. Fam.* xii. 25. 5 : adfert Σ

hoc quíd sit? omnes quí amant grauiter síbi dari uxorém ferunt.
DA. ita áiunt. *SI.* tum si quís magistrum cépit ad eam rem ínprobum,
ipsum ánimum aegrotum ad déteriorem pártem plerumque ádplicat.
DA. non hércle intellegó. *SI.* non? hem. *DA.* non: Dáuos sum, non Oédipus.
SI. nempe érgo aperte uís quae restant mé loqui? *DA.* sané quidem.
SI. si sénsero hodie quícquam in his te núptiis
falláciae conári quo fiánt minus,
aut uélle in ea re osténdi quam sis cállidusi,
uerbéribus caesum te ín pistrinum, Dáue, dedam usque ád necem,
ea lége atque omine út, si te inde exémerim, ego pro té molam.
quid, hoc íntellextin? án non dum etiam ne hóc quidem? *DA.* immo cállide:
ita apérte ipsam rem módo locutu's, níl circum itione úsus es.
SI. ubiuís facilius pássus sim quam in hác re me delúdier.
DA. bona uérba, quaeso. *SI.* inrídes? nil me fállis. sed dicó tibi:
ne témere facias; néque tu haud dicas tíbi non praedictúm: caue.

iii

DAVOS

DA. Enim uéro, Daue, níl locist segnítiae neque socórdiae,
quantum íntellexi módo senis senténtiam de núptiis:
quae sí non astu próuidentur, me aút erum pessúm dabunt.

200 homine *pro* omine *C* 202 locutu's *Wagner*: locutus *uolg.*: *hunc errorem et huius similes*, *ut* iniustius *pro* iniustius est, *quippe qui sescenties in codd. occurrant*, *iam dehinc referre supersedebo* circum itione *Bentley*: circuitione Σ 205 haud dicas *Donatus*: hoc dicas *D*[1]*G*: hoc dices *cett.*

nec quíd agam certumst, Pámphilumne adiútem an auscultém seni.
si illúm relinquo, eius uítae timeo; sín opitulor, huíus minas,
quoi uérba dare diffícilest: primum iám de amore hoc cómperit;
me inféнsus seruat, né quam faciam in núptiis falláciam.
si sénserit, perií: [aut] si lubitum fúerit, causam céperit,
quo iúre quaque iniúria praecípitem [me] in pistrinúm dabit.
ad haéc mala hoc mi accédit etiam: haec Ándria,
si ista úxor siue amícast, grauida e Pámphilost.
audíreque eorumst óperae pretium audáciam
(nam incéptiost améntium, haud amántium):
quidquíd peperisset décreuerunt tóllere.
et fíngunt quandam intér se nunc falláciam
ciuem Átticam esse hanc: 'fúit olim *hinc* quidám senex
mercátor; nauem is frégit apud Andrum ínsulam:
is óbiit mortem.' ibi tum hánc eiectam Chrýsidis
patrém recepisse órbam, paruam. fábulae!
mi equidem hércle non fit uéri simile; atque ípsis commentúm placet.
sed Mýsis ab ea egréditur. at ego hinc me ád forum: [ut]
conuéniam Pamphilúm, ne de hac re páter inprudentem ópprimat

Mysis iv

Aúdiui, Archylís, iam dudum: Lésbiam adducí iubes.
sáne pol illa témulentast múlier et temerária
néc satis digna quoí committas prímo partu múlierem.
támen eam adducam? ínportunitátem spectate ániculae:
quía compotrix éius est. di, dáte facilitatem óbsecro
huíc pariundi atque ílli in aliis pótius peccandí locum.

213 aut *seclusit Conradt* 216 si *Guilelmus*: siue Σ 221 hinc *add. Bentley* 225 mi equidem *scripsi*: miquidem *Fleckeisen*: mihi quidem Σ 226 ut *secl. Conradt* 228 Archylis *Bentley*: archilis *aut* archillis Σ 232 facilitatem *G*: facultatem *cett.*

sed quíd nam Pamphilum éxanimatum uídeo? uereor quíd siet.
oppériar, ut sciám num quid nam haec túrba tristitiae ádferat.

V PAMPHILVS MYSIS

PA. Hocinést humanum fáctu aut inceptu? hócinest officiúm patris?
MY. quid íllud est? *PA.* pro deúm fidem quid est, si haéc non contuméliast?
uxórem decrerát dare sese mi hódie: nonne opórtuit
praescísse me ante? nónne prius commúnicatum opórtuit?
MY. miserám me, quod uerbum aúdio!
PA. quíd? Chremes, qui dénegarat sé commissurúm mihi
gnátam suam uxorem, íd mutauit, quóm me inmutatúm uidet?
itan óbstinate dát operam, ut me a Glýcerio miserum ábstrahat?
quod sí fit, pereo fúnditus.
ádeon hominem esse ínuenustum aut ínfelicem quémquam ut ego sum!
pró deum atque hominúm fidem!
núllon ego Chremétis pacto adfínitatem effúgere potero?
quód modis contémptus, spretus! fácta, transacta ómnia. em,
répudiatus répetor. quam ob rem? nísi si id est quod súspicor:
áliquid monstri alúnt: ea quoniam némini obtrudí potest,
ítur ad me. *MY.* orátio haec me míseram exanimauít metu.
PA. nam quíd ego dicam dé patre? ah,

236 factu . . . inceptu *cum Donato Bentley*: factum . . . inceptum Σ 237 pro deum fidem C^1P: pro deum atque hominum fidem *cett.* 242 quom *cum CE Fleckeisen*: quoniam *cum G Donatus*: quia *uolg.* 243 *Bentley*: operam dat Σ 248 quod *Dziatzko codicis Bembini usum constantem secutus*: quot Σ: *quam discrepantiam dehinc referre supersedens Bembini orthographiam exhibebo* em *Spengel*: hem Σ

tantámne rem tam néclegenter ágere! praeteriéns modo
mi ápud forum 'uxor tíbi ducendast, Pámphile, hodie' inquít: 'para,
ábi domum.' id mihi uísust dicere 'ábi cito ac suspénde te.'
óbstipui. censén me uerbum pótuisse ullum próloqui? aut
úllam causam, inéptam saltem fálsam iniquam? obmútui.
quód si ego rescissem íd prius, quid facerém, si quis nunc mé roget:
áliquid facerem, ut hóc ne facerem. séd nunc quid primum éxsequar?
tót me inpediunt cúrae, quae meum ánimum diuorsaé trahunt:
amor, míisericordia húius, nuptiárum sollicitátio,
tum pátris pudor, qui mé tam leni pássus est animo úsque adhuc
quae meó quomque animo lúbitumst facere. ein égo ut aduorser? eí mihi!
incértumst quid agam. *MY.* mísera timeo 'incértumst' hoc quorsum áccidat.
sed péropust nunc aut húnc cum ipsa aut de illa áliquid me aduorsum húnc loqui:
dum in dúbiost animus, paúlo momento húc uel illuc inpéllitur.
PA. quis hic lóquitur? Mysis, sálue. *MY.* o salue, Pámphile. *PA.* quid agít? *MY.* rogas?
labórat e dolóre atque ex hoc mísera sollicitást, diem
quia ólim in hunc sunt cónstitutae núptiae. tum autem hóc timet,
ne déseras se. *PA.* hem egon ístuc conarí queam?
egon própter me illam décipi miserám sinam,
quae míhi suom animum atque ómnem uitam crédidit,

264 'incertumst' hoc *Klette*: 'incertum' hoc Σ: 'incertum' hoc quorsus accidat *Bentley* 265 *Fleckeisen*: nunc peropus est . . . aliquid de illa Σ 270 se *om. EG* hem *om. G*

quam ego ánimo egregie cáram pro uxore hábuerim?
bene ét pudice eius dóctum atque eductúm sinam
coáctum egestate íngenium inmutárier?
non fáciam. *MY.* haud uerear, si ín te sit soló situm;
sed ut uím queas ferre. *PA.* ádeon me ignauóm putas,
adeón porro ingratum aút inhumanum aút ferum,
ut néque me consuetúdo neque amor néque pudor
commóueat neque commóneat ut seruém fidem?
MY. unum hóc scio, hanc meritam ésse ut memor essés sui.
PA. memor éssem? o Mysis Mýsis, etiam núnc mihi
scripta ílla dicta sínt in animo Chrýsidis
de Glýcerio. iam férme moriens mé uocat:
accéssi; uos semótae; nos soli: íncipit
'mi Pámphile, huius fórmam atque aetatém uides,
nec clám te est quam illi utraéque res nunc útiles
et ád pudicitiam et ád rem tutandám sient.
quod pér ego te hanc *nunc* déxtram oro et geniúm tuom,
per tuám fidem perque húius solitúdinem
te obtéstor ne abs te hanc ségreges neu déseras.
si te ín germani frátris dilexí loco
siue haéc te solum sémper fecit máxumi
seu tíbi morigera fúit in rebus ómnibus,
te istí uirum do, amícum tutorém patrem;
bona nóstra haec tibi permítto et tuae mandó fide.'
hanc mi ín manum dat; mórs continuo ipsam óccupat.

276 sit solo *G*: solo sit *cett.* 277 ut uim *Bentley*: uim ut Σ 281 hanc *om. BCP*: *habent cett. et Donatus* 287 utraeque res nunc utiles (*hoc est, parum utiles*) *Riuium secutus Bentley*: nunc utraeque res inutiles *DEG*: utiles *agnoscit Donatus ut alteram lectionem*: illi nunc utraeque inutiles *BCP* 288 *alio modo editores uersus rhythmum indicant, scilicet hoc.* et ád pudicitiam ét ad rem tutandám sient. *sed longe rotundius fluont numeri si metri notas ut ego in textu ponas. caue putes* pudicitiam *secundam corripere: immo quadrisyllabe usurpatur uocabulum, ut apud Plaut. Epid.* iii. 3. 23, *et ut saepissime* amicitia *apud Plautum et Terentium* 289 nunc *Eugraphius in lemm.*: quod ego te per hanc dexteram Σ: *recte uerba ordinauit Spengel* genium *cum Donato Bentley*: ingenium Σ

accépi: acceptam séruabo. *MY.* ita speró quidem.
PA. sed quór tu abis ab illa? *MY.* óbstetricem accérso. *PA.* propera. atque aúdin?
uerbum únum caue de núptiis, ne ad mórbum hoc etiam. *MY.* téneo.

ACTVS II

CHARINVS BYRRIA PAMPHILVS

CH. Quíd aïs, Byrriá? daturne illa Pámphilo hodie núptum? *BY.* Sic est.
CH. quí scis? *BY.* apud forúm modo e Dauo audíui. *CH.* uae miseró mihi!
ut ánimus in spe atque ín timore usque ántehac attentús fuit,
ita, póstquam adempta spés est, lassus cúra confectús stupet.
BY. quaéso edepol, Charíne, quoniam nón potest id fíeri quod uis,
íd uelis quod póssit. *CH.* nil uolo áliud nisi Philúmenam. *BY.* ah,
quanto íd te satiust dáre operam istam qui áb animo amoueás tuo,
quam id éloqui quo mágis lubido frústra incendatúr tua!
CH. facile ómnes quom ualémus recta cónsilia aegrotís damus.
tu si híc sis, aliter séntias. *BY.* age age, út lubet. *CH.* sed Pámphilum
uideo. ómnia experíri certumst príus quam pereo. *BY.* quíd hic agit?

307 quanto . . . tuo *Fleckeisen*: satius te id . . . qui istum amorem Σ *Donatus*: amoueas tuo *BCDEGP*: tuo *om. uolg.* 308 eloqui *Fleckeisen*: loqui Σ

CH. hunc ípsum orabo, huic súpplicabo, amórem huic narrabó meum :
credo ímpetrabo ut áliquod saltem núptiis prodát dies :
intérea fiet áliquid, spero. *BY.* id 'áliquid' nil est. *CH.* Býrria,
quid tíbi uidetur? ádeon ad eum? *BY.* quíd ni? si nil ímpetres,
ut te árbitretur síbi paratum moéchum, si illam dúxerit.
CH. ábin hinc in malám rem cum suspícione istác, scelus?
PA. Charínum uideo. sálue. *CH.* o salue, Pámphile :
ád te aduenio spém salutem auxílium consilium éxpetens.
PA. néque pol consilí locum habeo néque ad auxilium cópiam.
séd istuc quid namst? *CH.* hódie uxorem dúcis? *PA.* aiunt. *CH.* Pámphile,
si íd facis, hodié postremum mé uides. *PA.* quid ita? *CH.* eí mihi,
uéreor dicere : huíc dic quaeso, Býrria. *BY.* ego dicám. *PA.* quid est?
BY. spónsam hic tuam amat. *PA.* né iste haud mecum séntit. eho dum díc mihi :
núm quid nam ampliús tibi cum illa fuít, Charine? *CH.* aha, Pámphile,
níl. *PA.* quam uellem! *CH.* núnc te per amicítiam et per amorem óbsecro,
príncipio ut ne dúcas. *PA.* dabo equidem óperam. *CH.* sed si id nón potest
aút tibi nuptiae haéc sunt cordi, *PA.* córdi? *CH.* saltem aliquód dies
prófer, dum proficíscor aliquo, né uideam. *PA.* audi núnciam :

312 hunc ipsum *Rein* : ipsum hunc Σ 320 ad auxilium *Eugraphius* : ad auxiliandum *D* : auxilii *BCEP* : auxiliis *G* 328 haec *Bentley* : hae Σ

égo, Charine, ne útiquam officium líberi esse hominís puto,
quom ís nil mereat, póstulare id grátiae adponí sibi.
núptias effúgere ego istas málo quam tu apíscier.
CH. réddidisti animúm. *PA.* nunc si quid pótes aut tu aut hic Býrria,
fácite fingite ínuenite effícite qui detúr tibi;
égo id agam, mihi quí ne detur. *CH.* sát habeo. *PA* Dauom óptume
uídeo, quoius consílio fretus sum. *CH.* át tu hercle haud quicquám mihi,
nísi ea quae nil ópus sunt sciri. fúgin hinc? *BY.* ego uero ác lubens.

DAVOS CHARINVS PAMPHILVS ii

DA. Dí boni, boní quid porto? séd ubi inueniam Pámphilum,
út metum in quo núnc est adimam atque éxpleam animum gaúdio?
CH. laétus est nescío quid. *PA.* nil est: nón dum haec resciuít mala.
DA. quem égo nunc credo, sí iam audierit síbi paratas núptias,
CH. aúdin tu illum? *DA.* tóto me oppido éxanimatum quaérere.
séd ubi quaeram? quó nunc primum inténdam— *CH.* cessas ádloqui?—
DA. hábeo. *PA.* Daue, adés, resiste. *DA.* quís homost, qui me . . ? o Pámphile,
te ípsum quaero. eugé, Charine! ambo ópportune: uós uolo.

331 mereat *ex Donato Bentley*: promereat Σ: *lect.* mereat *agnoscit Servius ad Aen.* vi. 664 332 apiscier *Fleckeisen*: a . . piscier *in ras. G*: adipiscier *cett.* 337 sciri *Fabricius*: scire Σ 343 quo] aut quo *DE*: aut *om. cett.* 344 habeo *Donatus*: abeo Σ

PA. Dáue, perii. *DA*. quín tu hoc audi. *PA*. intérii. *DA*. quid timeás scio.
CH. méa quidem hercle cérto in dubio uítast. *DA*. et quid tú, scio.
PA. núptiae mi *DA*. etsí scio? *PA*. hodie. *DA*. obtúndis, tam etsi intéllego?
íd paues, ne dúcas tu illam; tu aútem, ut ducas. *CH*. rém tenes.
PA. ístuc ipsum. *DA*. atque ístuc ipsum níl periclist: mé uide.
PA. óbsecro te, quám primum hoc me líbera miserúm metu. *DA*. em,
líbero: uxorém tibi non dat iám Chremes. *PA*. qui scís? *DA*. scio.
túos pater modo mé prehendit: aít tibi uxorém dare
hódie, item alia múlta quae nunc nón est narrandí locus.
cóntinuo ad te próperans percurro ád forum, ut dicam haéc tibi.
úbi te non inuénio, ibi ascendo ín quendam excelsúm locum.
círcumspicio: núsquam. forte ibi húius uideo Býrriam;
rógo: negat uidísse. mihi moléstum; quid agam cógito.
rédeunti interea éx ipsa re mi íncidit suspício 'hem,
paúlulum obsoni; ípsus tristis; de ínprouiso núptiae:
nón cohaerent.' *PA*. quórsum nam istuc? *DA*. égo me continuo ád Chremem.
quom íllo aduenio, sólitudo ante óstium: iam id gaúdeo.
CH. récte dicis. *PA*. pérge. *DA*. maneo. intérea intro ire néminem
uídeo, exire néminem; matrónam nullam in aédibus,
níl ornati, níl tumulti: accéssi; intro aspexí. *PA*. scio:

347 certo *Spengel*: certe Σ 351 em *Ribbeck*: hem Σ 353 prehendit *Donatus cum C*: apprehendit *cett.* 354 dare sese hodie *BDE*: *fort.* se hodie *vel* hodie sese, item alia multa quae non narrandi est locus 358 uidisse sese *codd. plerique* 361 Chremem *D*: chremen *BCEP*: chremetem *G*

mágnum signum. *DA.* núm uidentur cónuenire haec núptiis?
PA. nón opinor, Dáue. *DA.* 'opinor' nárras? non recte áccipis:
cérta res est. étiam puerum inde ábiens conuení Chremi:
hólera et pisciculós minutos fére obolo in cenám seni.
CH. líberatus sum hódie, Daue, túa opera. *DA.* ac nullús quidem.
CH. quíd ita? nempe huic prórsus illam nón dat. *DA.* ridiculúm caput,
quási necessus sít, si huic non dat, té illam uxorem dúcere,
nísi uides, nisi sénis amicos óras, ambis. *CH.* béne mones:
íbo, etsi hercle saépe iam me spés haec frustratást. uale.

PAMPHILVS DAVOS iii

PA. Quíd igitur sibi uólt pater? quor símulat? *DA.* ego dicám tibi.
si íd suscenseát nunc, quia non dét tibi uxorém Chremes,
príus quam tuom animum út sese hábet ad núptias perspéxerit:
ípsus sibi esse iniúrius uideátur, neque id iniúria.
séd si tu negáris ducere, íbi culpam in te tránsferet:
túm illae turbae fíent. *PA.* quiduis pátiar. *DA.* pater est, Pámphile:
dífficilest. tum haec sólast mulier. díctum [ac] factum inuénerit
áliquam causam, quam ób rem eïciat óppido. *PA.* eïciát? *DA.* cito.
PA. cédo igitur quid fáciam, Daue? *DA.* díc te ducturum. *PA.* hém. *DA.* quid est?

368 Chremi *Bentley ex Donato*: chremis Σ 369 fere *Dziatzko*: ferre Σ 372 necessus *Lachmann*: necesse Σ 377, 378 *transponunt* Σ: *rectum ordinem instituit Bothe* 377 habet *Fleckeisen*: habeat Σ 381 ac *secl. Wagner*

PA. egon dícam? *DA.* quor non? *PA.* númquam faciam. *DA.* né nega.
PA. suadére noli. *DA.* ex eá re quid fiát uide.
PA. ut ab ílla excludar, hóc concludar. *DA.* nón itast.
nempe hóc sic esse opínor: dicturúm patrem
'ducás uolo hodie uxórem'; tu 'ducam' ínquies:
cedo quíd iurgabit técum hic? reddes ómnia,
quae núnc sunt certa ei cónsilia, incerta út sient,
sine omní periclo. nam hóc haud dubiumst, quín Chremes
tibi nón det gnatam; néc tu ea causa mínueris
haec quaé facis, ne is mútet suam senténtiam.
patrí dic uelle, ut, quóm uelit, tibi iúre irasci nón queat.
nam quód tu speres 'própulsabo fácile uxorem his móribus;
dabit némo': inueniet ínopem potius quám te corrumpí sinat.
sed sí te aequo animo férre accipiet, néclegentem féceris;
aliam ótiosus quaéret: interea áliquid acciderít boni.
PA. itan crédis? *DA.* haud dubium íd quidemst. *PA.* uide quó me inducas. *DA.* quín taces?
PA. dicám. puerum autem né resciscat mi ésse ex illa caútiost;
nam póllicitus sum súscepturum. *DA.* o fácinus audax! *PA.* hánc fidem
sibi me óbsecrauit, quí se sciret nón desertum iri, út darem.
DA. curábitur. sed páter adest. caue te ésse tristem séntiat.

iv SIMO DAVOS PAMPHILVS

SI. Reuíso quid agant aút quid captent cónsili.
DA. hic núnc non dubitat quín te ducturúm neges.
uenít meditatus álicunde ex soló loco:
orátionem spérat inuenísse se

386 hoc (= huc) *P*: huc *B*: hac *cett. et Donatus* 389 hic *a* reddes *seiunxit Spengel* 398 aliam *Donatus*: alia Σ 402 desertum iri *Guyet cum codice Mureti*: desertum *D*: deserturum *cett.*

qui dífferat te: proín tu fac apud te út sies.
PA. modo ut póssim, Daue! *DA.* créde inquam hoc mihi, Pámphile,
numquam hódie tecum cómmutaturúm patrem
unum ésse uerbum, sí te dices dúcere.

BYRRIA SIMO DAVOS PAMPHILVS v

BY. Erus mé relictis rébus iussit Pámphilum
hodie óbseruare, ut quíd ageret de núptiis
scirem: íd propterea núnc hunc uenientém sequor.
ipsum ádeo praesto uídeo cum Dauo: hóc agam.
SI. utrúmque adesse uídeo. *DA.* em, serua. *SI.* Pámphile.
DA. quasi de ínprouiso réspice ad eum. *PA.* ehém, pater.
DA. probe. *SI.* hódie uxorem dúcas, ut dixí, uolo.
BY. nunc nóstrae timeo párti quid hic respóndeat.
PA. neque istíc neque alibi tíbi erit usquam in mé mora. *BY.* hem.
DA. obmútuit. *BY.* quid díxit? *SI.* facis ut té decet,
quom istúc quod postulo ímpetro cum grátia.
DA. sum uérus? *BY.* erus, quantum aúdio, uxore éxcidit.
SI. i núnciam intro, ne ín mora, quom opus sít, sies.
PA. eó. *BY.* nullane in re ésse quoiquam hominí fidem!
uerum íllud uerbumst, uólgo quod dicí solet,
omnís sibi malle mélius esse quam álteri.
ego íllam uidi: uírginem formá bona
meminí uideri: quo aéquior sum Pámphilo,
si sé illam in somnis quam íllum amplecti máluit.
renúntiabo, ut pro hóc malo mihi dét malum.

DAVOS SIMO vi

DA. Hic núnc me credit áliquam sibi falláciam
portáre et ea me hic réstitisse grátia.

414 *proscripsit sine causa Bentley, qui etiam* huc *legit pro* hunc *in hoc uersu et* obseruarem quid *in u. priori* 429 uideri *Bothe* : uidere Σ

SI. quid Dáuos narrat? *DA.* aéque quicquam núnc quidem?
SI. nilne? hém. *DA.* nil prorsus. *SI.* átqui exspectabám quidem.
DA. praetér spem euenit, séntio: hoc male habét uirum.
SI. potin és mihi uerum dícere? *DA.* nil fácilius.
SI. num illí molestae quídpiam haec sunt núptiae
eius própter consuetúdinem huiusce hóspitae?
DA. nil hércle; aut, si adeo, bíduist aut trídui
haec sóllicitudo: nósti? deinde désinet.
etenim ípsus secum *id* récta reputauít uia.
SI. laudó. *DA.* dum licitumst éï dumque aetás tulit,
amáuit; tum id clam: cáuit ne umquam infámiae
ea rés sibi esset, út uirum fortém decet.
nunc úxore opus est: ánimum ad uxorem ádpulit.
SI. subtrístis uisust ésse aliquantillúm mihi.
DA. nil própter hanc rem, séd est quod suscensét tibi.
SI. quid námst? *DA.* puerilest. *SI.* quíd *id* est? *DA.* nil. *SI.* quin díc, quid est?
DA. ait nímium parce fácere sumptum. *SI.* méne? *DA.* te.
'uix' ínquit 'drachumis ést obsonatúm decem:
non fílio uidétur uxorém dare.
quem' inquít 'uocabo ad cénam meorum aequálium
potíssumum nunc?' ét, quod dicendum híc siet,
tu quóque perparce nímium: non laudó. *SI.* tace.
DA. commóui. *SI.* ego istaec récte ut fiant uídero.
quid nam hóc est rei? quid híc uolt ueteratór sibi?
nam si híc malist quicquam, ém illic est huic reí caput.

434 aeque . . . quidem *Davo tribuont* Σ: *corr. Spengel*: nequeo *pro* aeque *legens codd. sequitur Fleckeisen* 439 eius *add. Dziatzko*: propter huiusce hospitae consuetudinem Σ: huiusce propter consuetudinem hospitae *Erasmus et uolg.*: consuetionem propter huius hospitae *Spengel* 442 *Fleckeisen*: etenim ipse (ipsus *D*) secum eam rem recta reputauit uia Σ: etenim ipsus secum eam rem reputauit uia *Donatus et uolg.*: etenim ipsus eam rem recta r. u. *Bentley* 447 aliquantillum *Bentley*: aliquantulum *aut* aliquantum *codd.* 449 id *add. Erasmus* 451 drachumis *Ritschl*: dracmis drachmis dragmis Σ obsonatum *C*: obsonatus *uel* opsonatus *cett.*

ACTVS III

MYSIS SIMO DAVOS LESBIA (GLYCERIVM) i

MY. Ita pól quidem rest, út *tu* dixti, Lésbia:
fidélem haud ferme múlieri inueniás uirum.
SI. ab Ándriast ancílla haec? *DA.* quid narrás? *SI.* itast.
MY. sed hic Pámphilus *SI.* quid dícit? *MY.* firmauít
fidem. *SI.* hem.
DA. utinam aút hic surdus aút haec muta fácta sit!
MY. nam quód peperisset iússit tolli. *SI.* o Iúppiter,
quid ego aúdio? actumst, síquidem haec uera praédicat.
LE. bonum ingénium narras ádulescentis. *MY.* óptumum.
sed séquere me intro, ne ín mora illi sís. *LE.* sequor.—
DA. quod rémedium nunc huíc malo inueniám? *SI.* quid
hoc?
adeóne est demens? éx peregrina? iám scio: ah,
uix tándem sensi stólidus. *DA.* quid hic sensísse aït?
SI. haec prímum adfertur iám mi ab hoc fallácia:
hanc símulant parere, quó Chremetem abstérreant.
(*GL.*) Iunó Lucina, fér opem, serua me, óbsecro.
SI. hui, tám cito? ridículum: postquam ante óstium
me audíuit stare, adpróperat. non sat cómmode
diuísa sunt tempóribus tibi, Daue, haéc. *DA.* mihin?
SI. num inmémores discipuli? *DA.* égo quid narres néscio.
SI. hicíne me si inparátum in ueris núptiis
adórtus esset, quós me ludos rédderet!
nunc huíus periclo fít, ego in portu náuigo.

LESBIA SIMO DAVOS ii

LE. Adhúc, Archylís, quae adsolént quaeque opórtent
signa ésse ad salútem, omnia huíc esse uídeo.

459 dixti Σ: dixisti *Donatus et uolg.* tu *add. Fleckeisen* 470 sensisse se *BCDGP*: se sensisse *E*: *fort.* se sensse *uel* sense agit *pro* ait *G* 479 *Bentley*: mihi *pro* me Σ 481 oportent *cum E Spengel*: oportet *cett.*

nunc prímum fac ísta ut lauét; post dëínde,
quod iússi ei darí bibere et quántum imperáui,
date; móx ego huc reuórtor.
per ecástor scitus púer est natus Pámphilo.
deos quaéso ut sit supérstes, quandoquidem ípsest ingenió bono,
quomque huíc est ueritus óptumae adulescénti facere iniúriam.—
SI. uel hoc quís non credat, quí te norit, ábs te esse ortum? *DA.* quíd nam id est?
SI. non ímperabat córam, quid facto ésset opus puérperae,
sed póstquam egressast, íllis quae sunt íntus clamat dé uia.
o Dáue, itan contémnor abs te? aut ítane tandem idóneus
tibi uídeor esse, quém tam aperte fállere incipiás dolis?
saltem áccurate, ut métui uidear cérte, si rescíuerim.
DA. certe hércle nunc hic se ípsus fallit, haúd ego. *SI.* edixí tibi,
intérminatus súm, ne faceres: núm ueritu's? quid ré tulit?
credón tibi hoc nunc, péperisse hanc e Pámphilo?
DA. teneó quid erret, ét quid agam habeo. *SI.* quíd taces?
DA. quid crédas? quasi non tíbi renuntiáta sint haec síc fore.
SI. mihin quísquam? *DA.* eho, an tute íntellexti hoc ádsimulari? *SI.* inrídeor.
DA. renúntiatumst; nám qui tibi istaec íncidit suspício?
SI. qui? quía te noram. *DA.* quási tu dicas fáctum id consilió meo.
SI. certe énim scio. *DA.* non sátis me pernosti étiam qualis sím, Simo.

483 ista ut *PC* : istaec ut *BEG* : istaec (ut *om.*) *Bentley* : istam ut *cum Donato Fleckeisen* 484 dari *cum* B^1 *Eugraphius* : dare *cett.* 488 est ueritus *D* : ueritus est *cett.* 490 *Fleckeisen* : opus facto esset Σ 495 edixi *cum codd. plerisque Bentley* : edixin *cum D uolg.* 500 adsimularier *BCDEGP*

SI. egon té? *DA.* sed si quid tíbi narrare occépi, continuó dari
tibi uérba censes. *SI.* fálso! *DA.* itaque hercle níl iam muttire aúdeo.
SI. hoc égo scio unum, néminem peperísse hic. *DA.* intelléxti: *itast.*
sed nílo setiús mox puerum huc déferent ante óstium.
id égo iam nunc tibi, ére, renuntió futurum, ut sís sciens,
ne tu hóc [mihi] posterius dícas Daui fáctum consilio aút dolis.
prórsus a me opínionem hanc tuam ésse ego amotám uolo.
SI. únde id scis? *DA.* audíui et credo: múlta concurrúnt simul
quí coniecturam hánc nunc faciam. iám prius haec se e Pámphilo
gráuidam dixit ésse: inuentumst fálsum. nunc, postquám uidet
núptias domi ádparari, míssast ancilla ílico
óbstetricem accérsitum ad eam et púerum ut adferrét simul.
hóc nisi fit, puerum út tu uideas, níl mouentur nuptiae.
SI. quíd aïs? quom intelléxeras
íd consilium cápere, quor non díxti extemplo Pámphilo?
DA. quís igitur eum ab ílla abstraxit nísi ego? nam omnes nós quidem
scímus quam misere hánc amarit: núnc sibi uxorem éxpetit.
póstremo id mihi dá negoti; tú tamen idem has núptias
pérge facere ita út facis, et id spéro adiuturós deos.
SI. ímmo abi intro: ibi me ópperire et quód parato opus ést para.—
non ínpulit me, haec núnc omnino ut créderem;
atqui haúd scio an quae díxit sint uera ómnia,

506 itast *add. Conradt* 507 mox *om.* *BCD²EGP* 509 mihi *secl. Bentley* 512 faciam *Fleckeisen*: facio Σ 525 atqui *Fleckeisen*: atque Σ

sed párui pendo: illúd mihi multo máxumumst
quod míhi pollicitust ípsus gnatus. núnc Chremem
conuéniam, orabo gnáto uxorem: [id] si ímpetro,
quid álias malim quam hódie has fieri núptias?
nam gnátus quod pollícitust, haud dubiúmst mihi,
si nólit, quin eum mérito possim cógere.
atque ádeo in ipso témpore eccum ipsúm obuiam [Chremem].

iii SIMO CHREMES

SI. Iubeó Chremetem . . *CH.* o te ípsum quaerebam. *SI.* et ego te: optato áduenis.
CH. aliquód me adierunt, éx te auditum qui aíbant hodie núbere
meam fíliam tuo gnáto; id uiso túne an illi insániant.
SI. auscúlta paucis: [et] quíd ego te uelim ét tu quod quaerís scies.
CH. auscúlto: loquere quíd uelis.
SI. per té deos oro et nóstram amicitiám, Chremes,
quae incépta a paruis cum aétate adcreuít simul,
perque únicam gnatám tuam et gnatúm meum,
quoius tíbi potestas súmma seruandí datur,
ut me ádiuues in hác re atque ita uti núptiae
fueránt futurae, fíant. *CH.* ah, ne me óbsecra:
quasi hóc te orando a me ímpetrare opórteat.
alium ésse censes núnc me atque olim quóm dabam?
si in rémst utrique ut fíant, accersí iube;
sed si éx ea re plús malist quam cómmodi
utríque, id oro te ín commune ut cónsulas,
quasi si ílla tua sit Pámphilique ego sím pater.

532 Chremem *Fleckeisen seclusit*: *alii* obuiam 533 optato aduenis *Simoni continuat Dziatzko*: *Chremeti tribuont* Σ 534 nubere *et* filiam *metri concinnioris gratia transposuit Fleckeisen* 536 et *seclusit Spengel* 548 oro te *Fabricius*: te oro Σ: te obsecro *Fleckeisen* 549 quasi si *D et Donatus in lemm.*: quasi *cett.* si *D*: *om. cett.*

SI. immo íta uolo itaque póstulo ut fiát, Chremes,
neque póstulem abs te, ni ípsa res moneát. *CH.* quid est?
SI. iraé sunt inter Glýcerium et gnatum. *CH.* aúdio.
SI. ita mágnae ut sperem pósse auelli. *CH.* fábulae!
SI. profécto sic est. *CH.* síc hercle ut dicám tibi:
amántium irae amóris integrátiost.
SI. em, id te óro ut ante eámus, dum tempús datur
dumque eíus lubido occlúsast contuméliis,
prius quam hárum scelera et lácrumae confictaé dolis
reddúcunt animum aegrótum ad misericórdiam,
uxórem demus. spéro consuetúdine et
coniúgio liberáli deuinctúm, Chremes,
dein fácile ex illis sése emersurúm malis.
CH. tibi ita hóc uidetur; át ego non posse árbitror
neque illum hánc perpetuo habére neque me pérpeti.
SI. qui scís ergo istuc, nísi periclum féceris?
CH. at istúc periclum in fília fierí grauest.
SI. nempe íncommoditas dénique huc omnís redit,
si euéniat, quod di próhibeant, discéssio.
at sí corrigitur, quód commoditatés uide:
princípio amico fílium restítueris,
tibi génerum firmum et fíliae inueniés uirum.
CH. quid istíc? si ita istuc ánimum induxti esse útile,
noló tibi ullum cómmodum in me claúdier.
SI. meritó te semper máxumi fecí, Chremes.
CH. sed quíd aïs? *SI.* quid? *CH.* qui scís eos nunc díscordare intér se?
SI. ipsús mihi Dauos, qui íntumust eorúm consiliis, díxit;
et ís mihi suadet núptias quantúm queam ut matúrem.
num cénses faceret, fílium nisi scíret eadem haec uélle?

550 Chreme *cum codd. Priscianus*: *sed hic et aliis in locis* Chremes *in uocatiuo praebui* 561 Chreme *DEG et Eugraphius*: chremes *BCP*

tute ádeo iam eius uerba aụ́dies. heus, éuocate huc Dáuom.
atque éccum uideo ipsúm foras exíre.

iv DAVOS SIMO CHREMES

DA. Ad te ibam. *SI.* quíd namst?
DA. quor úxor non accérsitur? iam aduésperascit. *SI.* aúdin [tu illum]?
ego dúdum non nil uéritus sum, Daue, ábs te, ne facerés idem
quod uólgus seruorúm solet, dolís ut me delúderes
proptérea quod amat fílius. *DA.* egon ístuc facerem? *SI.* crédidi,
idque ádeo metuens uós celaui quód nunc dicam. *DA.* quíd? *SI.* scies;
nam própemodum habeo [tibi] iám fidem. *DA.* tandém cognosti quí siem?
SI. non fúerant nuptiaé futurae. *DA.* quíd? non? *SI.* sed ea grátia
simuláui, uos ut pértemptarem. *DA.* quíd aïs? *SI.* sic res ést. *DA.* uide:
numquam ístuc quiui ego íntellegere. uáh consilium cállidum!
SI. hoc aúdi: ut hinc te intro íre iussi, oppórtune hic fit mi óbuiam. *DA.* hem,
num nám perimus? *SI.* nárro huic quae tu dúdum narrastí mihi.
DA. quid nam aúdio? *SI.* gnatam út det oro, uíxque id exoro. *DA.* óccidi. *SI.* hem,
quid díxti? *DA.* *dixti?* optume ínquam factum. *SI.* núnc per hunc nullást mora.
CH. domúm modo ibo, ut ádparetur dícam, atque huc renúntio.

579 *Faërnus*: audies uerba Σ 581 tu illum *additamentum quod ex notula in textum irrepsit seclusit Bentley* 586 tibi *seclusit Bentley* 593 dixti Σ: dixisti *edd. ant.*: dixti *alterum addidi ego* 594 adparetur *Guyet*: adparentur Σ

SI. nunc te óro, Daue, quóniam solus mi éffecisti has núptias,
DA. ego uéro solus. *SI.* córrigi mihi gnatum porro enítere.
DA. faciam hércle seduló. *SI.* potes nunc, dum ánimus inritátus est.
DA. quiéscas. *SI.* age igitúr, ubi nunc est ípsus? *DA.* mirum ní domist.
SI. ibo ád eum atque eadem haec tíbi quae dixi dícam itidem illi.—*DA.* núllus sum.
quid caúsaest quin hinc ín pistrinum récta proficiscár uia?
nil ést preci locí relictum: iám perturbaui ómnia:
erúm fefelli; in núptias coniéci erilem fílium;
feci hódie ut fierent, ínsperante hoc átque inuito Pámphilo.
em astútias! quod sí quiessem, níl euenissét mali.
sed éccum uideo ipsum: óccidi.
útinam mi esset áliquid hic quo núnc me praecipitém darem!

PAMPHILVS DAVOS V

PA. Vbi ille est scelus qui pérdidit me? *DA.* périi. *PA.* atque hoc confíteor iure
mi óbtigisse, quándoquidem tam inérs, tam nulli cónsili sum.
séruon fortunás meas me cómmisisse fúttili!
ego prétium ob stultitiám fero: sed inúltum numquam id aúferet.
DA. posthác me incolumem sát scio fore, núnc si deuito hóc malum.
PA. nam quíd ego nunc dicám patri? negábon uelle mé, modo
qui súm pollicitus dúcere? qua audácia id facere aúdeam?

596 corrigi mihi *Fleckeisen*: corrigere mihi Σ: mihi corrigere *uolg.* 599 *Bentley*: quae tibi Σ 606 hic quo Σ: hinc quo *coni. Dziatzko* 607 Vbi . . . me *Dziatzko*: ubi illic est scelus qui me perdidit Σ 608 nulli *Donatus Charisius Priscianus*: nullius *BCEP* 610 ego *Servius cum E*: ergo Σ id numquam Σ: *transp. Erasmus* 611 fore me Σ: *transp.* me *ut post* posthac *starci Fleckeisen* 613 *Fleckeisen*: qui pollicitus sum ducere qua fiducia facere id audeam Σ *Donatus*

nec quíd me nunc faciám scio. *DA*. nec me équidem atque id ago sédulo.
dicam áliquid me inuentúrum, ut huic malo áliquam productém moram. *PA*. oh!
DA. sum uísus. *PA*. eho dum, bóne uir, quid aïs? uíden me consiliís tuis
miserum ínpeditum esse? *DA*. át iam expediam. *PA*. expédies? *DA*. certe, Pámphile.
PA. nempe út modo. *DA*. immo mélius spero. *PA*. oh, tíbi ego ut credam, fúrcifer?
tu rem ínpeditam et pérditam restítuas? em quo frétus sim,
qui me hódie ex tranquillíssuma re cóniecisti in núptias.
án non dixi esse hóc futurum? *DA*. díxti. *PA*. quid meritú's? *DA*. crucem.
séd sine paululum ád me redeam: iam áliquid dispiciam. *PA*. eí mihi,
quóm non habeo spátium, ut de te súmam supplicium, út uolo!
námque hoc tempus praécauere míhi me, haud te ulciscí sinit.

ACTVS IV

CHARINVS PAMPHILVS DAVOS

CH. Hócine [est] crédibile aút memorábile,
tánta uecórdia innáta quoiquam út siet
út malis gaúdeant átque ex incómmodis
álteriús sua ut cómparent cómmoda? ah,

614 equidem *Dziatzko*: quidem Σ 615 productem *Donatus*: producam Σ oh *Fleckeisen*: ohe Σ 616 sum uisus *et* consiliis tuis *Fleckeisen*: uisus sum *et* tuis consiliis Σ 619 sim *schol.*: siem Σ *et Donatus in lemm.* 625 est *secl. Bentley*

ídnest uerum? ímmo id est péssumum hominúm genus,
dénegandí modo quís pudor paúlum adest;
póst ubi témpust promíssa iam pérfici,
túm coactí necessário se áperiunt.
[et timent denegare et tamen res premit.]
íbi tum eorum ínpudentíssuma orátiost
'quis tú 's? quis mi 's? quor meám tibi?
heus, próxumus sum egomét mihi.'
at támen 'ubi fides?' sí roges,
níl pudent hic, úbi opust; ílli ubi
nil ópus est, ibi ueréntur.
séd quid agam? adeamne ád eum et cum eo iniúriam hanc expóstulem?
íngeram mala múlta? atqui aliquis dícat 'nil promóueris':
multúm: molestus cérte ei fuero atque ánimo morem géssero.
PA. Charíne, et me et te inprúdens, nisi quid dí respiciunt, pérdidi.
CH. ítane 'inprudens'? tándem inuentast caúsa: soluistí fidem.
PA. quíd 'tandem'? *CH.* etiam núnc me ducere ístis dictis póstulas?
PA. quíd istuc est? *CH.* postquám me amare díxi, conplacitást tibi.
heú me miserum quí tuom animum ex ánimo spectauí meo!
PA. fálsus es. *CH.* non tíbi sat esse hoc uísum sólidumst gaúdium,
ní me lactassés amantem et fálsa spe prodúceres?
hábeas. *PA.* habeam? ah, néscis quantis ín malis uorsér miser

629 *Fleckeisen*: genus hom. pess. Σ 630 denegandi *Klette*: in denegando Σ 633 denegare *post* premit *ponunt* Σ: *transp. Spengel*: *totum uersum secl. Klette et alii* 637 pudent *cum F Bentley*: pudet *cett.* illi *Donatus*: illic Σ 638 ibi *add.* D^2 640 atqui *Bothe*: atque Σ 647 non *Spengel*: nonne Σ sat *Fleckeisen*: satis *codd.* 648 ni *Dziatzko*: nisi Σ

quantásque hic consiliís suis [mihi] confláuit sollicitúdines
meus cárnufex. *CH.* quid istúc tam mirumst dé te si exemplúm capit?
PA. haud ístuc dicas, sí cognoris uél me uel amorém meum.
CH. scio: cúm patre altercásti dudum et ís nunc propterea tibi
suscénset nec te quíuit hodie cógere illam ut dúceres.
PA. immo étiam, quo tu mínus scis aerumnás meas,
haec núptiae non ádparabantúr mihi
nec póstulabat núnc quisquam uxorém dare.
CH. scio: tú coactus tuá uoluntate és. *PA.* mane:
non dúm scis. *CH.* scio equidem íllam ducturum ésse te.
PA. quor me énicas? hoc aúdi: numquam déstitit
instáre, ut dicerém me ducturúm patri;
suadére, orare usque ádeo donec pérpulit.
CH. quis homo ístuc? *PA.* Dauos. *CH.* Dáuos? [*PA.* interturbat. *CH.*] quam ob rem? *PA.* néscio;
nisi mí deos [satis scio] fuisse irátos qui auscultáuerim.
CH. factum hóc est, Daue? *DA.* fáctum. *CH.* hem, quid aïs? *ó* scelus!
at tíbi di dignum fáctis exitiúm duint!
eho, díc mi, si omnes húnc coniectum in núptias
inimíci uellent, quód nisi consilium hóc darent?
DA. decéptus sum, at non défetigatús. *CH.* scio.
DA. hac nón successit, ália adgrediemúr uia:
nisi *si* íd putas, quia prímo processít parum,
non pósse iam ad salútem conuorti hóc malum.
PA. immo étiam; nam satis crédo, si aduigiláueris,
ex únis geminas míhi conficies núptias.
DA. ego, Pámphile, hoc tibi pró seruitio débeo,
conári manibus pédibus noctisque ét dies,

650 *Fleckeisen*: suis cons. mihi Σ conflauit *Donatus*: confecit Σ 656 haec *Donatus*: hae Σ 661 ducturum *Donatus*: ducturum esse Σ 663, 664 *secl. Bentley* 665 o *add. Spengel* 668 *Fleckeisen*: hoc consilium Σ 671 si *add. Bentley*

capitís periclum adíre, dum prosím tibi ;
tuomst, sí quid praeter spem éuenit, mi ignóscere.
parúm succedit quód ago ; at facio sédulo.
uel mélius tute réperi, me missúm face.
PA. cupió : restitue quem á me accepistí locum.
DA. faciam. *PA.* át iam hoc opust. *DA.* hem . . . séd [mane] concrepuit *hínc* a Glycerio óstium.
PA. nil ád te. *DA.* quaero. *PA.* hem, núncin demum? *DA.* at iam hóc tibi inuentúm dabo.

MYSIS PAMPHILVS CHARINVS DAVOS ii

MY. Iam ubi úbi erit, inuentúm tibi curábo et mecum addúctum
tuom Pámphilum : modo tu, ánime mi, nolí te maceráre.
PA. Mysís. *MY.* quis est? ehem Pámphile, optumé mihi te offers. *PA.* quídnamst?
MY. oráre iussit, si se ames, era, iám ut ad sese uénias :
uidére aït te cúpere. *PA.* uah, perii : hóc malum integráscit.
sicíne me atque illam operá tua nunc míseros sollicitári !
nam idcírco accersor núptias quod mi ádparari sénsit.
CH. quibus quídem quam facile pótuerat quiésci, si hic quiésset !
DA. age, si híc non insanít satis sua spónte, instiga. *MY.* atque édepol
ea rés est, proptereáque nunc misera ín maerorest. *PA.* Mýsis,
per omnís tibi adiuró deos numquam eám me desertúrum,
non sí capiundos míhi sciam esse inimícos omnis hómines.
hanc mi éxpetiui : cóntigit ; conuéniunt mores : uáleant
qui intér nos discidiúm uolunt : hanc nísi mors mi adimet némo.

682 mane *secl. Bentley qui etiam* hinc *add.* 686 ehem *pro* hem *Bentley* quidnam *Fleckeisen* : quid Σ 689 sollicitari *Bentley* : sollicitarier Σ

MY. resipísco. *PA.* non Apóllinis magis uérum atque hoc respónsumst.
si póterit fieri ut né pater per mé stetisse crédat,
quo mínus haec fierent núptiae, uoló; sed si id non póterit,
id fáciam, in procliuí quod est, per mé stetisse ut crédat.
quis uídeor? *CH.* miser, aeque átque ego. *DA.* consílium quaero. *PA.* fórtis!
scio, quód conere . . . *DA.* hoc égo tibi profécto effectum réddam.
PA. iam hoc ópus est. *DA.* quin iam habeó. *CH.* quid est? *DA.* huic, nón tibi habeo, ne érres.
CH. sat hábeo. *PA.* quid faciés? cedo. *DA.* dies híc mi ut satis sit uéreor
ad agéndum: ne uocíuom [esse] me nunc ád narrandum crédas:
proinde hínc uos amolímini; nam mi ínpedimento éstis.
PA. ego hanc uísam.—*DA.* quid tu? quo hínc te agis? *CH.* uerúm uis dicam? *DA.* immo étiam:
narrátionis íncipit mi inítium. *CH.* quid me fíet?
DA. eho tu ínpudens, non sátis habes, quod tíbi dieculam áddo,
quantum huíc promoueo núptias? *CH.* Daue, át tamen *DA.* quid érgo?
CH. ut dúcam. *DA.* ridiculum. *CH.* húc face ad me ut uénias, si quid póteris.
DA. quid uéniam? nil habeo. *CH.* át tamen, si quíd. *DA.* age ueniam, sí quid.
CH. domi éro. *DA.* tu, Mysis, dum éxeo, parúmper [me] opperíre hic.
MY. quaprópter? *DA.* ita factóst ópus. *MY.* matúra. *DA.* iam inquam hic ádero.

703 quod *pro* quid *Paumier, qui* forti's *pro* fortis *sine necessitate legit in u.* 702   706 *Spengel*: ne uacuum esse nunc me Σ   713 *Spengel*: *alterum* si quid *Charino tribuont* Σ   714 me *secl. Spengel*

MYSIS DAVOS iii

MY. Nilne ésse proprium quoíquam ! di uostrám fidem !
summúm bonum esse eraé putabam hunc Pámphilum,
amícum, amatorém, uirum in quouís loco
parátum ; uerum ex eó nunc misera quém capit
labórem ! facile hic plús malist quam illíc boni.
sed Dáuos exit. mí homo, quid istuc óbsecrost ?
quo pórtas puerum ? *DA.* Mýsis, nunc opus ést tua
mihi ad hánc rem exprompta málitia atque astútia.
MY. quid nam íncepturu's ? *DA.* áccipe a me hunc ócius
atque ánte nostram iánuam adpone. *MY.* óbsecro,
humíne ? *DA.* ex ara hinc súme uerbenás tibi
atque eás substerne. *MY.* quam ób rem id tute nón facis ?
DA. quia, sí forte opus sit ád erum iurató mihi
non ádposisse, ut líquido possim. *MY.* intéllego :
noua núnc religio in te ístaec incessít. cedo !
DA. moue ócius te, ut quíd agam porro intéllegas.
pro Iúppiter ! *MY.* quid est ? *DA.* spónsae pater intéruenit.
repúdio quod consílium primum inténderam.
MY. nescío quid narres. *DA.* égo quoque hinc ab déxtera
ueníre me adsimulábo : tu ut subséruias
orátioni, ut quómque opus sit, uerbís uide.
MY. ego quíd agas nil intéllego ; sed sí quid est
quod méa opera opus sit uóbis, ut tu plús uides,
manébo, ne quod uóstrum remorer cómmodum.

CHREMES MYSIS DAVOS iv

CH. Reuórtor, postquam quae ópus fuere ad núptias
gnataé paraui, ut iúbeam accersi. séd quid hoc ?

717 putabam *D* : putaui *cett.* 728 iurato *Bentley* : iusiurandum Σ 729 adposisse] apposisse *E* : apposuisse *cett.* 738 ut *Guyet* : aut Σ *et Donatus*

puer hérclest. mulier, tu ádposisti hunc? *MY.* úbi illic est?
CH. non míhi respondes? *MY.* núsquam est. uae miseraé mihi!
relíquit me homo atque ábiit. *DA.* di uostrám fidem,
apud fórum quid turbaest! quíd illic hominum lítigant!
tum annóna carast. quíd dicam aliud néscio.
MY. quor tu óbsecro hic me sólam? *DA.* hem, quae haec est fábula?
eho Mýsis, puer hic úndest? quisue huc áttulit?
MY. satin sánu's qui me id rógites? *DA.* quem igitúr rogem
qui hic néminem alium uídeam? *CH.* miror únde sit.
DA. dictúra es quod rogo? *MY.* aú! *DA.* concede ad déxteram.
MY. Delíras: non tute ípse . . .? *DA.* uerbum sí mihi
unúm praeter quam quód te rogo faxís: caue!
male dícis? undest? díc clare. *MY.* a nobís. *DA.* hahae!
mirúm uero, inpudénter mulier sí facit
meretríx! *CH.* ab Andriást [ancilla] haec, quantum intéllego.
DA. adeón uidemur uóbis esse idónei,
in quíbus sic inludátis? *CH.* ueni in témpore.
DA. propera ádeo puerum tóllere hinc ab iánua.
mané: caue quoquam ex ístoc excessís loco!
MY. di te éradicent! íta me miseram térritas.
DA. tibi égo dico an non? *MY.* quíd uis? *DA.* at etiám rogas?
cedo, quóium puerum hic ádposisti? díc mihi.
MY. tu néscis? *DA.* mitte id quód scio: dic quód rogo.

742 adposisti *Ritschl*: tun posuisti *BCEP*: tun apposuisti *DG*: tu *edd. uett.* 745 *Fleckeisen*: quid turbaest apud forum Σ *et Donatus* 751 dictura es *Bentley*: dictura's *Fleckeisen*: dicturan es *uel* dicturane es Σ 753 praeter quam *uolgo*: praetera quod *uel* praetereaquam Σ 756 *uerbum seclusum habent et* Σ *et cum Donato Eugraphius*: *secl. Paumier*

MY. uostrí. *DA.* quoius nostri? *MY.* Pámphili. *CH.* hem. *DA.* quid? Pámphili?
MY. eho, an nón est? *CH.* recte ego sémper fugi has núptias.
DA. o fácinus animum aduórtendum! *MY.* *au*, quid clámitas?
DA. quemne égo heri uidi ad uós adferri uésperi?
MY. o hóminem audacem! *DA.* uérum: uidi Cántharam
suffárcinatam. *MY.* dís pol habeo grátiam,
quom in páriundo aliquod ádfuerunt líberae.
DA. ne illa íllum haud nouit, quóia causa haec íncipit:
'Chremés si puerum pósitum ante aedis uíderit,
suam gnátam non dabít': tanto hercle mágis dabit.
CH. non hércle faciet. *DA.* núnc adeo, ut tu sís sciens,
nisi púerum tollis, iám ego hunc in mediám uiam
prouóluam teque ibídem peruoluam ín luto.
MY. tu pól homo non es sóbrius. *DA.* fallácia
alia áliam trudit: iám susurrári aúdio
ciuem Átticam esse hanc. *CH.* hém. *DA.* 'coactus légibus
eam uxórem ducet.' *MY.* eho, óbsecro, an non cíuis est?
CH. ioculárium in malum ínsciens paene íncidi.
DA. quis hic lóquitur? o Chremés, per tempus áduenis:
auscúlta. *CH.* audiui iam ómnia. *DA.* ain tu? haec ómnia?
CH. audíui, inquam, a princípio. *DA.* audistin, óbsecro? em
scelera: hánc iam oportet ín cruciatum hinc ábripi.
hic est ílle: non te crédes Dauom lúdere.
MY. me míseram! nil pol fálsi dixi, mí senex.
CH. noui ómnem rem. est Simo íntus? *DA.* est.— *MY.* ne me áttigas,

765 hem *Davi est in* Σ : *Charino tribuit Fleckeisen* 767 animaduertendum, *ut semper* Σ au *add. Fleckeisen* 772 quoia *Brandt*: cuius Σ 784 ain *Fleckeisen*: an Σ 785 em *Wagner*: hem Σ 787 non te credes *DP*: non te credas *cett. et uolg.* : ne te credas *Fleckeisen* 789 attigas *Paumier*: attingas Σ

sceléste. si pol Glýcerio non ómnia haec . . .
DA. eho inépta, nescis quíd sit actum? *MY.* quí sciam?
DA. hic sócer est. alio pácto haud poterat fíeri
ut scíret haec quae uólumus. *MY.* hem, praedíceres.
DA. paulum ínteresse cénses, ex animo ómnia,
ut fért natura, fácias an de indústria?

V CRITO MYSIS DAVOS

CR. In hác habitasse plátea dictumst Chrýsidem,
quae sése inhoneste optáuit parere hic dítias
potiús quam in patria honéste pauper uíueret:
eius mórte ea ad me lége redierúnt bona.
sed quós perconter uideo: saluete. *MY.* óbsecro,
estne híc quem uideo Críto sobrinus Chrýsidis?
is ést. *CR.* o Mysis, sálue! *MY.* saluos sís, Crito.
CR. itan Chrýsis? hem. *MY.* nos quídem pol miseras pérdidit.
CR. quid uós? quo pacto hic? sátine recte? *MY.* nósne? sic:
ut químus, aiunt, quándo ut uolumus nón licet.
CR. quid Glýcerium? iam hic suós parentis répperit?
MY. utinam! *CR.* án non dum etiam? haud aúspicato huc me áttuli;
nam pól, si id scissem, númquam huc tetulissém pedem.
sempér eï dictast ésse haec atque habitást soror;
quae illíus fuerunt póssidet: nunc me hóspitem
litís sequi, quam id míhi sit facile atque útile,
aliórum exempla cómmonent. simul árbitror,
iam aliquem ésse amicum et défensorem ei; nám fere

797 diuitias Σ 801 *Fleckeisen*: quem (quid) uideo? estne hic . . . chrisidis Σ 805 sic ut quimus *Donatus et schol.* 807 attuli *cum Prisciano Bentley*: appuli Σ 809 eï *cum G Bentley*: eius *cum* enim *superscr. D*: enim *Donatus* 811 id *Donatus cum D in ras. et E*[1]: hic *cett. et Donatus ad Hec.* iv. 4. 25

grandícula iam proféctast illinc: clámitent
me sycophantam, heréditatem pérsequi
mendícum. tum ipsam déspoliare nón lubet.
MY. o óptume hospes! pól, Crito, antiquom óbtines.
CR. duc me ád eam, quando huc uéni, ut uideam. *MY.* máxume.
DA. sequar hós: me nolo in témpore hoc uideát senex.

ACTVS V

Chremes Simo

CH. Sátis iam satis, Simó, spectata ergá te amicitiást mea;
sátis pericli incépi adire: orándi iam finém face.
dúm studeo obsequí tibi, paene inlúsi uitam fíliae.
SI. ímmo enim nunc quom máxume abs te póstulo atque oró, Chremes,
út beneficium uérbis initum dúdum nunc re cómprobes.
CH. uíde quam iniquos sís prae studio: dúm id efficias quód cupis,
néque modum benígnitatis néque quid me ores cógitas;
nám si cogités, remittas iám me onerare iniúriis.
SI. quíbus? *CH.* at rogitas? pérpulisti me, út homini adulescéntulo
ín alio occupáto amore, abhórrenti ab re uxória,
fíliam ut darem ín seditionem átque in incertas núptias,
eíus labore atque eíus dolore gnáto ut medicarér tuo.
ímpetrasti: incépi, dum res tétulit. nunc non fért: feras.
íllam hinc ciuem esse áiunt; puer est nátus: nos missós face.
SI. pér ego te deos óro, ut ne illis ánimum inducas crédere,
quíbus id maxume útilest, illum ésse quam detérrumum.

814 grandicula *Fleckeisen*: grandiuscula *et* crandiuscula Σ 819 *Fleckeisen*: nolo me Σ 823 quom *Fleckeisen*: cum *Donatus et Eugraphius*: quam Σ

núptiarum grátia haec sunt fácta atque incepta ómnia.
úbi ea causa quam ób rem haec faciunt érit adempta his, désinent.
CH. érras: cum Dauo égomet uidi iúrgantem ancillám. *SI.* scio.
CH. uéro uoltu, quom íbi me adesse neúter tum praesénserat.
SI. crédo et id factúras Dauos dúdum praedixít mihi;
ét nescio qui id tíbi sum oblitus hódie, ac uolui, dícere.

ii DAVOS CHREMES SIMO DROMO

DA. Animo nunciam ótioso esse ímpero. *CH.* em Dauóm tibi!
SI. únde egreditur? *DA.* meó praesidio atque hóspitis. *SI.* quid illúd malist?
DA. égo commodiorem hóminem aduentum témpus non uidí. *SI.* scelus,
quém nam hic laudat? *DA.* ómnis res est iam ín uado. *SI.* cesso ádloqui?
DA. érus est: quid agam? *SI.* o sálue, bone uir. *DA.* éhem Simo, o nostér Chremes,
ómnia adparáta iam sunt íntus. *SI.* curastí probe.
DA. úbi uoles accérse. *SI.* bene sane: íd enim uero hinc núnc abest.
étiam tu hoc respónde, quid istic tíbi negotist? *DA.* míhine? *SI.* ita.
DA. míhin? *SI.* tibi ergo. *DA.* módo *huc* ii intro. *SI.* quasi ego quam dudúm rogem.
DA. cúm tuo gnato una. *SI.* ánne est intus Pámphilus? cruciór miser!

836 facta D^2: ficta *CGP et Eugraph. in lemm.* 841 qui id *Bothe*: quid Σ *et Donatus*: qui *uolg.* 849 responde Σ *et Seruius ad Aen.* xi. 373: respondes *Donatus bis in lemm., quem sequitur Umpfenbach* 850 huc *add. et* intro ii *transp. Fleckeisen*

ého, non tu dixti ésse inter eos ínimicitias, cárnufex?
DA. súnt. *SI.* quor igitur híc est? *CH.* quid illum cénses? cum illa lítigat.
DA. ímmo uero indígnum, Chremes, iam fácinus faxo ex me aúdies.
néscio qui senéx modo uenit, éllum, confidéns catus:
quóm faciem uideás, uidetur ésse quantiuís preti:
trístis ueritás inest in uóltu atque in uerbís fides.
SI. quíd nam adportas? *DA.* níl equidem, nisi quód illum audiui dícere.
SI. quíd aït tandem? *DA.* Glýcerium se scíre ciuem esse Átticam. *SI.* hem,
Drómo, Dromo. *DA.* quid ést? *SI.* Dromo. *DA.* audi. *SI.* uérbum si addiderís . . .! Dromo.
DA. audi óbsecro. *DR.* quid uís? *SI.* sublimen íntro hunc rape, quantúm potest.
DR. quem? *SI.* Dáuom. *DA.* quam ob rem? *SI.* quía lubet. rape ínquam. *DA.* quid fecí? *SI.* rape.
DA. si quícquam inuenies mé mentitum, occídito. *SI.* nil aúdio:
egó iam te commótum reddam. *DA.* támen etsi hoc uerúmst? *SI.* tamen.
cura ádseruandum uínctum, atque audin? quádrupedem constríngito.
age núnciam: ego pol hódie, si uiuó, tibi
osténdam quid erum sít pericli fállere,
et illí patrem. *CH.* ah, ne saéui tanto opere. *SI.* ó Chremes,
pietátem gnati! nónne te miserét mei?

852 dixti *edd. ant.*: dixtin Σ, *fort. recte, ut* inimicitias *quinque syllabarum sit* 857 ueritas *cum C*[1] *Donatus ad Eun.* v. 1. 22: seueritas *cum cett. Seruius ad Aen.* x. 612 *et Georg.* iii. 37: tristis est seueritas *Fleckeisen* 861 sublimen *Fleckeisen*: sublimem Σ intro hunc rape *DEG*: intro rape hunc *BCP*: sublimem hunc intro rape *uolg.* 864 *sic* Σ *nisi quod* ego *om. P*: ego te continuo mutum reddam *Fleckeisen* 867 *Fleckeisen*: erum quid Σ

tantúm laborem cápere ob talem fílium!
age Pámphile, exi Pámphile: ecquid té pudet?

iii PAMPHILVS SIMO CHREMES

PA. Quis mé uolt? perii, páter est. *SI.* quid aïs, ómnium . . .? *CH.* ah,
rem pótius ipsam díc ac mitte mále loqui.
SI. quasi quícquam in hunc iam gráuius dici póssiet.
ain tándem, ciuis Glýceriumst? *PA.* ita praédicant.
SI. 'ita praédicant'? o ingéntem confidéntiam!
num cógitat quid dícat? num factí piget?
uide num éius color pudóris signum usquam índicat.
adeo ínpotenti esse ánimo, ut praeter cíuium
morem átque legem et suí uoluntatém patris
tamen hánc habere stúdeat cum summó probro!
PA. me míserum! *SI.* hem, modone id démum sensti, Pámphile?
olim ístuc, olim, quom íta animum induxtí tuom,
quod cúperes aliquo pácto efficiundúm tibi,
eodém die istuc uérbum uere in te áccidit.
sed quíd ego? quor me excrúcio? quor me mácero?
quor meám senectutem huíus sollicito améntia?
an ut pro huíus peccatis égo supplicium súfferam?
immo hábeat, ualeat, uíuat cum illa. *PA.* mí pater!
SI. quid 'mí pater'? quasi tu húius indigeás patris.
domus úxor liberi ínuenti inuitó patre;
addúcti qui illam hinc cíuem dicant: uíceris.
PA. patér, licetne paúca? *SI.* quid dicés mihi?
CH. tamén, Simo, audi. *SI.* ego aúdiam? quid aúdiam,
Chremés? *CH.* at tandem dícat. *SI.* age dicát, sino.
PA. égo me amare hanc fáteor; si id peccárest, fateor íd quoque.

879 adeo *Bentley*: adeon Σ 882 sensti *edd. ant.*: sensisti Σ
888 *Hic incipit codex Bembinus* (*A*), *cuius pars tota superior abscissa est*

tíbi, pater, me dédo: quiduis óneris inpone, ímpera.
uís me uxorem dúcere? hanc amíttere? ut poteró feram.
hóc modo te obsecro, út ne credas á me adlegatum húnc senem:
síne me expurgem atque íllum huc coram addúcam. *SI.* adducas? *PA.* síne, pater.
CH. aéquom postulát: da ueniam. *PA.* síne te hoc exorém. *SI.* sino.
quíduis cupio, dúm ne ab hoc me fálli comperiár, Chremes.
CH. pró peccato mágno paulum súpplici satis ést patri.

CRITO CHREMES SIMO PAMPHILVS iv

CR. Mítte orare. una hárum quaeuis caúsa me ut faciám monet,
uél tu uel quod uérumst uel quod ípsi cupio Glýcerio.
CH. Ándrium ego Critónem uideo? cérte ist. *CR.* saluos sís, Chremes.
CH. quíd tu Athenas ínsolens? *CR.* euénit. sed hicinést Simo?
CH. hic Simost. *CR.* men quaéris? *SI.* eho tu, Glýcerium hinc ciuem ésse aïs?
CR. tú negas? *SI.* itan húc paratus áduenis? *CR.* qua ré? *SI.* rogas?
túne inpune haec fácias? tune hic hómines adulescéntulos
ínperitos rérum, eductos líbere, in fraudem ínlicis?
sóllicitando et póllicitando eorum ánimos lactas? *CR.* sánun es?
SI. ác meretriciós amores núptiis conglútinas?

898 *Fleckeisen*: hanc uis amittere *cum* Σ *Donat.*: hanc uis mittere *uolg.* 903 paulum *edd. ant.*: paululum *cum* Σ *Donat. et Eugraphius* 906 ist *scripsi coll.* rest *pro* res est, satiust *pro* satius est *etc.* 908 *Fleckeisen*: CH. hic. CR. Simo men *C*: *codd. alii aliter* 909 qua re C^1: qua de re *cett.* 912 *Ab hoc uersu incipit fragmentum Vindobonense* lactas *cum* D^1 *Donatus et Eugraphius*: iactas *cett.*

PA. périi, metuo ut súbstet hospes. *CH.* sí, Simo, hunc norís satis,
nón ita arbitrére: bonus est híc uir. *SI.* hic uir sít bonus?
ítane adtemperáte euenit, hódie in ipsis núptiis
út ueniret, ántehac numquam? est uéro huic credundúm, Chremes.
PA. ní metuam patrem, hábeo pro illa re íllum quod moneám probe.
SI. sycophanta. *CR.* hem. *CH.* síc, Crito, est hic: mítte. *CR.* uideat quí siet.
sí mihi perget quaé uolt dicere, éa quae non uolt aúdiet.
égo istaec moueo aut cúro? non tu tuóm malum aequo animó feras?
nam égo quae dico uéra an falsa audíerim, iam scirí potest.
Átticus quidam ólim naui frácta ad Andrum eiéctus est
ét istaec una párua uirgo. túm ille egens forte ádplicat
prímum ad Chrysidís patrem se. *SI.* fábulam inceptát. *CH.* sine.
CR. ítane uero obtúrbat? *CH.* perge tu. *CR.* ís mihi cognatús fuit
qui eúm recepit. íbi ego audiui ex íllo sese esse Átticum.
ís ibi mortuóst. *CH.* eius nomen? *CR.* nómen tam cito? *PA.* Phánia. *CH.* hem,
perií! *CR.* uerum hercle opínor fuisse Phániam; hoc certó scio,
Rhamnúsium se aiébat esse. *CH.* o Iúppiter! *CR.* eadem haéc, Chremes,
multi álii in Andro tum aúdire. *CH.* utinam id sít quod spero! eho, díc mihi,

920 perget *A*: pergit *Donatus in lemm.* 921 moueo Σ: moneo *A et fort. E* feras *A*: feres Σ 922 audierim *A*: audieris A^2Σ 926 perge tu *Bentley*: perge. CR. tum is *codd.* 928 *sic Bentley*: cito tibi Phania *A*: cito tibi Σ 931 tum audire *Fleckeisen*: tum audiuere *ABCEP*: tum audiere *DGV*: tum *eiecit Bentley*

quid eám tum? suamne esse aíbat? *CR.* non. *CH.* quoiam ígitur? *CR.* fratris fíliam.
CH. certé meast. *CR.* quid aïs? *SI.* quid tu aïs? *PA.* árrige auris, Pámphile!
SI. qui id crédis? *CH.* Phania íllic frater méus fuit. *SI.* noram ét scio.
CH. is béllum hinc fugiens méque in Asiam pérsequens proficíscitur:
tum illám ueritust relínquere hic. postílla nunc primum aúdio
quid illó sit factum. *PA.* uíx sum apud me: ita ánimus commotúst metu
spe gaúdio, mirándo tanto tám repentino hóc bono.
SI. ne istám multimodis tuam ínueniri gaúdeo. *PA.* credó, pater.
CH. at scrúpulus mi etiam únus restat quí me male habet. *PA.* dígnus es:
cum tuá religione, ódium, nodum in scírpo quaeris. *CR.* quíd istud est?
CH. nomén non conuenít. *CR.* fuit hercle huic áliud paruae. *CH.* quód, Crito?
num quíd meministi? *CR.* id quaéro. *PA.* egon huius mémoriam patiár meae
uoluptáti obstare, quóm ego possim in hác re medicarí mihi?
heus, Chrémes, quod quaeris, Pásibulast. *CH.* *Pásibula?* ipsást. *CR.* east.
PA. ex ípsa audiui míliens. *SI.* omnís nos gaudere hóc, Chremes,

933 quiduis *A qui haec uerba Simoni dat et* quid tu ais *Pamphilo* 934 qui id *Fleckeisen*: quid *A* 936 *sic uerba ordinaui ego*: tum illam relinquere hic est ueritus *codd.* postilla $A^2\Sigma$: posilla *A*: postid *Spengel* 939 multimodis *A et Eugraph. in lemm.*: multis modis *cum* Σ *Donatus* 940 *Ritschl*: at mihi unus scrupulus etiam *codd.* 941 odium *AC*: odio *cett.* istud *Luchs*: istuc *codd.* 945 *sic A nisi quod* Pasibula *geminauit Luchs*: non patiar heus chreme *BCDEGPV* 946 *Fleckeisen*: milliens audiui *codd.*

te crédo credere. *CH.* íta me di ament, crédo. *PA.* quod restát, pater . . .
SI. iam dúdum res reddúxit me ipsa in grátiam. *PA.* o lepidúm patrem!
de uxóre, ita ut possédi, nil mutát Chremes? *CH.* causa óptumast;
nisi quíd pater aït áliud. *PA.* nempe id? *SI.* scílicet. *CH.* dos, Pámphile, est
decém talenta. *PA.* accípio. *CH.* propero ad fíliam. eho mecúm, Crito;
nam illám me credo haud nósse.— *SI.* quor non íllam huc transferrí iubes?
PA. recte ádmones: Dauo égo istuc dedam iám negoti. *SI.* nón potest.
PA. qui? *SI.* quía habet aliud mágis ex sese et máius. *PA.* quid nam? *SI.* uínctus est.
PA. patér, non recte uínctust. *SI.* haud ita iússi. *PA.* iube solui, óbsecro.
SI. age fíat. *PA.* at matúra. *SI.* eo intro. *PA.* o faústum et felicém diem!

V CHARINVS PAMPHILVS DAVOS

CH. Quíd agat Pamphilús prouiso. atque éccum. *PA.* me aliquis fórs putet
nón putare hoc uérum, at mihi nunc síc esse hoc uerúm lubet.
égo deorum uítam eapropter sémpiternam esse árbitror
quód uoluptates eórum propriae súnt; nam mi inmortálitas
pártast, si nulla aégritudo huic gaúdio intercésserit.
séd quem ego mihi potíssumum optem, quoí nunc haec narrém, dari?

947 cedere *A* quod Σ: quid *A* 953 qui non potest *BCEGP* 956 felicem hunc diem Σ *praeter* G^1 957 *Fleckeisen*: prouiso quid agat pamphilus . . . aliquis forsitan me putet *codd.* 959 eapropter *Bentley cum Seruio ad Ecl.* vii. 31: propterea *codd.* 962 optem *A*: exoptem Σ

CH. quíd illud gaudist? *PA.* Dáuom uideo. némost quem mallem ómnium ;
nam húnc scio mea sólide solum gáuisurum gaúdia.
DA. Pámphilus ubi nam híc est? *PA.* Daue. *DA.* quís homost? *PA.* ego sum. *DA.* o Pámphile.
PA. néscis quid mi obtígerit. *DA.* certe ; séd quid mi obtigerít scio.
PA. ét quidem ego. *DA.* More hóminum euenit út quod sum nanctús mali
príus resciscerés tu quam ego illud quód tibi euenít boni.
PA. Glýcerium mea suós parentis répperit. *DA.* factúm bene. *CH.* hem.
PA. páter amicus súmmus nobis. *DA.* quís? *PA.* Chremes. *DA.* Narrás probe.
PA. néc mora ullast quín iam uxorem dúcam. *CH.* num ille sómniat
éa quae uigilans uóluit? *PA.* tum de púero, Daue . . . *DA.* ah, désine!
sólus es quem díligant di ? *CH.* sáluos sum, si haec uéra sunt.
cónloquar. *PA.* quis homóst? [o] Charine, in témpore ipso mi áduenis.
CH. béne factum. *PA* audisti? *CH.* ómnia. age, me in tuís secundis réspice.
túos est nunc Chremés : facturum quaé uoles scio esse ómnia.
PA. mémini : atque adeo lóngumst illum me éxspectare dum éxeat.
séquere hac me *intro* ; intús apud Glyceriúmst nunc. tu, Daue, ábi domum,
própera, accerse hinc qui aúferant eam. quíd stas? quid cessás? *DA.* eo.

963 mallem *A* : malim Σ 965 *noua scaena est in DGV* 967 sum *Fleckeisen* : sim *codd.* 971 iam *cum BCP Bentley* : eam *cett.* 973 es *Bentley* : est *codd.* 975 audistin *A* : hem *uel* em audistin Σ secundis *A* : secundis rebus Σ *Donat. Eugraph.* 977 illum *A* : nos illum Σ : me *om. Donat. in lemm.* 978 intro *add. Spengel*

ne éxspectetis dum éxeant huc : íntus despondébitur ;
íntus transigétur si quid ést quod restet. *CANTOR.* Plaúdite !

ALTER EXITVS SVPPOSITICIVS

PAMPHILVS CHARINVS CHREMES DAVOS

PA. Te éxspectabam : est dé tua re quód agere ego tecúm uolo.
óperam dedi ne me ésse oblitum dícas tuae gnatae álterae :
tíbi me opinor ínuenisse dígnum te atque illá uirum.
CHA. périi, Daue : dé meo amore ac uíta *nunc* sors tóllitur.
CHR. nón noua istaec míhi condiciost, sí uoluissem, Pámphile.
CHA. óccidi, Daue. *DA.* *áh*, mane. *CHA.* perii. *CHR.* id quam ób rem non uolui éloquar.
nón idcirco quód eum omnino adfínem mihi nollem, *CHA.* hém. *DA.* tace.
CHR. séd amicitia nóstra quae est a pátribus nostris trádita.
nón aliquam partém, *sed* studui adaúctam tradi líberis.
núnc quom copia ác fortuna utríque ut obsequerér dedit,
détur. *PA.* bene factum. *DA.* ádi atque age homini grátias. *CHA.* salué, Chremes,
meórum amicorum ómnium mi aequíssume.
quid *múlta uerba?* míhi non minus est gaúdio
15 me répperisse, ut hábitus antehac fuí tibi,
14 quam *mi euenire núnc* id quod *ego* abs te éxpeto.
CHR. animúm, Charine, quócumque adplicáueris,
studium éxinde ut erit, túte existimáueris.
PA. id ita ésse facere cóniecturam ex mé licet.
CHA. aliénus abs te támen qui esses nóueram.
CHR. ita rés est. gnatam tíbi meam Philúmenam
uxórem et dotis séx talenta spóndeo.

4 nunc *add. Guyet* : sortis *pro* sors *melius Fleckeisen* 6 ah *add. Ritschl* 9 sed *add. Dziatzko* 11 adi *Ritschl* : abi *uel* ibi *codd.* 12 aequissume *Fleckeisen* : agissime *codd.* 13 multa uerba *add. Dziatzko* 14, 15 *Dziatzko* : *inuerso ordine uersus praebent codd.* 16 quocunque *Dziatzko* : quoadcumque *codd.*

HEAVTON TIMORVMENOS

INCIPIT · HEAVTON · TIMORVMENOS · TERENTI · GRAECA EST · MENANDRV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIB · L · CORNELIO · LENTVLO · L · VALERIO · FLACCO · AEDILIB CVRVLIB · EGIT · AMBIVIVS · TVRPIO · MODOS · FECIT FLACCVS · CLAVDI · ACTA · PRIMVM · TIBIS · INPARIB DEINDE · DVABVS · DEXTRIS · FACTAST · TERTIA · M' IVVENTIO · TI · SEMPRONIO · COS

5 actal *A, qui litteram L ante* Ambiuius *omittit* 6 M. Iunio Tito Sempronio cos *P*: Cn. Cornelio Marco Iuuenio cos *A*: Ium. Iunio *B*: Iuuentio *cett.*

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

In mílitiam proficísci gnatum Clíniam
amántem Antiphilam cónpulit durús pater
animíque sese angébat facti paénitens.
mox út reuersust, clám patrem deuórtitur
ad Clítiphonem. is amábat scortum Bácchidem.
cum accérseret cupítam Antiphilam Clínia,
ut éius Bacchis uénit amica ac séruolae
habitúm gerens Antíphila: factum id quó patrem
suám celaret Clítipho. hic technís Syri
decém minas meretrículae aufert á sene.
Antíphila Clitiphónis reperitúr soror:
hanc Clínia, aliam Clítipho uxorem áccipit.

PERSONAE

[Prologvs]
Chremes Senex
Menedemvs Senex
Clitipho Advlescens
Clinia Advlescens
Syrvs Servos
Dromo Servos
Bacchis Meretrix
Antiphila Virgo
Sostrata Matrona
[Canthara] Nvtrix
Phrygia Ancilla
cantor

9 suam *Dziatzko*: suum *codd.*

PROLOGVS

L. AMBIVIVS

Nequoí sit uostrum mírum quor partís seni
poëta dederit quaé sunt adulescéntium,
id prímum dicam, deínde quod ueni éloquar.
ex íntegra Graeca íntegram comoédiam
hodié sum acturus Heaúton timorúmenon.
duplex quae ex argumento facta est simplici.
nouam ésse ostendi et quae ésset : nunc qui scrípserit
et quóia Graeca sít, ni partem máxumam
exístumarem scíre uostrum, id dícerem.
nunc quam ób rem has partis dídicerim paucís dabo.
orátorem esse uóluit me, non prólogum :
uostrúm iudicium fécit : me actorém dedit,
si hic áctor tantum póterit a facúndia
quantum ílle potuit cógitare cómmode,
qui órationem hanc scrípsit quam dictúrus sum.
nam quód rumores dístulerunt máliuoli,
multás contaminásse Graecas, dúm facit
paucás Latinas : íd esse factum hic nón negat
neque sé pigere et deínde facturum aútumat.
habét bonorum exémplum, quo exempló sibi
licére id facere quód illi fecerúnt putat.
tum quód maliuolus uétus poëta díctitat,
repénte ad studium hunc se ádplicasse músicum,
amícum ingenio frétum, haud natura sua :
arbítrium uostrum, uóstra existumátio
ualébit. qua re orátos omnis uós uolo,
ne plús iniquom póssit quam aequom orátio.

3 *post hunc uersum ponunt uu.* 11–15 *Dziatzko et Fleckeisen* 6–9 *hos uersus improbant Dziatzko et Fleckeisen, fort. recte* 6 simplici $A^2\Sigma$: duplici *A* 13 si *Bentley* : sed *codd.* 26 *Fleckeisen* : oratos uos omnes *B* : omnis uos oratos *cett.*

facite aéqui sitis, dáte crescendi cópiam,
nouárum qui spectándi faciunt cópiam
sine uítiis. ne ille pró se dictum exístumet,
qui núper fecit séruo currenti ín uia
decésse populum: quór insano séruiat?
eius dé peccatis plúra dicet, quóm dabit
aliás nouas, nisi fínem maledictís facit.
adéste aequo animo, dáte potestatém mihi
statáriam agere ut líceat per siléntium,
ne sémper seruos cúrrens, iratús senex,
edáx parasitus, sýcophanta autem ínpudens,
auárus leno adsídue agendi sínt mihi
clamóre summo, cúm labore máxumo.
mea caúsa causam hanc iústam esse animum indúcite,
ut áliqua pars labóris minuatúr mihi.
nam núnc nouas qui scríbunt nil parcúnt seni:
si quaé laboriósast, ad me cúrritur;
si lénis est, ad álium defertúr gregem.
in hác est pura orátio. experímini
in utrámque partem ingénium quid possít meum.
si númquam auare prétium statui artí meae
et eum ésse quaestum in ánimum induxi máxumum,
quam máxume seruíre uostris cómmodis:
exémplum statuite ín me, ut adulescéntuli
uobís placere stúdeant potius quám sibi.

33 eius de *Fleckeisen*: de illius *codd. uolg.* 48-50 *hi uersus qui iterum in Hec. prol.* 49-51 *leguntur aptiorem hic habent locum: itaque, quamquam uersus duo priores in A desunt, hic restitui et eundem locum in Hecyra uncinis seclusi: aliter sentiunt Fleckeisen et Wagner et Dziatzko*

ACTVS I

CHREMES MENEDEMVS i

CH. Quamquam haéc inter nos núper notitia ádmodumst
(inde ádeo quom agrum in próxumo hic mercátus es)
nec reí fere sane *hoc* ámplius quicquám fuit:
tamén uel uirtus túa me uel uicínitas,
quod ego ín propinqua párte amicitiaé puto,
facit út te audacter móneam et familiáriter,
quod míhi uidere praéter aetatém tuam
facere ét praeter quam rés te adhortatúr tua.
nam pró deum atque hominúm fidem quid uís tibi?
quid quaéris? annos séxaginta nátus es
aut plús eo, ut conício; in his regiónibus
meliórem agrum neque préti maioris némo habet;
seruós compluris: proínde quasi nemó siet,
ita atténte tute illórum officia fúngere.
numquám tam mane egrédior neque tam uésperi
domúm reuortor quín te in fundo cónspicer
fodere aút arare aut áliquid ferre. dénique
nullúm remittis témpus neque te réspicis.
haec nón uoluptati tíbi esse satis certó scio.
'at ením me quantum hic óperis fiat paénitet.'
quod in ópere faciundo óperae consumís tuae,
si súmas in illis éxercendis, plús agas.
ME. Chremés, tantumne ab ré tuast otí tibi
aliéna ut cures éa quae nil ad te áttinent?

54 quom *Fleckeisen*: quod *codd.* 55 hoc *numerorum gratia add. Dziatzko coll. And.* 31 58 audaciter *A* 64 agrum *ante* in his *stat in codd.*: *transp. Buechelero suadente Dziatzko* 65 seruos compluris *codd.*: serui complures *Guyet uolg.*: seruos non pluris *Bentley* 72 at enim me *Muretus*: ad enim dices *A Eugraph. in lemm.*: ad enim me dices A^1: at enim dices me *cett. et Donatus ad Phorm.* 172

CH. homó sum : humani níl a me alienúm puto.
uel mé monere hoc uél percontarí puta :
rectúmst ego ut faciam ; nón est te ut detérream.
ME. mihi síc est usus ; tíbi ut opus factóst face.
CH. an quoíquamst usus hómini se ut cruciét ? *ME.* mihi.
CH. si quíd laborist nóllem. sed quid istúc malist ?
quaesó, quid de te tántum meruisti ? *ME.* eí mihi !
CH. ne lácruma atque istuc, quídquid est, fac me út sciam :
ne rétice, ne uerére, crede inquám mihi :
aut cónsolando aut cónsilio aut re iúuero.
ME. scire hóc uis ? *CH.* hac quidem caúsa qua dixí tibi.
ME. dicétur. *CH.* at istos rástros intereá tamen
adpóne, ne labóra. *ME.* minume. *CH.* quám rem agis ?
ME. sine mé uociuom témpus ne quod dém mihi
labóris. *CH.* non sinam, ínquam. *ME.* ah, non aequóm facis.
CH. hui, tám grauis hos, quaéso ? *ME.* sic meritúmst meum.
CH. nunc lóquere. *ME.* filium únicum adulescéntulum
habeo. áh, quid dixi ? habére me ? immo habuí, Chremes ;
nunc hábeam necne incértumst. *CH.* quid ita istúc ? *ME.* scies.
est é Corintho hic áduena anus paupércula ;
eius fíliam ille amáre coepit pérdite,
prope iam út pro uxore habéret : haec clam me ómnia.
ubi rém resciui, coépi non humánitus
neque ut ánimum decuit aégrotum adulescéntuli
tractáre, sed ui et uía peruolgatá patrum.
cottídie accusábam : ' hem, tibine haec diútius
licére speras fácere me uiuó patre,
amícam ut habeas própe iam in uxorís loco ?
errás, si id credis, ét me ignoras, Clínia.

83 ei mihi BD^2E : eheu *ACFP* 90 uociuom *A* : uaciuom A^2 : uacuum *cett.*

ego té meum esse díci tantispér uolo,
dum quód te dignumst fácies ; sed si id nón facis,
ego quód me in te sit fácere dignum inuénero.
nulla ádeo ex re istuc fít nisi ex nimio ótio.
ego istúc aetatis nón amori operám dabam,
sed in Ásiam hinc abii própter pauperiem átque ibi
simúl rem et gloriam ármis belli répperi.'
postrémo adeo res rédiit : adulescéntulus
saepe éadem et grauiter aúdiendo uíctus est ;
aetáte me putáuit et sapiéntia
plus scíre et prouidére quam se ipsúm sibi :
in Ásiam ad regem mílitatum abiít, Chremes.
CH. quid aïs? *ME.* clam me profectus mensis trís abest.
CH. ambo áccusandi ; etsi íllud inceptúm tamen
animíst pudentis sígnum et non instrénui.
ME. ubi cómperi ex eis quí fuere ei cónscii,
domúm reuortor maéstus atque animó fere
pertúrbato atque incérto prae aegritúdine.
adsído : adcurrunt sérui, soccos détrahunt ;
uideo álios festináre, lectos stérnere,
cenam ádparare : pró se quisque sédulo
faciébant quo illam míhi lenirent míseriam.
ubi uídeo, haec coepi cógitare ' hem, tót mea
solí solliciti sínt causa ut me unum éxpleant?
ancíllae tot me uéstiant? sumptús domi
tantós ego solus fáciam? sed gnatum únicum,
quem páriter uti his décuit aut etiam ámplius,
quod illa aétas magis ad haéc utenda idóneast,
eum ego hínc eieci míserum iniustitiá mea!
maló quidem me quóuis dignum députem,

115 *Dziatzko* : *uersus omissus est in A* : putauit me etate et sapientia *A*[2] : putauit me et aetate et beniuolentia Σ 125 *sic codd.* : inde alii *Bentley schol. Bemb. secutus, qui adnotat ad hunc uersum in re praepropera infinito modo pro indicatiuo usum esse poëtam* 129 soli *Fleckeisen* : solius *codd.* sint *T. Faber* : sunt *codd.*

si id fáciam. nam usque dum ílle uitam illám colet
inopém carens patria ób meas iniúrias,
intérea usque illi dé me suppliciúm dabo
labórans, parcens, quaérens, illi séruiens.'
ita fácio prorsus: níl relinquo in aédibus
nec uás nec uestiméntum: conrasi ómnia.
ancíllas, seruos, nísi eos qui opere rústico
faciúndo facile súmptum exsercirént suom,
omnís produxi ac uéndidi. inscripsi ílico
aedís mercede. quási talenta ad quíndecim
coëgi: agrum hunc mercátus sum: hic me exérceo.
decréui me tantísper minus iniúriae,
Chremés, meo gnato fácere dum fiám miser;
nec fás esse ulla mé uoluptate híc frui,
nisi ubi ílle huc saluos rédierit meus párticeps.
CH. ingénio te esse in líberos lení puto,
et illum óbsequentem sí quis recte aut cómmode
tractáret. uerum néc tu illum satis nóueras
nec te ílle; hoc ubi fit, íbi non uere uíuitur.
tu illúm numquam ostendísti quanti pénderes
nec tíbi illest credere aúsus quae est aequóm patri.
quod si ésset factum, haec númquam euenissént tibi.
ME. ita rés est, fateor: péccatum a me máxumest.
CH. Menedéme, at porro récte spero et illúm tibi
saluom ádfuturum esse híc confido própediem.
ME. utinam íta di faxint! *CH.* fácient. nunc si cómmodumst,
Dionýsia hic sunt hódie: apud me sís uolo.
ME. non póssum. *CH.* quor non? quaéso tandem aliquántulum

143 exsercirent *Paumier*: exercerent *codd.*: 'exercerent resarcirent' *adn. schol. Bemb.* 145 mercede *A*: mercedem $A^2\Sigma$ 147 me tantisper *Fleckeisen*: tantisper me *codd.* 148 Chremes AC^1F^2P: Chreme BC^2DEF^1 154 *Fleckeisen*: ibi fit ubi *P*: qui *uel* que fit *A*: qui *cett.*: quod *Bentley et uolg.* 158 maxumest *cum* DE^1 *Fleckeisen*: maximumst *cett.*

tibi párce : idem absens fácere te hoc uolt fílius.
ME. non cónuenit, qui illum ád laborem hinc pépulerim,
nunc me ípsum fugere. *CH.* sícine est senténtia ?
ME. sic. *CH.* béne uale. *ME.* et tu.—*CH.* lácrumas excussít mihi
miserétque me eius. séd ut dieï témpus est,
tempúst monere me húnc uicinum Phániam
ad cénam ut ueniat : íbo, uisam sí domist.—
nil ópus fuit monitóre : iam dudúm domi
praesto ápud me esse aiunt. égomet conuiuás moror.
ibo ádeo hinc intro. séd quid crepuerúnt fores.
hinc a me ? quis nam egreditur ? huc concessero.

CLITIPHO CHREMES ii

CL. Níl adhuc est quód uereare, Clínia : haud quaquam étiam cessant
ét illam simul cum núntio hic tibi ádfuturam hodié scio.
proín tu sollicitúdinem istam fálsam quae te excrúciat mittas.
CH. quícum loquitur fílius ?
CL. páter adest quem uólui : adibo. páter, opportune áduenis.
CH. quíd id est ? *CL.* hunc Menedémum nostin nóstrum uicinúm ? *CH.* probe.
CL. huic fílium scis ésse ? *CH.* audiui esse : ín Asia. *CL.* non ést, pater :
apud nós est. *CH.* quid aïs ? *CL.* áduenientem, e náui egredientem ílico
abdúxi ad cenam ; nám mihi [magna] cum eó iam inde [usque] a puéritia
fuit sémper familiáritas. *CH.* uoluptátem magnam núntias.

165 hinc pepulerim *Bentley* : impulerim *codd.* 169 tempust *add. Bentley* 174 *hic uersus deest in A* 176 hic tibi *Fleckeisen* : tibi hic *codd.* 183 magna *habent* AD^1F^2, *om. cett.* usque *om.* F^1, *exhibent cett.*

quam uéllem Menedemum ínuitatum ut nóbiscum esset ámplius,
ut hánc laetitiam nécopinanti prímus obicerem eí domi !
átque etiam nunc témpus est. *CL.* caue fáxis : non opus ést, pater.
CH. quaprópter ? *CL.* quia enim incértust etiam quíd se faciat. módo uenit ;
timet ómnia, iram pátris et animum amícae se erga ut sít suae.
eam mísere amat ; proptér eam haec turba atque ábitio euenít. *CH.* scio.
CL. nunc séruolum ad eam in úrbem misit ét ego nostrum uná Syrum.
CH. quid nárrat ? *CL.* quid ille ? sé miserum esse. *CH.* míserum ? quem minus créderes ?
quid rélicuist quin hábeat quae quidem in hómine dicuntúr bona ?
paréntis, patriam incólumem, amicos, génus, cognatos, dítias.
atque haéc perinde súnt ut illius ánimust qui ea póssidet :
qui utí scit ei bona ; ílli qui non útitur recté mala.
CL. immo ílle fuit senex ínportunus sémper et nunc níl magis
uereór quam ne quid ín illum iratus plús satis faxít, pater.
CH. illícine ? sed me réprimam : nam in metu ésse hunc illist útile.
CL. quid túte tecum ? *CH.* dícam : ut ut erat, mánsum tamen opórtuit.
fortásse aliquantum iníquior erat praéter eius lubídinem :
paterétur ; nam quem férret si paréntem non ferrét suom ?
huncíne erat aequom ex móre illius an íllum ex huius uíuere ?

188 incertust *Fleckeisen* : incertumst *codd.* 189 patris iram *codd.* : *transp. Fleckeisen* 192 crederes *Lachmann* : crederest *cum codd. Donatus et Seruius* : creduas *coni. Dziatzko* 193 relicuist *edd. ant.* : reliquist *codd.* 194 ditias *edd. ant.* : diuitias *codd.* 199 *Fleckeisen* : illene *et* reprimam me *codd.* 203 *Fleckeisen* : illius more *codd.*

et quód illum insimulat dúrum id non est; nám parentum iniúriae
unius modi sunt férme, paulo qui ést homo tolerábilis:
scortári crebro nólunt, nolunt crébro conuiuárier,
praebént exigue súmptum; atque haec sunt támen ad uirtutem ómnia.
uerum ánimus ubi semél se cupiditáte deuinxít mala,
necéssest, Clitiphó, consilia cónsequi consímilia.
scitúmst periclum ex áliis facere tíbi quod ex usú siet.
CL. ita crédo. *CH.* ego ibo hinc íntro, ut uideam nóbis cenae quíd siet.
tu, ut témpus est diéï, uide sis né quo hinc abeas lóngius.

ACTVS II

CLITIPHO i

CL. Quam iníqui sunt patrés in omnis ádulescentis iúdices!
qui aequom ésse censent nós a pueris ílico nascí senes
neque illárum adfinis ésse rerum quás fert adulescéntia.
lubídine ex suá moderantur núnc quae est, non quae olím fuit.
mihi si úmquam filiús erit, ne ille fácili me utetúr patre;
nam et cógnoscendi et ígnoscendi dábitur peccatí locus:
non út meust qui míhi per alium osténdit suam senténtiam.
perii! ís mi, ubi adbibít plus paulo, súa quae narrat fácinora!
nunc aít 'periclum ex áliis facito tíbi quod ex usú siet':
astútus. ne ille haud scít quam mihi nunc súrdo narret fábulam.
magis núnc me amicae dícta stimulant 'dá mihi' atque 'adfér mihi':

216 *Fleckeisen*: ex sua lub. *codd.* 217 facili me *cum* F^2P *Eugraphius*: facillime *A*: facillimo *alii* 219 meust *Fleckeisen*: meus *codd.*

quoi quód respondeám nil habeo; néque me quisquamst míserior.
nam hic Clínia, etsi is quóque suarum rérum sat agitát, tamen
habét bene et pudíce eductam, ignáram artis meretríciae.
meast ínpotens, procáx, magnifica, súmptuosa, nóbilis.
tum quód dem ei 'recte' est; nám nil esse míhi religiost dícere.
hoc égo mali non prídem inueni néque etiam dum scít pater.

ii Clinia Clitipho

CLIN. Si míhi secundae rés de amore meo éssent, iam dudúm scio
uenássent; sed uereór ne mulier me ábsente hic corrúpta sit.
concúrrunt multa opínionem quae mi *in* animo exaúgeant:
occásio, locus, aétas, mater quoíus sub imperióst mala,
quoi níl iam praeter prétium dulcest. *CLIT.* Clínia. *CLIN.* ei miseró mihi!
CLIT. etiám caues ne uídeat forte hic te á patre aliquis éxiens?
CLIN. faciám; sed nescio quíd profecto mi ánimus praesagít mali.
CLIT. pergín istuc prius diiúdicare quám scis quid uerí siet?
CLIN. si níl mali esset, iam híc adessent. *CLIT.* iam áderunt. *CLIN.* quando istúc '*iam*' erit?
CLIT. non cógitas hinc lóngule esse? et nósti mores múlierum:
dum móliuntur, dúm conantur, ánnus est. *CLIN.* o Clítipho,
timeó. *CLIT.* respira: eccúm Dromonem cúm Syro una: adsúnt tibi.

224 *deest in A* 227 inpotens *Bothe*: potens *codd.* procax *codd.*: petax *Bentley*: petens *Wagner*: *Donatum qui ad Hec.* 159 *scribit* procax despoliatrix et petax *illud* petax *ex hoc loco sumpsisse putat Bentley* 232 *sic Bentley nisi quod* eam *sine causa addit*: in *add. ego*: multae opiniones quae mihi animum *codd.*: multae opinionem res quae mi animo *Dziatzko*: multa eam opinionem qui mihi animo *Fleckeisen* 238 iam *add. Paumier*

SYRVS DROMO CLINIA CLITIPHO iii

SY. Aín tu? *DR.* sic est. *SY.* uérum interea, dúm sermones caédimus,
íllae sunt relíctae. *CLIT.* mulier tíbi adest. audin, Clínia?
CLIN. égo uero audió nunc demum et uídeo et ualeo, Clítipho.
DR. mínume mirum: adeo ínpeditae súnt: ancillarúm gregem
dúcunt secum. *CLIN.* périi, unde illi súnt ancillae? *CLIT.* mén rogas?
SY. nón oportuít relictas: pórtant quid rerum! *CLIN.* eí mihi!
SY. aúrum, uestem; et uésperascit ét non nouerúnt uiam.
fáctum a nobis stúltest. abi dum tú, Dromo, illis óbuiam.
própera: quid stas? *CLIN.* uaé mi misero, quánta de spe décidi!
CLIT. quíd istuc? quae res té sollicitat aútem? *CLIN.* rogitas quíd siet?
uíden tu? ancillas aúrum uestem, quám ego cum una ancíllula
híc reliqui, unde *ei* ésse censes? *CLIT.* uáh, nunc demum intéllego.
SY. dí boni, quid túrbaest! aedes nóstrae uix capiént, scio.
quíd comedent! quid ébibent! quid séne erit nostro míserius?
séd eccos uideo quós uolebam. *CLIN.* o Iúppiter, ubi námst fides?
dum ego própter te errans pátria careo démens, tu intereá loci
conlócupletasti te, Ántiphila, et me in hís deseruistí malis,
proptér quam in summa infámia sum et meó patri minus sum óbsequens:

250 *Fleckeisen*: misero mihi *codd.* 253 ei *add. Bergk* 256 *Bentley*: uideo eccos *codd.*

quoius núnc pudet me et míseret, qui harum móres cantabát mihi,
monuísse frustra néque eum potuisse úmquam ab hac me aspéllere.
quod támen nunc faciam; túm quom gratum míhi esse potuit nólui.
nemóst miserior me. *SY.* híc de nostris uérbis errat uídelicet
quae hic súmus locuti. Clínia, aliter túom amorem atque est áccipis:
nam et uítast eadem et ánimus te erga idem ác fuit,
quantum éx re eapse cóniecturam fécimus.
CLIN. quid est óbsecro? nam míhi nunc nil rerum ómniumst
quod málim quam me hoc fálso suspicárier.
SY. hoc prímum, ut ne quid huíus rerum ignorés: anus,
quae est dícta mater ésse ei antehac, nón fuit;
ea óbiit mortem. hoc ípsa in itinere álterae
dum nárrat forte audíui. *CLIT.* quae namst áltera?
SY. mane: hóc quod coepi prímum enarrem, Clítipho:
post ístuc ueniam. *CLIT.* própera. *SY.* iam primum ómnium,
ubi uéntum ad aedis ést, Dromo pultát fores;
anus quaédam prodit; haéc ubi aperit óstium,
contínuo hic se intro cónicit, ego cónsequor;
anus fóribus obdit péssulum, ad lanám redit.
hic scíri potuit aút nusquam alibi, Clínia,
quo stúdio uitam suám te absente exégerit,
ubi de ínprouisost ínteruentum múlieri.
nam ea rés dedit tum exístumandi cópiam
cottídianae uítae consuetúdinem,
quae quoíusque ingenium ut sít declarat máxume.

261 aspellere *Bentley*: expellere *codd.* 266 re eapse *Fleckeisen*: ipsa re *codd.* 276 aperit *Bentley*: aperuit *codd.* 277 *Bentley*: se intro coniecit *codd.*

texéntem telam stúdiose ipsam offéndimus,
medíocriter uestítam ueste lúgubri
(eius ánuis causa opínor quae erat mórtua),
sine aúro ; tum ornatam íta uti quae ornantúr sibi,
nullá mala re intérpolatam múliebri ;
capíllus passus prólixe et circúm caput
reiéctus neclegénter ; pax. *CLIN.* Syre mi, óbsecro,
ne me ín laetitiam frústra coniciás. *SY.* anus
subtémen nebat. praéterea una ancíllula
erat ; éa texebat úna, pannis óbsita,
neclécta, inmunda inlúuie. *CLIT.* si haec sunt, Clínia,
uera, íta uti credo, quís te est fortunátior ?
scin hánc quam dicit sórdidatam et hórridam,
magnum hóc quoque signumst, dóminam esse extra nóxiam,
eius quóm tam neclegúntur internúntii.
nam dísciplinast eís demunerárier
ancíllas primum ad dóminas qui adfectánt uiam.
CLIN. perge, óbsecro te, et cáue ne falsam grátiam
studeás inire. quíd aït, ubi me nóminas ?
SY. ubi dícimus redísse te et rogáre uti
ueníret ad te, múlier telam désinit
contínuo et lacrumis ópplet os totúm sibi,
ut fácile scias desíderio id fierí tuo.
CLIN. prae gaúdio, ita me dí ament, ubi sim néscio :
ita tímui. *CLIT.* at ego nil ésse scibam, Clínia.
age dúm uicissim, Sýre, dic quae illast áltera ?
SY. addúcimus tuam Bácchidem. *CLIT.* hem, quid ? Bácchidem ?

289 *Bentley* : mala (malam) re expolitam *codd.* : nulla arte malas exp. *Fleckeisen* : nulla mala re os exp. *Dziatzko* 290 passus Σ : pexus *A et Donatus* prolixe et *Fleckeisen* : prolixus *codd.* 297 horridam *Madvig* : sordidam *codd.* 299 *Fleckeisen* : cum tam negleguntur eius *BCEFP* : cum eius tam negl. *cett. et uolg.* 300 eis demunerarier F^1P^1 : isdem munerarier *cett.* 307 scias *Bentley* : scires *codd.* : scires desiderio fieri *Bothe et uolg.*

ého sceleste, quó illam ducis? *SY.* quó ego illam? ad nos scílicet.
CLIT. ád patremne? *SY.* ad eum ípsum. *CLIT.* o hominis ínpudentem audáciam! *SY.* heus,
nón fit sine períclo facinus mágnum nec memorábile.
CLIT. hóc uide: in mea uíta tibi tu laúdem is quaesitúm, scelus?
úbi si paululúm modo quid te fúgerit, ego périerim.
quíd illo facias? *SY.* át enim . . . *CLIT.* quid 'enim'? *SY.* sí sinas, dicám. *CLIN.* sine.
CLIT. síno. *SY.* ita res est haéc nunc quasi quom . . . *CLIT.* quás malum ambagés mihi
nárrare occipít? *CLIN.* Syre, uerum hic dícit: mitte, ad rém redi.
SY. énim uero reticére nequeo: múltimodis iniúrius,
Clítipho, es neque férri potis es. *CLIN.* aúdiundum hercle ést, tace.
SY. uís amare, uís potiri, uís quod des illi éffici;
túom esse in potiundó periclum nón uis: haud stulté sapis;
síquidem id saperest uélle te id quod nón potest contíngere.
aút haec cum illis súnt habenda aut ílla cum his mitténda sunt.
hárum duarum cóndicionum núnc utram malís uide;
étsi consiliúm quod cepi réctum esse et tutúm scio.
nam ápud patrem tua amíca tecum síne metu ut sit cópiast.
túm quod illi argentum és pollicitus, eádem hac inueniám uia,
quód ut efficerem orándo surdas iam aúris reddiderás mihi.
quíd aliud tibi uís? *CLIT.* siquidem hoc fit. *SY.* síquidem? experiundó scies.
CLIT. áge age, cedo istuc tuóm consilium: quíd id est? *SY.* adsimulábimus

315 tu tibi *codd.*: *tr. Fleckeisen* 320 multimodis *Faërnus*: multis modis *codd.* 321 potis es *Faërnus*: potis *A*: potest *cett.*

túam amicam huius ésse [amicam.] *CLIT.* pulchre: cédo, quid hic faciét sua?
án ea quoque dicétur huius, si úna haec dedecoríst parum?
SY. ímmo ad tuam matrem ábducetur. *CLIT.* quíd eo? *SY.* longumst, Clítipho,
sí tibi narrem quam ób rem id faciam: uéra causast. *CLIT.* fábulae:
níl satis firmi uídeo quam ób rem accípere hunc mi expediát metum.
SY. máne, habeo aliud, si ístest metus, quod ámbo confiteámini
síne periclo esse. *CLIT.* huíus modi obsecro áliquid reperi. *SY.* máxume:
ibo óbuiam huic, dicam út reuortatúr domum. *CLIT.* hem,
quid díxti? *SY.* ademptum tíbi iam faxo omném metum,
in aúrem utramuis ótiose ut dórmias.
CLIT. quid ágo nunc? *CLIN.* tune? quód boni *CLIT.* Syre! díc modo.
SY. uerum áge modo: hodie séro ac nequiquám uoles.
CLIN. datúr, fruare dúm licet; nam néscias
CLIT. Syre ínquam! *SY.* perge pórro, tamen istúc ago.
CLIN. eius sít potestas písthac an numquám tibi.
CLIT. uerum hércle istuc est. Sýre, Syre inquam, heus heús, Syre!
SY. concáluit. quid uis? *CLIT.* rédi, redi! *SY.* adsum: díc quid est?
iam hoc quóque negabis tíbi placere. *CLIT.* immó, Syre,
et me ét meum amorem et fámam permittó tibi.
tu es iúdex: ne quid áccusandus sís uide.

333 huius esse amicam *codd.*: *alterum* amicam *om. Faërnus*: *seruant omissis* cedo *et* hic *Umpfenbach et alii* cedo quid hic faciet sua *om. A*, *dat A*[2]: cedo *om. D*[1]*G* 338 si istest metus *Bentley*: metu *D*[1]: metū *D*[2]: si istuc metuis *codd. cett.* 340 *Bentley*: hinc *et* reuertantur *codd.* 344 uerum *Syro tribuit Dziatzko*: *Clitophoni dant cum codd. edd. alii* 346 perge porro *Clitophoni dat Fleckeisen*

SY. ridículumst [te] istuc me ádmonere, Clítipho,
quasi ístic mea res mínor agatur quám tua
hic sí quid nobis fórte aduorsi euénerit,
tibi erúnt parata uérba, huic homini uérbera:
quaprópter haec res ne útiquam neclectúst mihi.
sed istúnc exora ut súam esse adsimulet. *CLIN.* scílicet
factúrum me esse; in eúm iam res rediít locum
ut sít necessus. *CLIT.* mérito te amo, Clínia.
CLIN. uerum ílla ne quid títubet. *SY.* perdoctást probe.
CLIT. at hóc demiror quí tam facile pótueris
persuádere illi, quaé solet quos spérnere!
SY. in témpore ad eam uéni, quod rerum ómniumst
primúm. nam quendam mísere offendi ibi mílitem
eius nóctem orantem: haec árte tractabát uirum,
ut íllius animum cúpidum inopia incénderet
eadémque ut esset ápud te hoc quam gratíssumum.
sed heús tu, uide sis né quid inprudéns ruas!
patrém nouisti ad hás res quam sit pérspicax;
ego te aútem noui quam ésse soleas ínpotens;
inuérsa uerba, euérsas ceruicís tuas,
gemitús, screatus, tússis, risus ábstine.
CLIT. laudábis. *SY.* uide sis. *CLIT.* tútimet mirábere.
SY. sed quám cito sunt cónsecutae múlieres!
CLIT. ubi súnt? quor retines? *SY.* iám nunc haec non ést tua.
CLIT. scio, ápud patrem; at nunc ínterim. *SY.* niló magis.
CLIT. sine. *SY.* nón sinam inquam. *CLIT.* quaéso paulispér. *SY.* ueto.
CLIT. saltém salutare. *SY.* ábeas si sapiás. *CLIT.* eo.

353 te *om.* AGD^1 354 *Guyet*: minor mea res *codd.* 357 neclectust (= neglectu est) *Bentley*: neclectumst *A*: neglectui est *cett.* 360 necessus *A*: necesse *cett.* 374 tutemet *codd. et Seruius et edd. ant.* 379 salutare $A^2BCDEFGP$: salutem *A*

quid istíc? *SY.* manebit. *CLIT.* hóminem felicem! *SY.* ámbula.

BACCHIS ANTIPHILA CLINIA SYRVS iv

BA. Edepol te, mea Antíphila, laudo et fórtunatam iúdico,
íd quom studuisti, ísti formae ut móres consimilés forent;
mínumeque, ita me dí ament, miror sí te sibi quisque éxpetit.
nám mihi quale ingénium haberes fúit indicio orátio:
ét quom egomet nunc mécum in animo uítam tuam consídero
ómniumque adeó uostrarum uólgus quae ab se ségregant,
ét uos esse istíus modi et nos nón esse haud mirábilest.
nam éxpedit bonas ésse uobis; nós, quibuscum est res, nón sinunt:
quíppe forma inpúlsi nostra nós amatorés colunt;
haéc ubi inminútast, illi súom animum alio cónferunt:
nísi si prospectum ínterea aliquid ést, desertae uíuimus.
uóbis cum uno sémel ubi aetatem ágere decretúmst uiro,
quoíus mos maxumést consimilis uóstrum, ei se ad uos ádplicant.
hóc beneficio utríque ab utrisque uéro deuincímini,
út numquam ulla amóri uostro incídere possit cálamitas.
AN. néscio alias: mé quidem semper scío fecisse sédulo
út ex illius cómmodo meum cómpararem cómmodum. *CL.* ah,
ergó, mea Antiphila, tú nunc sola réducem me in patriám facis;
nam dum ábs te absum omnes míhi labores fuére quos cepí leues,
praetér quam tui caréndum quod erat. *SY.* crédo. *CL.* Syre, uix súffero:

380 o hominem *codd.* : *om.* o *Fleckeisen* 390 imminuta *A* : immutata *uel* mutata A^2 *cum cett.* 393 ei *Fleckeisen* : *om.* *A* : hi *cett.*

hocín me miserum nón licere meó modo ingeniúm frui!
SY. immo út patrem tuom uídi esse habitum, díu etiam durás dabit.
BA. quis nam híc adulescens ést qui intuitur nós? *AN.* ah, retine me, óbsecro!
BA. amábo quid tibíst? *AN.* disperii, périi misera! *BA.* quíd stupes?
CL. Antíphila. *AN.* uideon Clíniam an non? *BA.* quém uides?
CL. salue, ánime mi. *AN.* o mi Clínia, salue. *CL.* út uales?
AN. saluóm uenisse gaúdeo. *CL.* teneóne te,
Antíphila, maxume ánimo exoptatám meo?
SY. ite íntro; nam uos iám dudum exspectát senex.

ACTVS III

i CHREMES MENEDEMVS

CH. Lucíscit hoc iam. césso pultare óstium
uicíni, primum ex me út sciat sibi fílium
redísse? etsi adulescéntem hoc nolle intéllego.
uerúm quom uideam míserum hunc tam excruciárier
eius ábitu, celem tam ínsperatum gaúdium,
quom illí pericli níl ex indició siet?
haud fáciam; nam quod pótero adiutabó senem.
item ut fílium meum amíco atque aequalí suo
uideo ínseruire et sócium esse in negótiis,
nos quóque senes est aéquom senibus óbsequi.

401 ingenium *A*: ingenio Σ 402 *sic codd. praeter C*: ex tuo abitu *cum C Fleckeisen*: uidi partis diu etiam duras dabit *Bentley*: habitu *pro* habitum *Madvig et* turbas *pro* duras *Bergk* 405 Cl. *notam add. Bergk* 408 exoptatam *Faërnus*: exoptata *codd.* 411 ex me A^2Σ: e me *A, quem sequitur Dziatzko*

ME. aut égo profecto ingénio egregio ad míserias
natús sum aut illud fálsumst quod uolgo aúdio
dicí, diem adimere aégritudinem hóminibus;
nam míhi quidem cottídie augescít magis
de fílio aegritúdo, et quanto díutius
abést magis cupio tánto et magis desídero.
CH. sed ípsum foras egréssum uideo: ibo, ádloquar.
Menedéme, salue: núntium adportó tibi,
quoius máxume te fíeri participém cupis.
ME. num quíd nam de gnató meo audistí, Chremes?
CH. ualet átque uiuit. *ME.* úbi namst quaeso? *CH.* apud mé domi.
ME. meus gnátus? *CH.* sic est. *ME.* uénit? *CH.* certe. *ME.* Clínia
meus uénit? *CH.* dixi. *ME.* eámus: duc me ad eum, óbsecro.
CH. non uólt te scire sé redisse etiam ét tuom
conspéctum fugitat: própter peccatum hóc timet,
ne túa duritia antíqua illa etiam adaúcta sit.
ME. non tu ílli dixti ut éssem? *CH.* non. *ME.* quam ob rém, Chremes?
CH. quia péssume istuc ín te atque in illum cónsulis,
si té tam leni et uícto esse animo osténderis.
ME. non póssum: satis iam, sátis pater durús fui. *CH.* ah,
ueheméns in utramque pártem, Menedeme, és nimis
aut lárgitate ními aut parsimónia:
in eándem fraudem ex hác re atque ex illa íncides.
primum ólim potius quám paterere fílium
commétare ad muliérculam, quae paúlulo
tum erát contenta quoíque erant grata ómnia,
protérruisti hinc. éa coacta ingrátiis
postílla coepit uíctum uolgo quaérere.

444 commetare *Schol. Bemb. et Bentley*: commeare *codd.*

nunc quóm sine magno intértrimento nón potest
habéri, quiduis dáre cupis. nam ut tú scias
quam ea núnc instructa púlchre ad perniciém siet,
primúm iam ancillas sécum adduxit plús decem,
onerátas ueste atque aúro: satrapa sí siet
amátor, numquam súfferre eius sumptús queat;
nedúm tu possis. *ME.* éstne ea intus? *CH.* sít rogas?
sensí. nam unam eï cénam atque eius cómitibus
dedí; quod si iterum míhi sit danda, actúm siet.
nam ut ália omittam, pýtissando módo mihi
quid uíni absumpsit 'sic hoc' dicens; 'ásperum,
pater, hóc est: aliud lénius sodés uide':
reléui dolia ómnia, omnis sérias.
omnís sollicitos hábuit, atque haec úna nox.
quid té futurum cénses, quem adsidue éxedent?
ita mé di amabunt út me tuarum míseritumst,
Menedéme, fortunárum. *ME.* faciat quídlubet:
sumát consumat pérdat, decretúmst pati,
dum illúm modo habeam mécum. *CH.* si certúmst tibi
sic fácere, permagni íllud re ferre árbitror,
ut né scientem séntiat te id síbi dare.
ME. quid fáciam? *CH.* quiduis pótius quam quod cógitas:
per álium quemuis út des, falli té sinas
techinís per seruolum; étsi subsensi íd quoque,
illós ibi esse, id ágere inter se clánculum.
Syrus cum íllo uostro cónsusurrant, cónferunt
consília ad adulescéntis; et tibi pérdere
taléntum hoc pacto sátius est quam illó minam.
non núnc pecunia ágitur, sed illud quó modo
minumó periclo id démus adulescéntulo.

452 satrapa *Bentley*: satrapas *D*: satrapes *cett. et Eugraph.* 461 habuit *Bentley*: habui *codd.* 463 ita A^2DG: sic *A cett.* 467 illud permagni *codd.*: *transp. Fleckeisen* 471 techinis *Ritschl*: technis tegnis thegnis *codd.* 473 consusurrant $ABCDF^1G$: consusurrat *cett.*

nam sí semel tuom ánimum ille intelléxerit,
prius próditurum té tuam uitam ét prius
pecúniam omnem quam ábs te amittas fílium: hui,
huic quántam fenestram ad néquitiem pateféceris,
tibi aútem porro ut nón sit suaue uíuere!
nam déteriores ómnes sumus licéntia.
[quod quoique quomque inciderit in mentem uolet
neque id putabit prauom an rectum sit: petet.]
tu rém perire et ípsum non poterís pati:
dare dénegaris: íbit ad illud ílico,
qui máxume apud te sé ualere séntiet:
abitúrum se abs te esse ílico minitábitur.
ME. uidére uera atque íta uti rest dícere.
CH. somnum hércle ego hac nocte óculis non uidí meis,
dum id quaéro, tibi qui fílium restítuerem.
ME. cedo déxtram: porro té idem oro ut faciás, Chremes.
CH. parátus sum. *ME.* scin quíd nunc facere té uolo?
CH. dic. *ME.* quód sensisti illós me incipere fállere,
id út maturent fácere: cupio illí dare
quod uólt, cupio ipsum iám uidere. *CH.* operám dabo.
paulúm negoti mi óbstat: Simus ét Crito
uicíni nostri hic ámbigunt de fínibus;
me cépere arbitrum: íbo ac dicam, ut díxeram
operám daturum me, hódie non posse eís dare.
contínuo hic adsum. *ME.* ita quaéso. — di uostrám fidem,
ita cónparatam esse hóminum naturam ómnium
aliéna ut melius uídeant et diiúdicent
quam súa! an eo fit quía in re nostra aut gaúdio
sumus praépediti nímio aut aegritúdine?
hic míhi nunc quanto plús sapit quam egomét mihi!

481 huic *add. Fleckeisen, qui* hui *sine causa inducit* 484, 485 *secl. Bentley* 488 qui Σ: quo *A* 489 minitabitur Σ: minabitur *A* 502 adsum *Bentley*: adero *codd.* 505 in re *ADEGP*: re in *cum cett. Bentley*

CH. dissólui me, otiósus operam ut tíbi darem.
Syrus ést prendendus átque adhortandús mihi.
a mé nescio quis éxit: concede hínc domum,
ne nós inter nos cóngruisse séntiant.

ii SYRVS CHREMES

SY. Hac íllac circumcúrsa; inueniundúmst tamen
argéntum: intendenda ín senemst fallácia.
CH. num mé fefellit hósce id struere? uídelicet
ille *ádulescentis* séruos tardiúsculust;
idcírco huic nostro tráditast prouíncia.
SY. quis hic lóquitur? perii. núm nam haec audiuít? *CH.* Syre. *SY.* hem.
CH. quid tu ístic? *SY.* recte equidém; sed te mirór, Chremes,
tam máne, qui heri tántum biberis. *CH.* níl nimis.
SY. 'nil' nárras? uisa uérost, quod dicí solet,
aquilaé senectus. *CH.* heía. *SY.* mulier cómmoda,
facéta haec meretrix. *CH.* sáne itidem uisást mihi.
et quídem hercle forma lúculenta. síc satis.
SY. ita nón ut olim, séd uti nunc, sané bona;
minuméque miror Clínia hanc si déperit.
sed habét patrem quendam áuidum misere atque áridum
uicínum hunc: nostin? át quasi is non dítiis
abúndet, gnatus eíus profugit ínopia.
scis ésse factum ut díco? *CH.* quid ego ní sciam?

509 prehendendus *schol. Bemb.*: prehendus *A*: apprehendendus *cett.* 509-511 *post v.* 497 *exhibent codd.*: *restituit Bentley* 511 congruisse *Engelbrecht*: congruere *codd.*: *edd. alii aliis medellis metro opitulatum eunt* 515 adulescentis *Brix*: Cliniae *codd.*: Cliniai *Bentley* 518 *sic A*: recte equidem te demiror Chreme Σ 522 itidem *Fleckeisen*: idem *codd.* mihi Σ: tibi *A*, *qui uerba* idem uisast tibi *Syro tribuit* 526 misere *Bothe*: miserum *codd.* 527 diutius E^1: diuitiis *cett.* 529 quid ego ni sciam *Paumier*: quid ego nesciam *codd.*

hominém pistrino dígnum ! *SY.* quem ? *CH.* istunc séruolum
dico ádulescentis, *SY.* Sýre, tibi timuí male !
CH. qui pássus est id fíeri. *SY.* quid facerét ? *CH.* Rogas ?
aliquíd reperiret, fíngeret fallácias,
unde ésset adulescénti amicae quód daret,
atque húnc difficilem inuítum seruarét senem.
SY. Garrís. *CH.* haec facta ab íllo oportebát, Syre.
SY. eho quaéso laudas quí eros fallunt ? *CH.* ín loco
ego uéro laudo. *SY.* récte sane. *CH.* quíppe qui
magnárum saepe id rémedium aegritúdinumst :
uel iam huíc mansisset únicus gnatús domi.
SY. iocóne an serio ílle haec dicat néscio ;
nisi míhi quidem addit ánimum quo lubeát magis.
CH. et núnc quid exspectát, Syre ? an dum hic dénuo
abeát, quom tolerare ille huius sumptus nón queat ?
nonne ád senem aliquam fábricam fingit ? *SY.* stólidus est.
CH. at te ádiutare opórtet adulescéntuli
causá. *SY.* facile equidem fácere possum, sí iubes ;
etením quo pacto id fíeri soleat cálleo.
CH. tanto hércle melior. *SY.* nón est mentirí meum.
CH. fac érgo. *SY.* at heus tu, fácito dum eadem haec mémineris,
huius síquid simile fórte aliquando euénerit,
ut súnt humana, túos ut faciat fílius.
CH. non úsus ueniet, spéro. *SY.* spero hercle égo quoque,
neque eó nunc dico quó quicquam illum sénserim ;
sed sí quid, ne quid. quaé sit eius aetás uides ;
et ne égo te, si usus uéniat, magnificé, Chremes,
tractáre possim. *CH.* de ístoc, quom usus uénerit,
uidébimus quid ópus sit : nunc istúc age.—

540 uel *add. Fleckeisen* 541 ille haec *Bentley* : illaec *codd.*
543 hic *A* : hinc *cett.* 544 ille huius *Fleckeisen* : illius *codd.*
551 huius siquid *Fleckeisen* : si quid huius *codd.*

SY. numquám commodius úmquam erum audiuí loqui,
nec quóm male facere créderem mi inpúnius
licére. quis nam a nóbis egreditúr foras?

iii CHREMES CLITIPHO SYRVS

CH. Quíd istuc quaeso? quí istic mos est, Clítipho? itane fíeri oportet?
CL. quíd ego feci? *CH.* uídin ego te módo manum in sinum huíc meretrici
íngerere? *SY.* acta haec rés est: perii. *CL.* méne? *CH.* hisce oculis, né nega.
facis ádeo indigne iniúriam illi quí non abstineás manum.
nam istaéc quidem contuméliast,
hóminem amicum récipere ad te atque eíus amicam súbigitare.
uél heri in uino quam ínmodestus fuísti, *SY.* factum. *CH.* quám molestus!
út equidem, ita me dí ament, metui quíd futurum dénique esset!
nóui ego amantis: ánimum aduortunt gráuiter quae non cénseas.
CL. at míhi fides apud húnc est nil me istíus facturúm, pater.
CH. ésto, at certe ut hínc concedas áliquo ab ore eorum áliquantisper.
múlta fert lubído: ea facere próhibet tua praeséntia.
dé me ego facio cóniecturam: némost meorum amícorum hodie
ápud quem expromere ómnia mea occúlta, Clitipho, aúdeam.
apud álium prohibet dígnitas; apud álium ipsi factí pudet,
ne inéptus, ne protéruos uidear: quód illum facere crédito.

560 facere *Muretus*: facerem *codd.* 564 ingerere *A*: inserere $A^2\Sigma$ 570 amantis *Paumier*: amantium *codd.* animum $A\Sigma$: animos A^2 572 *Bentley*: ut *uel* hinc *om. codd. plerique* 574 de me ego *Bentley*: ego de me *codd.* 576 ipsi *Fleckeisen*: ipsius *codd.*

sed nóstrumst intellégere ut quomque atque úbi quomque opus sit óbsequi.
SY. quíd iste narrat! *CL.* périi. *SY.* Clitipho, haéc ego praecipió tibi?
hóminis frugi et témperantis fúnctu's officiúm? *CL.* tace sodes.
SY. récte sane. *CH.* Sýre, pudet me. *SY.* crédo: neque id iniúria; quin
míhi molestumst. *CL.* pérdis hercle. *SY.* uérum dico quód uidetur.
CL. nón accedam ad íllos? *CH.* eho quaeso, úna accedundí uiast?
SY. áctumst: hic prius se índicarit quám ego argentum effécero.
Chremés, uin tu homini stúlto mi auscultáre? *CH.* quid faciám? *SY.* iube hunc
abíre hinc aliquo. *CL.* quó ego hinc abeam? *SY.* quó lubet: da illís locum:
abi deámbulatum. *CL.* deámbulatum? quó? *SY.* uah, quasi desít locus.
abi sáne istac, istórsum, quouis. *CH.* récte dicit, cénseo.
CL. di te éradicent quí me hinc extrudís, Syre!
SY. at tú pol tibi istas pósthac comprimitó manus!—
cénsen uero? quíd illum porro crédas facturúm, Chremes,
nísi eum, quantum tíbi opis di dant, séruas castigás mones?
CH. égo istuc curabo. *SY.* átqui nunc tibi, ére, istic adseruándus est.
CH. fíet. *SY.* si sapiás; nam mihi iam mínus minusque obtémperat.
CH. quíd tu? ecquid de illó quod dudum técum egi egistí, Syre?

582 perdis *A*: pergin Σ 583 non *A*: none *A*[1]: nonne Σ 589 Syre *ante* qui *ponunt codd.* 590 pol *om. codd. plerique* 591 credas *A*: credis Σ 593 tibi ere *Fleckeisen*: ere tibi *codd.* 595 aut *post* Syre *habent codd.*

répperisti tíbi quod placeat án non? *SY.* De fallácia
dícis? est: inuéni nuper quándam. *CH.* frugi es. cédo quid est?
SY. dícam, uerum ut áliud ex alio íncidit. *CH.* quid nám, Syre?
SY. péssuma haec est méretrix. *CH.* ita uidétur. *SY.* immo sí scias.
uáh, uide quod incéptet facinus. fuít quaedam anus Corínthia
híc: huic drachumarum haéc argenti mílle dederat mútuom.
CH. quíd tum? *SY.* ea mortuást: reliquit fíliam aduléscéntulam.
éa relicta huic árrabonist pro íllo argento. *CH.* intéllego.
SY. hánc secum huc addúxit, ea quae est núnc apud uxorém tuam.
CH. quíd tum? *SY.* Cliniam órat sibi uti id núnc det: illam illí tamen
póst daturam: mílle nummum póscit. *CH.* et possít quidem? *SY.* hui,
dúbium id est? ego síc putaui. *CH.* quíd nunc facere cógitas?
SY. égone? ad Menedemum íbo: dicam hanc ésse captam ex Cária,
dítem et nobilém; si redimat, mágnum inesse in eá lucrum.
CH. érras. *SY.* quid ita? *CH.* pró Menedemo núnc tibi ego respóndeo
'nón emo': quid ágis? *SY.* Optata lóquere. *CH.* qui? *SY.* non ést opus.
CH. nón opus est? *SY.* non hércle uero. *CH.* quí istuc, miror. *SY.* iám scies.
CH. máne, mane, quid est quód tam a nobis gráuiter crepuerúnt fores?

596 an non *Guyet*: an nondum etiam *codd.* 597 quid est *AD*^{1}: quid id est *cett.* 606 possit *Dziatzko coll.* 677, *Phorm.* 303, 818, *Ad.* 568: poscit *uel* poscet *codd.* 613 *hunc uersum Syro dant codd. et edd. plerique*

SOSTRATA CHREMES [CANTHARA?] SYRVS i

SO. Nisi me ánimus fallit, híc profectost ánulus quem ego súspicor,
is quícum expositast gnáta. *CH.* quid uolt síbi, Syre, haec orátio?
SO. quid est? ísne tibi uidétur? *NV.* dixi equidem, úbi mi ostendisti, ílico
eum ésse. *SO.* at satis ut cóntemplata módo sis, mea nutríx. *NV.* satis.
SO. abi núnciam intro atque ílla si iam láuerit mihi núntia.—
hic égo uirum interea ópperibor. *SY.* té uolt: uideas quíd uelit.
nescío quid tristis ést: non temerest: tímeo quid sit. *CH.* quíd siet?
ne ista hércle magno iám conatu mágnas nugas díxerit.
SO. ehem mí uir. *CH.* ehem mea úxor. *SO.* te ipsum quaéro. *CH.* loquere quíd uelis.
SO. prímum hoc te oro, né quid credas me áduorsum edi- ctúm tuom
fácere esse ausam. *CH.* uín me istuc tibi, etsi íncredibilest, crédere?
crédo. *SY.* nescio quíd peccati pórtat haec purgátio.
SO. méministin me gráuidam et mihi te máxumo opere edícere,
sí puellam párerem, nolle tólli? *CH.* scio quid féceris:
sústulisti. *SY.* síc est factum: dómna ego, erus damno aúctus est.
SO. mínume; sed erat híc Corinthia ánus haud inpura: eí dedi
éxponendam. *CH.* o Iúppiter, tantam ésse in animo inscítiam!

617 satis ut *Bentley*: ut satis *codd.* 626 edicere A^2: dicere *cett.* 628 domna *Leo*: domina *codd.* ego A^2: ergo *cett.*

SO. périi : quid ego féci ? *CH.* Rogitas ? *SO.* sí peccaui, mí Chremes,
ínsciens feci. *CH.* íd equidem ego, si tú neges, certó scio,
te ínscientem atque ínprudentem dícere ac facere ómnia :
tót peccata in hác re ostendis. nám iam primum, sí meum
ímperium exsequí uoluisses, ínteremptam opórtuit,
nón simulare mórtem uerbis, reápse spem uitaé dare.
át id omitto : mísericordia, ánimus maternús : sino.
quám bene uero abs té prospectumst quód uoluisti cógita :
némpe anu illi pródita abs te fíliast planíssume,
pér te uel uti quaéstum faceret uél uti uenirét palam.
crédo, id cogitásti : 'quiduis sátis est dum uiuát modo.'
quíd cum illis agás qui neque ius néque bonum atque aequóm sciunt ?
mélius peius, prósit obsit, níl uident nisi quód lubet.
SO. mí Chremes, peccáui, fateor : uíncor. nunc hoc te óbsecro,
quánto tuos est ánimus [natu] grauior *éo sis* ignoscéntior,
út meae stultitiae ín iustitia tuá sit aliquid praésidi.
CH. scílicet equidem ístuc factum ignóscam ; uerum, Sóstrata,
mále docet te méa facilitas múlta. sed istuc quídquid est
quá hoc occeptumst caúsa loquere. *SO.* ut stúltae et misere omnés sumus
réligiosae, quom éxponendam dó illi, de digito ánulum
détraho et eum díco ut una cúm puella expóneret :
sí moreretur, ne éxpers partis ésset de nostrís bonis.
CH. ístuc recte : cónseruasti te átque illam. *SO.* is hic est ánulus.
CH. únde habes ? *SO.* quam Bácchis secum addúxit adulescéntulam, *SY.* hem,

632 si *A* : etsi Σ *et Eugraph.* 638 quod *Bothe* : quid *codd.* 645 *Dziatzko* : quanto tu me es annis grauior tanto es ignoscentior *Bentley* 649 misere *Fleckeisen* : miserae *codd.*

quíd illa narrat? *SO.* éa lauatum dum ít, seruandum míhi dedit.
ánimum non aduórti primum; séd postquam aspexi ílico
cógnoui, ad te exsilui. *CH.* quid nunc súspicare aut ínuenis
de ílla? *SO.* nesció, nisi ex ipsa quaéras unde hunc hábuerit,
sí potis est reperíri. *SY.* interii: plús spei uideo quám uolo:
nóstrast, si itast. *CH.* uíuitne illa quoí tu dederas? *SO.* néscio.
CH. quíd renuntiáuit olim? *SO.* fécisse id quod iússeram.
CH. nómen mulierí cedo quid sit, út quaeratur. *SO.* Phílterae.
SY. ípsast. mirum ní illa saluast ét ego perii. *CH.* Sóstrata,
séquere hac me intro. *SO.* *hoc* út praeter spem euénit! quam timuí male,
né nunc animo ita ésses duro ut ólim in tollendó, Chremes!
CH. nón licet hominem ésse saepe ita út uolt, si res nón sinit.
núnc ita tempus fért mi ut cupiam fíliam: olim níl minus.

Syrvs ii

SY. Nisi me ánimus fallit múltum, haud multum a me áberit infortúnium:
ita hác re in angustum óppido nunc meaé coguntur cópiae;
nisi áliquid uideo, ne ésse amicam hanc gnáti resciscát senex.
nam quód de argento spérem aut posse póstulem me fállere,
nil ést: triumpho, sí licet me látere tecto abscédere.
cruciór bolum mihi tántum ereptum tám desubito e faúcibus.

662 mulieri *Bentley*: mulieris *codd.* 664 *Fleckeisen*: me intro hac *codd.* 667 fert *Bentley*: est *codd.* 673 tantum mihi *codd.*: *transp.* *Bentley*

quid agam? aút quid comminíscar? ratio de íntegro ineundást mihi.
nil tám difficilest quín quaerendo inuéstigari póssiet.
quid si hóc nunc sic incípiam? nil est. quíd, sic? tantundem égero.
at síc opinor: nón potest. immo óptume. euge habeo óptumam.
retraham hércle opinor ád me idem illud fúgitiuom argentúm tamen.

iii CLINIA SYRVS

CL. Res núlla mihi posthác potest iam intéruenire tánta
quae mi aégritudinem ádferat: tanta haéc laetitia obórtast.
dedó patri me núnciam, ut frugálior sim quám uolt.
SY. nil mé fefellit: cógnitast, quantum aúdio huius uérba.
istúc tibi ex senténtia tua óbtigisse laétor.
CL. o mí Syre, audisti óbsecro? *SY.* quid ní? qui usque una adfúerim.
CL. quoiquam aéque audisti cómmode quicquam éuenisse? *SY.* núlli.
CL. atque íta me di ament út ego nunc non tám meapte caúsa
laetór quam illius; quam égo scio esse honóre quouis dígnam.
SY. ita crédo. sed nunc, Clínia, age, dá te mihi uicíssim;
nam amíci quoque res ést uidenda in túto ut conlocétur,
ne quíd de amica núnc senex. *CL.* o Iúppiter! *SY.* quiésce.
CL. Antíphila mea nubét mihi. *SY.* Sicíne mi interloquére?

678 ad me . . . fugitiuom *BCEFPD*[2]: idem ad me ego illud hodie fugitiuom *A*: illuc opinor ad me fugitiuom *D*[1]*G* 679 *Fleckeisen*: nulla mihi res *codd.* 684 audisti *A*: audistin *A*[2]Σ 685 quoiquam *Bentley*: cui *codd.*

CL. quid fáciam? Syre mi, gaúdeo: fer mé. *SY.* fero hercle uéro.
CL. deórum uitam aptí sumus. *SY.* frustra óperam opinor súmo.
CL. loquere: aúdio. *SY.* at iam hoc nón agis. *CL.* agám. *SY.* uidendumst, ínquam,
amíci quoque res, Clínia, tui in túto ut conlocétur.
nam sí nunc a nobís abis et Bácchidem hic relínquis,
senéx resciscet ílico esse amícam hanc Clitiphónis;
si abdúxeris, celábitur, itidem út celata adhúc est.
CL. at enim ístoc, Syre, nil est mágis meis núptiis aduórsum.
nam quo óre appellabó patrem? tenés quid dicam? *SY.* quíd ni?
CL. quid dícam? quam causam ádferam? *SY.* quin nólo mentiáre:
apérte ita ut res sése habet narráto. *CL.* quid aïs? *SY.* iúbeo:
illám te amare et uélle uxorem, hanc ésse Clitiphónis.
CL. bonam átque iustam rem óppido imperás et factu fácilem.
et scílicet iam me hóc uoles patrem éxorare ut célet
senem uóstrum? *SY.* immo ut rectá uia rem narret ordine ómnem. *CL.* hem,
satin sánus es aut sóbrius? tu quídem illum plane pérdis.
[nam qui ille poterit esse in tuto, dic mihi.]
SY. huíc equidem consílio palmam do: híc me magnifice écfero,
quí uim tantam in me ét potestatem hábeam tantae astútiae,
uéra dicendo út eos ambos fállam: ut quom narrét senex
uóster nostro esse ístam amicam gnáti, non credát tamen.
CL. át enim spem istoc pácto rursum núptiarum omnem éripis;

693 apti *A*: adepti *A*²Σ 699 Syre *post* magis *habent codd.*: *transp. Fleckeisen* 708 *uersum seclusit Krause*

nám dum amicam hanc méam esse credet, nón committet fíliam.
tú fors quid me fíat parui péndis, dum illi cónsulas.
SY. quíd malum me aetátem censes uélle id adsimulárier?
únus est diés, dum argentum erípio: pax: nil ámplius.
CL. tántum sat habes? quíd tum quaeso, si hóc pater rescíuerit?
SY. quíd si redeo ad íllos qui aiunt 'quíd si nunc caelúm ruat?'
CL. métuo quid agam. *SY.* métuis? quasi non éa potestas sít tua,
quó uelis in témpore ut te exsóluas, rem faciás palam.
CL. áge age, traducátur Bacchis. *SY.* óptume ipsa exít foras.

iv BACCHIS CLINIA SYRVS DROMO PHRYGIA

BA. Satis pól proterue mé Syri promíssa huc induxérunt,
decém minas quas dáre mihi pollícitust. quod si is núnc me
decéperit, saepe óbsecrans me ut uéniam frustra uéniet;
aut quóm uenturam díxero et constítuero, quom is cérte
renúntiarit, Clítipho quom in spé pendebit ánimi:
decípiam ac non ueniám, Syrus mihi térgo poenas péndet.
CL. satis scíte promittít tibi. *SY.* atqui tu hánc iocari crédis?
faciét nisi caueo. *BA.* dórmiunt: ego pól istos commouébo.
mea Phrýgia, audistin módo iste homo quam uíllam demonstráuit
Charíni? *PH.* audiui. *BA.* próxumam esse huic fúndo ad dextram? *PH.* mémini.
BA. currículo percurre: ápud eum milés Dionysia ágitat:
SY. quid incéptat? *BA.* dic me hic óppido esse inuítam atque adseruári,

715 fors *Guyet*: forsitan *codd.* 724 mihi dare *codd.*: *transp. Fleckeisen* 731 audistin Σ: audisti *A*

uerum áliquo pacto uérba me his datúram esse et uentúram.
SY. perii hércle. Bacchis, máne, mane: quo míttis istam quaéso?
iube máneat. *BA.* i. *SY.* quin ést paratum argéntum. *BA.* quin ego máneo.
SY. atquí iam dabitur. *BA.* út lubet. num ego ínsto? *SY.* at scin quid sódes?
BA. quid? *SY.* tránseundumst núnc tibi huc ad Ménedemum et tua pómpa
eo tráducendast. *BA.* quám rem agis, scelus? *SY.* égon? argentum cúdo
quod tíbi dem. *BA.* dignam mé putas quam inlúdas? *SY.* non est témere.
BA. etiámne tecum hic rés mihist? *SY.* minumé: tuom tibi réddo.
BA. eátur. *CL.* sequere hac.—*SY.* heús, Dromo. *DR.* quis mé uolt? *SY.* Syrus. *DR.* quid ést rei?
SY. ancíllas omnis Bácchidis tradúce huc ad uos própere.
DR. quam ob rém? *SY.* ne quaeras: écferant quae sécum huc attulérunt.
sperábit sumptum síbi senex leuátum esse harunc ábitu:
ne ille haúd scit, hoc paulúm lucri quantum éï damni adpórtet.
tu néscies quod scís, Dromo, si sápies. *DR.* mutum díces.

ACTVS IV

CHREMES SYRVS v

CH. Ita mé di amabunt út nunc Menedemí uicem
miserét me, tantum déuenisse ad eúm mali.

739 *Dziatzko*: huc nunc tibi D^1G: huc *om. cett.* 743 *Clinam loquentem interposuit Dziatzko* 746 harunc *AC*: harum $A^2\Sigma$ 748 nescies *Dziatzko*: nescis quod *A*: nescis id quod Σ

illáncine mulierem álere cum illa familia !
etsí scio, aliquod hós dies non séntiet :
ita mágno desidério fuit ei fílius.
uerum úbi uidebit tántos sibi sumptús domi
cottídianos fíeri nec fierí modum,
optábit rursum ut ábeat ab se fílius.
Syrum óptume eccum. *SY.* césso hunc adoriri? *CH.* Syre. *SY.* hem.
CH. quid ést? *SY.* te mi ipsum iám dudum optabám dari.
CH. uidére egisse iám nescio quid cúm sene.
SY. de illó quod dudum? díctum factum réddidi.
CH. bonán fide? *SY.* bona hercle. *CH.* non possúm pati,
quin tíbi caput demúlceam : accede húc, Syre :
faciám boni tibi áliquid pro ista re ác lubens.
SY. at sí scias quam scíte in mentem uénerit.
CH. uah, glóriare euénisse ex senténtia?
SY. non hércle uero : uérum dico. *CH.* díc quid est?
SY. tui Clítiphonis ésse amicam hanc Bácchidem
Menedémo dixit Clínia, et ea grátia
secum ádduxisse né tu id persentísceres.
CH. probé. *SY.* dic sodes. *CH.* nímium, inquam. *SY.* immo sí scias.
sed pórro ausculta quód superest falláciae :
sese ípse dicit tuám uidisse fíliam ;
eius síbi conplacitam fórmam, postquam aspéxerit ;
hanc cúpere uxorem. *CH.* módone quae inuentást? *SY.* eam :
et quídem iubebit pósci. *CH.* quam ob rem istúc, Syre?
nam prórsum nihil intéllego. *SY.* uah, tárdus es.
CH. fortásse. *SY.* argentum dábitur eï ad núptias,
aurum átque uestem quí . . . tenesne? *CH.* cómparet?
SY. id ípsum. *CH.* at ego illi néque do neque despóndeo.

752 aliquod hos *Brugman* : hosce aliquod *codd.* 760 dictum ac factum *codd., sed in* 904 ac *om. A* 777 fortasse Σ : fasse *A* : facesse A^{2}

SY. non? quam ób rem? *CH.* quam ob rem? mé rogas? homini . . .? *SY.* út lubet.
non égo dicebam in pérpetuom ut illam illí dares,
uerum út simulares. *CH.* nón meast simulátio:
ita tu ístaec tua miscéto, ne me admísceas.
egon quoí daturus nón sum, ut ei despóndeam?
SY. credébam. *CH.* minume. *SY.* scíte poterat fíeri;
et ego hóc, quia dudum tú tanto opere suáseras,
eo coépi. *CH.* credo. *SY.* céterum equidem istúc, Chremes,
aequí bonique fácio. *CH.* atqui quam máxume
uolo té dare operam ut fíat, uerum aliá uia.
SY. fiát, quaeratur áliquid. sed illud quód tibi
dixí de argento quód ista debet Bácchidi,
id núnc reddendumst ílli: neque tu scílicet
illúc confugies: 'quíd mea? num míhi datumst?
num iússi? num illa oppígnerare fíliam
meám me inuito pótuit?' uerum illúd, Chremes,
dicúnt: 'ius summum saépe summast málitia.'
CH. haud fáciam. *SY.* immo aliis sí licet, tibi nón licet:
omnés te in lauta esse ét bene aucta ré putant.
CH. quin égomet iam ad eam déferam. *SY.* immo fílium
iube pótius. *CH.* quam ob rem? *SY.* quía enim in eum suspíciost
transláta amoris. *CH.* quíd tum? *SY.* quia uidébitur
magis uéri simile id ésse, quom hic illí dabit;
et símul conficiam fácilius ego quód uolo.
ipse ádeo adest: abi, écfer argentum. *CH.* écfero.

Clitipho Syrvs vi

CL. Nullást tam facilis rés quin difficilís siet,
quam inuítus facias. uél me haec deambulátio,

798 *Bentley*: in lauta et bene acta parte putant *codd.*: omnes te inlautum esse in bene parta re putent *Fleckeisen*

quam nón laboriósa, ad languorém dedit.
nec quícquam magis nunc métuo quam ne dénuo
miser áliquo extrudar hínc, ne accedam ad Bácchidem.
ut té quidem omnes dí deae quantúmst, Syre,
cum istóc inuento cúmque incepto pérduint!
huiús modi res sémper comminíscere,
ubi me éxcarnufices. *SY.* íbin hinc quo dígnus es?
quam paéne tua me pérdidit protéruitas!
CL. uellem hércle factum, ita méritu's. *SY.* meritus? quó modo?
ne me ístuc ex te príus audisse gaúdeo,
quam argéntum haberes quód daturus iám fui.
CL. quid ígitur tibi uis dícam? adisti míhi *manum;*
amícam adduxti quám non licitumst tángere.
SY. iam nón sum iratus. séd scin ubi nunc sít tibi
tua Bácchis? *CL.* apud nos. *SY.* nón. *CL.* ubi ergo? *SY.* apud Clíniam.
CL. perií. *SY.* bono animo es: iam árgentum ad eam déferes
quod eí pollicitu's. *CL.* gárris. unde? *SY.* a tuó patre.
CL. ludís fortasse me? *SY.* ípsa re experíbere.
CL. ne ego hómo sum fortunátus: deamo té, Syre.
SY. sed páter egreditur. cáue quicquam admirátus sis,
qua caúsa id fiat; óbsecundato ín loco;
quod ímperabit fácito; loquitor paúcula.

vii CHREMES CLITIPHO SYRVS

CH. Vbi Clítipho hic est? *SY.* 'éccum me' inque. *CL.* eccum híc tibi.
CH. quid rei ésset dixti huic? *SY.* díxi pleraque ómnia.

810 di deae *Guyet*: di deaeque *codd.* 811 cum istoc *A*: cum tuo istoc Σ 812 *sic CFP et Lex Mai*: semper mihi res *DG*: mihi res semper *cett.* 813 ibin *Bentley*: is *A*: in *uel* ii *uel* i tu Σ 818 *Bentley*: abisti *codd.* 819 *Fleckeisen*: licitum sit *A*: liceat cum Σ *Bentley* 826 *et* 827 *inuerso ordine dant codd.*: *restituit Muretus*: sies *etiam pro* sis *codd.* 830 dixtin *codd.*

CH. cape hóc argentum ac défer. *SY.* i : quid stás, lapis ?
quin áccipis ? *CL.* cedo sáne. *SY.* sequere hac me ócius.
tu hic nós dum eximus ínterea opperíbere ;
nam níl est illic quód moremur díutius.—
CH. minás quidem iam décem habet a me fília,
quas pró alimentis ésse nunc ducó datas ;
hasce órnamentis cónsequentur álterae ;
porro haéc talenta dótis adposcúnt duo.
quam múlta iniusta ac práua fiunt móribus !
mihi núnc relictis rébus inueniúndus est
aliquís, labore inuénta mea quoi dém bona.

MENEDEMVS CHREMES viii

ME. Multo ómnium nunc mé fortunatíssumum
factúm puto esse, quóm te, gnate, intéllego
resipísse. *CH.* ut errat ! *ME.* te ípsum quaerebám, Chremes :
seruá, quod in te est, fílium et me et fámiliam.
CH. dic quíd uis faciam ? *ME.* inuénisti hodie fíliam.
CH. quid tum ? *ME.* hánc uxorem síbi dari uolt Clínia.
CH. quaesó quid tu hominis és ? *ME.* quid est ? *CH.*
iamne oblítus es
intér nos quid sit díctum de fallácia,
ut eá uia abs te argéntum auferretúr ? *ME.* scio.
CH. ea rés nunc agitur ípsa. *ME.* quid narrás, Chremes ?
immo haéc quidem quae apúd me est Clitiphónis est
amíca : ita aiunt. *CH.* ét tu credis ómnia.
et illum áiunt uelle uxórem, ut quom despónderim,
des qui aúrum ac uestem atque ália quae opus sunt cómparet.
ME. id ést profecto : id amícae dabitur. *CH.* scílicet
datum íri. *ME.* ah, frustra sum ígitur gauisús miser.
quiduís tamen iam málo quam hunc amíttere.
quid núnc renuntiem ábs te responsúm, Chremes,

845 me *om. A* 848 est *om.* Σ 854 desponderis *A* 857 *Bentley* : daturum *et* uah *codd.*

ne séntiat me sénsisse atque aegré ferat?
CH. aegré? nimium illi, Ménedeme, indulgés. *ME.* sine:
incéptumst: perfice hóc mi perpetuó, Chremes.
CH. dic cónuenisse, egísse te de núptiis.
ME. dicám. quid deinde? *CH.* mé facturum esse ómnia,
generúm placere; póstremo etiam, sí uoles,
despónsam quoque esse dícito. *ME.* em, istuc uólueram.
CH. tanto ócius te ut póscat et tu, id quód cupis,
quam ocíssume ut des. *ME.* cúpio. *CH.* ne tu própediem,
ut istám rem uideo, istíus obsaturábere.
sed haéc uti sunt, caútim et paulatím dabis,
si sápies. *ME.* faciam. *CH.* abi íntro: uide quid póstulet.
ego dómi ero, si quid mé uoles. *ME.* sané uolo.
nam té scientem fáciam quidquid égero.

ACTVS V

i MENEDEMVS CHREMES

ME. Égo me non tam astútum neque tam pérspicacem esse íd scio;
séd hic adiutor méus et monitor ét praemonstratór Chremes
hóc mihi praestat: ín me quiduis hárum rerum cónuenit,
quaé sunt dicta in stúlto, caudex, stípes, asinus, plúmbeus;
ín illum nil potést: exsuperat eíus stultitia haec ómnia.
CH. óhe, iam desiné deos, uxor, grátulando obtúndere,
túam esse inuentam gnátam; nisi illos éx tuo ingenio iúdicas,
út nil credas íntellegere nísi idem dictumst céntiens.
séd interim quid illíc iam dudum gnátus cessat cúm Syro?
ME. quós aïs hominés, Chremes, cessáre? *CH.* ehem, Menedeme, áduenis?

874 tam GD^1 : ita *cett.* 879 *sic* Σ: inquam *ante* deos *add.* *A*
881 dictumst *A* : dictum sit Σ

díc mihi, Cliniaé quae dixi núntiastin? *ME.* ómnia.
CH. quíd aït? *ME.* gaudere ádeo coepit quási qui cupiunt núptias.
CH. háhahae. *ME.* quid risísti? *CH.* serui uénere in mentém Syri
cálliditates. *ME.* ítane? *CH.* uoltus quóque hominum fingít scelus.
ME. gnátus quod se adsímulat laetum, id dícis? *CH.* id. *ME.* idem istúc mihi
uénit in mentém. *CH.* ueterator. *ME.* mágis, si magis norís, putes
íta rem esse. *CH.* ain tu? *ME.* quín tu ausculta. *CH.* máne *dum*, hoc prius scire éxpeto,
quíd perdideris. nam úbi desponsam núntiasti fílio,
cóntinuo iniecísse uerba tíbi Dromonem scílicet,
spónsae uestem aurum átque ancillas ópus esse: argentum út dares.
ME. nón. *CH.* quid? non? *ME.* non ínquam. *CH.* neque ipse gnátus? *ME.* nil prorsúm, Chremes.
mágis unum etiam instáre, ut hodie cónficiantur núptiae.
CH. míra narras. quíd Syrus meus? ne ís quidem quicquám? *ME.* nihil.
CH. quam ób rem, nescio. *ME.* équidem *id* miror, qui ália tam plané scias.
séd ille tuom quoqué Syrus idem míre finxit fílium,
út ne paululúm quidem subolat ésse amicam hanc Clíniae.
CH. quíd agit? *ME.* mitto iam ósculari atque ámplexari: id níl puto.
CH. quíd est quod ampliús simuletur? *ME.* uáh. *CH.* quid est? *ME.* audí modo.
ést mihi ultimís conclaue in aédibus quoddám retro:

890 dum *add. Bentley* 897 *a* nescio *Menedemi orationem incipiunt codd.* : it miror *G*, *unde* id *sumpsi ego* 898 idem $A^2\Sigma$: isdem *A* 900 agit *A* : *ais* Σ 902 *sic* D^1G : in ultimis *cett.*

húc est intro látus lectus, uéstimentis strátus est.
CH. quíd postquam hoc est fáctum? *ME.* dictum fáctum huc abiit Clítipho.
CH. sólus? *ME.* solus. *CH.* tímeo. *ME.* Bacchis cón-secutast ílico.
CH. sóla? *ME.* sola. *CH.* périi. *ME.* ubi abiere íntro, operuere óstium. *CH.* hem,
Clínia haec fierí uidebat? *ME.* quíd ni? mecum uná simul.
CH. filíst amica Bácchis: Menedeme, óccidi.
ME. quam ob rém? *CH.* decem diérum uix mi est fámilia.
ME. quid? istúc times quod ille óperam amico dát suo?
CH. immó quod amicae. *ME.* sí dat. *CH.* an dubium íd tibist?
quemquámne tam comi ánimo esse aut lení putas
qui sé uidente amícam patiatúr suam . . .?
ME. quid ní? quo uerba fácilius dentúr mihi.
CH. derídes merito. míhi nunc ego suscénseo:
quod rés dedere, ubi póssem persentíscere,
ni essém lapis! quae uídi! uae miseró mihi!
at né illud haud inúltum, si uiuó, ferent!
nam iám . . . *ME.* non tu te cóhibes? non te réspicis?
non tíbi ego exempli sátis sum? *CH.* prae iracúndia.
Menedéme, non sum apúd me. *ME.* tene istúc loqui!
nonne íd flagitiumst, te áliis consiliúm dare,
foris sápere, tibi non pósse te auxiliárier?
CH. quid fáciam? *ME.* id quod me fécisse aiebás parum.
fac té patrem esse séntiat; fac ut aúdeat
tibi crédere omnia, ábs te petere et póscere,
ne quam áliam quaerat cópiam ac te déserat.
CH. immo ábeat potius málo quouis géntium
quam hic pér flagitium ad ínopiam redigát patrem.
nam si ílli pergo súppeditare súmptibus,

904 dictum ac factum Σ   912 animo tam comi esse *codd.*: *transp.* *Fleckeisen*: *ceterum* communi *pro* comi *exhibent codd.*   923 te *om.* *A*

Menedéme, mi illac uéro ad rastros rés redit.
ME. quod incómmoditates [in] hác re accipies, nísi caues!
diffícilem te esse osténdes et ignoscés tamen
post, ét id ingratum. *CH.* ah néscis quam doleam. *ME.* út lubet.
quid hoc quód rogo, ut illa núbat nostro? nísi quid est
quod mágis uis. *CH.* immo et géner et adfinés placent.
ME. quid dótis dicam té dixisse fílio?
quid óbticuisti? *CH.* dótis? *ME.* ita dico. *CH.* áh. *ME.* Chremes,
ne quíd uereare, sí minus: nil nos dós mouet.
CH. dúo talenta pró re nostra ego ésse decreuí satis;
séd ita dictu opus ést, si me uis sáluom esse et rem et fílium,
mé mea omniá bona doti díxisse illi. *ME.* quám rem agis?
CH. íd mirari té simulato et íllum hoc rogitató simul,
quam ób rem id faciam. *ME.* quín ego uero quam ób rem id facias néscio.
CH. égone? ut eius ánimum, qui nunc lúxuria et lascíuia
díffluit, retúndam, redigam, ut quó se uortat nésciat.
ME. quíd agis? *CH.* mitte: síne me in hac re gérere mihi morém. *ME.* sino:
ítane uis? *CH.* ita. *ME.* fíat. *CH.* ac iam uxórem ut accersát paret.—
híc ita ut liberós est aequom díctis confutábitur.
séd Syrum quidem égone si uiuo ádeo exornatúm dabo,
ádeo depexum, út dum uiuat méminerit sempér mei;
quí sibi me pro déridiculo ac délectamentó putat.
nón, ita me di amént, auderet fácere haec uiduae múlieri,
quae ín me fecit.

931 illac (*sc. uia*) *Fleckeisen*: illec *A*: illaec Σ: illic *Bentley* res *om. A*: *habent* A^2Σ 932 incommoditates *A*: incommoda tibi Σ in hac re *codd.* 933 *sic ADG*: ostendis te esse *cett.* 950 egone *codd.*: ego *uolg.*: *sed* -ne *affirmatiuom bene uindicat Minton Warren in Am. Journ. of Phil.* ii. 54 *sq.* 952 pro ridiculo AD^1 *FG*: sibi me esse pro rid. *coni. Dziatzko*

ii CLITIPHO MENEDEMVS CHREMES SYRVS

CL. Ítane tandem quaéso, Menedeme? út pater
tam ín breui spatio ómnem de me eiécerit animúm patris?
quód nam ob factum? quíd ego tantum scéleris admisí miser?
uólgo faciunt. *ME.* scío tibi esse hoc gráuius multo ac dúrius,
quoí fit; uerum ego haúd minus aegre pátior, id qui néscio
néc rationem cápio, nisi quod tíbi bene ex animó uolo.
CL. híc patrem astare aíbas. *ME.* eccum. *CH.* quíd me incusas, Clítipho?
huíus quidquid ego féci, tibi prospéxi et stultitiaé tuae.
úbi te uidi animo ésse omisso et suáuia in praeséntia
quae éssent prima habére neque consúlere in longitúdinem:
cépi rationem, út neque egeres néque ut haec posses pérdere.
úbi quoi decuit prímo, tibi non lícuit per te míhi dare,
ábii ad proxumúm tibi qui erat: eí commisi et crédidi.
íbi tuae stultítiae semper érit praesidium, Clítipho,
uíctus, uestitús, quo in tectum té receptes. *CL.* eí mihi!
CH. sátius est quam te ípso herede haec póssidere Bácchidem.
SY. dísperii: sceléstus quantas túrbas conciui ínsciens!
CL. émori cupió. *CH.* prius quaeso dísce quid sit uíuere.
úbi scies, si dísplicebit uíta, tum istoc útitor.
SY. ére, licetne? *CH.* lóquere. *SY.* at tuto. *CH.* lóquere. *SY.* quae istast práuitas
quaéue amentiást, quod peccaui égo, id obesse huic? *CH.* ílicet.
né te admisce: némo accusat, Sýre, te: nec tu arám tibi
néc precatorém pararis. *SY.* quíd agis? *CH.* nil suscénseo
néc tibi nec tíbi; nec uos est aéquom quod fació mihi.

960 astare aibas (aiebas) Σ: esse aiebas *A* 961 huius quidquid ego *Fleckeisen*: quidquid ego huius *codd.* 968 receptes Σ (recipias *G*): recipies *A*

CLITIPHO SYRVS

SY. Ábiit? uah, rogásse uellem *CL.* quíd? *SY.* unde peterem míhi cibum:
íta nos alienáuit. tibi iam esse ád sororem intéllego.
CL. adeón rem rediisse út periclum etiam á fame mihi sít, Syre!
SY. modo líceat uiuere, ést spes *CL.* quae? *SY.* nos ésuriturós satis.
CL. inrídes in re tánta neque me cónsilio quicquam ádiuuas?
SY. immo ét ibi nunc sum et úsque id egi dúdum, dum loquitúr pater;
et quántum ego intellégere possum, *CL.* quíd? *SY.* non aberit lóngius.
CL. quid érgo? *SY.* sic est: nón esse horum te árbitror. *CL.* quid istúc, Syre?
satin sánus es? *SY.* ego dícam, quod mi in méntemst: tu diiúdica.
dum istís fuisti sóla, dum nulla ália delectátio
quae própior esset, te índulgebant, tíbi dabant; nunc fília
postquámst inuenta uéra, inuentast caúsa qua te expéllerent.
CL. est uéri simile. *SY.* an tu ób peccatum hoc ésse illum iratúm putas?
CL. non árbitror. *SY.* nunc áliud specta: mátres omnes fíliis
in péccato adiutríces, auxilio ín paterna iniúria
solent ésse: id non fit. *CL.* uérum dicis. quíd ergo nunc faciám, Syre?
SY. suspícionem istánc ex illis quaére, rem profér palam.
si nón est uerum, ad mísericordiam ámbos adducés cito,

978 *in codd. noua scaena nulla est exceptis DG qui post u.* 979 *eam incipiunt* mihi peterem *codd.*: *transp. Fleckeisen* 980 redisse *codd.* a *om. ADEGP* 985 quid ergo *A*[1]: quid id ergo *A cum cett.* te horum *A*: horum te Σ 986 in mente est *ADG*: in mentem est *cett.* 987 sola (*sc.* delectatio) *scripsi ego*: solus *codd.* delectatio fuit *A*: *fort.* dum nulla fuit del. *uel* dum fuit nulla del. *cp.* fuit *monosyll. in u.* 1024

aut scíbis quoius sis. *CL.* récte suades: fáciam. — *SY.* sat recte hóc mihi
in méntem uenit; nám quam maxume huíc uana haec suspício
erit, tám facillumé patris pacem in léges conficiét suas.
etiam haúd scio an *iam* uxórem ducat: á*t* Syro nil grátiae!
quid hoc aútem? senex exít foras: ego fúgio. adhuc quod fáctumst,
mirór non continuo [hunc] ábripi iusse: ád Menedemum hunc pérgam.
eum míhi precatorém paro; seni nóstro nil fidei hábeo.

iii SOSTRATA CHREMES

SO. Profécto nisi caués tu homo, aliquid gnáto conficiés mali;
idque ádeo miror, quó modo
tam inéptum quicquam tíbi uenire in méntem, mi uir, pótuerit.
CH. oh, pérgin mulier esse? nullamne égo rem umquam in uitá mea
uoluí quin tu in ea ré mi fueris áduorsatrix, Sóstrata?
at sí rogem iam quíd est quod peccem aut quam ób rem hoc facias, néscias,
in quá re nunc tam cónfidenter réstas, stulta. *SO.* ego néscio?
CH. immó scis potius quám quidem redeat íntegra eadem orátio. *SO.* oh,

997 *sic uersum ex A restituit Geppert*: namque adulescens quam in minima spe situs erit Σ 999 iam *add. Dziatzko, qui etiam* at *pro* ac *legit* 1001 *sic Dziatzko*: miror continuo hunc adripuisse *A*: miror non iussisse ilico arripi me Σ: miror non iusse me abripi hunc nunc ad Men. *Bentley* 1002 fidei nil *codd.*: *transp. Bentley* 1006 mulier esse Σ: mulier odiosa esse *A* nullamne *codd. cett.* ullamne *E* 1010 integra *Dziatzko*: ad integrum eadem (haec eadem) *codd.*

iníquos es qui mé tacere dé re tanta póstules.
CH. non póstulo iam : lóquere : nilo mínus ego hoc faciám tamen.
SO. fácies? *CH.* uerum. *SO.* nón uides quantúm mali ex ea re éxcites?
súbditum se súspicatur. *CH.* 'súbditum' ain tu? *SO.* síc erit,
mí uir. *CH.* confitére? *SO.* au, te obsecro, ístuc inimicís siet.
égon confitear meúm non esse fílium, qui sít meus?
CH. quid? métuis ne non, quóm uelis, conuíncas esse illúm tuom?
SO. quod fíliast inuénta? *CH.* non : sed quód [magis credundum siet
id quod est consimilis moribus
conuinces facile ex te natum ; nam] tui similíst probe ;
nám illi nil uitíst relictum quín sit idem itidém tibi.
[tum praeterea talem nisi tu nulla pareret filium.]
séd ipse egreditur, quám seuerus ! rém quom uideas, cénseas.

Clitipho Sostrata Chremes iv

CL. Si úmquam ullum fuit témpus, mater, quom égo uoluptatí tibi
fúerim, dictus fílius tuos uóstra uoluntate : óbsecro,
eíus ut meminerís atque inopis núnc te miserescát mei,
quód peto aut quod uólo, parentis meós ut conmonstrés mihi.
SO. óbsecro, mi gnáte, ne istuc ín animum inducás tuom,
álienum esse té. *CL.* sum. *SO.* miseram me, hócine quaesisti, óbsecro?
íta mihi atque huic sís superstes, út *tu* ex me atque hoc nátus es ;

1018–1020 magis . . . nam *seclusit Klette* 1021 idem itidem *Dziatzko* : et idem *A* : itidem sit Σ : id itidem sit *Bentley* 1022 *seclusit Dziatzko* 1030 tu *add. Fleckeisen*

ét caue posthac, sí me amas, umquam ístuc uerbum ex te aúdiam.
CH. át ego, si me métuis, mores cáue in te esse istos séntiam.
CL. quós? *CH.* si scire uís, ego dicam: gérro iners fraus hélluo
gáneo's damnosús crede, et nóstrum te esse crédito.
CL. nón sunt haec paréntis dicta. *CH.* nón, si ex capite sís meo
nátus, item ut Minéruam esse aiunt éx Ioue, ea causá magis
pátiar, Clitiphó, flagitiis tuís me infamem fíeri.
SO. dí istaec prohibeánt! *CH.* deos nescio: égo, quod potero, sédulo.
quaéris id quod habés, parentis; quód abest non quaerís, patri
quó modo obsequáre et [ut] serues quód labore inuénerit.
nón mihi per fallácias addúcere ante oculós . . . pudet
dícere hac praesénte uerbum túrpe; at te id nulló modo
fácere puduit. *CL.* éheu, quam nunc tótus displiceó mihi,
quám pudet! neque quód principium cápiam ad placandúm scio.

V MENEDEMVS CHREMES SOSTRATA CLITIPHO

ME. Énim uero Chremés nimis grauiter crúciat adulescéntulum
nímisque inhumane: éxeo ergo ut pácem conciliem. óptume
ípsos uideo. *CH.* ehém, Menedeme, quór non accersí iubes
fíliam et quod dótis dixi fírmas? *SO.* mi uir, te óbsecro
né facias. *CL.* pater, óbsecro mi ignóscas. *ME.* da ueniám, Chremes:
síne te exorent. *CH.* [egon] méa bona ut dem Bácchidi donó sciens?

1034 ganeos *A*: ganeo Σ 1036 aiunt Min. esse *codd.*: *transp. Fleckeisen* 1040 inueneris *A* 1044 capiam *Faërnus*: incapiam *BC*: inueniam *DG*: incipiam *cett.*

nón faciam. *ME.* at id nos nón sinemus. *CL.* sí me uiuom uís, pater,
ígnosce. *SO.* age, Chremé mi. *ME.* age quaeso, né tam offirma té, Chreme.
CH. quíd istic? uideo nón licere ut coéperam hoc pertendere.
ME. fácis, ut te decét. *CH.* ea lege hoc ádeo faciam, sí facit
quód ego hunc aequom cénseo. *CL.* pater, ímpera: faciam ómnia.
CH. úxorem ut ducás. *CL.* pater . . . ! *CH.* nil aúdio. *SO.* ad me récipio:
fáciet. *CH.* nil etiam aúdio ipsum. *CL.* périi. *SO.* an dubitas, Clítipho?
CH. ímmo utrum uolt. *SO.* fáciet omnia. *ME.* haéc dum incipias, gráuia sunt,
dúmque ignores; úbi cognoris, fácilia. *CL.* faciám, pater.
SO. gnáte mi, ego pol tíbi dabo illam lépidam, quam tu fácile ames,
fíliam Phanócratae nostri. *CL.* rúfamne illam uírginem,
caésiam, sparso óre, adunco náso? non possúm, pater.
CH. heía, ut elegáns est! credas ánimum ibi esse. *SO.* aliám dabo.
CL. ímmo, quandoquidém ducendast, égomet habeo própemodum
quám uolo. *CH.* nunc laúdo, gnate. *CL.* Archónidi huius fíliam.
SO. sátis placet. *CL.* pater, hóc nunc restat. *CH.* quíd? *CL.* Syro ignoscás uolo
quaé mea causa fécit. *CH.* fiat. *CANTOR.* uós ualete et plaúdite!

1055 *Fleckeisen*: omnia faciam: impera *codd.*

EVNVCHVS

INCIPIT · EVNVCHVS · TERENTI · ACTA · LVDIS · MEGALENSIB · L · POSTVMIO · ALBINO · L · CORNELIO · MERVLA AEDILIB · CVRVLIB · EGERE · AMBIVIVS · TVRPIO · [L ANTILIVS · PRAENESTINVS] · MODOS · FECIT · FLACCVS CLAVDI · TIBIS · DVABVS ·DEXTRIS · *TOTA* · GRAECA MENANDRV · FACTA · *III* · M · VALERIO · C · FANNIO COS

1 Megalensibus *CG* : Romanis *A* 2 M. Iunio Lucio Iulio *A* 3 egit *A* Lucius Ambiu . . s *A* 4 Hatilius *A* modulauit *CG* 6 edita tertium est *Donatus* : facta *uel* acta secunda *codd.* Valer Fan Cos *A*

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso díctitatam Tháïdis
id ípsum ignorans míles aduexít Thraso
ipsíque donat. érat haec ciuis Áttica.
eídem eunuchum, quem émerat, tradí iubet
Thaídis amator Phaédria ac rus ípse abit
Thrasóni oratus bíduum *ut* concéderet.
ephébus frater Phaédriae puéllulam
cum déperiret dóno missam Tháïdi,
ornátu eunuchi indúitur (suadet Pármeno):
intro *út* iit, uitiat uírginem. sed Átticus
ciuís repertus fráter eius cónlocat
uitiátam ephebo; Phaédriam exorát Thraso.

PERSONAE

[Prologvs]
Phaedria Advlescens
Parmeno Servos
Thais Meretrix
Gnatho Parasitvs
Chaerea Advlescens
Thraso Miles
Pythias Ancilla
Chremes Advlescens
Antipho Advlescens
Dorias Ancilla
Dorvs Evnvchvs
Sanga Servos
Sophrona Nvtrix
Senex [Demea seu Laches ?]
cantor

6 ut *add. Dziatzko* 10 ut *add. Opitz*: intro iuit *uolg.*

PROLOGVS

Si quísquamst qui placére se studeát bonis
quam plúrimis et mínume multos laédere,
in hís poëta hic nómen profitetúr suom.
tum sí quis est qui díctum in se incleméntius
exístumarit ésse, *is* sic exístumet,
respónsum, non dictum ésse, quia laesít prior,
qui béne uortendo et eásdem scribendó male
ex Graécis bonis Latínas fecit nón bonas.
idém Menandri Phásma nuper pérdidit
atque ín Thensauro scrípsit, causam dícere
prius únde petitur, aúrum qua re sít suom,
quam illíc qui petit, unde ís sit thensaurús sibi
aut únde in patrium mónumentum peruénerit.
dehinc né frustretur ípse se aut sic cógitet
'defúnctus iam sum, níl est quod dicát mihi':
is ne érret moneo et désinat lacéssere.
habeo ália multa, quaé nunc condonábitur,
quae próferentur póst, si perget laédere,
ita ut fácere instituit. quám nunc acturí sumus
Menándri Eunuchum, póstquam aediles émerunt,
perfécit sibi ut inspíciundi esset cópia.
magistrátus quom ibi adésset, occeptást agi.
exclámat furem, nón poëtam fábulam
dedísse et nil dedísse uerborúm tamen:
Colacem ésse Naeui et Plaúti, ueterem fábulam;

5 existumarit *Bentley* : existumauit *codd.* : existumabit *Muretus* is *add. Fleckeisen* 9 nuper perdidit *Bothe* : nunc nuper dedit *codd.* 12 illic *Bentley* : illi *BDG* : ille *APC*^{1} : ille *ter Donatus qui tamen agnoscit ut rectam locutionem* illum *quam lectionem accipit Fleckeisen*

parasíti personam índe ablatam et mílitis.
si id ést peccatum, péccatum inprudéntiast
poëtae, non quo fúrtum facere stúduerit.
id ita ésse uos iam iúdicare póteritis.
Coláx Menandrist: ín east parasitús Colax
et míles gloriósus: eas se *hic* nón negat
persónas transtulísse in Eunuchúm suam
ex Graéca; sed ea ex fábula factás prius
Latínas scisse sése, id uero pérnegat.
quod sí personis ísdem huic uti nón licet:
qui mágis licet curréntem seruom scríbere,
bonás matronas fácere, meretricés malas,
parasítum edacem, glóriosum militem,
puerúm supponi, fálli per seruóm senem,
amáre, odisse, súspicari? dénique
nullúmst iam dictum quód non sit dictúm prius.
qua re aéquomst uos cognóscere atque ignóscere,
quae uéteres factitárunt si faciúnt noui.
date óperam, cum siléntio animum atténdite,
ut pérnoscatis quíd sibi Eunuchús uelit.

31 hic *add. Fleckeisen* 33 ea ex fabula *Fleckeisen*: eas fabulas *codd.*: eas ab aliis *Ritschl*

ACTVS I

PHAEDRIA PARMENO

PH. Quid ígitur faciam? nón eam ne núnc quidem
quom accérsor ultro? an pótius ita me cómparem,
non pérpeti meretrícum contumélias?
exclúsit; reuocat: rédeam? non, si me óbsecret.
PA. siquidem hércle possis, níl prius neque fórtius.
uerúm si incipies néque pertendes gnáuiter
atque, úbi pati non póteris, quom nemo éxpetet,
infécta pace ultro ád eam uenies índicans
te amáre et ferre nón posse: actumst, ílicet,
perísti: eludet, úbi te uictum sénserit.
proin tú, dum est tempus, étiam atque etiam cógita,
ere: quaé res in se néque consilium néque modum
habet úllum, eam consílio regere nón potes.
in amóre haec omnia ínsunt uitia: iniúriae,
suspíciones, ínimicitiae, indútiae,
bellúm, pax rursum: incérta haec si tu póstules
ratióne certa fácere, nihilo plús agas
quam sí des operam ut cúm ratione insánias.
et quód nunc tute técum iratus cógitas
'egon íllam, quae illum, quaé me, quae non . . . ! síne modo,
morí me malim: séntiet qui uír siem':
haec uérba *ea* una mehércle falsa lácrimula
quam oculós terendo mísere uix ui exprésserit,
restínguet, et te ultro áccusabit, ét dabis
ultro eí supplicium. *PH.* [o] indígnum facinus! núnc ego
et illám scelestam esse ét me miserum séntio:

67 ea *add. Bentley seclusit Fleckeisen*   70 ultro ei *Bentley*: ei ultro *codd.*

et taédet et amore árdeo, et prudéns sciens,
uiuós uidensque péreo, nec quid agám scio.
PA. quid agás? nisi ut te rédimas captum quám queas
minumó; si nequeas paúlulo, at quantí queas;
et né te adflictes. *PH.* ítane suades? *PA.* sí sapis,
neque praéter quam quas ípse amor moléstias
habet áddas, et illas quás habet recté feras.
sed eccam ípsa egreditur, nóstri fundi cálamitas;
nam quód nos capere opórtet, haec intércipit.

THAIS PHAEDRIA PARMENO ii

TH. Miserám me, uereor ne íllud grauius Phaédria
tulerít neue aliorsum átque ego feci accéperit,
quod heri íntro missus nón est. *PH.* totus, Pármeno,
tremo hórreoque, póstquam aspexi hanc. *PA.* bóno animo es:
accéde ad ignem hunc, iám calesces plús satis.
TH. quis hic lóquitur? ehem, tun híc eras, mi Phaédria?
quid hic stábas? quor non récta intro ibas? *PA.* céterum
de exclúsione uérbum nullum? *TH.* quíd taces?
PH. sané quia uero haec míhi patent sempér fores
aut quía sum apud te prímus. *TH.* missa istaéc face.
PH. quid 'míssa'? o Thais, Tháis, utinam essét mihi
pars aéqua amoris técum ac pariter fíeret,
ut aút hoc tibi doléret itidem ut míhi dolet
aut égo istuc abs te fáctum nili pénderem!
TH. ne crúcia te obsecro, ánime mi, *mi* Phaédria.
non pól, quo quemquam plús amem aut plus díligam,
eo féci; sed res íta erat, faciundúm fuit.
PA. credo, út fit, misera praé amore exclusti húnc foras.
TH. sicíne agis, Parmeno? áge; sed huc qua grátia

79 eccam *Fleckeisen*: ecca *codd.* 95 mi *geminauit Fabricius* 97 res ita erat *Fleckeisen*: ita erat res *codd.* 98 exclusti *cum Donato et Prisciano Faërnus*: exclusit *codd.*

te accérsi iussi, auscúlta. *PH.* fiat. *TH.* díc mihi
hoc prímum, potin est híc tacere? *PA.* egon? óptume.
uerum heús tu, hac lege tíbi meam adstringó fidem:
quae uéra audiui táceo et contineo óptume;
sin fálsum aut uanum aut fínctumst, continuó palamst:
plenús rimarum sum, hác atque illac pérfluo.
proin tú, taceri sí uis, uera dícito.
TH. mihi máter Samia fúit: ea habitabát Rhodi.
PA. potést taceri hoc. *TH.* íbi tum matri páruolam
puéllam dono quídam mercatór dedit
ex Áttica hinc abréptam. *PH.* ciuemne? *TH.* árbitror;
certúm non scimus: mátris nomen ét patris
dicébat ipsa: pátriam et signa cétera
neque scíbat neque per aétatem etiam pótis erat.
mercátor hoc addébat: e praedónibus,
unde émerat, se audísse abreptam e Súnio.
matér ubi accepit, coépit studiose ómnia
docére, educere, íta uti si esset fília.
sorórem plerique ésse credebánt meam.
ego cum íllo, quocum tum úno rem habebam hóspite,
abii húc: qui mihi relíquit haec quae habeo ómnia.
PA. utrúmque hoc falsumst: écfluet. *TH.* qui istúc? *PA.* quia
neque tu úno eras conténta neque solús dedit;
nam hic quóque bonam magnámque partem ad te áttulit.
TH. itást; sed sine me péruenire quó uolo.
intérea miles, quí me amare occéperat,
in Cáriamst proféctus; te intereá loci
cognóui. tute scís postilla quam íntumum
habeám te et mea consília ut tibi credam ómnia.

105 perpluo *Bentley* 106 taceri *BCDEP*: tacere *AG* 107 *sic scripsi ego*: Samia mihi mater *codd.* 113 potis erat *Bentley*: potuerat *codd.* 117 *sic cum Riuio uolg.*: educare ita ut *codd.*: *fort.* docere ita et educare ut si esset filia *Don. in lemm.* ut *agnoscit*

PA. ne hoc quídem tacebit Pármeno. *TH.* oh, dubiúmne id est?
hoc ágite, amabo. máter mea illic mórtuast
nupér: quoius frater áliquantum ad remst áuidior.
is ubi *ésse* hanc forma uídet honesta uírginem
et fídibus scire, prétium sperans ílico
prodúcit, uendit. fórte fortuna ádfuit
hic méus amicus: émit eam donó mihi
inprúdens harum rérum ignarusque ómnium.
is uénit: postquam sénsit me tecúm quoque
rem habére, fingit caúsas ne det sédulo:
ait, sí fidem habeat se íri praepositúm tibi
apúd me, ac non id métuat, ne, ubi accéperim,
sesé relinquam, uélle se illam míhi dare;
uerum íd uereri. séd ego quantum súspicor,
ad uírginem animum adiécit. *PH.* etiamne ámplius?
TH. nil; nám quaesiui. núnc ego eam, mi Phaédria,
multaé sunt causae quam ób rem cupio abdúcere:
primúm quod soror est dícta; praeterea út suis
restítuam ac reddam. sóla sum; habeo hic néminem
neque amícum neque cognátum: quam ob rem, Phaédria,
cupio áliquos parere amícos benfició meo.
id amábo adiuta mé, quo id fiat fácilius:
sine illúm priores pártis hosce aliquód dies
apúd me habere. níl respondes? *PH.* péssuma,
egon quícquam cum istis fáctis tibi respóndeam?
PA. eu nóster, laudo: tándem perdoluít: uir es.
PH. at égo nescibam quórsum tu ires: 'páruola
hinc ést abrepta; edúxit mater pró sua;
soror díctast; cupio abdúcere, ut reddám suis':

129 *sic singulis personis dat singulas orationes Fleckeisen*: *priorem uersus partem Phaedriae posteriorem Parmenoni tribuont codd.* 131 quoius *Fleckeisen*: eius *codd.* 132 esse *add. Bentley* 149 benficio *Fleckeisen*: beneficio *codd.* 155 at *edd. ant. cum G ex ras.*: haut *uel* aut *codd. cett.*

nempe ómnia haec nunc uérba huc redeunt dénique :
ego exclúdor, ille récipitur. qua grátia ?
nisi si íllum plus quam mé amas et istam núnc times,
quae aduéctast, ne illum tálem praeripiát tibi.
TH. ego id tímeo ? *PH.* quid te ergo áliud sollicitát ? cedo.
num sólus ille dóna dat ? numcúbi meam
benígnitatem sénsisti in te claúdier ?
nonne úbi mi dixti cúpere te ex Aethíopia
ancíllulam, relíctis rebus ómnibus
quaesíui ? porro eunúchum dixti uélle te,
quia sólae utuntur ís reginae ; répperi,
herí minas uigínti pro ambobús dedi.
contémptus abs te támen haec habui in mémoria :
ob haéc facta abs te spérnor ! *TH.* quid istic, Phaédria ?
quamquam íllam cupio abdúcere atque hac re árbitror
id fíeri posse máxume, uerúm tamen
potiús quam te inimicum hábeam, faciam ut iússeris.
PH. utinam ístuc uerbum ex ánimo ac uere díceres
'potiús quam te inimicum hábeam' ! si istuc créderem
sincére dici, quíduis possem pérpeti.
PA. labáscit uictus úno uerbo quám cito !
TH. ego nón ex animo mísera dico ? quám ioco
rem uóluisti a me tándem, quin perféceris ?
ego ímpetrare néqueo hoc abs te, bíduom
saltem út concedas sólum. *PH.* siquidem bíduom :
verúm ne fiant ísti uigintí dies.
TH. profécto non plus bíduom aut . . *PH.* 'aut' níl moror.
TH. non fíet : hoc modo síne te exorem. *PH.* scílicet
faciúndumst quod uis. *TH.* mérito te amo, béne facis.

160 quam me amas *Bentley* : amas quam me *codd.* 163 numcubi *Fleckeisen* : nuncubi *BCEP* : num ubi *A cum cett.* 164 in te claudier *cum A Donatus* : intercludier *cum Σ Bentley* 170 *Fleckeisen*: tamen contemptus abs te haec *codd.* 184 'aut' nil moror *Dziatzko* : aut ? nil moror *uolg.*

PH. rus íbo : ibi hoc me mácerabo bíduom.
ita facere certumst : mos gerundust Thaïdi.
tu, Pármeno, huc fac illi ádducantur. *PA.* máxume.
PH. in hoc bíduom, *mea* Tháïs, uale. *TH.* mi Phaédria,
et tú. num quid uis áliud ? *PH.* egone quíd uelim ?
cum mílite isto praésens absens út sies ;
diés noctisque mé ames, me desíderes,
me sómnies, me exspéctes, de me cógites,
me spéres, me te obléctes, mecum tóta sis :
meus fác sis postremo ánimus quando ego súm tuos. –
TH. me míseram, forsitán mi hic paruam habeát fidem
atque éx aliarum ingéniis nunc me iúdicet.
ego pól, quae mihi sum cónscia, hoc certó scio,
neque mé finxisse fálsi quicquam néque meo
cordi ésse quemquam cáriorem hoc Phaédria.
et quídquid huius féci causa uírginis
fecí ; nam me eius spéro fratrem própemodum
iam répperisse, adoléscentem adeo nóbilem ;
et is hódie uenturum ád me constituít domum.
concédam hinc intro atque éxspectabo, dúm uenit.

ACTVS II

PHAEDRIA PARMENO i

PH. Fác, ita ut iussi, déducantur ísti. *PA.* faciam. *PH.* at díligenter.
PA. fíet. *PH.* at matúre. *PA.* fiet. *PH.* sátine hoc mandatúmst tibi ? *PA.* ah,
rogitáre, quasi diffícile sit !
útinam tam aliquid ínuenire fácile possis, Phaédria,

190 mea *add. Brix.* 197 forsitan mi hic *Haupt* : forsitan hic mihi *codd.* : forsan *cum Donato Bentley et uolg.*

quam hóc peribit. *PH.* égo quoque una péreo, quod mist cárius :
ne istúc tam iniquo pátiare animo. *PA.* mínume : qui effectúm dabo.
sed núm quid aliud ímperas ?
PH. múnus nostrum ornáto uerbis, quód poteris, et istum aémulum,
quod póteris, ab ea péllito.
PA. mémini, tam etsi núllus moneas. *PH.* égo rus ibo atque íbi manebo.
PA. cénseo. *PH.* sed heús tu. *PA.* quid uis ? *PH.* cénsen posse me óffirmare et
pérpeti, ne rédeam interea ? *PA.* téne ? non hercle árbitror ;
nam aut iám reuortere, aút mox noctu te ádiget horsum insómnia.
PH. opus fáciam, ut defetíger usque, ingrátiis ut dórmiam.
PA. uigilábis lassus : hóc plus facies. *PH.* ábi, nil dicis, Pármeno.
eíciunda hercle haec ést mollities ánimi ; nimis me indúlgeo.
tandém non ego illam cáream, si sit ópus, uel totum tríduom ? *PA.* hui,
úniuorsum tríduom ? uide quíd agas. *PH.* stat senténtia. —
PA. dí boni, quid hoc mórbist ? adeon hómines inmutárier
éx amore ut nón cognoscas eúndem esse ! hoc nemó fuit
mínus ineptus, mágis seuerus quísquam nec magis cóntinens.
séd quis hic est qui huc pérgit ? attat, híc quidemst parasitús Gnatho
mílitis : ducít secum una uírginem dono huíc. papae,
fácie honesta ! mírum ni ego me túrpiter hodie híc dabo
cúm meo decrepito hóc eunucho. haec súperat ipsam Tháïdem.

212 qui effectum *Fleckeisen* : quin effectum *codd.* : quin factum *Bentley uolg.* 219 adiget *Bentley ex Donato* : adigent *codd.* 228 *Fleckeisen* : hic quidem est *codd.* 230 ego me Σ : egomet *A*

GNATHO PARMENO ii

GN. Di ínmortales, hómini homo quid praéstat? stulto intéllegens
quíd interest? hoc ádeo ex hac re uénit in mentém mihi:
cónueni hodie aduéniens quendam meí loci hinc atque órdinis,
hóminem haud inpurum, ítidem patria qui ábligurrierát bona:
uídeo sentum squálidum aegrum, pánnis annisque óbsitum.
'quíd istuc' inquam 'ornátist?' 'quoniam míser quod habui pérdidi, em
quó redactus sum. ómnes noti me átque amici déserunt.'
híc ego illum contémpsi prae me: 'quíd homo' inquam 'ignauíssume?
ítan parasti te út spes nulla rélicua in te sít tibi?
símul consilium cúm re amisti? uíden me ex eodem ortúm loco?
quí color, nitór, uestitus, quaé habitudost córporis!
ómnia habeo néque quicquam habeo; níl quom est, nil defít tamen.'
'át ego infelix néque ridiculus ésse neque plagás pati
póssum.' 'quid? tu his rébus credis fíeri? tota errás uia.
ólim isti fuit géneri quondam quaéstus apud saeclúm prius:
hóc nouomst aucúpium; ego adeo hanc prímus inuení uiam.
ést genus hominum qui ésse primos se ómnium rerúm uolunt
néc sunt: hos conséctor; hisce ego nón paro me ut rídeant,
séd eis ultro adrídeo et eorum íngenia admirór simul.
quídquid dicunt laúdo; id rursum sí negant, laudo íd quoque;
négat quis: nego; aït: áio; postremo ímperaui egomét mihi
ómnia adsentári. is quaestus núnc est multo ubérrimus.'
PA. scítum hercle hominem! hic hómines prorsum ex stúltis insanós facit.

240 reliqua *codd.* sit Σ: esset *A* 250 eis *Bentley*: is *A*: his Σ

GN. dum haec lóquimur, intereá loci ad macéllum ubi aduentámus,
concúrrunt laeti mi óbuiam cuppédinarii ómnes,
cetárii, lanií, coqui, fartóres, piscatóres,
quibus ét re salua et pérdita profúeram et prosum saépe:
salútant, ad cenám uocant, aduéntum gratulántur.
ille úbi miser famélicus uidet mi ésse tantum honórem,
tam fácile uictum quaérere: ibi homo coépit me obsecráre,
ut síbi liceret díscere id de mé: sectari iússi,
si pótis est, tamquam phílosophorum habent dísciplinae ex ípsis
vocábula, ut parasíti item Gnathónici uocéntur.
PA. uiden ótium et cibus quíd facit aliénus? *GN.* sed ego césso
ad Tháïdem hanc dedúcere et rogáre ad cenam ut uéniat?
sed Pármenonem ante óstium *hoc astáre* tristem uídeo,
riuális seruom: sálua rest. ní mirum hisce homines frígent.
nebulónem hunc certumst lúdere. *PA.* hisce hoc múnere arbitrántur
suam Tháïdem esse. *GN.* plúrima salúte Parmenónem
summúm suom inpertít Gnatho. quid ágitur? *PA.* statur. *GN.* uídeo.
num quíd nam hic quod nolís uides? *PA.* te. *GN.* crédo; at num quid áliud?
PA. qui dúm? *GN.* quia tristi's. *PA.* níl quidem. *GN.* ne sís; sed quid uidétur
hoc tíbi mancupium? *PA.* nón malum hercle. *GN.* uro hóminem. *PA.* ut falsus ánimist.
GN. quam hoc múnus gratum Tháïdi arbitráre esse? *PA.* hoc nunc dícis

264 *Fleckeisen*: parasiti ita ut *A*: itidem ut Σ: item ut *Donat. in lemm.* 267 hoc astare *Dziatzko*: Thaidis *codd.*: Thaidii *Bothe*: huius stare *Minton Warren ex notis Bentleianis* 268 rest *ego*: res est *codd.* hisce *cum* A^{1} *Donatus* ('*hisce*' *pro* '*hi*' *uetuste*): *cum* Σ *om. uolg.* 275 *post* dicis *interpunct. tollit Dziatzko qui* hoc *ablatiuom censet esse*

eiéctos hinc nos: ómnium rerum, heús, uicissitúdost.
GN. sex égo te totos, Pármeno, hos mensís quietum réddam,
ne súrsum deorsum cúrsites neue úsque ad lucem uígiles.
ecquíd beo te? *PA.* mén? papae. *GN.* sic sóleo amicos. *PA.* laúdo.
GN. detíneo te: fortásse tu proféctus alio fúeras.
PA. nusquám. *GN.* tum tu igitur paúlulum da mi óperae: fac ut admíttar
ad illam. *PA.* áge modo, i: nunc tíbi patent fores haéc quia istam dúcis.
GN. num quem éuocari hinc uís foras? *PA.* sine bíduom hoc praetéreat:
qui míhi nunc uno dígitulo fores áperis fortunátus,
ne tu ístas faxo cálcibus saepe ínsultabis frústra.
GN. etiámne tu hic stas, Pármeno? eho num nam híc relictu's cústos,
ne quís forte internúntius clam a mílite ad istam cúrset?
PA. facéte dictum: míra uero míliti quae pláceant. —
sed uídeo erilem fílium minórem huc aduenire.
mirór, quid ex Piraeo ábierit; nam ibi cústos publice ést nunc.
non témerest; et properáns uenit: nescío quid circumspéctat.

CHAEREA PARMENO iii

CH. Óccidi!
neque uírgost usquam néque ego, qui illam a cónspectu amisí meo.
ubi quaéram, ubi inuestígem, quem percónter, quam insistám uiam,
incértus sum. una haec spés est: ubi ubi est, díu celari nón potest.

282 i *om.* Σ 286 *Fleckeisen*: etiam nunc tu hic A^2: etiam nunc hic Σ eho *sustulit T. Faber quem edd. plerique secuti sunt* 290 quid *A*: qui *edd. ant.*: quod *cum G Donat. in lemm.*

o fáciem pulchram ! déleo omnis dehínc ex animo múlieres :
taedét cottidiánarum harum fórmarum. *PA.* ecce autem álterum !
néscio quid de amóre loquitur : o ínfortunatúm senem !
hic uérost, qui si occéperit,
ludúm iocumque dícet fuisse illum álterum,
praeut húius rabies quaé dabit.
CH. ut illúm di deaeque sénium perdant, quí me hodie remorátus est ;
meque ádeo, qui restíterim ; tum autem qui íllum flocci fécerim.
séd eccum Parmenónem. salue. *PA.* quíd tu es tristis ? quídue es alacris ?
únde is ? *CH.* egone ? néscio hercle, néque unde eam neque quórsum eam :
ita prórsum oblitus súm mei.
PA. qui quaéso ? *CH.* amo. *PA.* hem. *CH.* nunc, Pármeno, *tu* osténdes te qui uír sies.
scis té mihi saepe póllicitum esse 'Chaérea, aliquid ínueni
modo quód ames : in ea re útilitatem ego fáciam ut cognoscás meam,'
quom in céllulam ad te pátris penum omnem cóngerebam clánculum.
PA. age, inépte. *CH.* hoc hercle fáctumst. fac sis núnc promissa adpáreant :
sic ádeo digna rést, ubi tu néruos intendás tuos.
haud símilis uirgost uírginum nostrárum, quas matrés student
demíssis umeris ésse, uincto péctore, ut gracilaé sient.

300 *A* : dices Σ : dicat *Bentley* 302 senium *cum A Donat.* : senem omnes *uel* omnes senem Σ : *unde Bentley* ut illum di deae omnes senium perdant qui hodie me remoratu' sit 303 $A^{2}\Sigma$: ei restiterim *A*, *unde elicuit* quei *Spengel* 307 *sic post Thomas Fleckeisen* : te Parmeno ostendes *uel* Parmeno te ostendes *codd.* : te ostenderis *Bentley* 312 *Fleckeisen* : si *cum codd. Seruius* : siue *Donat.* : haec *Braune* : *ceterum ante* si *Parmenonis notam exhibent codd.*

si qua ést habitior paúlo, pugilem esse áiunt, deducúnt cibum :
tam etsí bonast natúra, reddunt cúratura iúnceam :
itaque érgo amantur. *PA.* quíd tua istaec? *CH.* nóua figura orís. *PA.* papae.
CH. color uérus, corpus sólidum et suci plénum. *PA.* anni? *CH.* anni? sédecim.
PA. flos ípsus. *CH.* *ipsam* hanc tú mihi uel ui uél clam uel precário
fac trádas : mea nil ré fert, dum potiár modo.
PA. quid? uírgo quoiast? *CH.* néscio hercle. *PA.* undést? *CH.* tantundem. *PA.* ubi hábitat?
CH. ne id quídem. *PA.* ubi uidisti? *CH.* ín uia. *PA.* qua rátione amisísti?
CH. id équidem aduenicns mécum stomachabár modo,
nec quémquam ego esse hominem árbitror quoi mágis bonae
felícitates ómnes auorsaé sient.
PA. quid hóc est sceleris? *CH.* périi. *PA.* quid factúmst? *CH.* rogas?
patrís cognatum atque aéqualem Archidémidem
nouístin? *PA.* quid ni? *CH.* is, dum hánc sequor, fit mi óbuiam.
PA. incómmode hercle. *CH.* immo énim uero infelíciter ;
nam incómmoda alia súnt dicenda, Pármeno.
illúm liquet mihi déierare his ménsibus
sex séptem prorsum nón uidisse próxumis,
nisi núnc, quom minume uéllem minumeque ópus fuit.
eho, nónne hoc monstri símilest? quid aïs? *PA.* máxume.
CH. contínuo adcurrit ád me, quam longé quidem,
incúruos, tremulus, lábiis demissís, gemens :
'heus heús, tibi dico, Chaérea' inquit. réstiti.
'scin quíd ego te uolébam?' 'dic.' 'cras ést mihi

319 ipsus. ipsam *Fleckeisen* : ipse (ipsum). han *codd.* : ipse. nunc hanc *G. Hermann uolg.* 325 auorsae *Bentley* : aduersae *codd.*

iudícium.' 'quid tum?' 'ut díligenter núnties
patri, áduocatus máne mi esse ut méminerit.'
dum haec dícit, abiit hóra. rogo num quíd uelit.
'recte' ínquit. abeo. quom húc respicio ad uírginem,
illa sése interea cómmodum huc aduórterat
in hanc nóstram plateam. *PA.* mírum ni hanc dicít, modo
huic quaé datast dono. *CH.* húc quom aduenio, núlla erat.
PA. comités secuti scílicet sunt uírginem?
CH. uerúm: parasitus cum áncilla. *PA.* ipsast: ílicet.
desíne; iam conclamátumst. *CH.* alias rés agis.
PA. istúc ago equidem. *CH.* nóstin quae sit? díc mihi,
vidístin? *PA.* uidi, nóui: scio quo abdúcta sit.
CH. eho Pármeno mi, nóstin et scis úbi siet?
PA. húc deductast ád meretricem Tháïdem: ei donó datast.
CH. quís is est tam poténs cum tanto múnere hoc? *PA.* milés Thraso,
Phaédriae riuális. *CH.* duras frátris partis praédicas.
PA. ímmo si sciás quod donum huic dóno contra comparet,
[tum] mágis id dicas. *CH.* quód nam quaeso hercle? *PA.* eúnuchum. *CH.* illumne óbsecro
ínhonestum hominem, quém mercatus ést heri, senem múlierem?
PA. ístunc ipsum. *CH.* homó quatietur cérte cum donó foras.
séd istam Thaïdém non sciui nóbis uicinam. *PA.* haúd diust.
CH. périi, numquamne étiam me illam uídisse! eho dum díc mihi:
éstne, ut fertur, fórma? *PA.* sane. *CH.* at níl ad nostram hanc? *PA.* ália res.

349 *post* dic mihi *ab initio uersus sequentis* aut *praebet A* 356 tum magis *codd.*: tum *seclusit Bentley* 358 istum ipsum. homo quatietur *A*: nimirum homo *Nonius*: *unde* istum ipsum. nimirum homo *om.* certe *Fleckeisen*

CH. óbsecro hercle, Pármeno, fac [ut] pótiar. *PA.* faciam sédulo;
dábo operam, adiuuábo: num quid me áliud? *CH.* quo nunc ís? *PA.* domum,
út mancupia haec, íta uti iussit fráter, ducam ad Tháïdem.
CH. ó fortunatum ístum eunuchum quí quidem in hanc detúr domum!
PA. quíd ita? *CH.* rogitas? súmma forma sémper conseruám domi
uidébit, conloquétur, aderit úna in unis aédibus;
cibúm non numquam cápiet cum ea; intérdum propter dórmiet.
PA. quid sí nunc tute fórtunatus fías? *CH.* qua re, Pármeno?
respónde. *PA.* capias uéstem illius. *CH.* uéstem? quid tum póstea?
PA. pro illó te deducam. *CH.* aúdio. *PA.* te esse íllum dicam. *CH.* intéllego.
PA. tu illís fruare cómmodis quibus tú illum dicebás modo:
cibum úna capias, ádsis, tangas, lúdas, propter dórmias;
quandóquidem illarum néque te quisquam nóuit neque scit quí sies.
praetérea forma et aétas ipsast, fácile ut pro eunuchó probes.
CH. dixísti pulchre: númquam uidi mélius consiliúm dari.
age eámus intro núnciam: orna me, ábduc, duc, quantúm potest.
PA. quid agís? iocabar équidem. *CH.* garris. *PA.* périi, quid ego egí miser!
quo trúdis? perculerís iam tu me. tíbi equidem dicó, mane.
CH. eámus. *PA.* pergin? *CH.* cértumst. *PA.* uide ne nímium calidum hoc sít modo.

362 ut *tollendum esse monuit Dziatzko* sedulo ac *codd.* 364 uti *Faërnus*: ut *codd.* 370 capias tu illius uestem *codd.*: *nisi quod* tu *om. A*: uestem illius *Fleckeisen* 376 dixti *codd.* 377 duc *om. A*: *add.* A^1 380 calidum *Donatus*: callidum *codd.*

CH. non ést profecto: síne. *PA.* at enim istaec ín me cudetúr faba. *CH.* ah.
PA. flagítium facimus. *CH.* án id flagitiumst, si ín domum meretríciam
dedúcar et illis crúcibus, quae nos nóstramque adulescéntiam
habent déspicatam et quaé nos semper ómnibus cruciánt modis,
nunc réferam gratiam átque eas itidem fállam, ut ab illis fállimur?
an pótius haec patri aéquomst fieri, ut á me ludatúr dolis?
quod quí rescierint, cúlpent; illud mérito factum omnés putent.
PA. quid istíc? si certumst fácere, faciam; uérum ne post cónferas
culpam ín me. *CH.* non faciám. *PA.* iubesne? *CH.* iúbeam? cogo atque ímpero:
numquám defugiam auctóritatem. séquere. *PA.* di uortánt bene!

ACTVS III

i THRASO GNATHO PARMENO

TH. Magnás uero agere grátias Thaïs mihi?
GN. ingéntis. *TH.* ain tu, laétast? *GN.* non tam ipsó quidem
donó quam abs te datum ésse: id uero sério
triúmphat. *PA.* hoc prouíso ut, ubi tempús siet,
dedúcam. sed eccum mílitem. *TH.* est istúc datum
profécto, ut grata míhi sint quae facio ómnia.
GN. aduórti hercle animum. *TH.* uél rex semper máxumas
mihi agébat quidquid féceram: aliis nón item.

386 pati E^2G^1P *in ras.*: *unde* an potius haec pati aequomst, pater ut a me ludatur dolis *Fleckeisen* 390 sequere *Chaereae continuat Fleckeisen*: *alii Parmenoni tribuont* 394 hoc *A*: huc Σ

GN. labóre alieno mágno partam glóriam
uerbís saepe in se tránsmouet qui habét salem ;
quod in tést. *TH.* habes. *GN.* rex te érgo in oculis *TH.* scílicet.
GN. gestáre. *TH.* vero : crédere omnem exércitum,
consília. *GN.* mirum. *TH.* túm sicubi eum sátietas
hominum aút negoti sí quando odium céperat,
requiéscere ubi uolébat, quasi . . . nostín ? *GN.* scio :
quasi ubi íllam exspueret míseriam ex animó. *TH.* tenes.
tum mé conuiuam sólum abducebát sibi. *GN.* hui,
regem élegantem nárras. *TH.* immo síc homost :
perpaúcorum hominumst. *GN.* ímmo nullorum árbitror,
si técum uiuit. *TH.* ínuidere omnés mihi,
mordére clanculum : égo non flocci péndere :
illi ínuidere mísere ; uerum unús tamen
inpénse, elephantis quem Índicis praefécerat.
is úbi molestus mágis est, 'quaeso' inquám 'Strato,
eon és ferox, quia habés imperium in béluas ?'
GN. pulchré mehercle díctum et sapientér. papae,
iuguláras hominem. quíd ille ? *TH.* mutus ílico.
GN. quid ni ésset ? *PA.* di uostrám fidem, hominem pérditum
miserúmque et illum sácrilegum ! *TH.* quid illúd, Gnatho,
quo pácto Rhodium tétigerim in conuíuio,
numquám tibi dixi ? *GN.* númquam ; sed narra óbsecro.
plus míliens audíui. *TH.* una in conuíuio
erat híc, quem dico, Rhódius adulescéntulus.
forte hábui scortum : coépit ad id adlúdere
et me ínridere. 'quíd aïs' inquam homini 'ínpudens ?
lepus túte es, pulpaméntum quaeris ?' *GN.* háhahahae.
TH. quid ést ? *GN.* facete, lépide, laute, níl supra.

402 gestare AC^1 : gestire *codd. cett.* 409 hominumst *Bentley* : hominum *codd.* 425 homini *A* : homo $A^2\Sigma$ 426 et pulp. Σ : et *om. A* hahahahae *Dziatzko coll. v.* 497, *Heaut.* 886, *Hec.* 862 : hahahae *codd.*

tuomne, óbsecro te, hoc díctum erat? uetus crédidi.
TH. audíeras? *GN.* saepe, et fértur in primís. *TH.* meumst.
GN. dolet díctum inprudenti ádulescenti et líbero.
PA. at té di perdant! *GN.* quíd ille quaeso? *TH.* pérditus:
risu ómnes qui aderant émoriri. dénique
metuébant omnes iám me. *GN.* non iniúria.
TH. sed heús tu, purgon égo me de istac Tháïdi,
quod eám me amare súspicatast? *GN.* níl minus.
immo aúge magis suspícionem. *TH.* quór? *GN.* rogas?
scin, sí quando illa méntionem Phaédriae
facit aút si laudat, te út male urat? *TH.* séntio.
GN. id út ne fiat haéc res solast rémedio:
ubi nóminabit Phaédriam, tu Pámphilam
contínuo; si quando ílla dicet 'Phaédriam
intró mittamus cómissatum,' Pámphilam
cantátum prouocémus; si laudábit haec
illíus formam, tu húius contra. dénique
par pró pari reférto quod eam mórdeat.
TH. siquidém me amaret, tum ístuc prodessét, Gnatho.
GN. quando íllud quod tu dás exspectat átque amat,
iam dúdum te amat, iám dudum illi fácile fit
quod dóleat; metuit sémper quem ipsa núnc capit
fructúm ne quando irátus tu alio cónferas.
TH. bene díxti ac mi istuc nón in mentem uénerat.
GN. ridículum; non enim cógitaras. céterum
idem hoc túte melius quánto inuenissés, Thraso!

ii THAIS THRASO GNATHO PARMENO PYTHIAS

TH. Audíre uocem uísa sum modo mílitis.
atque éccum. salue, mí Thraso. *THR.* o Thaïs mea,
meum sáuium, quid ágitur? ecquid nós amas

450 tu te *contra metrum* A^{1}

de fídicina istac? *PA.* quám uenuste! quód dedit
princípium adueniens! *TH.* plúrimum meritó tuo.
GN. eámus ergo ad cénam. quid stas? *PA.* em álterum:
ex hómine hunc natum dícas? *TH.* ubi uis, nón moror.
PA. adíbo atque adsimulábo quasi nunc éxeam.
itúran, Thaïs, quópiam es? *TH.* chem, Pármeno:
bene fécisti hodie; itúra. . . *PA.* quo? *TH.* quid, hunc nón uides?
PA. uideo ét me taedet. úbi uis, dona adsúnt tibi
a Phaédria. *THR.* quid stámus? quor non ímus hinc?
PA. quaeso hércle ut liceat, páce quod fiát tua,
dare huíc quae uolumus, cónuenire et cónloqui.
THR. perpúlchra credo dóna aut nostri símilia.
PA. res índicabit. heús iubete istós foras
exíre, quos iussi, ócius. procéde tu huc:
ex Aéthiopiast úsque haec. *THR.* hic sunt trés minae.
GN. vix. *PA.* úbi tu es, Dore? accéde huc. em eunuchúm tibi,
quam líberali fácie, quam aetate íntegra!
TH. ita mé di ament, honéstust. *PA.* quid tu aïs, Gnatho?
num quíd habes quod contémnas? quid tu autém, Thraso?
tacént: satis laudant. fác periclum in lítteris,
fac ín palaestra, in músicis: quae líberum
scire aéquomst adulescéntem, sollertém dabo.
THR. ego íllum eunuchum, sí opus sit, uel sóbrius . . !
PA. atque haéc qui misit nón sibi soli póstulat
te uíuere et sua caúsa excludi céteros,
neque púgnas narrat néque cicatricés suas
osténtat neque tibi óbstat, quod quidám facit;
uerum úbi molestum nón erit, ubi tú uoles,
ubi témpus tibi erit, sát habet si tum récipitur.

460 nil moror *F*: num moror *BCP*: non moror *cett. cum Donato et Eugraphio* 463 *sic interpunxit Dziatzko*: *uolgo* hodie *cum uerbis seqq. coniungitur*

THR. adpáret seruom hunc ésse domini paúperis
miseríque. *GN.* nam hercle némo posset, sát scio,
qui habéret qui paráret alium, hunc pérpeti.
PA. tace tú, quem ego esse infra ínfumos omnís puto
hominés ; nam qui adsentári huic animum indúxeris,
e flámma petere té cibum posse árbitror.
THR. iamne ímus ? *TH.* hos prius íntro ducam et quaé uolo
simul ímperabo : póst huc continuo éxeo.
THR. ego hinc ábeo : tu istanc ópperire. *PA.* haud cónuenit
una íre cum amica ímperatorem ín uia.
THR. quid tíbi ego multa dícam ? domini símilis es.
GN. hahahaé. *THR.* quid rides ? *GN.* ístuc quod dixtí modo ;
et illúd de Rhodio díctum quom in mentém uenit.
sed Tháïs exit. *THR.* ábi prae, cura ut sínt domi
paráta. *GN.* fiet. — *TH.* díligenter, Pýthias,
fac cúres, si forte hóc Chremes aduénerit,
ut óres primum ut rédeat ; si id non cómmodumst,
ut máneat ; si id non póterit, ad me addúcito.
PY. ita fáciam. *TH.* quid ? quid áliud uolui dícere ?
ehem, cúrate istam díligenter uírginem :
domi adsítis facite. *THR.* eámus. *TH.* uos me séquimini.

iii CHREMES PYTHIAS

CH. Profécto quanto mágis magisque cógito,
ni mírum dabit haec Tháïs mihi magnúm malum :
ita mé uideo ab ea astúte labefactárier,
iam túm quom primum iússit me ad se accérsier.
roget quís 'quid rei tibi cum ílla ?' ne norám quidem.

490 ads. huic animum *cum DGC Dziatzko* : huic animum ads. *cett.* 495 in uiam *A* 496 similis es *cum codd. Priscianus* : simia es *Bentley* : simiu's *Fleckeisen* 499 cura *Paumier* : curre *codd.* : abi praecurre *Don. in lemm.* 500 fiet *Fleckeisen* : fiat *codd.* 501 *sic DG* : si Chremes hoc forte *codd. cett.* 502, 503 redeat *et* maneat *inuerso ordine dant codd.* : *recte constituit Bentley*

ubi uéni, causam, ut íbi manerem, rélpperit :
ait rém diuinam fécisse et rem sériam
uelle ágere mecum. iám tum erat suspício
doló malo haec fieri ómnia. ipsa adcúmbere
mecúm, mihi sese dáre, sermonem quaérere.
ubi fríget, huc euásit, quam pridém pater
mihi et máter mortui éssent. dico, iám diu.
rus écquod Suni habérem et quam longe á mari.
credo eí placere hoc : spérat se a me auéllere.
postrémo, ecqua inde párua periissét soror ;
ecquís cum ea una ; quíd habuisset, quóm perit ;
ecquís eam posset nóscere. haec quor quaéritet ?
nisi si ílla forte quae ólim periit páruola
soror, hánc se intendit ésse, uti est audácia.
uerum éa si uiuit, ánnos natast sédecim,
non máior : Thaïs quám ego sum maiúsculast.
misít porro orare út uenirem sério.
aut dícat quod uolt aút molesta né siet :
non hércle ueniam tértio. heus heus, écquis hic ?
ego súm Chremes. *PY.* o cápitulum lepidíssumum !
CH. dico égo mi insidias fíeri ? *PY.* Thaïs máxumo
te orábat opere ut crás redires. *CH.* rús eo.
PY. fac amábo. *CH.* non possum, ínquam. *PY.* at tu apud nos híc mane,
dum rédeat ipsa. *CH.* níl minus. *PY.* quor, mí Chremes ?
CH. malám rem hinc ibis ? *PY.* si ístuc ita certúmst tibi,
amábo ut illuc tránseas ubi illást. *CH.* eo.
PY. abi, Dórias, cito húnc deduce ad mílitem.

ANTIPHO iv

AN. Heri áliquod adulescéntuli coïimus in Piraéo
in húnc diem, ut de sýmbolis essémus. Chaeream eí rei

519 *Fleckeisen cum DG* : habeam *cett.* 539 coiimus *BC²* : coimus *cett.*

praefécimus ; dati ánuli ; locus, témpus constitútumst.
praetériit tempus : quo ín loco dictúmst parati níl est ;
homo ípse nusquamst néque scio quid dícam aut quid coniéctem.
nunc mi hóc negoti céteri dedére ut illum quaéram
idque ádeo uisam sí domist. quis nam hínc ab Thaïde éxit ?
is ést an non est ? ípsus est. quid hoc hóminis ? quid hic ornátist ?
quid illúd malist ? nequeó satis mirári neque conícere ;
nisi, quídquid est, procul hínc lubet prius quíd sit sciscitári.

V CHAEREA ANTIPHO

CH. Núm quis hic est ? némost. num quis hínc me sequitur ? némo homost.
iámne erumpere hóc licet mi gaúdium ? pro Iúppiter,
nunc ést profecto, intérfici quom pérpeti me póssum,
ne hoc gaúdium contáminet uita aégritudine áliqua.
sed néminemne cúriosum intéruenire núnc mihi
qui mé sequatur quóquo eam, rogitándo obtundat, énicet,
quid géstiam aut quid laétus sim, quo pérgam, unde emergam, úbi siem
vestítum hunc nanctus, quíd mi quaeram, sánus sim anne insániam !
AN. adíbo atque ab eo grátiam hanc, quam uídeo uelle, iníbo.
Chaérea, quid est quód sic gestis ? quíd sibi hic uestítus quaerit ?
quíd est quod laetus és ? quid tibi uis ? sátine sanu's ? quíd me adspectas ?
quíd dices ? *CH.* o festús dies ! o méus amicus ! sálue :

546 *sic cum Donato in lemm. Bentley et alii* : qui hic ornatus est *cum codd. Umpfenbach* 558 quid sibi A^2 : quidue sibi *A* : aut quid sibi Σ 559 quod *add.* A^1 : laetus es *schol. EG*^{2} : laetus sis *cett.* 560 *sic Bentley* : quid taces. CH. O festus dies hominis amice salue *codd.*

nemo ómniumst quem ego núnc magis cuperém uidere quám te.
AN. narra ístuc quaeso quíd sit. *CH.* immo ego te óbsecro hercle ut aúdias.
nostín hanc quam amat fráter? *AN.* noui: némpe, opinor, Tháïdem.
CH. istam ípsam. *AN.* sic comméminieram. *CH.* quaedam hódie est ei donó data
uirgó: quid ego eius tíbi nunc faciem praédicem aut laudem, Ántipho,
quom ipsús me noris quam élegans formárum spectatór siem?
in hác commotus sum. *AN.* aín tu? *CH.* primam díces, scio, si uíderis.
quid múlta uerba? amáre coepi. fórte fortuná domi
erat quídam eunuchus quém mercatus fúerat frater Tháïdi,
neque ís deductus étiam dum ad eam. súbmonuit me Pármeno
ibi séruos quod ego arrípui. *AN.* quid id est? *CH.* tácitus citius aúdies:
ut uéstem cum eo mútem et pro illo iúbeam me illoc dúcier.
AN. pro eunúchon? *CH.* sic est. *AN.* quíd ex ea re tándem ut caperes cómmodi?
CH. rogás? uiderem, audírem, essem una quácum cupiebam, Ántipho.
num párua causa aut práua ratiost? tráditus sum múlieri.
illa ílico ubi me accépit, laeta uéro ad se abducít domum;
comméndat uirginém. *AN.* quoi? tibine? *CH.* míhi. *AN.* satis tutó tamen?
CH. edícit ne uir quísquam ad eam adeat ét mihi ne abscedam ímperat;

561 *Guyet*: nemost hominum *A*: nemo est omnium *cett.* nunciam *A*: nunc A^2 *cum cett.* 562 sit *edd. ant.*: siet *codd.* 566 ipsus *Dziatzko*: ipsum *codd.*: me ipse *Bentley* 570 dum *AG*: tum *cett.* 575 praua ratio *Paumier*: parua ratio *codd. et Donat. in lemm.*

in ínteriore párte ut maneam sólus cum sola. ádnuo
terram íntuens modéste. *AN.* miser. *CH.* 'ego' ínquit 'ad cenam hínc eo.'
abdúcit secum ancíllas: paucae quaé circum illam essént manent
nouíciae puéllae. continuo haéc adornant út lauet.
adhórtor properent. dum ádparatur, uírgo in conclauí sedet
suspéctans tabulam quándam pictam: ibi ínerat pictura haéc, Iouem
quo pácto Danaae mísisse aiunt quóndam in gremium imbrem aúreum.
egomét quoque id spectáre coepi, et quía consimilem lúserat
iam olim ílle ludum, inpéndio magis ánimus gaudebát mihi,
deum sése in hominem cónuortisse atque ín alienas tégulas
uenísse clanculúm: per pluuiam fúcum factum múlieri.
at quém deum! qui témpla caeli súmma sonitu cóncutit.
ego homúncio hoc non fácerem? *facerem* ego íllud uero itidem ác lubens.
dum haec mécum reputo, accérsitur lauátum interea uírgo:
iit, láuit, rediit; deínde eam in lecto íllae conlocárunt.
sto exspéctans si quid mi ímperent. uenit úna, 'heus tu' inquit 'Dóre,
cape hóc flabellum, uéntulum huic sic fácito, dum lauámus;
ubi nós lauerimus, sí uoles, lauáto.' accipio trístis.
AN. tum equidem ístuc os tuom ínpudens uidére nimium uéllem,
qui essét status, flabéllulum tenére te asinum tántum.
CH. uix élocutast hóc, foras simul ómnes proruónt se,

588 hominem *codd.*: aurum *uel* pretium *Bentley* 589 pluuiam *Bentley*: impluuium *codd.* 590 suo nutu quatit *coni. Bentley luculente sed sine causa* 591 *Fleckeisen*: ego homuncio non hoc facerem? ego illud uero ita feci *codd. plerique*: hoc homuncio D^1L 593 in lecto illae *DL*: in lectulo *A*: in lectum illae *cett.* 595 lauamus *CEFP*: lauamur *cett.* 598 flabellulum *Guyet*: flabellum *codd.*

abeúnt lauatum, pérstrepunt, ita út fit, domini ubi ábsunt.
intérea somnus uírginem opprimít. ego limis spécto
sic pér flabellum clánculum ; simul ália circumspécto,
satin éxplorata sínt. uideo esse. péssulum ostio óbdo.
AN. quid túm ? *CH.* quid 'quid tum,' fátue ? *AN.* fateor. *CH.* án ego occasiónem
mi osténtam, tantam, tám breuem, tam optátam, tam insperátam
amítterem ? tum pól ego is essem uéro, qui simulábar.
AN. sane hércle ut dicis. séd interim de sýmbolis quid áctumst ?
CH. parátumst. *AN.* frugi es : úbi ? domin ? *CH.* immo ápud libertum Díscum.
AN. perlóngest, sed tanto ócius properémus : muta uéstem.
CH. ubi mútem ? perii ; nám domo exsuló nunc : metuo frátrem
ne intús sit ; porro autém pater ne rúre redierít iam.
AN. eámus ad me, ibi próxumumst ubi mútes. *CH.* recte dícis.
eámus ; et de istác simul, quo pácto porro póssim
potíri, consiliúm uolo capere úna tecum. *AN.* fíat.

ACTVS IV

DORIAS i

Íta me di ament, quántum ego illum uídi, non nil tímeo misera,
né quam ille hodie insánus turbam fáciat aut uim Tháïdi.
nam póstquam iste aduenít Chremes adeléscens, frater uírginis,
mílitem rogat út illum admitti iúbeat : continuo ílle irasci,

601 limis $A^2\Sigma$: sublimis *A* 609 *In FP* sed . . . properemus *Chaereae uerba sunt* 618 *Fleckeisen* : ille continuo *codd.*

néque negare audére; Thaïs pórro instare ut hóminem inuitet.
íd faciebat rétinendi illius caúsa, quia illa quaé cupiebat
dé sorore eius índicare ad eám rem tempus nón erat.
inuítat tristis: mánsit. ibi illa cum íllo sermonem ílico;
míles uero síbi putare addúctum ante oculos aémulum;
uóluit facere cóntra huic aegre: 'heus' ínquit 'puere, Pámphilam
áccerse, ut deléctet hic nos.' ílla [exclamat] 'minume géntium:
ín conuiuium íllam?' miles téndere: inde ad iúrgium.
ínterea aurum síbi clam mulier démit, dat mi ut aúferam.
hóc est signi: ubi prímum poterit, se íllinc subducét scio.

ii PHAEDRIA DORIAS

Dum rús eo, coepi égomet mecum intér uias,
ita út fit, ubi quid ín animost moléstiae,
aliám rem ex alia cógitare et ea ómnia
peiórem in partem. quíd opust uerbis? dum haéc puto,
praetérii inprudens uíllam. longe iam ábieram,
quom sénsi: redeo rúrsum, male ueró me habens.
ubi ad ípsum ueni déuorticulum, cónstiti:
occépi mecum cógitare 'hem, bíduom hic
manéndumst soli síne illa? quid tum póstea?
nil ést. quid? nil? si nón tangendi cópiast,
eho né uidendi quídem erit? si illud nón licet,
saltem hóc licebit. cérte extrema línea
amáre haud nil est.' uíllam praetereó sciens.
sed quíd hoc quod timida súbito egreditur Pýthias?

622 ilico *A*: incipit Σ: occipit *Donat. in lemm.* 624 puere *Erasmus*: puer *codd.*: puer, i *Bentley* 625 exclamat *secl. Guyet* 631 omnia in | peiorem partem *codd.*: *transp. Bentley* 640 lineam A^1

PYTHIAS DORIAS PHAEDRIA iii

PY. Ýbi ego illum scelerósum misera atque ínpium inueniam? aút ubi quaeram?
hócine tam audax fácinus facere esse aúsum! *PH.* perii: hoc quíd sit uereor.
PY. quín etiam insupér scelus, postquam lúdificatust uírginem,
uestem ómnem miserae díscidit, tum ipsám capillo cónscidit.
PH. hem. *PY.* quí nunc si detúr mihi,
ut ego únguibus facile ílli in oculos ínuolem uenéfico!
PH. néscio quid profécto absente nóbis turbatúmst domi.
adíbo. quid istuc? quíd festinas? aút quem quaeris, Pýthias?
PY. ehem Phaédria, ego quem quaéram? in' hinc quo dígnu's cum donís tuis
tam lépidis? *PH.* quid istuc ést reï?
PY. rogás me? eunuchum quém dedisti nóbis quas turbás dedit!
quám erae dono déderat miles, uírginem uitiáuit. *PH.* quid aïs?
PY. périi. *PH.* temulénta's. *PY.* utinam síc sint qui mihi mále uolunt!
DO. au óbsecro, mea Pýthias, quod ístuc nam monstrúm fuit?
PH. insánis: qui istuc fácere eunuchus pótuit? *PY.* ego illum néscio
qui fúerit; hoc quod fécit, res ipsa índicat.
uirgo ípsa lacrumat néque, quom rogites, quíd sit audet dícere.
ille aútem bonus uir númquam adparet. étiam hoc misera súspicor,

651 egon *cum* ΣA^1 i *pro* in' A^1 654 *Conradt*: virginem quam erae *codd.*

aliquíd domo abeuntem ábstulisse. *PH.* néqueo mirarí satis,
quo ílle abire ignáuos possit lóngius, nisi sí domum
forte ád nos rediit. *PY.* uíse amabo núm sit. *PY.* iam faxó scies. —
DO. perii, óbsecro! tam infándum facinus, méa tu, ne audiuí quidem.
PY. at pól ego amatorés audieram múlierum esse eos máxumos,
sed níl potesse; uérum miserae nón in mentem uénerat;
nam illum áliquo conclusíssem neque illi cómmisissem uírginem.

iv PHAEDRIA DORVS PYTHIAS DORIAS

PH. Exí foras, sceléste. at etiam réstitas,
fugitíue? prodi, mále conciliate. *DO(RVS).* óbsecro. *PH.* oh,
illúd uide, os ut síbi distorsit cárnufex!
quid huc tíbi reditiost? uéstis quid mutátiost?
quid nárras? paulum sí cessassem, Pýthias,
domi nón offendissem, íta iam adornarát fugam.
PY. haben hóminem, amabo? *PH.* quíd ni habeam? *PY.* o factúm bene.
DOR(IAS). istúc pol uero béne. *PY.* ubist? *PH.* rogitas? nón uides?
PY. uideam? óbsecro quem? *PH.* hunc scílicet. *PY.* quis hic ést homo?
PH. qui ad uós deductus hódiest. *PY.* hunc oculís suis
nostrárum numquam quísquam uidit, Phaédria.
PH. non uídit? *PY.* an tu hunc crédidisti esse, óbsecro,

662 *uolg. aut* illic *pro* ille *reponunt edd. aut* hinc *ante uel post* ille *inserunt*: *sed mutato non opus est*: *uersus trochaicus inter iambicos intercedit, ut saepe, uel supra in u.* 649, *ubi* hic *inserit Fleckeisen frustra* 665 amatores mulierum esse audieram eos *A*: amat. aud. eos esse mul. *E*: amat. aud. mul. esse eos *cett.* 671 uestis quid *Bentley*: quid uestis *codd.*

ad nós deductum? *PH.* námque alium habui néminem.
PY. au,
ne cómparandus quídem hic ad illumst: ílle erat
honésta facie et líberali. *PH.* ita uísus est
dudúm, quia uaria uéste exornatús fuit.
nunc tíbi uidetur foédus, quia illam nón habet.
PY. tace óbsecro: quasi uéro paulum intérsiet.
ad nós deductus hódiest adulescéntulus,
quem tú uidere uéro uelles, Phaédria.
hic ést uietus uétus ueternosús senex,
colóre mustelíno. *PH.* hem, quae haec est fábula?
eo rédiges me ut quid égerim egomet nésciam?
eho tu, émin ego te? *DO.* emísti. *PY.* iube mi dénuo
respóndeat. *PH.* roga. *PY.* uénisti hodie ad nós? negat.
at ille álter uenit ánnos natus sédecim,
quem sécum adduxit Pármeno. *PH.* age dum hoc mi éxpedi
primum: ístam quam habes únde habes uestém? taces?
monstrum hóminis, non dictúru's? *DO.* uenit Chaérea:
PH. fratérne? *DO.* ita. *PH.* quando? *DO.* hocédie.
PH. quam dudúm? *DO.* modo.
PH. quicúm? *DO.* cum Parmenóne. *PH.* norasne eúm
prius?
DO. non. nec quis esset umquam audieram dicier.
PH. únde igitur fratrem méum esse scibas? *DO.* Pármeno
dicébat eum esse. is mi hánc dedit uestem. *PH.* óccidi.
DO. meam ipse índuit: post úna ambo abierúnt foras.
PY. iám satis credis sóbriam esse me ét nil mentitám tibi?
iám satis certumst uírginem uitiátam esse? *PH.* age nunc,
béluae

681 nec *AEL*: ne *cett. et Priscianus* hic quidem *codd.*: *transp. Fleckeisen* 697 hocedie *Fleckeisen*: hodie *codd.* 699 sq. *uerba* nec . . . dicier *om.* AB^1P^1: *quos secutus Bentley uoc.* igitur *omisso unum uersum ex duobus effecit* 701 *sic Bentley*: dedit mihi hanc *ADG*: dedit mihi hanc uestem *cett.* 702 ambierunt *A* 704 beluae *Fleckeisen*: belua *codd.*

crédis huic quod dícat? *PY.* quid isti crédam? res ipsa índicat.
PH. cóncede istim huc paúlulum: audin? étiam paululúm: sat est.
díc dum hoc rursum: Chaérea tuam uéstem detraxít tibi?
DO. fáctum. *PH.* et eamst indútus? *DO.* factum. *PH.* et pró te huc deductúst? *DO.* ita.
PH. Iúppiter magne, ó scelestum atque aúdacem hominem! *PY.* uaé mihi:
étiam non credés indignis nós esse inrisás modis?
PH. mírum ni tu crédis quod iste dícat. quid agam néscio.
heús negato rúrsum. possumne égo hodie ex te excúlpere
uérum? uidistíne fratrem Chaéream? *DO.* non. *PH.* nón potest
síne malo fatéri, uideo: séquere hac. modo aït módo negat.
óra me. *DO.* obsecró te uero, Phaédria. *PH.* i intro núnciam.
DO. oíeï. *PH.* alio pácto honeste hinc quó modo abeam néscio.
áctumst, siquidem tú me hic etiam, nébulo, ludificábere. —
PY. Pármenonis tám scio esse hanc téchinam quam me uíuere.
DOR. síc est. *PY.* inueniám pol hodie, párem ubi referam grátiam.
séd nunc quid faciúndum censes, Dórias? *DOR.* de istác rogas
uírgine? *PY.* ita, utrum praédicemne an táceam? *DOR.* tu pol, sí sapis,

706 istim huc *Dziatzko*: istuc *codd.* etiam paululum *Umpfenbach*: etiam nunc paululum *codd.*: etiam nunc paulum *uolg.* 710 credes *Bothe*: credis *codd.* 711 credis *G. Fabricius*: credas *codd.* 716 quo modo hinc *codd.*: *transp. Bothe* 718 techinam *Ritschl*: technam, tehnam, tegnam *codd.* 721 taceamne an praedicem *codd.*: *transp. Bentley*

quód scis nescis néque de eunucho néque de uitio uírginis.
hác re et te omni túrba euolues ét illi gratum féceris.
íd modo dic, abísse Dorum. *PY.* ita fáciam. *DOR.* sed uideón Chremem?
Tháïs iam aderit. *PY.* quíd ita? *DOR.* quia, quom inde ábeo, iam tum incéperat
túrba inter eos. *PY.* aúfer aurum hoc. égo scibo ex hoc quíd siet.

Chremes Pythias v

CH. Attát data hercle uérba mihi sunt: uícit uinum quód bibi.
at dum ádcubabam, quám uidebar míhi pulchre esse sóbrius!
postquám surrexi, néque pes neque mens sátis suom officiúm facit.
PY. Chremés. *CH.* quis est? ehem Pýthias: uah, quánto nunc formónsior
uidére mihi quam dúdum! *PY.* certo tú quidem pol multo hílarior.
CH. uerbum hércle hoc uerum erít 'sine Cerere et Líbero frigét Venus.'
sed Tháïs multon ánte uenit? *PY.* án abiit iam a mílite?
CH. iam dúdum, aetatem. lítes factae súnt inter eos máxumae.
PY. nil díxit, tu ut sequerére sese? *CH.* níl, nisi abiens mi ínnuit.
PY. eho, nónne id sat erat? *CH.* át nescibam id dícere illam, nísi quia
corréxit miles, quód intellexi mínus; nam me extrusít foras.
sed eccam ípsam: miror úbi ego huic anteuórterim.

722 de istoc eunucho *A*: *unde Fleckeisen* quod scis nescis de isto eunucho aeque ac de uitio uirginis: *ceterum* scias *codd. plerique et Eugraph in lemm.*: scis *Donat. in lemm. ter* 733 multon *Hare*: multo *codd.*

vi THAIS CHREMES PYTHIAS

TH. Crédo equidem illum iam ádfuturum esse, út illam a me eripiát: sine ueniat.
átqui si illam dígito attigerit úno, oculi ilico écfodientur.
úsque adeo [ego] illius férre possum inéptiam et magnífica uerba,
uérba dum sint; uérum enim si ad rem cónferentur, uápulabit.
CH. Tháïs, ego iam dúdum hic adsum. *TH.* o mí Chremes, te ipsum éxspectabam.
scín tu turbam hanc própter te esse fáctam? et adeo ad te áttinere hanc
ómnem rem? *CH.* ad me? quí quaeso istuc? *TH.* quía, dum tibi sorórem studeo
réddere ac restítuere, haec atque huíus modi sum múlta passa.
CH. úbi east? *TH.* domi apud me. *CH.* hém. *TH.* quid est?
éducta ita uti téque illaque dígnumst. *CH.* quid aïs? *TH.* íd quod res est.
hánc tibi do donó neque repeto pro ílla quicquam abs té preti.
CH. et habétur et referétur, Thaïs, [tibi] íta uti merita's grátia.
TH. át enim caue, ne príus quam hanc a me accípias amittás, Chremes;
nam haéc east quam míles a me uí nunc ereptúm uenit.
abi tú, cistellam, Pýthias, domo écfer cum monuméntis.
CH. uiden tu íllum, Thaïs, *PY.* úbi sitast? *TH.* in rísco: odiosa céssas.

741 ego *secl. Bentley* 743 expecto Σ: *unde Fleckeisen* te ipsum expeto 745 quaeso *Bentley 'ex libris'*: quasi *codd.* 750 tibi *quod om.* Σ *secl. Bentley*: tibi ita ut *Umpfenbach, sed* uti *codd.*

CH. mílitem secum ád te quantas cópias addúcere?
áttat . . . *TH.* num formídulosus óbsecro es, mi homo? *CH.* ápage sís:
égon formidulósus? nemost hóminum qui uiuát minus.
TH. átque ita opust. *CH.* ah, métuo qualem tú me esse hominem exístumes.
TH. ímmo hoc cogitáto: quicum rés tibist, peregrínus est;
mínus potens quam tú, minus notus, mínus amicorum híc habens.
CH. scío istuc. sed tu quód cauere póssis, stultum admíttere est.
málo ego nos prospícere quam hunc ulcísci accepta iniúria.
tú abi atque obsera óstium intus, dúm ego hinc transcurro ád forum:
uólo ego adesse hic áduocatos nóbis in turba hác. *TH.* mane.
CH. mélius est. *TH.* omítte. *CH.* iam adero. *TH.* níl opus est istís, Chremes.
hóc modo dic, sorórem esse illam tuam ét te paruam uírginem
ámisisse, núnc cognosse. sígna ostende. *PY.* adsúnt. *TH.* cape.
sí uim faciet, ín ius ducito hóminem: intellextín? *CH.* probe.
TH. fác animo haec praesénti dicas. *CH.* fáciam. *TH.* attolle pállium.
périi, huic ipsist ópus patrono, quém defensorém paro.

THRASO GNATHO SANGA CHREMES THAIS vii

THR. Hancíne ego ut contuméliam tam inságnem in me accipiám, Gnatho?
morí me satiust. Símalio, Donáx, Syrisce, séquimini.

765 *sic A* : *TH.* mane. *CH.* omitte iam adero Σ 766 *sic* Σ *et Donat.* : illam tuam esse *A*

primum aédis expugnábo. *GN.* recte. *THR.* uírginem eripiám. *GN.* probe.
THR. male múlcabo ipsam. *GN.* púlchre. *THR.* in medium huc ágmen cum uecte *i*, Donax;
tu, Símalio, in siníistrum cornum; tú, Syrisce, in déxterum.
cedo álios: ubi centúriost Sanga et mánipulus furum? *SA.* éccum adest.
THR. quid ignáue? peniculón pugnare, qui ístum huc portes, cógitas?
SA. egon? ímperatorís uirtutem nóueram et uim mílitum;
sine sánguine hoc non pósse fieri: qui ábstergerem uólnera?
THR. ubi álii? *SA.* qui malum 'álii'? solus Sánnio seruát domi.
THR. tu hosce ínstrue; ego ero hic póst principia: inde ómnibus signúm dabo.
GN. illúc est sapere: ut hósce instruxit, ípse sibi cauít loco.
THR. idem hóc iam Pyrrus fáctitauit. *CH.* uíden tu, Thaïs, quam híc rem agit?
ni mírum, consilium íllud rectumst de ócludendis aédibus.
TH. sané quod tibi nunc uír uideatur ésse hic, nebulo mágnus est:
ne métuas. *THR.* quid uidétur? *GN.* fundam tíbi nunc nimis uellém dari,
ut tu íllos procul hinc éx occulto caéderes: facerént fugam.
THR. sed éccam Thaïdem ípsam uideo. *GN.* quám mox inruimús? *THR.* mane:
ómnia prius éxperiri quam ármis sapientém decet.
quí scis an quae iúbeam sine ui fáciat? *GN.* di uostrám fidem,
quántist sapere! númquam accedo, quín abs te abeam dóctior.

774 i *ins. Fleckeisen* 777 istut *A*: istunc *BCEFP* 779 *sic* Σ: fieri non posse *A* 781 *Fleckeisen*: hic ego ero *uel* ego hic ero *codd.*

THR. Tháïs, primum hoc míhi responde: quóm tibi do istam uírginem,
díxtin hos diés mihi soli dáre te? *TH.* quid tum póstea?
THR. rógitas? quae mi ante óculos coram amátorem adduxtí tuom
TH. quíd cum illoc agás? *THR.* et cum eo té clam subduxtí mihi?
TH. lúbuit. *THR.* Pamphilam érgo huc redde, nísi ui mauis éripi.
CH. tíbi illam reddat aút tu eam tangas, ómnium . . .? *GN.* ah, quid agís? tace.
THR. quíd tu tibi uis? égo non tangam meám? *CH.* tuam autem, fúrcifer?
GN. cáue sis: nescis quoí male dicas núnc uiro. *CH.* non tu hínc abis?
scín tu ut tibi res se hábeat? si quicquam hódie hic turbae coéperis,
fáciam ut huius locí dieique meíque semper mémineris.
GN. míseret tui me qui húnc tantum hominem fácias inimicúm tibi.
CH. díminuam ego tibí caput hodie, nísi abis. *GN.* ain ueró, canis?
sícine agis? *THR.* quis tú homo es? quid uis tíbi? quid cum illa reí tibist?
CH. scíbis: principio éam esse dico líberam. *THR.* hem. *CH.* ciuem Átticam. *THR.* hui.
CH. meám sororem. *THR.* os dúrum. *CH.* miles, núnc adeo edicó tibi
né uim facias úllam in illam. Tháïs, ego eo ad Sóphronam
nútricem, ut eam addúcam et signa osténdam haec. *THR.* tun me próhibeas
meám ne tangam? *CH.* próhibebo inquam. *GN.* audín tu? hic furti se ádligat:

793 hos mihi dies *A* 795 agis $D^1G^1F^2$: *unde Fleckeisen* quin cum illo nunc agis? 804 uis tibi *Fleckeisen*: tibi uis *codd.*

sát hoc tibist. *THR.* idem hóc tu, Thaïs? *TH.* quaére qui respóndeat.—
THR. quíd nunc agimus? *GN.* quín redeamus: haéc tibi iam aderit súpplicans
últro. *THR.* credin? *GN.* ímmo certe: nóui ingenium múlierum:
nólunt ubi uelís, ubi nolis cúpiunt ultro. *THR.* béne putas.
GN. iám dimitto exércitum? *THR.* ubi uis. *GN.* Sánga, ita ut fortís decet
mílites, domí focique fác uicissim ut mémineris.
SA. iám dudum animus ést in patinis. *GN.* frúgi es. *THR.* uos me hac séquimini.

ACTVS V

i THAIS PYTHIAS

TH. Pergín, scelesta, mécum perplexé loqui?
'scio, néscio, abiit, aúdiui, ego non ádfui.'
non tu ístuc mihi dictúra aperte es quídquid est?
uirgó conscissa uéste lacrumans ópticet;
eunúchus abiit: quam ób rem aut quid factúmst? taces?
PY. quid tíbi ego dicam mísera? illum eunuchúm negant
fuísse. *TH.* quis fuit ígitur? *PY.* iste Chaérea.
TH. qui Chaérea? *PY.* iste ephébus frater Phaédriae.
TH. quid aïs, uenefica? *PY.* átqui certe cómperi.
TH. quid is óbsecro ad nos? quam ób rem adductust? *PY.* néscio;
nisi amásse credo Pámphilam. *TH.* hem, misera óccidi,
infélix, siquidem tu ístaec uera praédicas.
num id lácrumat uirgo? *PY.* id opínor. *TH.* quíd aïs, sácrilega?
istúcine interminàta sum hinc abiéns tibi?

810 sat *Fleckeisen*: satis *codd.*: hoc *om. Bentley* idem hoc tu, Thais *Dziatzko*: idem tu hoc ais Thais Σ *et* A^1: quid nunc tu ais Thais *A ut legit Studemund* 811 quid redeamus A^1 825 certo *DFB*: certe *cett.*

PY. quid fácerem? ita ut tu iússti, soli créditast.
TH. scelésta, lupo ouem cómmisisti. díspudet
sic míhi data esse uérba. quid illud hóminis est?
PY. era méa, tace tace óbsecro, saluaé sumus:
habémus hominem ipsum. *TH.* úbi is est? *PY.* em ad sinísteram.
uiden? *TH.* uídeo. *PY.* conprendí iube, quantúm potest.
TH. quid illó faciemus, stúlta? *PY.* quid faciás, rogas?
uide amábo, si non, quom áspicias, os ínpudens
uidétur! *TH.* non est? *PY.* túm quae eius confidéntiast!

CHAEREA THAIS PYTHIAS ii

CH. Apud Ántiphonem utérque, mater ét pater,
quasi dédita opera dómi erant, ut nulló modo
intro íre possem quín uiderent me. ínterim
dum ante óstium sto, nótus mihi quidam óbuiam
uenít. ubi uidi, ego me ín pedes quantúm queo
in ángiportum quóddam desertum, índe item
in áliud, inde in áliud: ita misérrumus
fuí fugitando, né quis me cognósceret.
sed éstne haec Thaïs quám uideo? ipsast. haéreo
quid fáciam. quid mea aútem? quid faciét mihi?
TH. adeámus. bone uir Dóre, salue: díc mihi,
aufúgistin? *CH.* era, fáctum. *TH.* satine id tíbi placet?
CH. non. *TH.* crédin te inpune hábiturum? *CH.* unam hanc nóxiam
amítte: si aliam admísero umquam, occídito.
TH. num meám saeuitiam uéritus es? *CH.* non. *TH.* quíd igitur?

831 facerem misera *et* iussisti A^1 832 lupo ouem *Fleckeisen*: ouem lupo *codd.* 835 sinisteram *Faërnus*: sinistram *codd.* 836 uidesne *ADG* iube comprehendi *DEG* 839 *personarum notas secundum* $D^2G^2E^2$ *distribui*: *uerba* quid facias . . . confidentiast *Pythiae continuant cett.* 844 ego me *Bentley*: egomet *codd.* 846 inde *A*Σ: deinde A^1: de *induxit* A^2

CH. hanc métui ne me críminaretúr tibi.
TH. quid féceras? *CH.* paulúm quiddam. *PY.* eho
'paulum,' ínpudens?
an paúlum hoc esse tíbi uidetur, uírginem
uitiáre ciuem? *CH.* cónseruam esse crédidi.
PY. conséruam? uix contíneo me quin ínuolem
monstro ín capillum: etiam últro derisum áduenit.
TH. abin hínc, insana? *PY.* quíd ita uero? débeam,
credo, ísti quicquam fúrcifero, id si fécerim;
praesértim quom se séruom fateatúr tuom.
TH. missa haéc faciamus. nón te dignum, Chaérea,
fecísti; nam si ego dígna hac contumélia
sum máxume, at tu indígnus qui facerés tamen.
neque édepol quid nunc cónsili capiám scio
de uírgine istac: íta conturbastí mihi
ratiónes omnis, út eam non possím suis
ita ut aéquom fuerat átque ut studui trádere,
ut sólidum parerem hoc mí beneficium, Chaérea.
CH. at núnc dehinc spero aetérnam inter nos grátiam
fore, Tháïs. saepe ex huíus modi re quápiam
ma1ó principio mágna familiáritas
conflátast. quid si hoc quíspiam uoluít deus?
TH. equidém pol in eam pártem accipioque ét uolo.
CH. immo íta quaeso. unum hoc scíto, contuméliae
non mé fecisse caúsa, sed amorís. *TH.* scio,
et pól propterea mágis nunc ignoscó tibi.
non ádeo inhumano íngenio sum, Chaérea,
neque ita ínperita, ut quíd amor ualeat nésciam.
CH. te quóque iam, Thaïs, íta me di bene amént, amo.
PY. tum pól tibi ab istoc, éra, cauendum intéllego.

859 *sic Fleckeisen* : me contineo *codd.* 860 *Fleckeisen* : in capillum monstrum *codd.* 862 id si *Fleckeisen* : si id *codd.* 871 beneficium *codd., recte, ut uidetur* : *uid. Lindsay ad Plaut. Capt. p. 73* : benficium *Fleckeisen* 874 et *uel* ex *uel* e malo *codd.* : quapiam et | malo pr. *Bentley*

CH. non aúsim. *PY.* nil tibi quícquam credo. *TH.* dé- sinas.
CH. nunc égo te in hac re mi óro ut adiutríx sies,
ego mé tuae comméndo et committó fide,
te míhi patronam cápio, Thaïs, te óbsecro:
emóriar, si non hánc uxorem dúxero.
TH. tamen sí pater quid . . . ? *CH.* áh uolet, certó scio,
ciuís modo haec sit. *TH.* paúlulum opperírier
si uís, iam frater ípse hic aderit uírginis;
nutrícem accersitum íit, quae illam aluit páruolam:
in cógnoscendo túte ipse aderis, Chaérea.
CH. ego uéro maneo. *TH.* uín interea, dúm uenit,
domi ópperiamur pótius quam hic ante óstium?
CH. immó percupio. *PY.* quám tu rem actura óbsecro es?
TH. nam quíd ita? *PY.* rogitas? húnc tu in aedis cógitas
recípere posthac? *TH.* quór non? *PY.* crede hoc meaé fide,
dabit híc pugnam aliquam dénuo. *TH.* au, tace óbsecro.
PY. parúm perspexisse eíus uidere audáciam.
CH. non fáciam, Pythiás. *PY.* non credo, Chaérea,
nisi sí commissum nón erit. *CH.* quin, Pýthias,
tu mé seruato. *PY.* néque pol seruandúm tibi
quicquám dare ausim néque te seruare: ápage te.
TH. adest óptume ipse fráter. *CH.* perii hercle: óbsecro
abeámus intro, Tháïs: nolo me ín uia
cum hac uéste uideat. *PY.* quam ób rem tandem? an quía pudet?
CH. id ípsum. *PY.* id ipsum? uírgo uero! *TH.* i praé, sequor.
tu istíc mane, ut Chremem íntro ducas, Pýthias.

889 *Bentley*: si pater . . . *CH.* quid? *codd.* 907 *Dziatzko*: *uerba* quam . . . pudet *Thaidi dant codd.*

iii PYTHIAS CHREMES SOPHRONA

PY. Quid, quíd uenire in méntem nunc possít mihi,
quid nám, qui referam sácrilego illi grátiam,
qui hunc súpposiuit nóbis? *CH.* moue te oro ócius,
mea nútrix. *SO.* moueo. *CH.* uídeo, sed nil prómoues.
PY. iamne óstendisti sígna nutrici? *CH.* ómnia.
PY. amábo, quid aït? cógnoscitne? *CH.* ac mémoriter.
PY. probe édepol narras; nam ílli faueo uírgini.
ite íntro: iam dudum éra uos exspectát domi.—
uirúm bonum eccum Pármenonem incédere
uideó: uide ut otiósus it! si dís placet,
speró me habere, qui húnc meo excruciém modo.
ibo íntro, de cognítione ut certúm sciam:
post éxibo atque hunc pérterrebo sácrilegum.

iv PARMENO PYTHIAS

PA. Reuíso quid nam Chaérea hic rerúm gerat.
quod si ástu rem tractáuit, di uostrám fidem,
quantam ét quam ueram laúdem capiet Pármeno!
nam ut míttam, quod eï amórem difficíllumum [et]
caríssumum, a meretríce auara uírginem
quo amábat, eum conféci sine moléstia,
sine súmptu, sine dispéndio: tum hoc álterum,
id uérost quod ego míhi puto palmárium,
me répperisse, quó modo adulescéntulus
meretrícum ingenia et móres posset nóscere,
matúre ut quom cognórit perpetuo óderit.
quae dúm foris sunt, níl uidetur múndius,
nec mágis compositum quícquam nec magis élegans
quam cúm amatore cénam quom ligúrriunt.

912 supposiuit *Bentley*: supposuit *codd.* moue . . . nutrix *Fleckeisen*: moue oro ocius te mea nutrix *A*: moue uero ocius te nutrix Σ 928 quo amabat eum *Bentley*: quam amabat eam *codd.*: *fort.* quem amabat eum: *omissis uersu* 927 *et cum edd. plerisque*) et *post* difficillumum 936 *Fleckeisen*: quae cum amatore suo cum cenant ligurriunt *codd.*: *uersum secl. post Bentleium edd. plerique*

harúm uidere inlúuiem sordes ínopiam,
quam inhonéstae solae sínt domi atque auidaé cibi,
quo pácto ex iure hestérno panem atrúm uorent,
nosse ómnia haec salútist adulescéntulis.
PY. ego pól te pro istis fáctis et dictís, scelus,
ulcíscar, ut ne inpúne in nos inlúseris.
pró deum fidem, fácinus foedum! o infélicem adulescén-tulum!
ó scelestum Pármenonem, qui ístum huc adduxít! *PA.* quid est?
PY. míseret me: itaque ut né uiderem, mísera huc ecfugí foras,
quaé futura exémpla dicunt ín eum indigna. *PA.* o Iúp-piter,
quaé illaec turbast? núm nam ego perii? adíbo. quid istuc, Pýthias?
quíd aïs? in quem exémpla fient? *PY.* rógitas, audacís-sume?
pérdidisti istúm quem adduxti pro eúnucho adulescéntulum,
dúm studes dare uérba nobis. *PA.* quíd ita? aut quid factúmst? cedo.
PY. dícam: uirginem ístam, Thaïdi hódie quae donó datast,
scís eam hinc ciuem ésse? et fratrem eius ésse adprime nóbilem?
PA. néscio. *PY.* atqui síc inuentast: éam istic uitiauít miser.
ílle ubi id rescíuit factum fráter uiolentíssumus,
PA. quíd nam fecit? *PY.* cónligauit prímum eum miserís modis.
PA. cónligauit? *PY.* átque equidem orante út ne id faceret Tháïde.

940 saluti *Bentley*: salus *codd.* 952 hinc ciuem *A*: ciuem hinc Σ

PA. quíd aïs? *PY.* nunc minátur porro sése id quod moechís solet:
quód ego numquam uídi fieri néque uelim. *PA.* qua audácia
tántum facinus aúdet? *PY.* quid ita 'tántum'? *PA.* an non hoc máxumumst?
quís homo pro moecho úmquam uidit ín domo meretrícia
préndi quemquam? *PY.* néscio. *PA.* at ne hoc nésciatis, Pýthias:
díco, edico uóbis nostrum esse íllum erilem fílium. *PY.* hem,
óbsecro, an is est? *PA.* né quam in illum Tháïs uim fierí sinat!
átque adeo autem quór non egomet íntro eo? *PY.* uide, Pármeno,
quíd agas, ne neque ílli prosis ét tu pereas; nam hóc putant,
quídquid factumst éx te esse ortum. *PA.* quíd igitur faciám miser?
quídue incipiam? ecce aútem uideo rúre redeuntém senem.
dícam huic an non *dícam*? dicam hercle; étsi mihi magnúm malum
scío paratum; séd necessest, huíc ut subueniám. *PY.* sapis.
égo abeo intro: tú isti narra omne órdine ut factúm siet.

v [Demea seu Laches?] Parmeno

SE. Ex meó propinquo rúre hoc capio cómmodi:
neque agrí neque urbis ódium me umquam pércipit.
ubi sátias coepit fíeri, commutó locum.
sed estne ílle noster Pármeno? et certe ípsus est.
quem praéstolare, Pármeno, hic ante óstium?
PA. quis homóst? ehem, saluom te áduenire, ere, gaúdeo.
SE. quem praéstolare? *PA.* périi: lingua haerét metu.

968 dicam *alterum ins. Bentley* 970 omne ordine *Faërnus*: omnem ordinem *codd. fort. recte*

SE. quid ést quod trepidas? sátine salue? díc mihi.
PA. ere, prímum te arbitrári id quod res ést uelim:
huius quidquíd factumst, cúlpa non factúmst mea.
SE. quid? *PA.* récte sane intérrogasti: opórtuit
rem praénarrasse me. émit quendam Phaédria
eunúchum quem dono huíc daret. *SE.* quoi? *PA.* Tháïdi.
SE. emít? perii hercle. quánti? *PA.* uigintí minis.
SE. actúmst. *PA.* tum quandam fídicinam amat hinc Chaérea.
SE. hem, quíd? amat? an scit iam ílle quid meretríx siet?
an in ástu uenit? áliud ex alió malum!
PA. ere, né me spectes: me ínpulsore haec nón facit.
SE. omítte de te dícere. ego te, fúrcifer,
si uíuo . . .! sed istuc quídquid est primum éxpedi.
PA. is pro íllo eunucho ad Tháïdem hanc dedúctus est.
SE. pro eunúchon? *PA.* sic est. húnc pro moecho póstea
conpréndere intus ét constrinxere. *SE.* óccidi.
PA. audáciam meretrícum specta. *SE.* núm quid est
aliúd mali damníue quod non díxeris
relícuom? *PA.* tantumst. *SE.* césso huc intro rúmpere?—
PA. non dúbiumst quin mi mágnum ex hac re sít malum;
nisi, quía necessus fúit hoc facere, id gaúdeo
proptér me hisce aliquid ésse euenturúm mali.
nam iám diu aliquam caúsam quaerebát senex
quam ob rem ínsigne aliquid fáceret eis: nunc répperit.

PYTHIAS PARMENO vi

PY. Numquam édepol quicquam iám diu quod mágis uellem eueníre
mi euénit quam quod módo senex intro ád nos uenit érrans.
mihi sólae ridiculó fuit quae quíd timeret scíbam.

980 *Fleckeisen*: quidquid huius *codd.* 985 hinc *Bentley*: hic *codd.*

PA. quid hoc aútemst? *PY.* nunc id pródeo ut conuéniam Parmenónem.
sed ubi óbsecro est? *PA.* me quaérit haec. *PY.* atque éccum uideo: adíbo.
PA. quid ést, inepta? quíd tibi est? quid rídes? pergin? *PY.* périi:
deféssa iam sum mísera te ridéndo. *PA.* quid ita? *PY.* rógitas?
numquám pol hominem stúltiorem uídi nec uidébo. ah,
non póssum satis narráre quos ludós praebueris íntus.
at étiam primo cállidum et disértum credidi hóminem.
quid? ílicone crédere ea quae díxi oportuít te?
an paénitebat flágiti, te auctóre quod fecísset
aduléscens, ni miserum ínsuper etiám patri indicáres?
nam quíd illi credis túm animi fuísse, ubi uestem uídit
illam ésse eum indutúm pater? quid? iám scis te perísse?
PA. hem, quód dixisti, péssuma, an mentíta es? etiam rídes?
itan lépidum tibi uisúmst, scelus, nos ínridere? *PY.* nímium.
PA. siquidem ístuc inpune hábueris . . . ! *PY.* verúm? *PA.* reddam hercle. *PY.* crédo:
sed ín diem istuc, Pármeno, est fortásse quod mináre.
tu iám pendebis ádulescentulum ístum qui nobílitas
flagítiis et eundem índicas: utérque in te exempla édent.
PA. nullús sum. *PY.* hic pro illo múnere tibi honós est habitus: ábeo.
PA. egomét meo indició miser quasi sórex hodie périi.

vii GNATHO THRASO PARMENO

GN. Quíd nunc? qua spe aut quó consilio huc ímus? quid coeptás, Thraso?

1007 tibi est *Bentley*: tibi uis *codd.* 1015 animi tum *codd.*: *transp. Bentley* 1017 quod *Fleckeisen*: quid *codd. ceterum* dixti *codd.*, *unde Fleckeisen* hem | quod dudum dixti 1021 *Dziatzko*: qui stultum istum adulescentulum *uel* qui istum ad. (*om.* stultum) *codd.*

TH. egone? ut Thaïdí me dedam et fáciam quod iubeát. *GN.* quid est?
TH. quí minus quam Herculés seruiuit Ómphalae? *GN.* exemplúm placet.
útinam tibi conmítigari uídeam sandalió caput!
séd fores crepuérunt ab ea. *TH.* périi: quid hoc autémst mali?
húnc ego numquam uíderam etiam: quíd nam hic properans prósilit?

CHAEREA PARMENO GNATHO THRASO viii

CH. Ó populares, écquis me hodie uíuit fortunátior?
nemo hércle quisquam; nam ín me plane dí potestatém suam
omnem óstendere quoí tam subito tót congruerint cómmoda.
PA. quid hic laétus est? *CH.* o Pármeno mi, o meárum uoluptatum ómnium
inuéntor inceptór perfector, scís me in quibus sim gaúdiis?
scis Pámphilam meam inuéntam ciuem? *PA.* audíui. *CH.* scis sponsám mihi?
PA. bene, íta me di ament, fáctum. *GN.* audin tu, hic quíd aït? *CH.* tum autem Phaédriae
meo frátri gaudeo ésse amorem omnem ín tranquillo: unást domus;
patrí se Thaïs cómmendauit, ín clientelam ét fidem
nobís dedit se. *PA.* frátris igitur Tháïs totast? *CH.* scílicet.
PA. iam hoc áliud est quod gaúdeamus: míles pelletúr foras.
CH. tu fráter ubi ubi est fác quam primum haec aúdiat. *PA.* uisám domum.—
TH. num quíd, Gnatho, tu dúbitas quin ego núnc perpetuo périerim?
GN. sine dúbio opinor. *CH.* quíd commemorem prímum aut laudem máxume?

1039 *Flecke isen*: Thais patri se *codd.*

illúmne qui mihi dédit consilium ut fácerem, an me qui id aúsus sim
incípere, an fortunám conlaudem, quaé gubernatríx fuit,
quae tót res tantas tam ópportune in únum conclusít diem,
an meí patris festíuitatem et fácilitatem? o Iúppiter,
serua óbsecro haec bona nóbis!

ix PHAEDRIA CHAEREA THRASO GNATHO

PH. Di uostrám fidem, incredíbilia
Pármeno modo quaé narrauit. séd ubist frater? *CH.* praésto adest.
PH. gaúdeo. *CH.* satis crédo. nil est Tháïde hac, fratér, tua
dígnius quod amétur: ita nostrae ómnist fautrix fámiliae.
PH. míhi illam laudas? *TH.* périi, quanto mínus spei est tanto mágis amo.
óbsecro, Gnatho, ín te spes est. *GN.* quíd uis faciam? *TH.* pérfice hoc
précibus pretio, ut haéream in parte áliqua tandem apud Tháïdem.
GN. dífficilest. *TH.* si quíd conlubitumst, nóui te. hoc si efféceris,
quóduis donum praémium a me optáto: id optatum aúferes.
GN. ítane? *TH.* sic erít. *GN.* si efficio hoc, póstulo ut mihi túa domus
té praesente absénte pateat, ínuocato ut sít locus
sémper. *TH.* do fidém futurum. *GN.* adcíngar. *PH.* quem ego hic aúdio?
ó Thraso. *TH.* saluéte. *PH.* tu fortásse quae facta híc sient
néscis. *TH.* scio. *PH.* quor érgo in his te cónspicor regiónibus?

1049 *post* nobis *noua scaena incipit in CFP*: *continuant cett.* 1062 *Fleckeisen*: ergo (*uel* te ergo) in his ego *codd.*

TH. uóbis fretus. *PH.* scín quam fretus? míles, edicó tibi,
sí te in platea offéndero hac post úmquam, quod dicás mihi
'álium quaerebam, íter hac habui': périisti. *GN.* heia, haud síc decet.
PH. díctumst. *GN.* non cognósco uostrum tám superbum . . *PH.* síc ago.
GN. príus audite paúcis: quod quom díxero, si plácuerit,
fácitote. *CH.* audiámus. *GN.* tu concéde paulum istúc, Thraso.
príncipio ego uos crédere ambos hóc mihi uementér uelim,
me húius quidquid fácio id facere máxume causá mea;
uérum idem si uóbis prodest, uós non facere inscítiast.
PH. quíd id est? *GN.* militem égo riualem récipiundum cénseo. *PH.* hem,
récipiundum? *GN.* cógita modo: tu hércle cum illa, Phaédria,
út lubenter uíuis (etenim béne lubenter uíctitas),
quód des paulumst ét necessest múltum accipere Tháïdem.
út tuo amori súppeditare póssint sine sumptú tuo
ómnia haec, magis ópportunus néc magis ex usú tuo
némost. principio ét habet quod det ét dat nemo lárgius.
fátuos est, insúlsus, tardus, stértit noctis ét dies:
néque istum metuas né amet mulier: fácile pellas úbi uelis.
CH. quíd agimus? *GN.* praetérea hoc etiam, quód ego uel primúm puto,
áccipit homo némo melius prórsus neque prolíxius.
CH. mírum ni illoc hómine quoquo pácto opust. *PH.* idem ego árbitror.
GN. récte facitis. únum etiam hoc uos óro, ut me in uostrúm gregem
récipiatis: sátis diu hoc iam sáxum uorso. *PH.* récipimus.

1068 *CH A* : *PH* Σ paululum *codd. hic et in v.* 1075 1069 *Fleckeisen* : ambos credere *codd.* 1071 si idem *codd.* : *transp. Fleckeisen* 1076 possint . . . omnia haec *Bentley*: possit . . . ad omnia haec *codd.*

CH. ác lubenter. *GN.* át ego pro isto, Phaédria et tu Chaérea,
húnc comedendum uóbis propino ét deridendúm. *CH.* placet.
PH. dígnus est. *GN.* Thraso, úbi uis accede. *TH.* óbsecro te, quíd agimus?
GN. quíd? isti te ignorábant: postquam eis móres ostendí tuos
ét conlaudauí secundum fácta et uirtutés tuas,
ímpetraui. *TH.* béne fecisti: grátiam habeo máxumam.
númquam etiam fui úsquam quin me amárent omnes plúrimum.
GN. díxin ego in hoc ésse uobis Átticam elegántiam?
PH. níl praeter promíssum est. ite hac. *CANTOR.* uós ualete et plaúdite!

1087 *sic codd.*: *Bentley* hunc comedendum et ebibendum uobis propino *eruit ex Nonio*: *ceterum* praebebo *pro* propino *EFP*, *unde* praebeo *Faërnus* 1092 omnes amarent *codd.*: *transp. Fleckeisen*

PHORMIO

INCIPIT · TERENTI · PHORMIO · ACTA · LVDIS · ROMANIS L · POSTVMIO · ALBINO · L · CORNELIO . MERVLA · AEDILIB CVRVLIB · EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · [L · HATILIVS PRAENESTINVS] · MODOS · FECIT · FLACCVS . CLAVDI TIBIS · INPARIB · TOTA · GRAECA · APOLLODORV · EPIDICAZOMENOS · FACTA · IIII · C · FANNIO · M · VALERIO COS

Dedi secundum C

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Chremétis frater áberat peregre Démipho
relícto Athenis Ántiphone fílio.
Chremés clam habebat Lémni uxorem et fíliam,
Athénis aliam cóniugem et amantem únice
fidícinam gnatúm. máter e Lemno áduenit
Athénas; moritur; uírgo sola (aberát Chremes)
funús procurat. íbi eam cum uisam Ántipho
amáret, opera párasiti uxorem áccipit.
pater ét Chremes reuérsi fremere. deín minas
trigínta dant parasíto, ut illam cóniugem
habéret ipse: argénto hoc emitur fídicina.
uxórem retinet Ántipho a patruo ádgnitam.

PERSONAE

[PROLOGVS]
DAVOS SERVOS
GETA SERVOS
ANTIPHO ADVLESCENS
PHAEDRIA ADVLESCENS
DEMIPHO SENEX
PHORMIO PARASITVS

HEGIO, CRATINVS, CRITO } ADVOCATI
DORIO LENO
CHREMES SENEX
SOPHRONA NVTRIX
NAVSISTRATA MATRONA
CANTOR

3 et *A* : ac Σ 5 gnatum fidicinam *codd.* : *transp. Fleckeisen*
8 cum *ante* amaret *exhibent codd.* : *transp. Fleckeisen*

PROLOGVS

Postqvám poëta uétus poëtam nón potest
retráhere a studio et tránsdere hominem in ótium,
maledíctis deterrére ne scribát parat;
qui ita díctitat, quas ánte hic fecit fábulas
tenui ésse oratióne et scripturá leui:
quia númquam insanum scrípsit adulescéntulum
ceruám uidere fúgere et sectarí canes
et eám plorare, oráre ut subueniát sibi.
quod si íntellegeret, quóm stetit olím noua,
actóris opera mágis stetisse quám sua,
minus múlto audacter quám nunc laedit laéderet.
nunc sí quis est qui hoc dícat aut sic cógitet:
'uetus sí poëta nón lacessissét prior,
nullum ínuenire prólogum possét nouos
quem diceret, nisi haberet cui male diceret':
is síbi responsum hoc hábeat, in medio ómnibus
palmam ésse positam qui ártem tractant músicam.
ille ád famem hunc a stúdio studuit réicere:
hic réspondere uóluit, non lacéssere.
benedíctis si certásset, audissét bene:
quod ab íllo adlatumst, [id] síbi esse rellatúm putet.
de illó iam finem fáciam dicundí mihi,
peccándi quom ipse dé se finem nón facit.
nunc quíd uelim animum atténdite: adportó nouam
Epídicazomenon quám uocant comoédiam
Graecé, Latine *hic* Phórmionem nóminat,

4 ante hic *Bentley* : ante *uel* antehac *codd.* 14 posset *Bentley* : potuisset *codd.* 21 id *secl. Dziatzko* id sibi rellatum *Fleckeisen* 26 *Bentley* : Graeci, Latini Phormionem nominant *codd.*

quia prímas partis quí aget, is erit Phórmio
parasítus, per quem rés geretur máxume,
uolúntas uostra si ád poëtam accésserit.
date óperam, adeste aequo ánimo per siléntium,
ne símili utamur fórtuna atque usí sumus
quom pér tumultum nóster grex motús locost:
quem actóris uirtus nóbis restituít locum
bonitásque uostra adiútans atque aequánimitas.

ACTVS I

DAVOS i

Amícus summus méus et popularís Geta
heri ád me uenit. érat ei de ratiúncula
iam prídem apud me rélicuom pauxíllulum
nummórum : id ut confícerem. confeci : ádfero.
nam erílem filium éius duxisse aúdio
uxórem : ei credo múnus hoc conráditur.
quam iníque comparátumst, ei qui mínus habent
ut sémper aliquid áddant ditióribus !
quod ille únciatim uíx de demensó suo
suóm defrudans génium conpersít miser,
id illa úniuorsum abrípiet, haud exístumans
quantó labore pártum. porro autém Geta
feriétur alio múnere, ubi era pépererit ;
porro aútem alio, ubi erit púero natalís dies ;
ubi ínitiabunt. ómne hoc mater aúferet :
puer caúsa erit mittúndi. sed uideón Getam ?

GETA DAVOS ii

GE. Si quís me quaeret rúfus . . *DA.* praestost, désine.
GE. oh,
at ego óbuiam conábar tibi, Daue. *DA.* áccipe, em :
lectúmst ; conueniet númerus quantum débui.
GE. amó te, et non necléxisse habeo grátiam.
DA. praesértim ut nunc sunt móres : adeo rés redit :
si quís quid reddit, mágna habendast grátia.
sed quíd tu es tristis ? *GE.* égone ? nescis quo ín metu, [et]

42 diuitioribus *codd. praeter EL omnes exhibent* 57 et *secl. Fleckeisen*

quanto ín periclo símus ! *DA.* quid istuc ést ? *GE.* scies,
modo út tacere póssis. *DA.* abi sis, ínsciens :
quoius tú fidem in pecúnia perspéxeris,
uerére uerba ei crédere ? ubi quid míhi lucrist
te fállere ? *GE.* ergo auscúlta. *DA.* hanc operam tíbi dico.
GE. senis nóstri, Daue, frátrem maiorém Chremem
nostín ? *DA.* quid ni ? *GE.* quid ? éius gnatum Phaédriam ?
DA. tam quám te. *GE.* euenit sénibus ambobús simul
iter ílli in Lemnum ut ésset, nostro in Cíliciam
ad hóspitem antiquom. ís senem per epístulas
pelléxit, modo non móntis auri póllicens.
DA. quoi tánta erat res ét supererat ? *GE.* désinas :
sic ést ingenium. *DA.* oh, régem me esse opórtuit.
GE. abeúntes ambo hic túm senes me fíliis
relínquont quasi magístrum. *DA.* o Geta, prouínciam
cepísti duram. *GE.* mi úsus uenit, hóc scio :
meminí relinqui mé deo irató meo.
coepi áduorsari prímo : quid uerbís opust ?
sení fidelis dúm sum, scapulas pérdidi.
DA. uenére in mentem mi ístaec : namque inscítiast,
aduórsum stimulum cálces. *GE.* coepi eis ómnia
facere, óbsequi quae uéllent. *DA.* scisti utí foro.
GE. nostér mali nil quícquam primo ; hic Phaédria
contínuo quandam náctus est puéllulam
citharístriam, hanc amáre coepit pérdite.
ea séruiebat lénoni inpuríssumo,
neque quód daretur quícquam ; id curaránt patres.
restábat aliud níl nisi oculos páscere,
sectári, in ludum dúcere et reddúcere.
operam ótiosi nós dabamus Phaédriae.

77 namque *codd.* : num quae *edd. ant.* 87 *Fleckeisen* : nos otiosi operam *codd.*

in quo haéc discebat lúdo, exaduorsum eí loco
tonstrína erat quaedam : híc solebamús fere
plerúmque eam opperíri, dum inde irét domum.
intérea dum sedémus illi, intéruenit
aduléscens quidam lácrumans. nos mirárier ;
rogámus quid sit. ‘ númquam aeque ’ inquit ‘ ác modo
paupértas mihi onus uísumst et miserum ét graue.
modo quándam uidi uírginem hic uicíniae
miserám suam matrem lámentari mórtuam.
ea síta erat exaduórsum neque illi béniuolus
neque nótus neque cognátus extra unam ániculam
quisquam áderat qui adiutáret funus : míseritumst.
uirgo ípsa facie egrégia.’ quid uerbís opust ?
commórat omnis nós. ibi continuo Ántipho
‘ uoltísne eamus uísere ? ’ alius ‘ cénseo :
eámus : duc nos sódes.’ imus, uénimus,
uidémus. uirgo púlchra, et quo magis díceres,
nil áderat adiuménti ad pulchritúdinem :
capíllus passus, núdus pes, ipsa hórrida,
lacrumaé, uestitus túrpis : ut, ni uís boni
in ípsa inesset fórma, haec formam exstínguerent.
ille qui íllam amabat fídicinam tantúm modo
‘ satis ’ ínquit ‘ scitast ’ ; nóster uero . . *DA.* iám scio :
amáre coepit. *GE.* scín quam ? quo euadát uide.
postrídie ad anum récta pergit : óbsecrat
sibi ut eíus faciat cópiam. illa enim sé negat
neque eum aéquom facere aít : illam ciuem esse Átticam,
bonám bonis prognátam : si uxorém uelit,
lege íd licere fácere ; sin alitér, negat.
nostér quid ageret néscire : et illam dúcere

88 exaduorsum D^2 : exaduerso AF^2P^2 : exaduersum *cett.* ei loco *cum* $A^2\Sigma$: ilico A : in loco D^1 97 beniuolus A : beniuolens *uel* beneuolens Σ *cum* A^2 98 aniculam $A^2\Sigma$: ancillulam A 99 adiutaret A : adiuuaret Σ 113 *Fleckeisen* : ut sibi eius *codd.* 114 facere ait *BCEFP* : *post* facere *interpungunt EFP* : ait facere *cett.*

cupiébat et metuébat absentém patrem.
DA. non, sí redisset, eí pater ueniám daret?
GE. ille índotatam uírginem atque ignóbilem
daret ílli? numquam fáceret. *DA.* quid fit dénique?
GE. quid fíat? est parasítus quidam Phórmio,
homó confidens: qui íllum di omnes pérduint!
DA. quid is fécit? *GE.* hoc consílium quod dicám dedit:
'lex ést ut orbae, quí sint genere próxumi,
eis núbant, et illos dúcere eadem haec léx iubet.
ego té cognatum dícam et tibi scribám dicam;
patérnum amicum me ádsimulabo uírginis:
ad iúdices ueniémus: qui fuerít pater,
quae máter, qui cognáta tibi sit, ómnia haec
confíngam: quod erit míhi bonum atque cómmodum,
quom tu hórum nil refélles, uincam scílicet.
pater áderit: mihi parátae lites: quíd mea?
illá quidem nostra erít.' *DA.* iocularem audáciam.
GE. persuásumst homini: fáctumst: uentumst: uíncimur:
duxít. *DA.* quid narras? *GE.* hóc quod audis. *DA.* ó Geta,
quid té futurumst? *GE.* néscio hercle; unum hóc scio,
quod fórs feret ferémus aequo animó. *DA.* placet:
em, istúc uirist offícium. *GE.* in me omnis spés mihist.
DA. laudo. *GE.* ád precatorem ádeam credo quí mihi
sic óret: 'nunc amítte quaeso hunc; céterum
posthác si quicquam, níl precor.' tantúm modo
non áddit: 'ubi ego hinc ábiero, uel occídito.'
DA. quid paédagogus ílle qui citharístriam?
quid reí gerit? *GE.* sic, ténuiter. *DA.* non múltum habet
quod dét fortasse? *GE.* ímmo nil nisi spém meram.

127 dicam *post* scribam *om. EG qui sine dubio* dicam *perperam intellegunt* 130 cognati *A* 132 uincat *A* 135 persuasumst *A*: persuasit Σ 140 adeam *A et Eugraph. in lemm.*: abeam Σ *et Don. in lemm. bis* 141 amitte *A et Donat.*: omitte Σ 145 gerit *uel* erit Σ: geret *A*

DA. pater éius rediit án non? *GE.* non dum. *DA* quíd? senem
quoad éxspectatis uóstrum? *GE.* non certúm scio,
sed epístulam ab eo adlátam esse audiuí modo
et ad pórtitores ésse delatam: hánc petam.
DA. num quíd, Geta, aliud mé uis? *GE.* ut bene sít tibi.
puer, heús. nemon hoc pródit? cape, da hoc Dórcio.

ANTIPHO PHAEDRIA iii

AN. Ádeon rem redísse ut qui mi cónsultum optumé uelit esse,
Phaédria, patrem ut éxtimescam, ubi ín mentem eius aduénti ueniat!
quód ni fuissem incógitans, ita éxspectarem, ut pár fuit.
PH. quid istúc [est]? *AN.* rogitas, quí tam audacis fácinoris mihi cónsciu's?
quód utinam ne Phórmioni id suádere in mentem íncidisset
neú me cupidum eo ínpulisset, quód mihi principiúmst mali!
nón potitus éssem: fuisset tum íllos mi aegre aliquód dies,
at nón cottidiána cura haec ángeret animum. *PH.* aúdio.
AN. dum exspécto quam mox uéniat qui adimat hánc mihi consuetúdinem.
PH. aliís quia defit quód amant aegrest; tíbi quia superést dolet:
amóre abundas, Ántipho.
nam túa quidem hercle cérto uita haec éxpetenda optándaque est.
ita mé di bene ament, út mi liceat tám diu quod amó frui,
iam dépecisci mórte cupio: tú conicito cétera,
quid ego éx hac inopiá nunc capiam et quíd tu ex istac cópia;

148 expectatis Σ: spectatis *A* 152 hoc *A*: huc Σ 155 *sic A*: ita eum expectarem Σ 156 est *secl. Bentley* consciu's *Dziatzko*: conscius sis *codd.*

ut ne áddam, quod sine súmptu ingenuam, líberalem náctus es,
quod habés, ita ut uoluísti, uxorem síne mala famá palam :
beátus, ni unum désit, animus quí modeste istaéc ferat.
quod sí tibi res sit cum eó lenone quó mihist, tum séntias.
ita plérique omnes súmus ingenio : nóstri nosmet paénitet.
AN. at tú mihi contra núnc uidere fórtunatus, Phaédria,
quoi de íntegro est potéstas etiam cónsulendi quíd uelis :
retinére amorem an míttere ; ego in eum íncidi infelíx locum
ut néque mihi eius sit ámittendi néc retinendi cópia.
sed quíd hoc est? uideon égo Getam curréntem huc adueníre?
is est ípsus. ei, timeó miser quam hic míhi nunc nuntiét rem.

iv GETA ANTIPHO PHAEDRIA

GE. Núllu's, Geta, nisi áliquod iam [tibi] consílium celere réperies :
ita nunc inparátum subito tánta te inpendént mala ;
quae néque uti deuitém scio neque quó modo me inde éxtraham ;
4 nam nón potest celári nostra diútius iam audácia.
6 *AN.* quid íllic commotús uenit?
GE. tum témporis mihi púnctum ad hanc rem est : érus adest. *AN.* quid illúc malist?
GE. quód quom audierit, eíus quod remedium ínueniam iracúndiae?

171 quo *A* : quocum Σ 172 sumus ingenio *Bentley* : ingenio sumus *codd.* 175 *Bothe* : retinere amare amittere *codd.* : retinere an a te amittere *Fleckeisen* : retinere an uero amittere *cum Eugraph. Umpfenbach* 176 mihi eius sit A^2Σ : mihi sit *A* : mihi ius sit *Guyet* 178 misero *A qui* ei *male accipit ut datiuom pronominis* 179 iam aliquod *codd.* : *transp. ego* tibi consilium *codd.* : *sed* tibi *bis omittit Priscianus.* reperies *Lachmann* : repperies *uel* reppereris *uel* repereris *codd.* 181 *post uersum hunc uel seq. in codd. reperitur And.* 208 quae si non astu prouidentur me aut erum pessum dabunt 185 eius quod *Fleckeisen* : quod eius *codd.*

loquárne? incendam; táceam? instigem; púrgem me? laterém lauem.
heú me miserum! quóm mihi paueo, tum Ántipho me excrúciat animi:
eíus me miseret, eí nunc timeo, is núnc me retinet; nam ábsque eo esset,
récte ego mihi uidíssem et senis essem últus iracúndiam:
áliquid conuasássem atque hinc me cónicerem protinam ín pedes.
AN. quam *nam* híc fugam aut furtúm parat?
GE. sed ubi Ántiphonem réperiam? aut qua quaérere insistám uia?
PH. te nóminat. *AN.* nescío quod magnum hoc núntio exspectó malum. *PH.* ah.
[sanusne es?] *GE.* domum íre pergam: ibi plúrimumst.
PH. reuocémus hominem. *AN.* sta ílico. *GE.* hem,
sátis pro imperio, quísquis es. *AN.* Geta. *GE.* ípsest quem uolui óbuiam.
AN. cédo, quid portas, óbsecro? atque id, sí potes, uerbo éxpedi.
GE. fáciam. *AN.* eloquere. *GE.* módo apud portum . . *AN.* meúmne? *GE.* intellexti. *AN.* óccidi. *PH.* hem.
AN. quíd agam? *PH.* quid aïs? *GE.* huíus patrem uidísse me, [et] patruóm tuom.
AN. nám quod ego huic nunc súbito exitio rémedium inueniám miser?
quód si eo meae fortúnae redeunt, Phánium, abs te ut dístrahar,

190 conuassassem *A* $C^1D^1E^2F$ *in ras.* P^1: conuasissem *cett.* protinam *E*: protinus *cum A et cett. Donatus et Charisius et grammatici alii* 191 nam *add. Bentley* hinc *A*: *unde* quam hic hinc *coni. Dziatzko* 192 uiam *A*FG^1 194 sanusne es *del. Conradt* 199 et *A*: *om.* $A^2\Sigma$ *Donatus*

núllast mihi uita éxpetenda. *GE.* ergo ístaec quom ita sint, Ántipho,
tánto magis te aduígilare aequomst : fórtis fortuna ádiuuat.
AN. nón sum apud me. *GE.* atqui ópus est nunc quom máxume ut sis, Ántipho ;
nám si senserít te timidum páter esse, arbitrábitur
cómmeruisse cúlpam. *PH.* hoc uerumst. *AN.* nón possum inmutárier.
GE. quid faceres si gráuius aliquid tíbi nunc faciundúm foret ?
AN. quom hóc non possum, illúd minus possem. *GE.* hoc níl est, Phaedria : ílicet.
quíd hic conterimus óperam frustra ? quín abeo ? *PH.* et quidem ego ? *AN.* óbsecro,
quíd si adsimulo ? sátinest ? *GE.* garris. *AN.* vóltum contemplámini : em,
sátine sic est ? *GE.* nón. *AN.* quid si sic ? *GE.* própemodum. *AN.* quid síc ? *GE.* sat est :
ém, istuc serua ; et uérbum uerbo, pár pari ut respóndeas,
né te iratus suís saeuidicis díctis protelét. *AN.* scio.
GE. uí coactum te ésse inuitum. *PH.* lége, iudició. *GE.* tenes ?
séd hic quis est senéx quem uideo in última platea ? ípsus est.
AN. non póssum adesse. *GE.* ah, quíd agis ? quo abis, Ántipho ?
mane ínquam. *AN.* egomet me nóui et peccatúm meum :
uobís commendo Phánium et uitám meam. —
PH. Geta, quíd nunc fiet ? *GE.* tú iam litis aúdies ;
ego pléctar pendens nísi quid me feféllerit.
sed quód modo hic nos Ántiphonem mónuimus,
id nósmet ipsos fácere oportet, Phaédria.

207 grauius aliquid *Fleckeisen* : aliud grauius *A* : aliud quid grauius Σ
215 hic quis *A* : quis hic Σ

PH. aufér mi 'oportet': quín tu quid faciam ímpera.
GE. meminístin, olim ut fúerit uostra orátio
in re íncipiunda ad défendendam nóxiam,
iustam íllam causam, fácilem, uincibilem, óptumam?
PH. memini. *GE.* ém, nunc ipsast ópus ea aut, si quíd potest,
melióre et callidióre. *PH.* fiet sédulo.
GE. nunc príor adito tu, égo in insidiis híc ero
subcénturiatus, sí quid deficiás. *PH.* age.

ACTVS II

DEMIPHO PHAEDRIA GETA i

DE. Ítane tandem uxórem duxit Ántipho iniussú meo?
néc meum imperium, ac mítto imperium, nón simultatém meam
reueréri saltem! nón pudere! o fácinus audax, ó Geta
monitór! *GE.* uix tandem. *DE.* mihi quíd dicent aút quam causam réperient?
demíror. *GE.* atqui réperiam: aliud cúra. *DE.* an hoc dicét mihi:
'inuítus feci. léx coëgit'? aúdio, fateór. *GE.* places.
DE. uerúm scientem, tácitum causam trádere aduorsáriis,
etiámne id lex coégit? *PH.* illud dúrum. *GE.* ego expediám: sine.
DE. incértumst quid agam, quía praeter spem atque íncredibile hoc mi óbtigit:
ita sum ínritatus, ánimum ut nequeam ad cógitandum instítuere.
quam ob rem ómnis, quom secúndae res sunt máxume, tum máxume

227 ea *A*: *om.* $A^2\Sigma$ 230 A^2 *et* Σ: centuriatus *A* 234 mihi quid *Fleckeisen*: quid mihi *codd.* 240-242 *in A desunt*

meditári secum opórtet quo pacto áduorsam aerumnám ferant:
[pericla, damna, peregre rediens semper secum cogitet]
aut fíli peccatum aút uxoris mórtem aut morbum fíliae;
commúnia esse haec, fíeri posse ut né quid animo sít nouom;
quidquíd praeter spem euéniat, omne id députare esse ín lucro.
GE. o Phaédria, incredíbile[st] quantum erum ánte eo sapiéntia.
meditáta mihi sunt ómnia mea incómmoda, erus si rédierit:
moléndum usque in pistríno, uapulándum, habendae cómpedes,
opus rúri faciundum. hórum nil quicquam áccidet animó nouom.
quidquíd praeter spem euéniet, omne id députabo esse ín lucro.
séd quid cessas hóminem adire et blánde in principio ádloqui?
DE. Phaédriam mei frátris uideo fílium mi ire óbuiam.
PH. mi pátrue, salue. *DE.* sálue; sed ubist Ántipho?
PH. saluóm uenire . . . *DE.* crédo; hoc respondé mihi.
PH. ualet, híc est; sed satin ómnia ex senténtia?
DE. uellém quidem. *PH.* quid istúc est? *DE.* rogitas, Phaédria?
bonás me absente hic cónfecistis núptias.
PH. eho, an íd suscenses núnc illi? *GE.* artificém probum!

243 *sic Cicero Tusc.* iii. 14. 30: pericla damna exilia peregre rediens semper cogitet *A*: pericla exilia damna peregre rediens semper cogites *B a quo ceteri uix discedunt*: *uncis inclusit Dziatzko*: pericla exitia damna: peregre rediens semper cogites *Fleckeisen* 245 *sic codd. et Donatus*: comm. esse haec, ne quid horum umquam accidat animo nouom *cum Cicerone Bentley aliique* 246 eueniat Σ: eueniet *A* 247 est *sustulit Bentley* 249 molendum usque *Umpfenbach*: molendum mihi est usque *EP*: mol. mihi esse usque *BCF*: molendum esse *AD¹G* 251 eueniet *praeter E² codd. omnes* 259 *sic A*: o artificem Σ, *fort. recte*

DE. egon ílli non suscénseam? ipsum géstio
dari mi ín conspectum, núnc sua culpa út sciat
leném patrem illum fáctum me esse acérrumum.
PH. atquí nihil fecit, pátrue, quod suscénseas.
DE. ecce aútem similia ómnia! omnes cóngruont:
unúm quom noris ómnis noris. *PH.* haúd itast.
DE. hic in nóxiast, ille ad défendendam caúsam adest;
quom illést, hic praestost: trádunt operas mútuas.
GE. probe hórum facta inprúdens depinxít senex.
DE. nam ni haéc ita essent, cum íllo haud stares, Phaédria.
PH. si est, pátrue, culpam ut Ántipho in se admíserit,
ex quá re minus rei fóret aut famae témperans,
non caúsam dico quín quod meritus sít ferat.
sed sí quis forte málitia fretús sua
insídias nostrae fécit adulescéntiae
ac uícit, nostran cúlpa east an iúdicum,
qui saépe propter ínuidiam adimunt díuiti
aut própter misericórdiam addunt paúperi?
GE. ni nóssem causam, créderem uera húnc loqui.
DE. an quísquam iudex ést qui possit nóscere
tua iústa, ubi tute uérbum non respóndeas,
ita ut ílle fecit? *PH.* fúnctus adulescéntulist
offícium liberális: postquam ad iúdices
uentúmst, non potuit cógitata próloqui;
ita eúm tum timidum súbito stupefecít pudor.
GE. laudo húnc. sed cesso adíre quam primúm senem?
ere, sálue: saluom te áduenisse gaúdeo. *DE.* oh,
bone cústos, salue, cólumen uero fámiliae,
quoi cómmendaui fílium hinc abiéns meum.
GE. iam dúdum te omnis nós accusare aúdio
inmérito et me horunc ómnium inmeritíssumo.

265 cum noris *A*: cognoris Σ *et Donatus* 275 nostram Σ *praeter* F^1: nostra AF^1 284 subito stup. *Ritschl*: ibi stupefecit *uel* obstupefecit *codd.*

nam quíd me in hac re fácere uoluistí tibi?
seruom hóminem causam oráre leges nón sinunt
neque téstimoni díctiost. *DE.* mitto ómnia.
do istúc 'inprudens tímuit adulescéns'; sino
'tu séruo's'; uerum sí cognatast máxume,
non fuít necesse habére; sed id quod léx iubet,
dotém daretis, quaéreret aliúm uirum.
qua rátione inopem pótius ducebát domum?
GE. non rátio uerum argéntum deerat. *DE.* súmeret
alicúnde. *GE.* alicunde? níl est dictu fácilius.
DE. postrémo si nullo álio pacto, faénore.
GE. hui, dixti pulchre! síquidem quisquam créderet
te uíuo. *DE.* non, non síc futurumst: nón potest.
egon íllam cum illo ut pátiar nuptam unúm diem?
nil suáue meritumst. hóminem conmonstrárier
mi istúm uolo aut ubi hábitet demonstrárier.
GE. nempe Phórmionem? *DE.* istúm patronum múlieris.
GE. iam fáxo hic aderit. *DE.* Ántipho ubi nunc ést? *GE.* foris.
DE. abi, Phaédria, eum requíre atque huc addúc. *PH.* eo:
rectá uia quidem ílluc. *GE.* nempe ad Pámphilam.
DE. ego deós penatis hínc salutatúm domum
deuórtar; inde ibo ád forum atque aliquód mihi
amícos aduocábo ad hanc rem qui ádsient,
ut ne ínparatus sím si ueniat Phórmio.

PHORMIO GETA

ii *PH.* Ítane patris aïs conspectum uéritum hinc abiisse? *GE.* ádmodum.

294 do *Fleckeisen* : addo *A* : adde Σ *et Don. in lemm.* 302 hui *in fine* v. 301 *et* dixti *habent codd.* : *transp. Fleckeisen* : *uolg.* dixisti *pro* dixti *legunt edd.* 309 huc adduc *A* : adduce huc Σ 314 si ueniat *A* : cum adueniat Σ : quom adueniet *Fleckeisen* 315 conspectum *cum BCEFP et Don. bis in lemm. Bentley* : aduentum *cum cett. Umpfenbach et uolg.*

PH. Phánium relíctam solam? *GE.* síc. *PH.* et iratúm senem?
GE. óppido. *PH.* ad te súmma solum, Phórmio, rerúm redit:
túte hoc intristí: tibi omnest éxedendum: accíngere.
GE. óbsecro te. *PH.* sí rogabit . . . *GE.* ín te spes est. *PH.* éccere,
quíd si reddet? *GE.* tu ínpulisti. *PH.* síc opinor. *GE.* súbueni.
PH. cédo senem: iam instrúcta sunt mi in córde consilia ómnia.
GE. quíd ages? *PH.* quid uis, nísi uti maneat Phánium atque ex crímine hoc
Ántiphonem erípiam atque in me omnem íram deriuém senis?
GE. ó uir fortis átque amicu's. uérum hoc saepe, Phórmio,
uéreor, ne istaec fórtitudo in néruom erumpat dénique. *PH.* ah,
nón itast: factúmst periclum, iám pedum uisást uia.
quód me censes hómines iam deuérberasse usque ád necem?
[hospites, tum ciuis? quo magis noui, tanto saepius.]
cédo dum, enumquam iniúriarum audísti mihi scriptám dicam?
GE. quí istuc? *PH.* quia non réte accipitri ténnitur neque míluo,
quí male faciunt nóbis: illis quí nihil faciunt ténnitur,
quía enim in illis frúctus est, in íllis opera lúditur.
áliis aliunde ést periclum unde áliquid abradí potest:
míhi sciunt nil ésse. dices 'dúcent damnatúm domum':
álere nolunt hóminem edacem et sápiunt mea senténtia,

328 *uersum damnat Fleckeisen* 333 periclum Σ : periculum *A*
335 *sic A* : mea quidem sententia Σ *cum libris Bentleianis*

pró maleficio sí beneficium súmmum nolunt réddere.
GE. nón pote satis pro mérito ab illo tíbi referri grátia.
PH. ímmo enim nemo sátis pro merito grátiam regí refert.
téne asymbolúm uenire unctum átque lautum e bálineis,
ótiosum ab ánimo, quom ille et cúra et sumptu absúmitur!
dúm tibi fit quod pláceat, ille ríngitur: tu rídeas,
príor bibas, priór decumbas; céna dubia adpónitur.
GE. quíd istuc uerbist? *PH.* úbi tu dubites quíd sumas potíssumum.
haéc quom rationem íneas quam sint suáuia et quam cára sint,
éa qui praebet, nón tu hunc habeas pláne praesentém deum?
GE. sénex adest: uide quíd agas: prima cóitiost acérruma.
si eám sustinuerís, postilla iam út lubet ludás licet.

iii DEMIPHO HEGIO CRATINVS CRITO PHORMIO GETA

DE. Enúmquam quoiquam cóntumeliósius
audístis factam iniúriam quam haec ést mihi?
adéste quaeso. *GE.* irátus est. *PH.* quin tu hóc age:
iam ego húnc agitabo. pró deum inmortálium,
negat Phánium esse hanc síbi cognatam Démipho?
hanc Démipho negat ésse cognatám? *GE.* negat.
PH. neque eíus patrem se scíre qui fuerít? *GE.* negat.
DE. ipsum ésse opinor dé quo agebam: séquimini.
[*PH.* nec Stilphonem ipsum scire qui fuerit? *GE.* negat.]
PH. quia egéns relictast mísera, ignoratúr parens,
neclégitur ipsa: uíde auaritia quíd facit.
GE. si erum ínsimulabis málitiae, male aúdies.

337 pote *Bentley*: potest *codd.* 347 post illam *AF*: postilla iam *A²* *cett.* 351 *sic ABC*: fidem *contra metrum add. cett.* 356 *damnat Bentley*: *ceterum hic et aliis in locis ubi nomen occurrit litteram aspiratam habet* Stilpho 359 male audies *codd.*: audibis male *Fleckeisen*

DE. o audáciam! etiam me últro accusatum áduenit.
PH. nam iam ádulescenti níhil est quod suscénseam,
si illúm minus norat; quíppe homo iam grándior,
paupér, quoi in opere uíta erat, rurí fere
se cóntinebat; íbi agrum de nostró patre
coléndum habebat. saépe interea míhi senex
narrábat se hunc neclégere cognatúm suom:
at quém uirum! quem ego uíderim in uita óptumum.
GE. uideás te atque illum [ut] nárras! *PH.* ín' malám
crucem!
nam ni íta eum existumássem, numquam tám grauis
ob hanc ínimicitias cáperem in uostram fámiliam,
quam is áspernatur núnc tam inliberáliter.
GE. pergín ero absenti mále loqui, inpuríssume?
PH. dignum aútem hoc illost. *GE.* aín tamen, carcér?
DE. Geta.
GE. bonórum extortor, légum contortór! *DE.* Geta.
PH. respónde. *GE.* quis homost? éhem. *DE.* tace.
GE. absentí tibi
te indígnas seque dígnas contumélias
numquám cessauit dícere hodie. *DE.* désine.
aduléscens, primum abs te hóc bona ueniá peto,
si tíbi placere pótis est, mi ut respóndeas:
quem amícum tuom aïs fuísse istum, explaná mihi,
et quí cognatum mé sibi esse díceret.
PH. proinde éxpiscare quási non nosses. *DE.* nóssem?
PH. ita.
DE. ego mé nego: tu quí aïs redige in mémoriam.
PH. eho tú, sobrinum tuóm non noras? *DE.* énicas.

363 *sic* Σ: cui opera uita erat *A* 368 ut *sustulit Dziatzko* atque *comparatiue dici ratus* in' malam crucem *scripsi*: abin' hinc in crucem *Fleckeisen*: abi *uel* i hinc in malam crucem Σ: i in malam crucem *A*. *cf.* v. 930 *Eun.* 536 *Plaut. Poen.* ii. 1. 48 (496), *Men.* ii. 2. 53 (328) 369 *sic BCEFP*: ni ita eum esse *A*²: ni eum esse *A*: ni eum ita *DG* 370 *mallem sic uersum notare* ob hánc inimicitias *ut* inimicitias *quattuor syllabarum mènsuram habeat = inimishas* 373 tamen *Bentley*: tandem *codd.*

dic nómen. *PH.* nomen? *DE.* máxume. quid núnc taces?
PH. perii hércle, nomen pérdidi. *DE.* [hem] quid aïs? *PH.* Geta,
si méministi id quod ólim dictumst, súbice. hem,
non díco: quasi non nósses, temptatum áduenis.
DE. ego aútem tempto? *GE.* Stílpho. *PH.* atque adeo quíd mea?
Stilphóst. *DE.* quem dixti? *PH.* Stílphonem inquam nóueras.
DE. neque égo illum noram néque mi cognatús fuit
quisquam ístoc nomine. *PH.* ítane? non te horúm pudet?
at sí talentum rém reliquissét decem,
DE. di tíbi malfaciant! *PH.* prímus esses mémoriter
progéniem uostram usque áb auo atque atauo próferens.
DE. ita ut dícis. ego tum quom áduenissem, quí mihi
cognáta ea esset dícerem: itidem tú face.
cedo qui ést cognata? *GE.* eu nóster, recte. heus tú, caue.
PH. dilúcide expedíui quibus me opórtuit
iudícibus: tum id si fálsum fuerat, fílius
quor nón refellit? *DE.* fílium narrás mihi?
quoius dé stultitia díci ut dignumst nón potest.
PH. at tú qui sapiens és magistratús adi,
iudícium de eadem caúsa iterum ut reddánt tibi,
quandóquidem solus régnas et solí licet
hic de eádem causa bís iudicium apíscier.
DE. etsí mihi facta iniúriast, uerúm tamen
potiús quam litis sécter aut quam te aúdiam,
itidem út cognata sí sit, id quod léx iubet
dotís dare, abduc hánc, minas quinque áccipe.

385 *sic Fleckeisen*: maxume *Phormioni tribuont codd.* 386 hem *om. A* 388 nosses *A*: noris Σ 394 malfaciant *Ritschl*: malefaciant *codd.* 406 apiscier *Bentley*: adipiscier *codd.* 410 abduc *A*: abduce Σ

PH. hahahaé, homo suauis. *DE.* quíd est? num iniquom póstulo?
an ne hóc quidem ego adipíscar quod ius públicumst?
PH. itan tándem, quaeso, item út meretricem ubi abúsus sis,
mercédem dare lex iúbet eï atque amíttere?
an, ut né quid turpe cíuis in se admítteret
proptér egestatem, próxumo iussást dari,
ut cum úno aetatem dégeret? quod tú uetas.
DE. ita, próxumo quidem; át nos unde? aut quam ób rem? *PH.* ohe,
'actum' áiunt 'ne agas.' *DE.* nón agam? immo haud désinam,
donéc perfecero hóc. *PH.* ineptis. *DE.* síne modo.
PH. postrémo tecum níl rei nobis, Démipho, est:
tuos ést damnatus gnátus, non tu; nám tua
praetérierat iam ad dúcendum aetas. *DE.* ómnia haec
illúm putato quae égo nunc dico dícere;
aut quídem cum uxore hac ípsum prohibebó domo.
GE. irátus est. *PH.* tu té idem melius féceris.
DE. itan és paratus fácere me aduorsum ómnia,
infélix? *PH.* metuit híc nos, tam etsi sédulo
dissímulat. *GE.* bene habent tíbi principia. *PH.* quín quod est
ferúndum fers? tuis dígnum factis féceris,
ut amíci inter nos símus. *DE.* egon tuam éxpetam
amícitiam? aut te uísum aut auditúm uelim?
PH. si cóncordabis cum ílla, habebis quaé tuam
senectútem oblectet: réspice aetatém tuam.
DE. te obléctet, tibi habe. *PH.* mínue uero iram. *DE.* hóc age:
satis iám uerborumst: nísi tu properas múlierem
abdúcere, ego illam eíciam. dixi, Phórmio.

430 fers *Faërnus* : feres *A* : feras Σ

PH. si tu íllam attigeris sécus quam dignumst líberam,
dicám tibi grandem inpíngam. dixi, Démipho.
si quíd opus fuerit, heús, domo me. *GE.* intéllego.

iv DEMIPHO GETA HEGIO CRATINVS CRITO

DE. Quantá me cura et sóllicitudine ádficit
gnatús, qui me et se hisce ínpediuit núptiis!
neque mi ín conspectum pródit, ut saltém sciam
quid de eá re dicat quídue sit senténtiae.
abi, uíse rediérítne iam an nondúm domum.
GE. eó. — *DE.* uidetis quo ín loco res haéc siet:
quid ágo? dic, Hegio. *HE.* égo? Cratinum cénseo,
si tíbi uidetur. *DE.* díc, Cratine. *CRA.* méne uis?
DE. te. *CRA.* ego quae ín rem tuam sint éa uelim faciás. mihi
sic hóc uidetur: quód te absente hic fílius
egít, restitui in íntegrum aequomst ét bonum,
et id ímpetrabis. díxi. *DE.* dic nunc, Hégio.
HE. ego sédulo hunc dixísse credo; uérum itast,
quod hómines tot senténtiae: suos quoíque mos.
mihi nón uidetur quód sit factum légibus
rescíndi posse; et túrpe inceptust. *DE.* díc, Crito.
CRI. ego ámplius delíberandum cénseo:
res mágnast. *HE.* num quid nós uis? *DE.* fecistís probe:
incértior sum múlto quam dudúm. — *GE.* negant
redísse. *DE.* frater ést exspectandús mihi:
is quód mihi dederit de hác re consilium, íd sequar.
percóntatum ibo ad pórtum, quoad se récipiat.
GE. at ego Ántiphonem quaéram, ut quae acta hic sínt sciat.
sed eccum ípsum uideo in témpore huc se récipere.

439 impingam grandem *codd.* : *transp. Fleckeisen* 441 *non est noua scaena in A* 456 inceptu *BCEFP* : inceptum *A cum cett.*

ACTVS III

ANTIPHO GETA i

AN. Énim uero, Antiphó, multimodis cum ístoc animo es uítuperandus :
ítane te hinc abísse et uitam tuám tutandam aliís dedisse !
álios tuam rem crédidisti mágis quam tete animum áduorsuros ?
nam út ut erant alia, ílli certe quaé nunc tibi domíst consuleres,
né quid propter tuám fidem decépta poteretúr mali ;
quoí nunc miserae spés opesque súnt in te uno omnés sitae.
GE. et quídem, ere, nos iam dúdum hic te absentem íncusamus qui ábieris.
AN. te ipsúm quaerebam. *GE.* séd ea causa níhilo magis defécimus.
AN. loquere óbsecro, quo nam ín loco sunt rés et fortunaé meae ?
num súbolet quid patrí ? *GE.* nil etiam. *AN.* ecquíd spei porrost ? *GE.* néscio. *AN.* ah.
GE. nisi Phaédria haud cessáuit pro te eníti. *AN.* nil fecít noui.
GE. tum Phórmio itidem in hác re ut [in] aliis strénuom hominem praébuit.
AN. quid is fécit ? *GE.* confutáuit uerbis ádmodum iratúm senem.
AN. eu, Phórmio. *GE.* ego quod pótui porro. *AN.* mí Geta, omnis uós amo.
GE. síc habent princípia sese ut díco : adhuc tranquílla rest,

465 multimodis *Faërnus* : multis modis *codd.* 469 poteretur *A* : pateretur $A^2\Sigma$: *Donatus lectiones ambas adgnoscit* 474 *Fleckeisen* : num quid patri subolet *codd.* 476 in *om. A* 479 rest *scripsi* : res est *codd.* : res *Fleckeisen*

mánsurusque pátruom pater est, dum húc adueniat. *AN.* quíd eum? *GE.* ut aibat
de eíus consilio sése uelle fácere quod ad hanc rem áttinet.
AN. quántum metuist míhi uidere huc sáluom nunc patruóm, Geta!
nam eíus per unam, ut aúdio, aut uiuam aút moriar senténtiam.
GE. Phaédria tibi adést. *AN.* ubi nam? *GE.* eccum ab suá palaestra exít foras.

ii PHAEDRIA DORIO ANTIPHO GETA

PH. Dório,
audi óbsecro. *DO.* non aúdio. *PH.* parúmper. *DO.* quin omítte me.
PH. aúdi quod dicam. *DO.* át enim taedet iam aúdire eadem míliens.
PH. át nunc dicam quód lubenter aúdias. *DO.* loquere, aúdio.
PH. nón queo te exoráre ut maneas tríduom hoc? quo núnc abis?
DO. mirábar si tu míhi quicquam adferrés noui. *AN.* ei,
metuó lenonem né quid . . . *GE.* suo suát capiti? idem ego uéreor.
PH. non dúm mihi credis? *DO.* háriolare. *PH.* sín fidem do? *DO.* fábulae.
PH. faéneratum istúc beneficium púlchre tibi dicés. *DO.* logi.
PH. créde mihi, gaudébis facto: uérum hercle hoc est. *DO.* sómnia.
PH. éxperire: nón est longum. *DO.* cántilenam eandém canis.

482 metuist *Fleckeisen*: metus est *codd.* 483 eius per *Fleckeisen*: per eius *codd.* 491 *Dziatzko*: *in codd. post* capiti *incipit Getae oratio. Ceterum pro* suat *Bentley* fuat *conicit* 492 dum *A*: *om.* Σ

PH. tu míhi cognatus, tú parens, tu amícus, tu . . . *DO.* garrí modo.
PH. ádeon ingenio ésse duro te átque inexorábili,
út neque misericórdia neque précibus mollirí queas !
DO. ádeon te esse incógitantem atque ínpudentem síne modo,
út phaleratis dúcas dictis me ét meam ductes grátiis !
AN. míseritumst. *PH.* ei, uéris uincor ! *GE.* quám uterquest similís sui !
PH. neque Ántipho alia quom óccupatus ésset sollicitúdine,
tum hoc ésse mi obiectúm malum ! *AN.* quid istúc est autem, Phaédria ?
PH. ó fortunatíssume Antipho. *AN.* égone ? *PH.* quoi quod amás domist,
néque umquam cum huius modi [tibi] úsus uenit út conflictarés malo.
AN. míhin domist ? immo, íd quod aiunt, aúribus teneó lupum :
nám neque quo pacto á me amittam néque uti retineám scio.
DO. ípsum istuc mi in hóc est. *AN.* heia, né parum lenó sies.
núm quid hic confécit ? *PH.* hicine ? quód homo inhumaníssumus :
Pámphilam meam uéndidit. *AN.* quid ? uéndidit ? *GE.* ain ? uéndidit ?
PH. uéndidit. *DO.* quam indígnum facinus, áncillam aere emptám meo !
PH. néqueo exorare út me maneat ét cum illo ut mutét fidem
tríduom hoc, dum id quód est promissum ab amícis argentum aúfero.
sí non tum dedero, únam praeterea hóram ne oppertús sies.

499 *Fleckeisen* : Phaedria sine modo *A* : Phaedria (*om.* sine modo) Σ *uolg.* 501 uerbis G^2 505 tibi *om. Donatus* umquam *post* modi *stat in codd.* : *transp. ego*

DO. óbtundes? *AN.* haud lóngumst id quod órat: exorét sine.
ídem hic tibi, quod bóni promeritus fúeris, conduplicáuerit.
DO. uérba istaec sunt. *AN.* Pámphilamne hac úrbe priuarí sines?
túm praeterea horúnc amorem dístrahi poterín pati?
DO. néque ego neque tu. *GE.* dí tibi omnes íd quod es dignús duint!
DO. égo te complurís aduorsum ingénium meum mensís tuli,
póllicitantem et níl ferentem, fléntem; nunc contra ómnia haec:
répperi qui dét neque lacrumet: dá locum melióribus.
AN. cérte hercle, ego si sátis commemini, tíbi quidemst olím dies,
quam ád dares huic, praéstituta. *PH.* fáctum. *DO.* num ego istúc nego?
AN. iam éa praeteriit? *DO.* nón, uerum haec eï ántecessit. *AN.* nón pudet
uánitatis? *DO.* mínume, dum ob rem. *GE.* stérculinum. *PH.* Dório,
ítane tandem fácere oportet? *DO.* síc sum: si placeo, útere.
AN. síc hunc decipi! *DO.* ímmo enim uero, Ántipho, hic me décipit:
nam híc me scibat huíus modi esse, ego húnc esse aliter crédidi;
íste me feféllit, ego isti nílo sum aliter ác fui.
séd ut ut haec sunt, támen hoc faciam: crás mane argentúm mihi
míles dare se díxit: si tu príor attuleris, Phaédria,
meá lege utar, út potior sit quí prior ad dandúmst. uale.

515 *Fleckeisen*: obtundis *A*: obtunde Σ: *post* orat *habent* Dorio *codd.* 524 istuc Σ: istud *A* 528 sicine *BCDGP* decipi *Lachmann*: decipis *codd.* 529 *Fleckeisen*: sciebat esse *ADG*: esse sciebat *cett.* 532 *Fleckeisen*: si mihi prior tu *codd.*

PHAEDRIA ANTIPHO GETA iii

PH. Quíd faciam? unde ego núnc tam subito huic árgentum inueniám miser,
quoí minus níhilost? quód, hic si pote fuísset exorárier
tríduom hoc, promíssum fuerat. *AN.* ítane hunc patiemúr, Geta,
fíeri miserum, quí me dudum ut díxti adiurit cómiter?
quín, quom opust, benefícium rursum eï éxperiemur réddere?
GE. scío equidem hoc esse aéquom. *AN.* age ergo, sólus seruare húnc potes.
GE. quíd faciam? *AN.* inueniás argentum. *GE.* cúpio; sed id unde édoce.
AN. páter adest hic. *GE.* scío; sed quid tum? *AN.* ah, díctum sapientí sat est.
GE. ítane *ais*? *AN.* ita. *GE.* sane hércle pulchre suádes: etiam tu hínc abis?
nón triumpho, ex núptiis tuis sí nil nanciscór mali,
ni étiam nunc me huius caúsa quaerere ín malo iubeás crucem?
AN. uérum hic dicit. *PH.* quíd? ego uobis, Géta, alienus sum? *GE.* haúd puto;
séd parum est quod ómnibus nunc nóbis suscensét senex,
ni ínstigemus étiam, ut nullus lócus relinquatúr preci?
PH. álius ab oculís meis illam in ígnotum abducét locum? hem:
tum ígitur, dum licét dumque adsum, lóquimini mecum, Ántipho,
cóntemplaminí me. *AN.* quam ob rem? aut quíd nam facturú's? cedo.
PH. quóquo hinc asportábitur terrárum, certumst pérsequi
aút perire. *GE.* dí bene uortant quód agas! pedetemptím tamen.

537 adiurit *Bentley coll. Enniano illo* 'o Tite si quid ego adiuro': adiuuerit *uel* adiuerit *codd.* 538 *sic A*: experiamur Σ 542 ais *add. Bentley* 546 parum est *scripsi*: parumne est *codd.*

AN. uíde si quid opis pótes adferre huic. *GE.* 'sí quid'? quid? *AN.* quaere óbsecro,
né quid plus minúsue faxit quód nos post pigeát, Geta.
GE. quaéro: saluos ést, ut opinor; uérum enim metuó malum.
AN. nóli metuere: úna tecum bóna mala tolerábimus.
GE. quántum tibi opust lóquere argenti. *PH.* sólae trigintá minae.
GE. tríginta? hui, percárast, Phaedria. *PH.* ístaec uero uílis est.
GE. áge age, inuentas réddam. *PH.* o lepidum! *GE.* aufér te hinc. *PH.* iam opust. *GE.* iám feres:
séd opus est mihi Phórmionem ad hánc rem adiutorém dari.
AN. praéstost: audacíssume oneris quíduis inpone, écferet;
sólus est homo amíco amicus. *GE.* eámus ergo ad eum ócius.
AN. núm quid est quod méa opera opus uóbis sit? *GE.* nil; uerum ábi domum
ét illam miseram, quam égo nunc intus scío esse exanimatám metu,
cónsolare. céssas? *AN.* nihil est aéque quod faciám lubens.
PH. quá uia istuc fácies? *GE.* dicam in ítere: modo te hinc ámoue.

ACTVS IV

i DEMIPHO CHREMES

DE. Quid? quá profectus caúsa hinc es Lemnúm, Chremes,
addúxtin tecum fíliam? *CH.* non. *DE.* quíd ita non?
CH. postquám uidet me eius máter esse hic diútius,
simul aútem non manébat aetas uírginis

557 *Fleckeisen*: quantum opus est tibi argenti loquere *codd.* 559 caput *post* lepidum *habent* Σ feres *C*: feris *A*: ferres *cett.* 561 ecferet *Guilelmus*: feret *A*: et feret *uel* ferret Σ 566 itere *Bentley*: itinere *codd.*

meam néclegentiam : ípsam cum omni fámilia
ad mé profectam esse aíbant. *DE.* quid illi tám diu
quaeso ígitur commorábare, ubi id audíueras?
CH. pol mé detinuit mórbus. *DE.* unde? aut quí? *CH.* rogas?
senéctus ipsast mórbus. sed uenísse eas
saluás audiui ex naúta qui illas uéxerat.
DE. quid gnáto obtigerit me ábsente audisti, Chremes?
CH. quod me équidem factum cónsili incertúm facit.
nam hanc cóndicionem sí quoi tulero extrário,
quo pácto aut unde míhi sit dicundum órdine est.
te míhi fidelem esse aéque atque egomet súm mihi
scibam. ílle si me aliénus adfiném uolet,
tacébit, dum intercédet familiáritas;
sin spréuerit me, plús quam opus est scitó sciet.
uereórque ne uxor áliqua hoc resciscát mea:
quod sí fit, ut me excútiam atque egrediár domo,
id réstat; nam ego meórum solus súm meus.
DE. scio ita ésse et istaec míhi res sollicitúdinist,
neque défetiscar úsque adeo experírier,
donéc tibi id quod póllicitus sum effécero.

GETA DEMIPHO CHREMES ii

Ego hóminem callidiórem uidi néminem
quam Phórmionem. uénio ad hominem, ut dícerem
argéntum opus esse et íd quo pacto fíeret.
uix dúm dimidium díxeram, intelléxerat:
gaudébat, me laudábat, quaerebát senem.
dis grátias agébat tempus síbi dari,
ubi Phaédriae esse osténderet niló minus
amícum sese quam Ántiphoni. hominem ád forum

578 me equidem *scripsi* : quidem me *codd.* 589 *sic Priscianus et Eugraphius* : adeo defitiscar umquam experirier *A* : umquam adeo *G* : umquam ego *cett.* 597 *sic Lachmann* : esse *et* sese *dant codd. sedibus inter se mutatis*

iussi ópperiri: eo me ésse adducturúm senem.
sed eccum ípsum. quis est ultérior? attat Phaédriae
pater uénit. sed quid pértimui autem bélua?
an quía quos fallam pro úno duo sunt mí dati?
commódius esse opínor duplici spe útier.
petam hínc unde a primo ínstiti: is si dát, sat est;
si ab eó nil fiet, tum húnc adoriar hóspitem.

iii ANTIPHO GETA CHREMES DEMIPHO

AN. Exspécto quam mox récipiat sesé Geta.
sed pátruom uideo cúm patre astantem. eí mihi,
quam tímeo aduentus húius quo inpellát patrem!
GE. adíbo [hosce]: o salue, nóster Chremes. *CH.* salué, Geta.
GE. ueníre saluom uólup est. *CH.* credo. *GE.* quíd agitur?
multa áduenienti, ut fít, noua hic? *CH.* complúria.
GE. ita. de Ántiphone audístin quae facta? *CH.* ómnia.
GE. tun díxeras huic? fácinus indignúm, Chremes,
sic círcumiri! *CH.* id cum hóc agebam cómmodum.
GE. nam hercle égo quoque id quidem ágitans mecum sédulo
inuéni, opinor, rémedium huic rei. *CH.* quíd, Geta?
DE. quod rémedium? *GE.* ut abii ábs te, fit forte óbuiam
mihi Phórmio. *CH.* qui Phórmio? *DE.* is qui istánc— *CH.* scio.
GE. uisúmst mi ut eius temptárem prius senténtiam.
prendo hóminem solum: 'quór non' inquam, 'Phórmio,
uidés, inter nos síc haec potius cúm bona
ut cómponamus grátia quam cúm mala?
erus líberalis ést et fugitans lítium;
nam céteri quidem hércle amici omnés modo
uno óre auctores fuére ut praecipitem hánc daret.'
AN. quid hic coéptat aut quo euádet hodie? *GE.* 'an légibus

604 *Dziatzko*: instiissi *A*: institui si is *uolg.* 609 hosce *del. Bentley* 619 *sic scripsi*: ut prius ei temtarem *P*: ut eius temptarem *cett.*

datúrum poenas díces, si illam eiécerit?
iam id éxploratumst: heía, sudabís satis,
si cum íllo inceptas hómine: ea eloquéntiast.
uerúm pono esse uíctum eum; at tandém tamen
non cápitis ei res ágitur sed pecúniae.'
postquam hóminem his uerbis séntio mollírier,
'solí sumus nunc hic' ínquam: 'eho, dic quid uís dari
tibi ín manum, ut erus hís desistat lítibus,
haec hínc facessat, tú molestus né sies?'
AN. satin ílli di sunt própitii? *GE.* 'nam sát scio,
si tu áliquam partem aequí bonique díxeris,
ut est ílle bonus uir, tría non commutábitis
uerba hódie inter uos.' *DE.* quís te istaec iussít loqui?
CH. immó non potuit mélius peruenírier
eo quó nos uolumus. *AN.* óccidi! *DE.* perge éloqui.
GE. a prímo homo insaníbat. *CH.* cedo quid póstulat?
GE. quid? nímium quantum. *CH.* *quántum?* dic. *GE.* si quís daret
taléntum magnum. *DE.* immó malum hercle: ut níl pudet!
GE. quod díxi adeo eï: 'quaéso, quid si fíliam
suam únicam locáret? parui ré tulit
non súscepisse: inuéntast quae dotém petat.'
ut ad paúca redeam, illíus mittam inéptias,
haec dénique eius fuít postrema orátio:
'ego' ínquit 'a princípio amici fíliam,
ita ut aéquom fuerat, uólui uxorem dúcere;
nam míhi uenibat ín mentem eius incómmodum,
in séruitutem paúperem ad ditém dari.
sed mi ópus erat, ut apérte tibi nunc fábuler,
aliquántulum quae adférret qui dissóluerem
quae débeo: et etiám nunc, si uolt Démipho
dare quántum ab hac accípio quae sponsást mihi,

631 ei *Bentley*: eius *codd.* 643 *Paumier*: quantum licuit *uel* libuit *codd.* 648 *Fleckeisen*: ac mittam illius *codd.*: mille *pro* illius *coni. A. Palmer*

nullám mihi malim quam ístanc uxorém dari.'
AN. utrúm stultitia fácere ego hunc an málitia
dicám, scientem an ínprudentem, incértus sum.
DE. quid si ánimam debet? *GE.* 'áger oppositus pígnori
decem ób minas est.' *DE.* áge age, iam ducát: dabo.
GE. 'aedículae item sunt ób decem alias.' *DE.* oíeï,
nimiúmst. *CH.* ne clama: répetito hasce a mé decem.
GE. 'uxóri emunda ancíllulast; tum plúscula
supelléctile opus est; ópus est sumptu ad núptias:
his rébus sáne *porro* pone' inquít 'decem [minas].'
DE. sescéntas proinde scríbito iam míhi dicas:
nil do. ínpuratus me ílle ut etiam inrídeat?
CH. quaeso, égo dabo, quiésce: tu modo fílium
fac ut íllam ducat, nós quam uolumus. *AN.* eí mihi!
Geta, óccidisti mé tuis falláciis.
CH. mea caúsa eïcitur: mé hoc est aequom amíttere.
GE. 'quantúm potest me cértiorem' inquít 'face,
si illám dant, hanc ut míttam, ne incertús siem;
nam illí mihi dotem iám constituerúnt dare.'
CH. iam accípiat: illis répudium renúntiet;
hanc dúcat. *DE.* quae quidem ílli res uortát male!
CH. oppórtune adeo argéntum nunc mecum áttuli,
fructúm quem Lemni uxóris reddunt praédia:
inde súmam; uxori tíbi opus esse díxero.

iv ANTIPHO GETA

AN. Geta. *GE.* hém. *AN.* quid egisti? *GE.* émunxi argentó senes.
AN. satin ést id? *GE.* nescio hércle: tantum iússus sum.
AN. eho, uérbero, aliud míhi respondes ác rogo?

662 *sic Fleckeisen*: ob decem *codd.* 664 repetito *Fleckeisen*: petito *codd.* 667 porro *ins. Dziatzko ante* sane, *ante* pone *posui ego*: minas *secl. Bentley* 670 filium *A*: filius A^2 *cum cett.*

GE. quid érgo narras? *AN.* quíd ego narrem? operá tua
ad réstim mi equidem rés redit planíssume.
ut te équidem di deaéque omnes superi ínferi
malís exemplis pérdant! em, si quíd uelis,
huic mándes qui te ad scópulum e tranquillo aúferat.
quid mínus utibile fuít quam hoc ulcus tángere
aut nóminare uxórem? iniectast spés patri
posse íllam extrudi. cédo nunc porro: Phórmio
dotém si accipiet, úxor ducendást domum:
quid fíet? *GE.* non enim dúcet. *AN.* noui. céterum
quom argéntum repetent, nóstra causa scílicet
in néruom potius íbit. *GE.* nil est, Ántipho,
quin mále narrando póssit deprauárier:
tu id quód bonist excérpis, dicis quód malist.
audí nunc contra: iám si argentum accéperit,
ducéndast uxor, út aïs, concedó tibi:
spatiúm quidem tandem ádparandi núptias,
uocándi, sacruficándi dabitur paúlulum.
intérea amici quód polliciti súnt dabunt:
inde íste reddet. *AN.* quam ób rem? aut quid dicét? *GE.* rogas?
'quod rés postilla mónstra euenerúnt mihi!
intro íit in aedis áter alienús canis;
anguís in inpluuium décidit de tégulis;
gallína cecinit; ínterdixit háriolus:
haruspex uetuit; ánte brumam autém noui
negóti incipere!' quaé causast iustíssuma.
haec fíent. *AN.* ut modo fíant! *GE.* fient: mé uide.
pater éxit: abi, dic ésse argentum Phaédriae.

686 mi equidem *scripsi*: mihi quidem *codd. et uolg.* 687 *sic scripsi*: ut te quidem omnes di deaeque *codd.*: *om.* que *Bentley et uolg.*: *sed cf. Eun.* 302 689 qui . . . auferat E^2F^2: quod quidem recte curatum uelis *A et cett. omnes*: *sed uersus ex Adelph.* 372 *in marginem traductus in textum uidetur se insinuauisse* 690 uolnus *A*: ulcus A^2 *cum* Σ 707 in *Guyet*: per *codd.* 710 *exclamandi notam posuit Fleckeisen*: *lacunam statuont edd. plerique*

V DEMIPHO CHREMES GETA

DE. Quiétus esto, inquam: égo curabo né quid uerborúm duit.
hoc témere numquam amíttam ego a me quín mihi testis ádhibeam:
quoi dem ét quam ob rem dem cómmemorabo. *GE.* ut caútus est, ubi níl opust.
CH. atque íta opus factost: ét matura, dúm lubido eadem haéc manet;
nam si áltera illaec mágis instabit, fórsitan nos réiciat.
GE. rem ipsám putasti. *DE.* dúc me ad eum ergo. *GE.* nón moror. *CH.* ubi hoc égeris,
transíto ad uxorém meam, ut conuéniat hanc prius quam hínc abit.
dicát eam dare nos Phórmioni núptum, ne suscénseat;
et mágis esse illum idóneum qui ipsí sit familiárior;
nos nóstro officio nón digressos ésse: quantum is uóluerit,
datum ésse dotis. *DE.* quíd malum id tua ré fert? *CH.* magni, Démipho.
non sátis est tuom te offícium fecisse, íd si non fama ádprobat:
uolo ipsíus [quoque] haec uoluntáte fieri, né se eiectam praédicet.
DE. idem égo istuc facere póssum. *CH.* mulier múlieri magis cónuenit.
DE. rogábo. *CH.* ubi illas núnc ego reperíre possim cógito.

723 *Fleckeisen*: quid tua malum id *codd.* 725 quoque *secl. et* uoluntate haec *transp. Fleckeisen* 726 conuenit *DGP²*: congruet *BCEFP¹*

ACTVS V

Sophrona Chremes i

SO. Quíd agam? quem mi amícum inueniam mísera? aut quo consília haec referam?
aút unde auxiliúm petam?
nám uereor, era ne ób meum suasum indígna iniuria ádficiatur:
íta patrem adulescéntis facta haec tólerare audió uiolenter.
CH. nám quae haec anus est, éxanimata a frátre quae egressást meo?
SO. quod ut fácerem egestas me ínpulit, quom scírem infirmas núptias
hasce ésse, ut id consúlerem, interea uíta ut in tutó foret.
CH. cérte edepol, nisi me ánimus fallit aút parum prospíciunt oculi,
meaé nutricem gnatae uideo. *SO.* néque ille inuestigátur, *CH.* quid ago?
SO. qui éius pater est. *CH.* ádeo, maneo, dum haéc quae loquitur mágis cognosco?
SO. quód si eum nunc reperíre possim, est níl quod uerear. *CH.* ípsa east:
cónloquar. *SO.* quis hic lóquitur? *CH.* Sophrona. *SO.* ét meum nomen nóminat?
CH. réspice ad me. *SO.* di óbsecro uos, éstne hic Stilpo? *CH.* nón. *SO.* negas?
CH. cóncede hinc a fóribus paulum istórsum sodes, Sóphrona.
ne me ístoc nomine áppellassis pósthac. *SO.* quid? non óbsecro es

737 *Fleckeisen*: est eius pater *uel* est pater eius *codd.* 738 *Fleckeisen*: nihil est *uel* sit *et* ea est ipsa *uel* ea ipsa est *codd.* 742 ne me istoc posthac *codd.*: *transp. Barth caesurae causa. ceterum* es obsecro *uel* is obsecro *codd.*: *unde Fleckeisen omisso* quid *reponit* non is obsecro es

quem sémper te esse díctitasti? *CH.* st'. *SO.* quid has metuís fores?
CH. conclúsam hic habeo uxórem saeuam. uérum istoc me nómine
eo pérperam olim díxi, ne uos fórte inprudentés foris
effúttiretis átque id porro aliqua úxor mea rescísceret.
SO. istóc pol nos te hic ínuenire míserae numquam pótuimus.
CH. eho díc mihi, quid reí tibist cum fámilia hac unde éxis?
ubi illaé sunt? *SO.* miseram me. *CH.* hém, quid est? uiuóntne? *SO.* uiuit gnáta.
matrem ípsam ex aegritúdine hac mors míseram consecútast.
CH. male fáctum. *SO.* ego autem, quae éssem anus desérta egens ignóta,
ut pótui nuptum uírginem locáui huic adulescénti,
harúm qui est dominus aédium. *CH.* Antiphónin? *SO.* isti *inquam* ípsi.
CH. quid? duásne uxores hábet? *SO.* au, obsecro, únam ille equidem hanc sólam.
CH. quid illam álteram quae dícitur cognáta? *SO.* haec ergost. *CH.* quíd aïs?
SO. compósito factumst, quó modo hanc amáns habere pósset
sine dóte. *CH.* di uostrám fidem, quam saépe forte témere
euéniunt quae non aúdeas optáre! offendi aduéniens
quocúm uolebam et út uolebam fíliam locátam:
quod nós ambo opere máxumo dabámus operam ut fíeret,
sine nóstra cura, máxuma sua cúra solus fécit.
SO. nunc quíd opus facto sít uide: pater ádulescentis uénit

750 miseram mors *codd.*: *transp. Fleckeisen* 753 *Bentley*: em isti ipsi *codd.* 754 *sic A*: is *ante* uxores *praebent* Σ equidem *scripsi*: quidem *codd.* 759 *sic Bentley*: conlocatam amari *A*: filiam collocatam Σ 761 *sic A*: haec sola Σ: *Donatus lectiones duas* hic *et* haec *adgnoscit*: *Eugraphius* haec

eumque ánimo iniquo hoc óppido ferre áiunt. *CH.* nil períclist.
sed pér deos atque hominés meam esse hanc cáue resciscat quísquam.
SO. nemo é me scibit. *CH.* séquere me: intus cétera audiémus.

DEMIPHO GETA ii

DE. Nostrápte culpa fácimus ut malís expediat ésse,
dum nímium dici nós bonos studémus et benígnos.
ita fúgias ne praetér casam, quod áiunt. nonne id sát erat,
accípere ab illo iniúriam? etiam argéntumst ultro obiéctum,
ut sít qui uiuat, dum áliud aliquid flágiti confíciat.
GE. planíssume. *DE.* eis nunc praémiumst, qui récta praua fáciunt.
GE. ueríssume. *DE.* ut stultíssume equidem illí rem gesserímus.
GE. modo ut hóc consilio póssiet discédi, ut istam dúcat.
DE. etiámne id dubiumst? *GE.* haúd scio hercle, ut homóst, an mutet ánimum.
DE. hem, mútet autem? *GE.* néscio; uerúm, si forte, díco.
DE. ita fáciam, ut frater cénsuit, ut uxórem eius huc addúcam,
cum ista út loquatur. tú, Geta, abi prae, núntia hanc uentúram.—
GE. argéntum inuentumst Phaédriae; de iúrgio silétur;
prouísumst ne in praeséntia haec hinc ábeat: quid nunc pórro?
quid fíet? in eodém luto haesitás; uorsuram sólues,
Geta: praésens quod fuerát malum in diem ábiit: plagae créscunt,

765 e me *A*: ex me Σ audiemus *Bentley*: intus cetera audies *AFG*: cetera intus audies *BCEP*: *om.* intus *D* 772 equidem *scripsi*: quidem *codd.* 779 in praesenti *A* 780 *sic codd. praeter D qui* uorsuram soluis *habet*: uorsura solues *uolg.*

nisi próspicis. nunc hínc domum ibo ac Phánium edocébo
ne quíd uereatur Phórmionem aut huíus oratiónem.

iii DEMIPHO NAVSISTRATA

DE. Age dum, út soles, Nausístrata, fac illa út placetur nóbis,
ut suá uoluntate íd quod est faciúndum faciat. *NA.* fáciam.
DE. paritér nunc opera me ádiuues, ac ré dudum opituláta es.
NA. factúm uolo. ac pol mínus queo uiri cúlpa quam me dígnumst.
DE. quid aútem? *NA.* quia pol meí patris bene párta indiligénter
tutátur; nam ex eis praédiis talénta argenti bína
statím capiebat: uír uiro quid praéstat! *DE.* binan quaéso?
NA. ac rébus uilióribus multó [tamen] talenta bína. *DE.* hui.
NA. quid haéc uidentur? *DE.* scílicet. *NA.* uirúm me natum uéllem:
ego osténderem, *DE.* certó scio. *NA.* quo pácto . . . *DE.* parce sódes,
ut póssis cum illa, múlier ne te adeléscens defetíget.
NA. faciam út iubes. sed meúm uirum abs te exíre uideo.

NAVSISTRATA CHREMES DEMIPHO

CH. Ehem, Démipho,
iam illí datumst argéntum? *DE.* curaui ílico. *CH.* nollém datum.
ei, uídeo uxorem: paéne plus quam sát erat. *DE.* quor nollés, Chremes?

783 huius *Bothe*: eius *codd.* 791 tamen *del. Fleckeisen*: multo *del. Bentley* 794 *Fleckeisen*: ne te adulescens mulier *codd.*

CH. iam récte. *DE.* quid tu? ecquíd locutu's cum ístac quam ob rem hanc dúcimus?
CH. transégi. *DE.* quid aït tándem? *CH.* abduci nón potest. *DE.* qui nón potest?
CH. quia utérque utriquest córdi. *DE.* quid istuc nóstra? *CH.* magni. praéterhac
cognátam comperi ésse nobis. *DE.* quíd? deliras. *CH.* síc erit.
non témere dico: rédii mecum in mémoriam. *DE.* satin sánus es?
NA. au óbsecro, uide ne ín cognatam pécces. *DE.* non est. *CH.* né nega:
patris nómen aliud díctumst: hoc tu errásti. *DE.* non norát patrem?
CH. norát. *DE.* quor aliud díxit? *CH.* numquamne hódie concedés mihi
neque intélleges? *DE.* si tú nil narras? *CH.* pérdis. *NA.* miror quíd siet.
DE. equidem hércle nesció. *CH.* uin scire? at íta me seruet Iúppiter,
ut própior illi quám ego sum ac tu [homo] némost. *DE.* di uostrám fidem,
eámus ad ipsam: una ómnis nos aut scíre aut nescire hóc uolo. *CH.* ah.
DE. quid ést? *CH.* itan paruam míhi fidem esse apúd te! *DE.* uin me crédere?
uin sátis quaesitum mi ístuc esse? age, fíat. quid? illa fília
amíci nostri quíd futurumst? *CH.* récte. *DE.* hanc igitur míttimus?
CH. quid ni? *DE.* ílla maneat? *CH.* síc. *DE.* ire igitur tíbi licet, Nausístrata.

802 redii *Bentley*: redi (*qui uolgaris est error*) *codd.* 806 perdis AD^1: pergis *cett.* quid siet *Fleckeisen*: quid hoc siet *uel* quid hoc est *codd.* 808 homo *om.* AF^2

NA. sic pól commodius ésse in omnis árbitror quam ut coéperas,
manére hanc; nam perlíberalis uísast, quom uidí, mihi.—
DE. quid istúc negotist? *CH.* iámne operuit óstium? *DE.* iam. *CH.* o Iúppiter,
di nós respiciunt: gnátam inueni núptam cum tuo fílio. *DE.* hem,
quo pácto [id] potuit? *CH.* nón satis tutúst ad narrandum híc locus.
DE. at tu íntro abi. *CH.* heus, ne fílii equidem hoc nóstri resciscánt uolo.

iv ANTIPHO

Laetús sum, ut meae res sése habent, fratri óbtigisse quód uolt.
quam scítumst eius modi ín animo paráre cupiditátes,
quas, quóm res aduorsaé sient, pauló mederi póssis!
hic símul argentum répperit, curá sese expedíuit;
ego núllo possum rémedio me euóluere ex his túrbis
quin, si hóc celetur, ín metu, sin pátefit, in probró sim.
neque mé domum nunc réciperem ni mi ésset spes osténta
huiúsce habendae. séd ubi nam Getam ínuenire póssim?
[ut rogem quod tempus conueniundi patris me capere suadeat.]

v PHORMIO ANTIPHO

PH. Argéntum accepi, trádidi lenóni: abduxi múlierem,
curáui propria ut Phaédria poterétur; nam emissást manu.
nunc úna mihi res étiam restat quae ést conficiunda, ótium
ab sénibus ad potándum ut habeam; nam áliquod hos sumám dies.

818 id *om. A* tutust *Fleckeisen*: tutus est *codd.* 819 equidem *scripsi*: quidem *codd.* 827 possim *A*: possum Σ 828 *uersum proscripsit Fleckeisen*

AN. sed Phórmiost. quid aïs? *PH.* quid? *AN.* quid nam núnc facturust Phaédria?
quo pácto satietátem amoris aít se uelle absúmere?
PH. uicíssim partis tuás acturus ést. *AN.* quas? *PH.* ut fugitét patrem.
te suás rogauit rúrsum ut ageres, caúsam ut pro se díceres;
nam pótaturus ést apud me. ego me íre senibus Súnium
dicam ád mercatum, ancíllulam emptum dúdum quam dixít Geta:
ne quom híc non uideant mé conficere crédant argentúm suom.
sed óstium concrépuit abs te. *AN.* uíde quis egreditúr. *PH.* Getast.

GETA ANTIPHO PHORMIO vi

GE. Ó Fortuna, o Fórs Fortuna, quántis commoditátibus,
quám subito meo ero Ántiphoni ope uóstra hunc onerastís diem!
AN. quíd nam hic sibi uolt? *GE.* nósque amicos eíus exonerastís metu!
séd ego nunc mihi césso, qui non úmerum hunc onero pállio
átque hominem propero ínuenire, ut haéc quae contigerínt sciat.
AN. númn tu intellegís quid hic narret? *PH.* núm tu? *AN.* nil. *PH.* tantúndem ego.
GE. ád lenonem hinc íre pergam: ibi núnc sunt. *AN.* heus, Geta! *GE.* ém tibi:
núm mirum aut nouómst reuocari, cúrsum quom institerís? *AN.* Geta.
GE. pérgit hercle. númquam tu odio tuó me uinces. *AN.* nón manes?

836 suas *AGP*: suam A^2 *cum cett. et Donato* 837 senibusunium *A* 845 contigerit *A* 848 reuocare *et* institueris *A*

GE. uápula. *AN.* id equidem tíbi iam fiet nísi resistis, uérbero.
GE. fámiliariórem oportet ésse hunc: minitatúr malum.
séd isne est quem quaero án non? ipsust. cóngredere actutúm. *AN.* quid est?
GE. o ómnium, quantúmst qui uiuont, hómo hominum ornatíssume!
nám sine controuórsia ab dis sólus diligere, Ántipho.
AN. íta uelim; sed quí istuc credam ita ésse mihi dicí uelim.
GE. sátine est si te délibutum gaúdio reddo? *AN.* énicas.
PH. quín tu hinc pollicitátiones aúfer et quod férs cedo. *GE.* oh,
tú quoque aderas, Phórmio? *PH.* aderam. séd tu cessas? *GE.* áccipe, em:
út modo argentúm tibi dedimus ápud forum, rectá domum
súmus profecti; intérea mittit érus me ad uxorém tuam.
AN. quam ób rem? *GE.* omitto próloqui; nam níl ad hanc remst, Ántipho.
úbi in gynaeceum íre occipio, púer ad me adcurrít Mida,
póne prendit pállio, resupínat: respició, rogo
quam ób rem retineát me: ait esse uétitum intro ad eram accédere.
'Sóphrona huc fratrém modo' inquit 'sénis introduxít Chremem'
eúmque nunc esse íntus cum illis. hóc ubi ego audiui, ád fores
súspenso gradú placide ire pérrexi, accessi, ástiti,

850 uapula *A*, *quam locutionem adgnoscunt Festus et Varro qui Terentium in Phormione laudat*: uapulabis A^{2}*CDEP*: uapulabo *B* equidem *pro* quidem *scripsi*; *quod ad metrum attinet, cf. vv.* 859, 877 *ubi anapaestus dactylum sequitur* restitis *A* 863 prendit *Dziatzko*: apprehendit *uel* reprehendit *codd.* 865 *Fleckeisen*: Sophrona modo fratrem huc *codd.*

ánimam compressi, aúrem admoui : ita ánimum coepi atténdere,
hóc modo sermónem captans. *PH.* eú, Geta. *GE.* hic pulchérrimum
fácinus audiui : ítaque paene hercle éxclamaui gaúdio.
AN. quód? *GE.* quod nam arbitráre? *AN.* nescio. *GE.* átqui mirificíssumum :
pátruos tuos est páter inuentus Phánio uxorí tuae. *AN.* [hem,]
quíd aïs? *GE.* cum eius consuéuit olim mátre in Lemno clánculum.
PH. sómnium : utine haec ígnoraret suóm patrem? *GE.* aliquid crédito,
Phórmio, esse caúsae. sed me cénsen potuisse ómnia
íntellegere extra óstium, intus quae ínter sese ipsi égerint?
AN. átque ego quoque inaudíui hercle illam fábulam. *GE.* immo etiám dabo
quó magis credas : pátruos interea índe huc egreditúr foras :
haúd multo post cúm patre idem récipit se intro dénuo :
áït uterque tíbi potestatem éius adhibendaé dari.
dénique ego sum míssus, te ut requírerem atque addúcerem.
AN. quín ergo rape mé : quid cessas? *GE.* fécero. *AN.* o mi Phórmio,
vále. *PH.* vale, Antiphó. bene, ita me dí ament, factum : gaúdeo.

PHORMIO vii

Tantám fortunam de ínprouiso esse hís datam!
summa éludendi occásiost mihi núnc senes
et Phaédriae curam ádimere argentáriam,
ne quoíquam suorum aequálium suppléx siet.
nam idem hóc argentum, ita út datumst, ingrátiis

872 hem *om. A* 875 men censen *A* 877 *Fleckeisen*: atque hercle ego quoque illam audiui (inaudiui illam *A*) *codd.*

ei dátum erit: hoc qui cógam, reapse répperi.
nunc géstus mihi uoltúsque est capiundús nouos.
sed hínc concedam in ángiportum hoc próxumum,
inde hísce ostendam me, úbi erunt egressí foras.
quo me ádsimularam ire ád mercatum, nón eo.

viii DEMIPHO CHREMES PHORMIO

DE. Dis mágnas merito grátias habeo átque ago,
quando éuenere haec nóbis, frater, próspere.
quantúm potest, nunc cónueniundust Phórmio,
prius quám dilapidat nóstras trigintá minas
ut aúferamus. *PH.* Démiphonem sí domist
uisam, út quod . . . *DE.* at nos ád te ibamus, Phórmio.
PH. de eadem hác fortasse caúsa? *DE.* ita hercle. *PH.* crédidi :
quid ád me ibatis? *DE.* rídiculum. *PH.* an uerebámini
ne nón id facerem quód recepissém semel?
heus, quánta quanta haec méa paupertas ést, tamen
adhúc curaui unum hóc quidem, ut mi essét fides.
CH. estne íta uti dixi líberalis? *DE.* óppido.
PH. idque ádeo uenio núntiatum, Démipho,
parátum me esse : ubi uóltis, uxorém date.
nam omnís posthabui míhi res, ita uti pár fuit,
postquam íd tanto opere uós uelle animum aduórteram.
DE. at híc dehortatus ést me ne illam tíbi darem :
'nam quí erit rumor [pópuli],' ínquit, 'id si féceris?
olím quom honeste pótuit, tum non ést data :
nunc uíduam extrudi túrpest.' ferme eadem ómnia,
quae túte dudum córam me incusáueras.
PH. satís superbe inlúditis me. *DE.* quí? *PH.* rogas?

889 reapse *Fleckeisen* : re ipsa *codd.* 901 AD^1 *recte, uid. Lindsay ad Pl. Capt.* p. 34 : ueremini *cett.* : rebamini me non id facere *C. F. Mueller* 905 uti *Bentley* : ut *codd.* 911 populi *secl. et* si id *trans. Fleckeisen* 913 eam nunc extrudi (uiduam *om.*) *A*

quia ne álteram quidem íllam potero dúcere ;
nam quó redibo ore ád eam quam contémpserim ?
CH. 'tum autem Ántiphonem uídeo ab sese amíttere
inuítum eam' inque. *DE.* tum aútem uideo fílium
inuítum sane múlierem ab se amíttere.
sed tránsi sodes ád forum atque illúd mihi
argéntum rursum iúbe rescribi, Phórmio.
PH. quodne égo discripsi pórro illis quibus débui ?
DE. quid ígitur fiet ? *PH.* sí uis mi uxorém dare
quam déspondisti, dúcam ; sin est út uelis
manére illam apud te, dós hic maneat, Démipho.
nam nón est aequom mé propter uos décipi,
quom ego uóstri honoris caúsa repudium álterae
remíserim, quae dótis tantundém dabat.
DE. in' hínc malam rem cum ístac magnificéntia,
fugitíue ? etiam nunc crédis te ignorárier
aut túa facta adeo ? *PH.* inrítor ! *DE.* tune hanc dúceres,
si tíbi daretur ? *PH.* fác periclum. *DE.* ut fílius
cum illa hábitet apud te ! hoc uóstrum consiliúm fuit.
PH. quaesó quid narras ? *DE.* quín tu mi argentúm cedo.
PH. immo uéro uxorem tú cedo. *DE.* in ius ámbula.
PH. enim uéro si porro ésse odiosi pérgitis . . .
DE. quid fácies ? *PH.* egone ? uós me indotatís modo
patrócinari fórtasse arbitrámini :
etiám dotatis sóleo. *CH.* quid id nostrá ? *PH.* nihil.
hic quándam noram, quoíus uir uxorem *CH.* hém. *DE.* quid est ?
PH. Lemni hábuit aliam : *CH.* núllus sum. *PH.* ex qua fíliam
suscépit, et eam clam éducat. *CH.* sepúltus sum.
PH. haec ádeo ego illi iám denarrabo. *CH.* óbsecro,

930 *Fleckeisen* (*cf. u.* 368) : i in malam rem hinc *A* : i hinc in malam rem Σ 937 in ius *ante* enim uero *iterant codd.* : *sustulit Bentley*

ne fácias. *PH.* oh, tune ís eras? *DE.* ut ludós facit!
CH. missúm te facimus. *PH.* fábulae. *CH.* quid uís tibi?
argéntum quod habes cóndonamus te. *PH.* aúdio.
quid uós malum ergo mé sic ludificámini
inépti uostra púerili inconstántia?
noló uolo; uolo nólo rursum; cápe cedo;
quod díctum indictumst; quód modo ratum erat ínritumst.
CH. quo pácto aut unde hic haéc resciuit? *DE.* néscio:
nisi mé dixisse némini certó scio.
CH. monstri, íta me di ament, símile. *PH.* inieci scrúpulum. *DE.* hem,
hicíne ut a nobis hóc tantum argenti aúferat
tam apérte inridens? émori hercle sátius est.
animó uirili praésentique ut sís para.
uidés tuom peccátum esse elatúm foras
neque iam íd celare pósse te uxorém tuam:
nunc quód ipsa ex aliis aúditura sít, Chremes,
id nósmet indicáre placabílius est.
tum hunc ínpuratum póterimus nostró modo
ulcísci. *PH.* atattat, nísi mi prospicio, haéreo.
hi gládiatorio ánimo ad me adfectánt uiam.
CH. at uéreor ut placári possit. *DE.* bóno animo es:
ego rédigam uos in grátiam, hoc fretús, Chremes,
quom e médio excessit únde haec susceptást tibi.
PH. itan ágitis mecum? sátis astute adgrédimini.
non hércle ex re istius me ínstigasti, Démipho.
ain tu? úbi quae lubitum fúerit peregre féceris
neque huíus sis ueritus féminae primáriae,
quin nóuo modo eï fáceres contuméliam,
ueniás nunc precibus laútum peccatúm tuom?

949 inconstantia *Fleckeisen*: sententia *codd.* 951 erat ratum *codd.*: *transp. Fleckeisen* 958 peccatum tuum *codd.*: *transp. Bentley* 960 auditura sit Σ: auditurast *A* 963 atattat *Bentley*: attat *codd.*

hisce égo illam dictis íta tibi incensám dabo,
ut né restinguas, lácrumis si exstilláueris.
DE. [malum quod isti di deaeque omnes duint.]
tantáne adfectum quémquam esse hominem audácia!
non hóc publicitus scélus hinc asportárier
in sólas terras! *CH.* ín id redactus súm loci
ut quíd agam cum illo nésciam prorsum. *DE.* égo scio:
in iús eamus. *PH.* ín ius? huc, si quíd lubet.
CH. adséquere, retine, dúm ego huc seruos éuoco.
DE. enim néqueo solus: ádcurre. *PH.* una iniúriast
tecúm. *DE.* lege agito ergo. *PH.* álterast tecúm, Chremes.
CH. rape húnc. *PH.* sic agitis? énim uero uocést opus:
Nausístrata, exi. *CH.* os ópprime inpurúm: uide
quantúm ualet. *PH.* Nausístrata, inquam. *DE.* nón taces?
PH. taceám? *DE.* nisi sequitur, púgnos in uentrem íngere.
PH. uel óculum exsculpe: est úbi uos ulciscár probe.

NAUSISTRATA CHREMES DEMIPHO PHORMIO ix

NA. Qui nóminat me? hem, quíd istuc turbaest, óbsecro,
mi uír? *PH.* ehem, quid nunc óbstipuisti? *NA.* quís hic homost?
non míhi respondes? *PH.* hícine ut tibi respóndeat,
qui hercle úbi sit nescit? *CH.* cáue isti quicquam créduas.
PH. abi, tánge: si non tótus friget, me énica.
CH. nil ést. *NA.* quid ergo? quíd istic narrat? *PH.* iám scies:
auscúlta. *CH.* pergin crédere? *NA.* quid ego óbsecro

976 *uersum ex Plaut. Most.* 655 *sumptum iure expellunt edd.* 989 exculpe *A*: exclude Σ: exlide *Fleckeisen* 993 creduas *Faërnus*: credas *codd.*

huic crédam, qui nil díxit? *PH.* delirát miser
timóre. *NA.* non pol témerest quod tu tám times.
CH. egon tímeo? *PH.* recte sáne: quando níl times,
et hoc níl est quod ego díco, tu narrá. *DE.* scelus,
tibi nárret? *PH.* ohe tu, fáctumst abs te sédulo
pro frátre. *NA.* mi uir, nón mihi dices? *CH.* át . . . *NA.* quid 'at'?
CH. non ópus est dicto. *PH.* tíbi quidem; at scito huíc opust.
in Lémno *NA.* hem, quid aïs? *CH.* nón taces? *PH.* clam te *CH.* eí mihi!
PH. uxórem duxit. *NA.* mí homo, di meliús duint!
PH. sic fáctumst. *NA.* perii mísera! *PH.* et inde fíliam
suscépit iam unam, dúm tu dormis. *CH.* quíd agimus?
NA. pro di ínmortales, fácinus miserandum ét malum!
PH. hoc áctumst. *NA.* an quicquam hódiest factum indígnius?
qui mi, úbi ad uxores uéntumst, tum fiúnt senes.
Démipho, te appéllo: nam cum hoc ípso distaedét loqui:
haécine erant itiónes crebrae et mánsiones diútinae
Lémni? haecine erat éa quae nostros mínuit fructus uílitas?
DE. égo, Nausistrata, ésse in hac re cúlpam meritum nón nego;
séd ea quin sit ígnoscenda. *PH.* uérba fiunt mórtuo.
DE. nám neque neclegéntia tua néque odio id fecít tuo.
uínolentus fére abhinc annos quíndecim muliérculam
eám compressit, únde haec natast; néque postilla umquam áttigit.
éa mortem obiit, é medio abiit, quí fuit in re hac scrúpulus.
quam ób rem te oro, ut ália facta túa sunt, aequo animo hóc feras.
NA. quíd ego aequo animo? cúpio misera in hác re iam defúngier;

1004 hem quid ais *in A Demiphonis, in Σ alterius senis sunt*

séd qui id sperem ? aetáte porro mínus peccaturúm putem ?
iám tum erat senéx, senectus sí uerecundós facit.
án mea forma atque aétas magis nunc éxpetendast, Démipho ?
quíd mi hic adfers, quam ób rem exspectem aut spérem porro nón fore ?
PH. éxsequias Chreméti quibus est cómmodum ire, em témpus est.
síc dabo : age nunc, Phórmionem quí uolet lacéssito :
fáxo tali sít mactatus ínfortunio átque hic est.
DE. . . . .
PH. rédeat sane in grátiam iam : súpplici satis ést mihi.
hábet haec eï quód, dum uiuat, úsque ad aurem obgánniat.
NA. át meo merito crédo. quid ego núnc commemorem, Démipho,
síngulatim, quális ego in hunc fúerim ? *DE.* noui aeque ómnia
técum. *NA.* merito hoc meó uidetur fáctum ? *DE.* minume géntium.
uérum iam quando áccusando fíeri infectum nón potest,
ígnosce : orat cónfitetur púrgat : quid uis ámplius ?
PH. énim uero prius quam haéc dat ueniam, míhi prospiciam et Phaédriae.
heús Nausistrata, huíc prius quam respóndes temere, audí. *NA.* quid est ?
PH. ego minas trigínta ab illo per falláciam ábstuli :
eás dedi tuo gnáto : is pro sua amíca lenoní dedit.
CH. hém, quid aïs ? *NA.* adeóne indignum hoc tíbi uidetur, fílius

1022 qui id *Fleckeisen* : qui *CDP* : quid *cett.* 1024 magis nunc *Bentley* : nunc magis *codd.* 1028 infortunio atque hic est *Fleckeisen* : atque hic est infortunio *codd.* *lacunam statuit Dziatzko huiusmodi formae,* mitte eum animum : nimis irata es in uirum, Nausistrata 1037 *Fleckeisen* : prius quam huic *codd.* 1038 *Fleckeisen* : per fallaciam ab illo (illoc) *codd.*

hómo adulescens sí habet unam amícam, tu uxorés duas?
níl pudere? quo óre illum obiurgábis? respondé mihi.
DE. fáciet ut uolés. *NA.* immo ut meam iám scias senténtiam,
néque ego ignosco néque promitto quícquam neque respóndeo
príus quam gnatum uídero: eius iudício permitto ómnia.
quód is iubebit fáciam. *PH.* mulier sápiens es, Nausístrata.
NA. Sátin tibist? *DE. satis.* *CH.* ímmo uero púlchre discedo ét probe
ét praeter spem. *NA.* tú tuom nomen díc mihi quid sit. *PH.* Phórmio:
uóstrae familiae hércle amicus ét tuo summus Phaédriae.
NA. Phórmio, at ego ecástor posthac tíbi quod potero, quód uoles
fáciamque et dicám. *PH.* benigne dícis. *NA.* pol meritúmst tuom.
PH. uín primum hodie fácere quod ego gaúdeam, Nausístrata,
ét quod tuo uiro óculi doleant? *NA.* cúpio. *PH.* me ad cenám uoca.
NA. pól uero uoco. *DE.* eámus intro hinc. *NA.* fíat. sed ubist Phaédria
iúdex noster? *PH.* iam híc faxo aderit. CANTOR. uós ualete et plaúdite.

1047 satis *add. Krausse* 1048 *Fleckeisen*: quod (quid *A* est PH. mihin? Phormio *BCDP.* immo . . . spem *Phormionis sunt in codd.* 1054 eamus intro hinc *in AD Phormionis sunt, Demiphonis in cett.*

HECYRA

INCIPIT · TERENTI · HECYRA · ACTA · LVDIS · MEGALENSIB · S · IVLIO · CAESARE · CN · CORNELIO · DOLABELLA AEDILIB · CVRVLIB · MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI TIBIS · PARIBVS · TOTA · GRAECA · MENANDRV · FACTA V · ACTA · PRIMO · SINE · PROLOGO · DATA · SECVNDO · CN OCTAVIO · T · MANLIO · COS · RELATA · EST · L · AEMELIO PAVLO · LVDIS · FVNERALIB · NON · EST · PLACITA TERTIO · RELATA · EST · Q · FVLVIO · L · MARCIO AEDILIB · CVRVLIB · EGIT · LVC · AMBIVIVS · LVC SERGIVS · TVRPIO · PLACVIT

Dedi secundum Bembinum 1 Romanis *C* 3 *Post* CVRVLIB non est peracta tota *add. C.* 4 Menandru *codd.* : *om. C.* : Apollodoru *Donatus*

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Vxórem ducit Pámphilus Philúmenam,
cui quóndam ignorans uírgini uitium óbtulit,
cuiúsque per uim quém detraxit ánulum
amícae dederat Bácchidi meretrículae.
proféctus dein in Ímbrum est : nuptam haud áttigit.
hanc máter ut eo ex uítio grauidam cómperit
ut aégram ad sese tránsfert. reuenit Pámphilus,
depréndit partum, célat ; uxorém tamen
recípere non uolt. páter incusat Bácchidis
amórem. dum se púrgat Bacchis, ánulum
matér uitiatae fórte adgnoscit Mýrrina.
uxórem recipit Pámphilus cum fílio.

PERSONAE

[Prologvs]
Philotis Meretrix
Syra Anvs
Parmeno Servos
Laches Senex
Sostrata Matrona
Phidippvs Senex
Pamphilvs Advlescens
Sosia Servos
Myrrina Matrona
Bacchis Meretrix
cantor

4 *sic Opitz* : dederat amicae *codd.* 5 profectus dein *Ribbeck* : dein prof. *codd.* 6 *Dziatzko* : utero grauidam cum comperit *A* : utero grauidam, ne id sciat socrus Σ

PROLOGVS (I)

Hecyraést huic nomen fábulae. Hecyra quóm datast
nouae nouom interuénit uitium et cálamitas,
ut néque spectari néque cognosci pótuerit :
ita pópulus studio stúpidus in funámbulo
animum óccuparat. núnc haec planest pró noua,
et ís qui scripsit hánc ob eam rem nóluit
iterúm referre, ut íterum posset uéndere.

. . . . .

nouam ésse ostendi et quae ésset : nunc qui scrípserit 7^a
et quóia Graeca sít, ni partem máxumam 7^b
exístumarem scíre uostrum, id dícerem. 7^c

. . . . .

aliás cognostis éius : quaeso hanc nóscite. 8

PROLOGUS (II)

L. AMBIVIVS

Orátor ad uos uénio ornatu prólogi :
sinite éxorator sim, eódem ut iure utí senem
liceát quo iure sum úsus adulescéntior,
nouás qui exactas féci ut inueteráscerent,
ne cúm poëta scríptura euanésceret.
in eís, quas primum Caécili didicí nouas,
partím sum earum exáctus, partim uíx steti.
quia scíbam dubiam fórtunam esse scaénicam,
spe incérta certum míhi laborem sústuli,

1 Hecyra *Dziatzko* : haec *codd.* : haec noua *Fleckeisen* 2 nouae *Fleckeisen* : noua *codd.* 7 *Post hunc u. lacunam statuont Ihne aliique* : *uersus* 7^a–7^c *ex Heaut. prologo huc restituendos esse censet Dziatzko*

easdem ágere coepi, ut áb eodem alias díscerem
nouás, studiose, né illum ab studio abdúcerem.
perféci ut spectaréntur: ubi sunt cógnitae,
placitaé sunt. ita poëtam restitui ín locum
prope iám remotum iniúria aduorsárium
ab stúdio atque ab labóre atque arte música.
quod sí scripturam spréuissem in praeséntia
et in déterrendo uóluissem operam súmere,
ut in ótio esset pótius quam in negótio:
detérruissem fácile ne alias scríberet.
nunc quíd petam, mea caúsa aequo animo atténdite.
Hecyram ád uos refero, quám mihi per siléntium
numquam ágere licitumst: íta eam oppressit cálamitas.
eam cálamitatem uóstra intellegéntia
sedábit, si erit adiútrix nostrae indústriae.
quom prímum eam agere coépi, pugilum glória,
[funambuli eodem accessit exspectatio]
comitúm conuentus, strepitus, clamor múlierum
fecére ut ante témpus exirém foras.
uetere ín noua coepi úti consuetúdine,
in éxperiundo ut éssem: refero dénuo.
primo áctu placeo. quom íntere rumór uenit
datum íri gladiatóres, populus cónuolat,
tumúltuantur clámant pugnant dé loco:
ego intérea meum non pótui tutarí locum.
nunc túrba non est: ótium et siléntiumst:
agéndi tempus míhi datumst; uobís datur
potéstas condecorándi ludos scaénicos.
nolíte sinere pér uos artem músicam
recídere ad paucos: fácite ut uostra auctóritas
meae auctóritati faútrix adiutríxque sit.

34 *proscr. Grautoff*: *pro* accessit *legit* accedens *Bentley* 48 actoritati *Fleckeisen*

[si numquam auare pretium statui arti meae
et eum esse quaestum in animum induxi maxumum,
quam maxume seruire uostris commodis :]
sinite ímpetrare mé, qui in tutelám meam
studiúm suom et se in uóstram commisít fidem,
ne eum círcumuentum iníque iniqui inrídeant.
mea caúsa causam accípite et date siléntium,
ut lúbeat scribere áliis mihique ut díscere
nouás expediat pósthac pretio emptás meo.

49-51 *Vid. ad Heaut.* 48-50.

ACTVS I

i PHILOTIS SYRA

PH. Per pól quam paucos réperias meretrícibus
fidélis eueníre amatorés, Syra.
uel hic Pámphilus iurábat quotiens Bácchidi,
quam sáncte, ut quiuis fácile posset crédere,
numquam ílla uiua dúcturum uxorém domum !
em, dúxit. *SY.* ergo própterea te sédulo
et móneo et hortor né te quoiusquam mísereat,
quin spólies mutiles láceres, quemque nácta sis.
PH. utíne eximium néminem habeam ? *SY.* néminem :
nam némo illorum quísquam, scito, ad té uenit
quin íta paret sese, ábs te ut blanditiís suis
quam mínumo pretio suám uoluptatem éxpleat.
hiscíne tu amabo nón contra insidiábere ?
PH. tamén pol eandem iniúriumst esse ómnibus.
SY. iniúrium autem est úlcisci aduorsários ?
aut quá uia te cáptent eadem ipsós capi ?
eheú me miseram, quór non aut istaéc mihi
aetás et formast aút tibi haec senténtia !

ii PARMENO PHILOTIS SYRA

PA. Senéx si quaeret mé, modo isse dícito
ad pórtum percontátum aduentum Pámphili.
audín quid dicam, Scírte ? si quaerét me, uti
tum dícas ; si non quaéret, nullus díxeris,
aliás ut uti póssim causa hac íntegra.
sed uídeon ego Philótium ? unde haec áduenit ?
Philótis, salue múltum. *PH.* o salue, Pármeno.

64 *Bentley*: misereas *A*: misereas te *A*[2]: misereat *BC*: te misereat *DEF*: misereat te *P* 65 quemque *AFD*[2]: quemquam *cett.*

SY. salué mecastor, Pármeno. *PA.* et tu edepól, Syra.
dic mi, úbi, Philotis, te óblectasti tám diu?
PH. minume équidem me oblectáui, quae cum mílite
Coríntlium hinc sum profécta inhumaníssumo:
biénnium ibi perpétuom misera illúm tuli.
PA. edepól te desidérium Athenarum árbitror,
Philótium, cepísse saepe et té tuom
consílium contempsísse. *PH.* non dicí potest,
quam cúpida eram huc redeúndi, abeundi a mílite
uosque híc uidendi, antíqua ut consuetúdine
agitárem inter uos líbere conuíuium.
nam illi haúd licebat nísi praefinitó loqui
quae illí placerent. *PA.* haúd opinor cómmode
finém statuisse órationi mílitem.
PH. sed quíd hoc negotist módo quod narrauít mihi
hic íntus Bacchis? quód ego numquam crédidi
fore, ut ílle hac uiua pósset animum indúcere
uxórem habere. *PA.* habére autem? *PH.* eho tu, an nón habet?
PA. habét, sed firmae haec uéreor ut sint núptiae.
PH. ita dí deaeque fáxint, si in rem est Bácchidis.
sed quí istuc credam ita ésse, dic mihi, Pármeno.
PA. non ést opus prolláto hoc: percontárier
desíste. *PH.* nempe ea caúsa ut ne id fiát palam?
ita mé di amabunt, haúd propterea té rogo,
ut hoc próferam, sed tácita ut mecum gaúdeam.
PA. numquám tam dices cómmode ut tergúm meum
tuam ín fidem commíttam. *PH.* ah noli, Pármeno:
quasi tú non multo mális narrare hóc mihi
quam ego quaé percontor scíre. *PA.* uera haec praédicat
et illúd mihi uitiumst máxumum. si míhi fidem

84 ubi Philotis *Donatus*: Philotis ubi *codd.* 104 *post* hoc *distinguendum censet Dziatzko*: *post* prolato *uolg.* 106 amabunt *Donatus et uolg.*: am' nt *A*: bene ament Σ 107 tacita ut *Fleckeisen*: ut tacita *codd.*

das té tacituram, dícam. *PH.* ad ingenióm redis.
fidém do : loquere. *PA.* auscúlta. *PH.* istic sum. *PA.* hanc Bácchidem
amábat ut quom máxume tum Pámphilus,
quom páter uxorem ut dúcat orare óccipit
et haéc communia ómnium quae súnt patrum,
sesé senem esse dícere, illum autem únicum :
praesídium uelle sé senectutí suae.
ille prímo se negáre ; sed postquam ácrius
pater ínstat, fecit ánimi ut incertús foret,
pudórin anne amóri obsequeretúr magis.
tundéndo atque odio dénique effecít senex :
despóndit ei gnatam huíus uicini próxumi.
usque íllud uisumst Pámphilo ne utiquám graue,
donéc iam in ipsis núptiis, postquám uidet
parátas néc moram úllam quin ducát dari,
ibi démum ita aegre túlit, ut ipsam Bácchidem,
si adésset, credo ibi éius commiserésceret.
ubiquómque datum erat spátium solitúdinis,
ut cónloqui mecum úna posset : ‘ Pármeno,
perií, quid ego egi ! in quód me coniecí malum !
non pótero ferre hoc, Pármeno : perií miser.’
PH. at té di deaeque fáxint cum isto odió, Laches !
PA. ut ad paúca redeam, uxórem deducít domum.
nocte ílla prima uírginem non áttigit ;
quae cónsecutast nóx eam, nihiló magis.
PH. quid aïs ? cum uirgine úna adulescens cúbuerit
plus pótus, sese illa ábstinere ut pótuerit ?
non uéri simile dícis nec uerum árbitror.
PA. credo íta uideri tíbi. nam nemo ad té uenit
nisi cúpiens tui ; ille inuítus illam dúxerat.
PH. quid deínde fit ? *PA.* diébus sane paúculis

118 sese *A* : se Σ *et Donatus* 133 hoc diutius Parmeno *A*
134 faxint *Bentley* : perduint *codd.* : perdunt *uolg.*

post Pámphilus me sólum seducít foras
narrátque, ut uirgo ab se íntegra etiam túm siet,
seque ánte quam eam uxórem duxissét domum,
sperásse eas toleráre posse núptias.
'sed quám decrerim mé non posse díutius
habére, eam ludíbrio haberi, Pármeno,
neque honéstum mihi neque útile ipsi uírginist,
quin íntegram itidem réddam, ut accepi á suis.'
PH. pium ác pudicum ingénium narras Pámphili.
PA. 'hoc égo proferre incómmodum mi esse árbitror:
reddí patri autem, quoí tu nil dicás uiti,
supérbumst. sed illam spéro, ubi hoc cognóuerit
non pósse se mecum ésse, abituram dénique.'
PH. quid? intérea ibatne ad Bácchidem? *PA.* cottídie.
sed út fit, postquam hunc álienum ab sesé uidet,
malígna multo et mágis procax facta ílico est.
PH. non édepol mirum. *PA.* atque éa res multo máxume
diiúnxit illum ab ílla, postquam et ípse se
et íllam et hanc quae dómi erat cognouít satis.
[ad exemplum ambarum mores earum existimans.]
haec, íta uti liberáli esse ingenió decet,
pudéns modesta, incómmoda atque iniúrias
uiri ómnis ferre et tégere contumélias.
hic ánimi partim uxóris misericórdia
deuínctus, partim uíctus huius iniúriis
paulátim elapsust Bácchidi atque huc tránstulit
amórem, postquam pár ingenium náctus est.
intérea in Imbro móritur cognatús senex
horúnc: ea ad hos redíbat lege heréditas.
eo amántem inuitum Pámphilum extrudít pater.
relínquit cum matre híc uxorem; nám senex

150, 151 *Fleckeisen: inuerso ordine exhibent codd.* 160 atque Σ: atqui *A* 162 quaedemodierat *A* 163 *proscr. Guyet* 167 animi *Dziatzko*: animus *codd.*

rus ábdidit se, huc ráro in urbem cómmeat.
PH. quid adhúc habent infírmitatis núptiae?
PA. nunc aúdies. primo *hós* dies complúsculos
bene cónuenibat sáne inter eas. ínterim
mirís modis odísse coepit Sóstratam:
neque lítes ullae intér eas, postulátio
numquám. *PH.* quid igitur? *PA.* sí quando ad eam accésserat
confábulatum, fúgere e conspectu ílico,
uidére nolle: dénique ubi non quít pati,
simulát se ad matrem accérsi ad rem diuínam, abit.
ubi illíc dies est complúris, accersí iubet:
dixére causam néscio quam tum. iterúm iubet:
nemó remisit. póstquam accersunt saépius,
aegram ésse simulant múlierem. nostra ílico
it uísere ad eam: admísit nemo. hoc úbi senex
rescíuit, heri ea caúsa rure huc áduenit,
patrém continuo cónuenit Philúmenae.
quid égerint intér se non dum etiám scio;
nisi sáne curaest quórsum euenturum hóc siet.
habés omnem rem: pérgam quo coepi hóc iter.
PH. et quídem ego; nam constítui cum quodam hóspite
me esse íllum conuentúram. *PA.* di uortánt bene
quod agás! *PH.* uale. *PA.* et tu béne uale, Philótium.

ACTVS II

i LACHES SOSTRATA

LA. Pro deúm fidem atque hominúm, quod hoc genus ést, quae haéc coniurátiost!
utin ómnes mulierés eadem aeque stúdeant nolintque ómnia

177 *Bentley*: primos *A*: primo A^2: primo *uel* primum Σ 186 tum *uel* tunc *uel* nunc nescio quam *codd*: *transp. Luchs* 198 *Fleckeisen*: pro deum atque hominum fidem, quod hoc genus est, quae haec est coniuratio *codd.*

neque déclinatam quícquam ab aliarum íngenio ullam réperias !
itaque ádeo uno animo omnés socrus odérunt, *oderúnt* nurus.
uiris ésse aduorsas aéque studiumst, símilis pertináciast,
in eódemque omnes míhi uidentur lúdo doctae ad málitiam :
ei lúdo, si ullus ést, magistram hanc ésse satis certó scio.
SO. me míseram, quae nunc quam ób rem accuser néscio. *LA.* hem,
tu néscis ? *SO.* non, íta mé di bene ament, mí Laches,
itaque úna inter nos ágere aetatem líceat. *LA.* di mala próhibeant.
SO. meque ábs te inmerito esse áccusatam póst modo resciscés, scio.
LA. te inmérito ? an quicquam pro ístis factis dígnum te dicí potest ?
quae me ét te et familiám dedecoras, fílio luctúm paras ;
tum autem éx amicis ínimici ut sint nóbis adfinés facis,
qui illúm decrerunt dígnum suos quoi líberos commítterent.
tu sóla exorere, quaé perturbes haéc tua inpudéntia.
SO. egon ? *LA.* tu ínquam, mulier, quaé me omnino lápidem, non hominém putas.
an, quía ruri crebro ésse soleo, néscire arbitrámini,
quo quísque pacto hic uítam uostrarum éxigat ?
múlto melius híc quae fiunt quam ílli ubi sum adsidué scio.
[ideo quia, ut domi mihi uos eritis, proinde ego ero fama foris.]
iám pridem equidem audíui cepisse ódium tui Philúmenam,
mínumeque adeo est mírum, et ni id fecísset, magis mirúm foret ;
séd non credidi ádeo, ut etiam tótam hanc odissét domum :
quód si scissem, illa híc maneret pótius, tu hinc issés foras.

201 oderunt *geminandum censuit Umpfenbach* (*Anal. p.* 22) 206 bene *om. ABCEP* 208 scio *Lacheti dant codd.* : *Sostratae continuat Guyet* 210 familiam omnem *A* 217 illi *Muretus* : illic *codd.* 218 *proscr. Dziatzko*

át uide, quam inmerito aégritudo haec óritur mi abs te, Sóstrata :
rús habitatum abií, concedens uóbis et rei séruiens,
súmptus uostros ótiumque ut nóstra res possét pati,
meó labori haud párcens praeter aéquom atque aetatém meam.
nón te pro his curásse rebus, né quid aegre essét mihi !
SO. nón mea opera néque pol culpa euénit. *LA.* immo máxume :
sóla hic fuisti : in te ómnis haeret cúlpa sola, Sóstrata.
quae híc erant curáres, quom ego uos cúris solui céteris.
cúm puella anúm suscepisse ínimicitias nón pudet ?
íllius dices cúlpa factum ? *SO.* haud équidem dico, mí Laches.
LA. gaúdeo, ita me dí ament, gnati caúsa ; nam de té quidem
sátis scio peccándo fieri détrimenti níl potest.
SO. quí scis an ea caúsa, mi uir, me ódisse adsimuláuerit,
út cum matre plús una esset ? *LA.* quíd aïs ? non signi hóc sat est,
quód heri nemo uóluit uisentem ád eam te intro admíttere ?
SO. énim lassam oppidó tum esse aibant : eo ád eam non admíssa sum.
LA. tuós esse ego illi móres morbum mágis quam ullam aliam rem árbitror,
ét merito adeo ; nám uostrarum núllast quin gnatúm uelit
dúcere uxorem ; ét quae uobis plácitast condició datur :
úbi duxere inpúlsu uostro, uóstro inpulsu easdem éxigunt.

ii PHIDIPPVS LACHES SOSTRATA

PH. Etsí scio ego, Philúmena, meum iús esse ut te cógam
quae ego ímperem facere, égo tamen patrio ánimo uictus fáciam

225 sumptos *A* 227 *deest in A* 234 *Fleckeisen* : detrimenti nil fieri potest *codd.*

ut tíbi concedam, néque tuae lubídini aduorsábor.
LA. atque éccum Phidippum óptume uideo: hínc iam scibo hoc quíd sit.
Phidíppe, [etsi] ego me meis ómnibus scio esse ádprime obsequéntem,
sed nón adeo ut mea fácilitas corrúmpat illorum ánimos:
quod tú si idem facerés, magis in rem et uóstram et nostram id ésset.
nunc uídeo in illarum ésse te potéstate. *PH.* heia uéro.
LA. adií te heri de fília: ut ueni, ítidem incertum amísti.
haud íta decet, si pérpetem hanc uis ésse adfinitátem,
celáre te iras. sí quid est peccátum a nobis, prófer:
aut éa refellendo aút purgando uóbis corrigémus
te iúdice ipso. sín east retinéndi causa apúd uos,
quia aégrast: te mi iniúriam facere árbitror, Phidíppe,
si métuis satis ut meaé domi curétur diligénter.
at íta me di ament, haúd tibi hoc concédo, etsi illi páter es,
ut tú illam saluam mágis uelis quam ego: id ádeo gnati caúsa,
quem ego íntellexi illam haúd minus quam se ípsum magni fácere.
neque ádeo clam me est quam ésse eum grauitér laturum crédam,
hoc sí rescierit: eó domum studeo haéc prius quam ille ut rédeat.
PH. Lachés, et diligéntiam uostram ét benignitátem
noui ét quae dicis ómnia esse ut dícis animum indúco,
et te hóc mihi cupio crédere: illam ad uós redire stúdeo,
si fácere possim ulló modo. *LA.* quae rés te facere id próhibet?

246 sit *Bentley*: siet *codd.* 247 etsi *del. Bentley* me meis *DG*: me esse *A*: meis me *cett.* 250 *Bentley*: potestate esse te *codd.* 252 perpetem *Bentley*: perpetuam *codd.*: hunc *post* adfin. *habet A* 255 *Bentley*: causa retinendi *codd.* 260 magni facere $A^1BCPD^2F^1$: magnificare *A cum cett.* 264 animum induco meum *A* 266 facere id *ADG*: id facere *cett.*

eho, núm quid nam accusát uirum? *PH.* minumé. nam postquam atténdi
magis ét ui coepi cógere ut redíret, sancte adiúrat
non pósse apud uos Pámphilo se absénte perduráre.
aliúd fortasse aliís uiti est: ego sum ánimo leni nátus:
non póssum aduorsarí meis. *LA.* em, Sóstrata. *SO.* heu me míseram!
LA. certúmne est istuc? *PH.* núnc quidem ut uidétur: sed num quíd uis?
nam est quód me transire ád forum iam opórtet. *LA.* eo tecum úna.

iii SOSTRATA

Édepol ne nos súmus inique aeque ómnes inuisaé uiris
própter paucas, quae ómnes faciunt dígnae ut uideamúr malo.
nam íta me di ament, quód me accusat núnc uir, sum extra nóxiam.
séd non facilest éxpurgatu: ita ánimum induxerúnt socrus
ómnis esse iníquas: haud pol me équidem; nam numquám secus
hábui illam ac si ex mé nata esset, néc qui hoc mi eueniát scio;
nísi pol filiúm multimodis iam éxspecto ut redeát domum.

ACTVS III

i PAMPHILVS PARMENO (MYRRINA)

PAM. Némini ego plura éx amore acérba credo [esse] homini úmquam oblata
quám mi. heu me infelícem, hancine ego uítam parsi pérdere!

271 em *A*: hem *cum S Donatus* 278 equidem *scripsi*: quidem *codd.* 279 *Fleckeisen*: esset nata *codd.* 280 multimodis *Faërnus*: multis modis *cum codd. Donatus* exspecto *codd.*: expeto *Bentley et uolg.* 281 *Dziatzko*: acerba credo esse ex amore *codd.*

hácine causa ego erám tanto opere cúpidus redeundí domum! hui,
quánto fuerat praéstabilius úbiuis gentium ágere aetatem
quam húc redire atque haéc ita esse míserum me rescíscere!
nám nos omnes quíbus est alicunde áliquis obiectús labos,
ómne quod est intérea tempus príus quam id rescitúmst lucrost.
PAR. át sic citius quí te expedias hís aerumnis réperias:
sí non rediissés, haec multo fáctae irae essent ámpliores.
séd nunc aduentúm tuom ambas, Pámphile, scito réuerituras:
rém cognosces, íram expedies, rúrsum in gratiám restitues.
léuia sunt quae tú pergrauia esse ín animum induxtí tuom.
PAM. quid cónsolare me? án quisquam usquam géntiumst aequé miser?
prius quam hánc uxorem dúxi, habebam alibi ánimum amori déditum:
tamén numquam ausus súm recusare eám quam mi obtrudít pater:
iam in hác re, ut taceam, quoíuis facile scítu est quam fuerím miser.
uix me íllim abstraxi atque ínpeditum in ea éxpediui animúm meum,
uixque húc contuleram: em, nóua res ortast, pórro ab hac quae me ábstrahat.
nam *aut* mátrem ex ea re me aút uxorem in cúlpa inuenturum árbitror:
quod quom íta esse inueneró, quid restat nísi porro ut fiám miser?
nam mátris ferre iniúrias me, Pármeno, pietás iubet;
tum uxóri obnoxiús sum: ita olim suó me ingenio pértulit,

283 hui *Fleckeisen*: cui (*ab initio uersus sequentis*) *codd.* 289 *Fleckeisen*: si non redisses hae irae factae essent multo ampliores *codd.* 290 scito *Fleckeisen*: scio *codd.* 297 illim *Bothe*: illi *uel* illinc *codd.* 299 nam aut *Fleckeisen*: tum *codd.*

tot meás iniuriás quae numquam in úllo patefecít loco.
sed mágnum nescio quíd necessest éuenisse, Pármeno,
unde íra inter eas íntercessit quaé tam permansít diu.
PAR. aut quíd, ere, paruom ! sí uis uero uéram rationem éxsequi,
non máxumae eas quae máxumae sunt ínterdum irae iniúriae
faciúnt ; nam saepe est, quíbus in rebus álius ne iratús quidem est,
quom de eádem causast íracundus fáctus inimicíssumus.
pueri ínter sese quám pro leuibus nóxiis irás gerunt !
quaprópter ? quia enim qui eós gubernat ánimus eum infirmúm gerunt.
itidem íllae mulierés sunt ferme ut púeri leui senténtia :
fortásse unum aliquod uérbum inter eas íram hanc conciuísse *ita*.
PAM. abi, Pármeno, intro ac mé uenisse núntia. *PAR.* hem, quid hoc ést ? *PAM.* tace.
trepidári sentio ét cursari rúrsum prorsum. *PAR.* age dum, ád fores
accédo propius. ém, sensistin ? *PAM.* nóli fabulárier.
pro Iúppiter, clamórem audiui. *PAR.* túte loquere, mé uetas.
(*MY.*) tace óbsecro, mea gnáta. *PAM.* matris uóx uisast Philúmenae.
nullús sum. *PAR.* qui dum ? *PAM.* périi. *PAR.* quam ob rem ? *PAM.* néscio quod magnúm malum
profécto, Parmenó, me celas. *PAR.* úxorem Philúmenam
pauitáre nescio quíd dixerunt : íd si forte est néscio.

306 *Fleckeisen* : haud quidem hercle *codd.* 307 *Fleckeisen* : maxumas . . . iniurias *codd.* 311 eum *AD*[1] : *om. cett.* 313 conciuisse *Donatus* : concluserit *A* : conciuisset *A*[2] : conciuerit Σ ita *add. Dziatzko* 317 loquere *Engelbrecht* : loqueris *codd.* 320 profecto Σ : prospecto *A*

PAM. intérii; quor id míhi non dixti? *PAR.* quía non poteram una ómnia.
PAM. quid mórbi est? *PAR.* nesció. *PAM.* quid? nemon médicum adduxit? *PAR.* néscio.
PAM. cesso hínc ire intro, ut hóc quam primum quídquid est certó sciam?
quo nám modo, Philúmena mea, núnc te offendam adféctam?
nam sí periclum ullum ín te inest, perísse me una haud dúbiumst.—
PAR. non úsus factost míhi nunc hunc intró sequi;
nam inuísos omnis nós esse illis séntio:
heri némo uoluit Sóstratam intro admíttere.
si fórte morbus ámplior factús siet
(quod sáne nolim, méi eri causa máxume),
seruom ílico intro iísse dicent Sóstratae,
aliquíd tulisse cómminiscentúr mali
capiti átque aetati illórum, morbus qui aúctus sit:
era in crímen ueniet, égo uero in magnúm malum.

SOSTRATA PARMENO PAMPHILVS ii

SO. Nescío quid iam dudum aúdio hic tumúltuari mísera:
male métuo ne Philúmenae magis mórbus adgrauéscat:
quod te, Aésculapi, et té, Salus, ne quíd sit huius óro.
nunc ád eam uisam. *PAR.* heus, Sóstrata. *SO.* hem. *PAR.* iterum ístinc excludére.
SO. ehem Pármeno, tun híc eras? perií, quid faciam mísera?
non uísam uxorem Pámphili, quom in próxumo hic sit aégra?
PAR. non uísas? ne mittás quidem uiséndi causa quémquam.

331 *Fleckeisen*: maxume eri causa mei *codd.* 332 *Bentley*: introisse *codd.* 334 *Faërnus*: siet *codd.*

nam quí amat quoi odio ipsúst, eum bis fácere stulte dúco:
labórem inanem ipsús capit et illí molestiam ádfert.
tum fílius tuos íntro iit uidére, ut uenit, quíd agat.
SO. quid aĭs? an uenit Pámphilus? *PAR.* uenít. *SO.* dis gratiam hábeo.
hem, istóc uerbo animus míhi redit et cúra ex corde excéssit.
PAR. iam eá te causa máxume nunc hóc intro ire nólo;
nam sí remittent quídpiam Philúmenae dolóres,
omném rem narrabít, scio, contínuo sola sóli,
quae intér uos interuénerit, unde órtumst initium írae.
atque éccum uideo ipsum égredi: quam trístist! *SO.* o mi gnáte!
PAM. mea máter, salue. *SO.* gaúdeo uenísse saluom. sáluan
Philúmenast? *PAM.* Meliúsculast. *SO.* utinam ístuc ita di fáxint!
quid tu ígitur lacrumas? aút quid es tam trístis? *PAM.* recte, máter.
SO. quid fuít tumulti? díc mihi: an dolór repente inuásit?
PAM. ita fáctumst. *SO.* quid morbi ést? *PAM.* febris. *SO.* cottídiana? *PAM.* ita áiunt.
i sódes intro, cónsequar iam té, mea mater. *SO.* fíat.
PAM. tu púeris, Parmeno, óbuiam curre átque eis onera adiúta.
PAR. quid? nón sciunt ipsí uiam domúm qua ueniant? *PAM.* céssas?

iii PAMPHILVS

Néqueo mearum rérum initium ullum ínuenire idóneum,
únde exordiár narrare quaé necopinanti áccidunt;

343 ipsust eum *scripsi*: ipsus est eum bis facere stulte iudico *A*: ipsus est bis facere stulte duco (*sine* eum) Σ 347 istuc *A* redit *A*: rediit Σ 348 hoc = huc *A* (*ut saepe*) 359 *Fleckeisen*: pueris curre Parmeno obuiam *codd.*

pártim quae perspéxi hisce oculis, pártim percepi aúribus :
quá me propter éxanimatum cítius eduxí foras.
nám modo intro me út corripui tímidus, alio súspicans
mórbo me uisúrum adfectam ac sénsi esse uxorem : eí mihi !
póstquam me aspexére ancillae, aduénisse omnes ílico
símul exclamant laétae, id quod mé dérepente aspéxerant.
séd continuo uóltum earum sénsi inmutari ómnium,
quía tam incommode íllis fors obtúlerat aduentúm meum.
úna illarum intérea propere praécucurrit núntians
mé uenisse : ego eíus uidendi cúpidus recta cónsequor.
póstquam intro adueni, éxtemplo eius mórbum cognouí miser ;
nám neque ut celári posset témpus spatium ullúm dabat
néque uoce alia ac rés monebat ípsa poterat cónqueri.
póstquam aspexi, 'o fácinus indignum' ínquam et corripui ílico
me índe lacrumans, íncredibili re átque atroci pércitus.
máter consequitúr : iam ut limen éxieram, ad genua áccidit
lácrumans misera : míseritumst. profécto hoc sic est, út puto :
ómnibus nobis út res dant sese, íta magni atque humilés sumus.
hánc habere orátionem mécum principio ínstitit :
'ó mi Pamphile, ábs te quam ob rem haec ábierit causám uides ;
nám uitiumst oblátum uirgini ólim ab nescio quo ínprobo.
núnc huc confugít, te atque alios pártum ut celarét suom.'
séd quom orata huiús reminiscor, néqueo quin lacrumém miser.

363 *Wagner* : quae percepi *A* : quae accepi Σ 365 intro me ut Σ : me intro (*om.* ut) *A* 367 *Bentley* : ilico omnes *codd.* 368 *Fleckeisen* : simul laetae exclamant 'venit,' id quod me derepente *BCD*[2]*EFP* : me repente *cum cett. Donatus* 371 praecucurrit *cum B Priscianus* : praecurrit *cett.* 378 exieram *Dziatzko* : exirem *codd.* : exibam *Ladewig* : ubi limen extra eram *Fleckeisen* 385 huius *A* : eius Σ

'quaéque fors fortúnast' inquit 'nóbis quae te hodie óbtulit,
pér eam te obsecrámus ambae, sí ius, si fas ést, uti
áduorsa eius pér te tecta tácitaque apud omnís sient.
si úmquam erga te esse ánimo amico sénsisti eam, mi Pámphile,
síne labore hanc grátiam te ut síbi des pro illa núnc rogat.
céterum de rédducenda id fácias quod in rem sít tuam.
párturire eám nec grauidam esse éx te solus cónsciu's :
nam áiunt tecum póst duobus cóncubuisse ménsibus.
túm, postquam ad te uénit, mensis ágitur hic iam séptumus :
quód te scire ipsa índicat res. núnc si potis est, Pámphile,
máxume uoló doque operam ut clam éueniat partús patrem
átque adeo omnis. séd si id fieri nón potest quin séntiant,
dícam abortum essé : scio nemini áliter suspectúm fore
quín, quod ueri símilest, ex te récte eum natúm putent.
cóntinuo exponétur : hic tibíst níl quicquam incómmodi,
ét illi miserae indígne factam iniúriam contéxeris.'
póllicitus sum et séruare in eo cértumst quod dixí fidem.
nám de redducénda, id uero ne útiquam honestum esse árbitror,
néc faciam, etsi amór me grauiter cónsuetudoque eíus tenet.
lácrumo, quae posthác futurast uíta quom in mentém uenit
sólitudoque. ó fortuna, ut númquam perpetuo és bona !
séd iam prior amór me ad hanc rem exércitatum rémdidit,
quém ego tum consílio missum féci : idem hunc operám dabo.
adest Pármeno cum púeris : hunc minumést opus
in hác re adesse ; nam ólim soli crédidi,
eá me abstinuisse ín principio, quóm datast.

389 *Fleckeisen* : animo esse *codd.* 391 redducenda *Faërnus* : reducenda *codd.* 400 tibist nil *Fleckeisen* : tibi nil est *codd.* 406 data *pro* bona *Donatus et uolg.* 408 quem Σ : quam *A* idem hunc *Bothe* : idem nunc huic *ABDEF* : item nunc huic *cett.*

uereór, si clamorem éius hic crebro aúdiat,
ne párturire intéllegat. aliquó mihist
hinc áblegandus, dúm parit Philúmena.

PARMENO SOSIA PAMPHILVS iv

PAR. Ain tú tibi hoc incómmodum euenísse iter?
SO. non hércle uerbis, Pármeno, dicí potest
tantúm quam reapse náuigare incómmodumst.
PAR. itan ést? *SO.* o fortunáte, nescis quíd mali
praetérieris, qui númquam es ingressús mare.
nam aliás ut mittam míserias, unam hánc uide:
diés triginta aut plús eo in nauí fui,
quom intérea semper mórtem exspectabám miser;
ita úsque aduorsa témpestate usí sumus.
PAR. odiósum. *SO.* haud clam me est. dénique hercle aufúgerim
potiús quam redeam, si eó mihi redeundúm sciam.
PAR. olím quidem te caúsae inpellebánt leues,
quod núnc minitare fácere, ut faceres, Sósia.
sed Pámphilum ipsum uídeo stare ante óstium:
ite íntro; ego hunc adíbo, si quid mé uelit.—
ere, étiam tu hic stas? *PAM.* équidem te exspectó. *PAR.* quid est?
PAM. in árcem transcurso ópus est. *PAR.* quoi hominí? *PAM.* tibi.
PAR. in árcem? quid eo? *PAM.* Cállidemidem hóspitem
Mycónium, qui mecum úna uectust, cónueni.
PAR. perií. uouisse hunc dícam, si saluós domum
redísset umquam, ut me ámbulando rúmperet?
PAM. quid céssas? *PAR.* quid uis dícam? an conueniám modo?

417 quantum *pro* quam *A* reapse *scripsi*: re ipsa *codd.* 430 etiam tu *Guyet*: etiam nunc tu *codd.* equidem *Donatus bis in lemm.*: et quidem *codd.* 436 dicam *codd. ant.*: nuntiem *A*: nunc dicam $A^2\Sigma$

PAM. immó quod constitui [me] hódie conuentúrum eum,
non pósse, ne me frústra illi exspectét. uola.
PAR. at nón noui hominis fáciem. *PAM.* at faciam ut nóueris :
magnús, rubicundus, críspus, crassus, caésius,
cadáuerosa fácie. *PAR.* di illum pérduint !
quid sí non ueniet ? máneamne usque ad uésperum ?
PAM. manéto : curre. *PAR.* nón queo : ita deféssus sum.—
PAM. ille ábiit. quid agam infélix ? prorsus néscio
quo pácto hoc celem quód me orauit Mýrrina,
suae gnátae partum ; nám me miseret múlieris.
quod pótero faciam, támen ut pietatém colam ;
nam mé parenti pótius quam amori óbsequi
opórtet. attat éccum Phidippum ét patrem
uideo : hórsum pergunt. quíd dicam hisce incértus sum.

v LACHES PHIDIPPVS PAMPHILVS

LA. Díxtin dudum illám dixisse se éxspectare fílium ?
PH. fáctum. *LA.* uenisse áiunt : redeat. *PA.* caúsam quam dicám patri
quam ób rem non reddúcam ? *LA.* nescio quém ego hic audiuí loqui.
PA. cértum offirmare ést uiam me quám decreui pérsequi.
LA. ípsus est de quo hóc agebam técum. *PA.* salue, mí pater.
LA. gnáte mi, salué. *PH.* bene factum te áduenisse, Pámphile ;
átque adeo, id quod máxumumst, saluom átque ualidum. *PA.* créditur.

437 me *sustulit Fleckeisen* 438 illi *Faërnus* : ille *uel* illic *codd.* 441 cadauerosa *codd.* : lentiginosa *Bentley quem uolg. sequontur* facie AD^1 : facies *cett.* 452 causam quam *A* : quam causam A^2 *cum* Σ 453 reducam *codd.* *ceterum* nescio *uerbis Pamphili adiungunt codd.* : *Lacheti dat Dziatzko* 457 id *exhibet A* : *om.* Σ

LA. áduenis modo? *PA.* ádmodum. *LA.* cedo, quíd reliquit Phánia
cónsobrinus nóster? *PA.* sane hercle hómo uoluptati óbsequens
fúit, dum uixit; ét qui sic sunt haúd multum heredém iuuant,
síbi uero hanc relínquont laudem 'uíxit, dum uixít, bene.'
LA. túm tu igitur nil áttulisti plús una hac senténtia?
PA. quídquid est id, quód reliquit, prófuit. *LA.* immo óbfuit;
nám illum uiuom et sáluom uellem. *PH.* inpúne optare istúc licet:
ílle reuiuiscét iam numquam; et támen utrum malís scio.
LA. héri Philumenam ád se accersi hic iússit. dic iussísse te.
PH. nóli fodere. iússi. *LA.* sed eam iám remittet. *PH.* scílicet.
PA. ómnem rem scio út sit gesta: aduéniens audiuí modo.
LA. át istos inuidós di perdant, qui haéc lubenter núntiant.
PA. égo me scio cauísse ne ulla mérito contumélia
fíeri a uobis pósset; idque sí nunc memorare híc uelim,
quám fideli animo ét benigno in íllam et clementí fui,
uére possum, ní te ex ipsa haec mágis uelim rescíscere;
námque eo pacto máxume apud te méo erit ingenió fides,
quóm illa, quae nunc ín me iniquast, aéqua de me díxerit.
néque mea culpa hóc discidium euénisse, id testór deos.
séd quando sese ésse indignam députat, matrí meae
quaé concedat eíusque mores tóleret sua modéstia,
néque alio pactó componi pótis inter eas grátiast:
ségreganda aut máter a me est, Phídippe, aut Philúmena.
núnc me pietas mátris potius cómmodum suadét sequi.

461 *Fleckeisen*: laudem relinquont *codd.* 468 *Bentley*: audiui omnia *A*: audiui omnia modo Σ 478 quae . . . eiusque *Bothe*: quae . . . cuiusque A^2: cui . . . cuiusque Σ *cum A* 479 *Bentley*: potest inter eas gratia *codd.*

LA. Pámphile, haud inuíto ad auris sérmo mi accessít tuos,
quóm te omnis res póstputasse praé parente intéllego ;
uérum uide ne inpúlsus ira práue insistas, Pámphile.
PA. quibus íris nunc inpúlsus in illam iníquos sim ?
quae númquam quicquam ergá me commeritást, pater,
quod nóllem, et saepe quód uellem meritám scio ;
amóque et laudo et uémenter desídero.
nam fuísse erga me míro ingenio expértus sum,
illíque exopto ut rélicuam uitam éxigat
cum eó uiro, me quí sit fortunátior,
quandóquidem illam a me dístrahit necéssitas.
PH. tibi id ín manust ne fíat. *LA.* si sanús sies :
iube illám redire. *PA.* nón est consiliúm, pater :
matrís seruibo cómmodis. *LA.* quo abís ? ades :
mane, ínquam : quo abis ?—*PH.* quae haéc est pertinácia ?
LA. dixín, Phidippe, hanc rem aégre laturum ésse eum ?
quam ob rém te orabam fíliam ut remítteres.
PH. non crédidi edepol ádeo inhumanúm fore.
ita núnc is sibi me súpplicaturúm putat ?
si est út uelit reddúcere uxorém, licet ;
sin áliost animo, rénumeret dotem húc, eat.
LA. ecce aútem tu quoque próterue iracúndus es !
PH. percóntumax redísti huc nobis, Pámphile !
LA. decédet iam ira haec, étsi merito irátus est.
PH. quia accéssit uobis paúlulum pecúniae,
subláti sunt animi. *LA.* étiam mecum lítigas ?
PH. delíberet renúntietque hodié mihi
uelítne an non : ut álii, si huic non ést, siet.
LA. Phidíppe, ades, audi paúcis.—abiit. quíd mea ?
postrémo inter se tránsigant ipsi, út lubet,

483 *Fleckeisen* : postputasse omnis res *codd.* 485 impulsus nunc *A* : pulsus nunc *cett. plerique* : quid ego ira impulsus nunc *Bentley* 493 *sic A* : sanus satis sies *BCDEFP* : si sanu 's satis *Fleckeisen* 506 *Fleckeisen* : quia paulum (paululum) uobis accessit *codd.* 507 *Fleckeisen* : animi sunt *codd.*

quandó nec gnatus néque hic mi quicquam obtémperant,
quae díco parui péndunt. porto hoc iúrgium
ad uxórem, quoius haec fíunt consilio ómnia,
atque ín eam hoc omne quód mihi aegrest éuomam.

ACTVS IV

MYRRINA PHIDIPPVS i

MY. Périi, quid agam? quó me uortam? quíd uiro meo réspondebo
mísera? nam audiuísse uocem púeri uisust uágientis:
íta corripuit dérepente tácitus sese ad fíliam.
quód si rescierít peperisse eam, íd qua causa clám me habuisse
dícam non edepól scio.
sed óstium concrépuit. credo ipsum éxire ad me: núlla sum.
PH. úxor ubi me ad fíliam ire sénsit, se eduxít foras:
atque éccam: uideo. quíd aïs, Myrrina? heús tibi díco. *MY.* míhine, mi uir?
PH. uír ego tuos sim? tún uirum me aut hóminem deputás adeo esse?
nám si utrumuis hórum, mulier, úmquam tibi uisús forem,
nón sic ludibrió tuis factis hábitus essem. *MY.* quíbus? *PH.* at rogitas?
péperit filia: hém, taces? ex quó? *MY.* patrem istuc rógitare aequomst?
périi! ex quo nisi ex íllo censes quoí datast nuptum óbsecro?
PH. crédo: neque adeo árbitrari pátris est aliter. séd demiror

522 eduxit *Bentley*: duxit *codd.* 524 sim *A*: sum Σ tun *Donat. in lemm.*: tune *CDEFP*: tu *A cum cett.* 527 *Fleckeisen*: istuc patrem rogare (rogitare BCF^1P) est aequom *codd.* 528 *Fleckeisen*: censes nisi ex illo (nisi illo *F*) *codd.*

quíd sit quam ob rem tánto opere omnis nós celare uólueris
pártum, praesertím quom et recte et suó pepererit témpore.
ádeon peruicáci esse animo ut púerum praeoptarés perire,
éx quo firmiórem inter nos fóre amicitiam pósthac scires,
pótius quam aduorsús lubidinem ánimi tui esset cum íllo nupta!
égo etiam illorum ésse hanc culpam crédidi, quae te ést penes.
MY. mísera sum. *PH.* utinam scíam ita esse istuc! séd nunc mi in mentém uenit
de hác re quod locúta es olim, quom íllum generum cépimus:
nám negabas núptam posse fíliam tuam té pati
cúm eo qui meretrícem amaret, quí pernoctarét foris.
MY. quámuis causam hunc súspicari quam ípsam ueram máuolo.
PH. múlto prius quam tú sciui illum habére amicam, Mýrrina;
uérum id uitium númquam decreui ésse ego adulescéntiae;
nám id innatumst. át pol iam aderit, sé quoque etiam quom óderit.
sed ut ólim te ostendísti, eadem esse níl cessauisti úsque adhuc,
ut fíliam ab eo abdúceres neu quód ego egissem essét ratum.
id núnc indicium haec rés facit, quo pácto factum uólueris.
MY. ádeon me esse péruicacem cénses, quoi matér siem,
út eo essem animo, si éx usu esset nóstro hoc matrimónium?

531 *Fleckeisen*: tempore suo pepererit *codd.* 533 post hanc *A* 534 *Dziatzko*: animi tui libidinem *codd.* 537 de hac re *cum Donato Bentley*: ex hac re *codd.* 541 *Fleckeisen*: prius sciui quam tu *codd.* 543 *Bentley*: id omnibus innatumst *codd. et Donat. in lemm.* aderit tempus *BCEFP* *fort.* omnibus innatumst: at iam aderit tempus se etiam quom oderit 546 *Fleckeisen*: res indicium haec *codd.* 547 cui mater siem *AΣ cum Donato*: cum ei mater siem A^2

PH. tún prospicere aut iúdicare nóstram in rem quod sít potes ?
aúdisti ex aliquó fortasse, quí uidisse eum díceret
exeuntem aut íntro euntem ad amícam. quid tum póstea ?
sí modeste ac ráro fecit [haec], nónne ea dissimuláre nos
mágis humanumst quám dare operam id scíre, qui nos óderit ?
nám si is posset áb ea sese dérepente auéllere,
quácum tot consuésset annos, nón eum hominem dúcerem
néc uirum satis fírmum gnatae. *MY.* mítte adulescentem óbsecro
ét quae me peccásse aïs. abi, sólus solum cónueni,
róga uelitne an nón uxorem : si ést ut dicat uélle se,
rédde ; sin est aútem ut nolit, récte ego consuluí meae.
PH. síquidem ille ipse nón uolt et tu sénsti in eo esse, Mýrrina,
péccatum, aderam, quoíus consilio fúerat ea par próspici.
quam ób rem incendor íra, esse ausam fácere haec te iniussú meo.
ínterdico ne éxtulisse extra aédis puerum usquám uelis.
séd ego stultiór, meis dictis quí parere hanc póstulem.
íbo intro atque edícam seruis, né quoquam ecferrí sinant.—
MY. nullám pol credo múlierem me míseriorem uíuere :
nam ut híc laturus hóc siet, si rem ípsam ut sit rescíuerit,
non édepol clam me est, quom hóc quod leuiust tám animo iracundó tulit ;
nec quá uia senténtia eius póssit mutarí scio.
hoc mi únum ex plurimís miseriis rélicuom fuerát malum,
si púerum ut tollam cógit, quoius nos quí sit nescimús pater.

552 haec *secl. Wagner* : fecit haec *A* : haec *uel* hoc fecit *uel* facit *codd.* 558 *sic* Σ : uxorem annon *A* 560 sensti *Faërnus cf. Andr.* 882 : sensisti *codd. et Donat. in lemm.* 561 Σ : ea par fuerat *A* 567 *Fleckeisen* : hoc sit si ipsam rem ut siet *codd.* 568 *BCEP* : iracundo animo *uel* animo irato *A cum cett.*

nam quóm compressast gnáta, forma in ténebris nosci nón quitast,
neque détractum ei tum quícquamst, qui post póssit nosci quí siet;
ipse éripuit ui, in dígito quem habuit, uírgini abiens ánulum.
simul uéreor Pamphilúm ne orata nóstra nequeat diútius
celáre, quom sciét alienum púerum tolli pró suo.

ii SOSTRATA PAMPHILVS (LACHES)

SO. Non clám me est, gnate mí, tibi me esse súspectam, uxorém tuam
proptér meos mores hínc abisse, etsi éa dissimulas sédulo.
uerum íta me di ament ítaque optingant éx te quae exoptém mi, uti
numquám sciens commérui, merito ut cáperet odium illám mei.
teque ánte quod me amáre rebar, eí rei firmastí fidem;
nam mi íntus tuos patér narrauit módo, quo pacto me hábueris
praepósitam amori tuó: nunc tibi me cértumst contra grátiam
reférre, ut apud me praémium esse pósitum pietatí scias.
mi Pámphile, hoc et uóbis et meae cómmodum famae árbitror:
ego rús me abituram hinc ésse cum tuo cérto decreuí patre,
ne méa praesentia óbstet neu causa úlla restet rélicua,
quin túa Philumena ád te redeat. *PA.* quaéso quid istuc cónsilist?
stultítia illius uícta ex urbe tú rus habitatúm migres?

573 *sic* Σ *nisi quod F om.* post *et* noscier *pro* nosci *exhibent omnes*: detractum ei est quicquam qui posset post nosci *A* 579 exoptem *A*: exopto Σ mi uti *Fleckeisen*: mihi | ut *codd.* 580 illam mei *cum Donato Faërnus*: illa mei *codd.* 581 *Bentley cum codd. nonnullis*: ante quam *ABCDEF*: *ambas lectiones adgnoscit Donatus* 586 *Fleckeisen*: hinc cum tuo me esse *codd.* 589 *Fleckeisen*: illius stultitia *codd.*

haud fácies, neque sinam út qui nobis, máter, male dictúm uelit,
mea pértinacia ésse dicat fáctum, haud tua modéstia.
tum tuás amicas te ét cognatas déserere et festós dies
mea caúsa nolo. *SO.* níl [pol] iam istae res mihi uoluptatís ferunt:
dum aetátis tempus túlit, perfuncta sátis sum: satias iám tenet
studiórum istorum. haec míhi nunc curast máxuma, ut ne quoí mea
longínquitas aetátis obstet mórtemue expectét meam.
hic uídeo me esse inuísam inmerito: témpust me concédere.
sic óptume, ut ego opínor, omnis caúsas praecidam ómnibus:
et me hác suspicióne exsoluam et íllis morem géssero.
sine me óbsecro hoc ecfúgere, uolgus quód male audit múlierum.
PA. quam fórtunatus céteris sum rébus, absque una hác foret,
hanc mátrem habens talem, íllam autem uxorem! *SO.* óbsecro, mi Pámphile,
non túte incommodám rem, ut quaeque est, ín animum inducés pati?
si cétera ita sunt út uis itaque uti ésse ego illa exístumo,
mi gnáte, da mi hanc uéniam, redduc íllam. *PA.* uae miseró mihi!
SO. et míhi quidem; nam haec rés non minus me mále habet quam te, gnáte mi.

LACHES SOSTRATA PAMPHILVS iii

LA. Quem cum ístoc sermonem hábueris, procul hínc stans accepi, úxor.

593 pol *om. A* 597 me *post* tempust *om.* Σ 604 sunt ita *A* illa *Erasmus*: illam *codd.* 605 *Fleckeisen*: da ueniam hanc mihi *codd.*

ístuc sapere est, qui úbi quomque opus sit ánimum possit fléctere.
quód faciendum sít post fortasse, ídem hoc nunc fecerít sic *ultro*.
SO. fórs fuat pol. *LA.* ábi rus ergo hinc: íbi ego te et tu mé feres.
SO. speró mecastor. *LA.* í ergo intro et compóne quae tecúm simul
ferántur: dixi. *SO.* ita út iubes faciám.—*PA.* pater.
LA. quíd uis, Pamphile? *PA.* hínc abire mátrem? minume. *LA.* quíd ita *tu* istuc [uis]?
PA. quía de uxore incértus sum etiam quíd sim facturús. *LA.* quid est?
quíd uis facere nísi redducere? *PA.* équidem cupio et uíx contineor;
séd non minuam meúm consilium: ex úsu quod est, id pérsequar:
non crédo ea gratiá concordes mágis, si redducám, fore.
LA. néscias: uerúm tua re fert níl, utrum illaec fécerint,
quándo haec aberit. ódiosa haec est aétas adulescéntulis.
é medio aequom excédere est: postrémo nos iam fábula
sumus, Pámphile, 'senex átque anus.'
sed uídeo Phidippum égredi per témpus: accedámus.

iv PHIDIPPVS LACHES PAMPHILVS

PH. Tibí quoque edepol sum íratus, Philúmena,
grauitér quidem; nam hercle fáctumst abs te túrpiter.
etsí tibi causast de hác re: mater te ínpulit.
huic uéro nullast. *LA.* ópportune té mihi,
Phidíppe, in ipso témpore ostendís. *PH.* quid est?

608 *Fleckeisen*: est sapere *codd.* possis *BCEFP* 609 *Fleckeisen*: si feceris *sine* ultro *codd.* 613 *Dziatzko*: quid ita istuc *A*: quid ita istuc uis Σ 617 *Dziatzko*: credo . . . si non redducam *codd.* 618 nescias *cum BCD Donatus et Eugraph. in lemm.*: nescio *cett. cum A* 620 fabula *Faber*: fabulae *codd.*

PA. quid réspondebo his? aút quo pacto hoc óperiam?
LA. dic fíliae rus cóncessuram hinc Sóstratam:
ne réuereatur, mínus iam quo redeát domum. *PH.* ah,
nullám de his rebus cúlpam commeruít tua:
a Mýrrina haec sunt méa uxore exorta ómnia.
PA. mutátio fit. *PH.* éa nos perturbát, Laches.
PA. dum né redducam, túrbent porro quám uelint.
PH. ego, Pámphile, esse intér nos, si fierí potest,
adfínitatem hanc sáne perpetuám uolo;
sin ést ut aliter túa *ista* sit senténtia,
accípias puerum. *PA.* sénsit peperisse: óccidi.
LA. puerúm? quem puerum? *PH.* nátus est nobís nepos.
nam abdúcta a uobis praégnas fuerat fília,
neque fuísse praegnatem úmquam ante hunc sciuí diem.
LA. bene, íta me di ament, núntias, et gaúdeo
natum íllum et tibi illam sáluam. sed quid múlieris
uxórem habes aut quíbus moratam móribus?
nosne hóc celatos tám diu! nequeó satis,
quam hoc míhi uidetur fáctum praue, próloqui.
PH. non tíbi illud factum mínus placet quam míhi, Laches.
PA. etiám si dudum fúerat ambiguom hóc mihi,
nunc nón est, quom eam séquitur alienús puer.
LA. nullá tibi, Pamphile, híc iam consultátiost.
PA. Perii. *LA.* húnc uidere saépe optabamús diem,
quom ex te ésset aliquis, quí te appellarét patrem.
euénit: habeo grátiam dis. *PA.* núllus sum.
LA. reddúc uxorem ac nóli aduorsarí mihi.
PA. patér, si ex me illa líberos uellét sibi
aut sé esse mecum núptam, satis certó scio,
non clám me haberet quód celasse intéllego.
nunc quom éius alienum á me esse animum séntiam

628 operiam *Bentley*: aperiam *codd.* 633 *Bentley*: mutatio fit *Phidippo continuant codd.* 634 turbant *A* 637 *Dziatzko*: tua siet *codd.* 649 sequitur *Bentley*: consequitur *codd.*

(nec cónuenturum intér nos posthac árbĭtror),
quam ob rém redducam? *LA.* máter quod suasít sua,
adoléscens mulier fécit. mirandúmne id est?
censén te posse réperire ullam múlierem,
quae cáreat culpa? an quí non delincúnt uiri?
PH. uosmét uidete iám, Laches et tu Pámphile,
remíssan opus sit uóbis, redductán domum:
neutra ín re uobis dífficultas á me erit.
uxór quid faciat, ín manu non ést mea.
sed quíd faciemus púero? *LA.* ridiculé rogas:
quidquíd futurumst, huíc suom reddas scílicet,
ut alámus nostrum. *PA.* quem ípse neglexít pater,
ego alám? *LA.* quid dixti? eho an nón alemus, Pámphile?
prodémus quaeso pótius? quae haec améntiast?
enim uéro prosus iám tacere nón queo;
nam cógis ea quae nólo ut praesente hóc loquar.
ignárum censes tuárum lacrumarum ésse me?
aut quíd sit id quod sóllicitere ad húnc modum?
primum hánc ubi dixti caúsam, te propter tuam
matrém non posse habére hanc uxorém domi,
pollícitast ea se cóncessuram ex aédibus.
nunc póstquam ademptam hanc quóque tibi causám uides,
puér quia clam te est nátus, nactus álteram es.
errás, tui animi sí me esse ignarúm putas.
aliquándo tandem huc ánimum ut adiungás tuom,
quam lóngum spatium amándi amicam tíbi dedi!
sumptús quos fecisti ín eam quam animo aequó tuli!
egi átque oraui técum uxorem ut dúceres,
tempús dixi esse: inpúlsu duxistí meo.
[quae tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat.]

663 qui *Fleckeisen*: quia *codd.* 666, 667 *inuerso ordine praebent codd.*: *transp. Bothe* 673 prosus *A*: prorsus Σ 688, 690 *induxit Bentley*

nunc ánimum rursum ad méretricem adduxtí tuom :
[cui tu obsecutus facis huic adeo iniuriam.]
nam in eándem uitam té reuolutum dénuo
uideo ésse. *PA.* mene ? *LA.* te ípsum : et facis iniúriam :
confíngis falsas caúsas ad discórdiam,
ut cum ílla uiuas, téstem hanc quom abs te amóueris.
sensítque adeo uxor ; nam eí causa alia quaé fuit,
quam ob rem ábs te abiret ? *PH.* pláne hic diuinát : nam id est.
PA. dabo iús iurandum níl esse istorúm mihi. *LA.* ah,
reddúce uxorem, aut quam ób rem non opus sít cedo.
PA. non ést nunc tempus. *LA.* púerum accipias ; nam ís quidem
in cúlpa non est : póst de matre uídero.
PA. omnímodis *ego* misér sum nec quid agám scio :
tot mé nunc rebus míserum concludít pater.
abíbo hinc, praesens quándo promoueó parum.
nam púerum iniussu crédo non tollét meo,
praesértim in ea re quóm sit mi adiutrix socrus.
LA. fugis ? hém, nec quicquam cérti respondés mihi ?—
num tíbi uidetur ésse apud sesé ? sine :
puerúm, Phidippe, míhi cedo : ego alam. *PH.* máxume.
non mírum fecit [mea] úxor, si hoc aegré tulit :
amárae mulierés sunt, non facile haéc ferunt.
proptérea haec irast ; nam ípsa narrauít mihi.
id ego hóc praesente tíbi nolueram dícere,
neque illí credebam prímo : nunc uerúm palamst.
nam omníno abhorrere ánimum huic uideo a núptiis.
LA. quid érgo agam, Phidíppe ? quid das cónsili ?
PH. quid agás ? meretricem hanc prímum adeundam cénseo :

689 adduxti *Funck* : induxti *codd.* 697 istorsum *A* 701 *Fleckeisen* : omnibus modis miser sum *codd.* 704 tollet *A* : tollent Σ 709 mea *secl. Fabricius*

orémus, accusémus, grauius dénique
minitémur, si cum illo hábuerit rem póstea.
LA. faciam út mones. eho púere, curre ad Bácchidem hanc
uicínam nostram : huc éuoca uerbís meis.
at te óro porro in hác re adiutor sís mihi. *PH.* ah,
iam dúdum dixi idémque nunc dicó, Laches :
manére adfinitátem hanc inter nós uolo,
si ulló modo est ut póssit : quod speró fore.
sed uín adesse me úna, dum istam cónuenis ?
LA. immo uéro abi, aliquam púero nutricém para.

ACTVS V

i BACCHIS LACHES

BA. Non hóc de nihilost, quód Laches me núnc conuentam esse éxpetit ;
nec pól me multum fállit, quin quod súspicor sit quód uelit.
LA. uidéndumst ne minus própter iram hinc ínpetrem quam póssiem,
aut né quid faciam plús, quod minus me póst fecisse sátius sit.
adgrédiar. Bacchis, sálue.
BA. salué, Laches. *LA.* credo édepol te non níl mirari, Bácchis,
quid sít quapropter te húc foras puerum éuocare iússi.
BA. ego pól quoque etiam tímida sum, quom uénit [mi] in mentem quaé sim,
ne nómen mihi quaesti óbsiet ; nam móres facile tútor.

719 puere curre *Umpfenbach* : puer curre *A et Σ praeter F, quem* curre puer *praebentem sequitur Bentley* 729 hinc . . . possiem *Bentley* hanc . . . possim *codd.* 730 *Fleckeisen* : post me uel me post) minus *codd.* 734 mi *del. Faërnus* 735 obsiet *Faërnus* : obstet *codd.*

LA. si uéra dicis, níl tibi est a mé pericli, múlier;
nam ea aetáte iam sum, ut nón siet peccáto mi ignosci aéquom:
quo mágis omnis res caútius ne témere faciam adcúro.
nam si íd facis factúraue es, bonás quod par est fácere:
inscítum offerre iniúriam tibi ínmerenti iníquom est.
BA. est mágnam ecastor grátiam de istác re quod tibi hábeam;
nam quí post factam iniúriam se expúrget, parum mi prósit.
séd quid istuc est? *LA.* meúm receptas fílium ad te Pámphilum. *BA.* áh.
LA. síne dicam: *hic* [uxorem] hanc príus quam duxit, uóstrum amorem pértuli.
máne: non dum etiam díxi id quod *te* uólui. hic nunc uxórem habet:
quaére alium tibi fírmiorem amícum, dum tibi témpus [consulendi] est;
nám neque ille hoc animo érit aetatem néque pol [tu eadem] ista aetás *tibi.*
BA. quís id aït? *LA.* socrus. *BA.* méne? *LA.* te ipsam: et fíliam abduxít suam,
púerumque ob eam rém clam uoluit, nátus qui est, extínguere.
BA. álid si scirem quí firmare méam apud uos possém fidem,
sánctius quam iús iurandum, id póllicerer tíbi, Laches,
[me] ségregatum habuísse uxorem ut dúxit a me Pámphilum.

739 si id facis *Donatus*: si facis *A*: si id nunc facis Σ 740 *edd. ant.*: tibi merenti *A*: tibi me immerenti Σ 741 *Guyet*: magna . . . gratia . . . quam *codd.* 744 *Fleckeisen*: *om.* hic, *exhibent* uxorem *codd.* 745 te *add. Bentley* 746 *Fleckeisen*: firmiorem amicum Σ: amicum firmiorem *A*: amicum *om. uolg.* 747 *Dziatzko*: erit aetatem *A*: *om.* aetatem Σ *cum* A^2 eadem istac (ista *G*) aetate Σ *cum* A^2: eadem ista aetas *A* 750 *Bentley*: aliut si scirem *A*: aliud si scirem Σ 752 me *sustulit Bentley*

LA. lépida es. sed scin, quíd uolo potius sódes facias? *BA.* quíd? cedo.
LA. eás ad mulierés huc intro atque ístuc ius iurándum item
pólliceare illís. exple animum eis téque hoc crimine éxpedi.
BA. fáciam, quod pol, si ésset alia ex hóc quaestu, haud facerét, scio,
ut de tali caúsa nuptae múlieri se osténderet.
séd nolo esse fálsa fama gnátum suspectúm tuom,
néc leuiorem uóbis, quibus est mínume aequom, eum uidérier
ínmerito; nam méritus de me est, quód queam illi ut cómmodem.
LA. fácilem beniuolúmque lingua túa iam tibi me réddidit:
nám non sunt solae árbitratae haec; égo quoque etiam crédidi.
núnc quam ego te esse praéter nostram opínionem cómperi,
fác eadem ut sis pórro: nostra utére amicitia, út uoles.
áliter si faciás—me reprimam, ne aégre quicquam ex me aúdias.
uérum hoc te moneo únum, amicus quális sim aut quid póssiem
pótius quam inimicús, periclum fácias.

ii PHIDIPPVS LACHES BACCHIS

PH. Nil apud mé tibi
defíeri patiar, quín benigne quód opust praebeátur.
sed quóm tu satura atque ébria es, puer út satur sit fácito.

753 *Muretus*: quiduis cedo *codd.* 754 item *Rein*: idem *codd.* 765 *Fleckeisen*: reprimam me *codd.* 766 hoc te Σ: te hoc *A* qualis sim amicus *codd.* 768 *Dziatzko*: quod opus sit (est *E*) benigne *codd.* 769 es *Bentley*: eris *codd.*

LA. nostér socer, uideó, uenit: pueró nutricem addúcit.
Phidíppe, Bacchis déierat persáncte. *PH.* haecine east? *LA.* haéc est.
PH. nec pól istae metuont deós neque eas respícere deos opínor.
BA. ancíllas dedo: quólubet cruciátu per me exquíre.
haec rés hic agitur: Pámphilo me fácere ut redeat úxor
opórtet: quod si pérficio, non paénitet me fámae,
solám fecisse id quód aliae meretríces facere fúgitant.
LA. Phidíppe, nostras múlieres suspéctas fuisse fálso
nobís in reapse inuénimus: porro hánc nunc experiámur.
nam sí compererit crímini tua [se uxor] fálso credidísse,
missam íram faciet; sín ut est ob eám rem iratus gnátust,
quod péperit uxor clam, íd leuest: cito áb eo haec ira abscédet.
proféсto in hac re níl malist, quod sít discidio dígnum.
PH. uelím quidem hercle. *LA.* exquíre: adest: quod sátis sit, faciet ípsa.
PH. quid mi ístaec narras? án quia non tute ípse dudum audísti,
de hac re ánimus meus ut sít, Laches? illís modo explete ánimum.—
LA. quaeso édepol, Bacchis, quód mihi es pollícita tute ut sérues.
BA. ob eám rem uin ergo íntro eam? *LA.* i, [atque] exple ánimum eis, coge ut crédant.
BA. eo, etsí scio pol eís fore meum cónspectum inuisum hódie.
nam núpta meretrici hóstis est, a uíro ubi segregátast.
LA. at haéc amicae erúnt, ubi quam ob rem aduéneris rescíscent:

772 eas *Fleckeisen*: has *codd.* 779 se uxor *secl. Dziatzko* 780 sin ut est . . . gnatust *Krauss*: sin autem . . . gnatus *A*: sin autem est . . . gnatus Σ 787 atque *sustulit Brix.*

PH. at eásdem amicas fóre tibi promítto, rem ubi cognórint;
nam illás errore et té simul suspícione exsólues.
BA. perií, pudet Philúmenae. me séquimini intro huc ámbae.—
LA. quid est míhi quod malim quám quod huic intéllego eueníre,
ut grátiam ineat síne suo dispéndio et mihi prósit?
nam si ést ut haec nunc Pámphilum uere áb se segregárit,
scit síbi nobilitatem éx ea re nátam et gloriam ésse:
feret grátiam eius unáque nos sibi ópera amicos iúnget.

iii PARMENO BACCHIS

PA. Édepol ne meam érus esse operam députat paruí preti,
qui ób rem nullam mísit, frustra ubi tótum desedí diem,
Mýconium hospitém dum expecto in árce Callidémidem.
ítaque ineptus hódie dum illi sédeo, ut quisque uénerat,
áccedebam: 'aduléscens, dic dum *míhi* quaeso, es tu Mýconius?'
"nón sum." 'at Callidémides?' "non." 'hóspitem ecquem Pámphilum
híc habes?' omnés negabant: néque eum quemquam esse árbitror.
dénique hercle iám pudebat: ábii. sed quid Bácchidem
áb nostro adfine éxeuntem uídeo? quid huic hic ést reï?
BA. Pármeno, opportúne te offers: própere curre ad Pámphilum.
PA. quíd eo? *BA.* dic me oráre ut ueniat. *PA.* ád te? *BA.* immo ad Philúmenam.

791 *Fleckeisen*: rem ubi cognouerint Σ: *uersus deest in A* 794 *Fleckeisen*: quod mihi *codd.* 797 ex ea re *Donatus*: ex eo et rem *codd.* 798 *Fleckeisen*: referet gratiam ei AD^2: referetque *cett.* 803 mihi *ins. Dziatzko* tun es *cum Goueano uolg.* 809 uenia *A*

PA. quíd reï est? *BA.* tua quód nil re fert, pércontari désinas.
PA. níl dicam aliud? *BA.* étiam: cognosse ánulum illum Mýrrinam
gnátae suae fuísse, quem ipsus ólim mi dederát. *PA.* scio.
tántumne est? *BA.* tantum: áderit continuo, hóc ubi ex te audíuerit.
séd cessas? *PA.* minume équidem; nam hodie míhi potestas haúd datast:
íta cursando atque ámbulando tótum hunc contriuí diem.
BA. Quantam óbtuli aduentú meo laetítiam Pamphilo hódie!
quod cómmodas res áttuli! quod aútem ademi cúras!
gnatum eí restituo, paéne qui harum ipsíusque opera périit;
uxórem, quam numquam ést ratus posthác se habiturum, réddo;
qua ré suspectus suó patri fuit ét Phidippo, exsólui:
hic ádeo his rebus ánulus fuit ínitium inueniúndis.
nam mémini abhinc mensís decem fere ád me nocte príma
confúgere anhelantém domum sine cómite, uini plénum,
cum hoc ánulo: extimui ílico: 'mi Pámphile,' inquam 'amábo,
quid éxanimatus óbsecro es? [aut] unde ánulum istum náctu's?
dic mi.' ílle alias res ágere se simuláre. postquam id uídeo,
nescío quid suspicárier, magis coépi instare ut dícat.
homo sé fatetur ui ín uia nescío quam compressísse,

811 *Fleckeisen*: aliud dicam *codd.* 813 audiuerit *Bentley*: audierit *codd.* 818 *Bentley*: qui paene *codd.* 820 *Fleckeisen*: et Phidippo fuit *codd.* 825 aut *induxit Umpfenbach* 826 id D^1E^2: *om. cett.*

dicítque sese illi ánulum, dum lúctat, detraxísse.
eum haéc cognouit Mýrrina, in dígito modo me habénte.
rogat únde sit: narro ómnia haec: inde ést cognitio fácta,
Philúmenam compréssam esse ab eo et fílium inde hunc nátum.
haec tót propter me gaúdia illi cóntigisse laétor:
etsi hóc meretrices áliae nolunt; néque enim est in rem nóstram,
ut quísquam amator núptiis laetétur. uerum ecástor
numquam ánimum quaesti grátia ad malás adducam pártis.
ego illó dum licitumst úsa sum benígno et lepido et cómi.
incómmode mihi núptiis euénit, factum fáteor:
at pól me fecisse árbitror, ne id mérito mi eueníret.
multa éx quo fuerint cómmoda, eius incómmoda aequomst férre.

iv PAMPHILVS PARMENO BACCHIS

PAM. Víde, mi Parmeno, étiam sodes, út mi haec certa et clára attuleris,
né me in breue conlícias tempus gaúdio hoc falsó frui.
PAR. uísumst. *PAM.* certen? *PAR.* cérte. *PAM.* deus sum, si hóc itast. *PAR.* uerum réperies.
PAM. máne dum sodes: tímeo ne aliud crédam atque aliud núnties.
PAR. máneo. *PAM.* sic te díxe opinor, ínuenisse Mýrrinam
Bácchidem anulúm suom habere. *PAR.* fáctum. *PAM.* eum quem olim eí dedi:
éaque hoc te mihi núntiare iússit. itane est fáctum? *PAR.* ita, inquam.
PAM. quís me est fortunátior uenustátisque adeo plénior?

829 anulum digito dum luctat *A*: digito *om.* Σ 830 *Bentley*: habentem *codd.* 837 *Fleckeisen*: dum illo *codd.* 842 conlicias *Paumier*: conicias *codd.* 845 dixe *Bentley*: dixisse *codd.*

ého tu, pro hoc te núntio qui dónem? qui? qui? néscio.
PAR. át ego scio. *PAM.* quid? *PAR.* níl enim;
nám neque in nuntió neque in me ipso tíbi boni quid sít scio.
PAM. égon qui ab orco mórtuom me réducem in lucem féceris
sinám sine munere á me abire? ah, nímium me ingratúm putas.
sed Bácchidem eccam uídeo stare ante óstium:
me expéctat credo: adíbo. *BA.* salue, Pámphile.
PAM. o Bácchis, o mea Bácchis, seruatríx mea!
BA. bene fáctum et uolup est. *PAM.* fáctis ut credám facis;
antíquamque adeo tuám uenustatem óbtines,
ut uóluptati obitus, sérmo, aduentus túos, quo quemque aduéneris,
sempér sit. *BA.* at tu ecástor morem antíquom atque ingenium óbtines,
ut únus omnium hómo te uiuat núsquam quisquam blándior.
PAM. hahahaé, tun mi istuc? *BA.* récte amasti, Pámphile, uxorém tuam;
nam númquam ante hunc diém meis oculis eám, quod nossem, uíderam:
perlíberalis uísast. *PAM.* dic uerum. *BA.* íta me di ament, Pámphile.
PAM. dic mi, hárum rerum núm quid dixti meó patri? *BA.* nil. *PAM.* néque opus est
adeó muttito. nón placet fieri hóc item ut in comoédiis,
omnia ómnes ubi rescíscunt. hic quos fúerat par rescíscere,

849 *Fleckeisen cum* D^1: egone te pro hoc nuntio quid donem? quid? quid? *cett.* 859 aduentus *codd. et Donat. et Eugraph.*: adfatus *Bentley*: *om. edd. cett.* 861 *sic A*: unus hominum homo Σ *ceterum* numquam *codd.*: nusquam *edd. uett.* *om.* quisquam *A* 866 non placet . . . item *Fleckeisen*: placet non . . . itidem *codd.*

sciúnt ; quos autem nón scire aequomst, néque resciscent néque scient.
BA. ímmo etiam qui hoc óccultari fácilius credás dabo.
Mýrrina ita Phidíppo dixit iúre iurandó meo
sé fidem habuisse ét propterea té sibi purgatum. *PAM.* óptumest :
spéroque hanc rem esse éuenturam nóbis ex senténtia.—
PAR. ére, licetne scíre ex te hodie, quíd sit quod feci boni ?
aút quid istuc est quód uos agitis ? *PAM.* nón licet. *PAR.* tamen súspicor :
égo hunc ab orco mórtuom quo pácto . . ! *PAM.* nescis, Pármeno,
quántum hodie profúeris mihi et ex quánta aerumna extráxeris.
PAR. ímmo [uero] scio, neque hóc inprudens féci. *PAM.* ego istuc sátis scio. *PAR.* ah,
témere quicquam Pármeno praetéreat quod facto úsus sit ?
PAM. séquere me intro, Pármeno. *PAR.* sequor. équidem plus hodié boni
féci inprudens quám sciens ante húnc diem umquam. CANTOR. plaúdite !

868 *Fleckeisen* : non autem aequomst scire *codd.* 877 uero *sustulit Bothe* ah *Conradt* : an *in initio uersus sequentis codd.* 878 *hunc uersum Parmenoni dant BCDEFP, Pamphilo cett.* : *Bentley cum Donato Bacchidi laetanti et Parmenonem ridenti tribuendum censet*

ADELPHOE

INCIPIT · TERENTI · ADELPHOE · ACTA · LVDIS FVNERALIB · L · AEMELIO · PAVLO · QVOS · FECERE Q · FABIVS · MAXVMVS · P · CORNELIVS · AFRICANVS EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · HATILIVS · PRAENESTINVS · MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIS SARRANIS · TOTA · GRAECA · MENANDRV · FACTA · VI M · CORNELIO · CETHEGO · L · ANICIO · GALLO · COS

1 Adelphoe *codd. plerique*: Adelphos *A* : Adelphe *LF* 2 funeralibus *A* : funebribus *C* : funeribus *cett.* quos Σ : modos *A* 6 Graeca Menandru *post* Adelphoe *exhibet A*

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Duós cum haberet Démea adulescéntulos,
dat Mícioni frátri adoptandum Aéschinum,
sed Ctésiphonem rétinet. hunc citharístriae
lepóre captum súb duro ac tristí patre
fratér celabat Aéschinus; famám reī,
amórem in sese tránsferebat; dénique
fidícinam lenoni éripit. uitiáuerat
idem Aéschinus ciuem Átticam paupérculam
fidémque dederat hánc sibi uxorém fore.
Deméa iurgare, gráuiter ferre; móx tamen
ut uéritas patefáctast, ducit Aéschinus
uitiátam, potitur Ctésipho citharístriam.

PERSONAE

[Prologvs]
Micio Senex
Demea Senex
Sannio Leno
Aeschinvs Advlescens
Syrvs Servos
Ctesipho Advlescens
Sostrata Matrona
Canthara Anvs
Geta Servos
Hegio Senex
Dromo Pver
cantor

MVTAE

Meretrix Bacchis
Parmeno Servos
Pamphila Virgo

PROLOGVS.

Postquám poëta sénsit scripturám suam
ab iníquis obseruári et aduorsários
rapere ín peiorem pártem . . . .
. . . .
. . . . quam acturí sumus :
indício de se ipse érit, uos eritis iúdices,
laudín an uitio dúci id factum opórteat.
Synápothnescontes Díphili comoédiast :
eam Cómmorientis Plaútus fecit fábulam.
in Graéca adulescens ést, qui lenoni éripit
meretrícem in prima fábula : eum Plautús locum
relíquit integrum. eum híc locum sumpsít sibi
in Adélphos, uerbum dé uerbo expressum éxtulit.
eam nós acturi súmus nouam : pernóscite
furtúmne factum exístumetis án locum
reprénsum, qui praetéritus neclegéntiast.
nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbilis
hunc ádiutare adsídueque una scríbere :
quod illí maledictum uéhemens esse exístumant,
eam laúdem hic ducit máxumam, quom illís placet,
qui uóbis uniuórsis et populó placent,
quorum ópera in bello, in ótio, in negótio
suo quísque tempore úsust sine supérbia.
dehinc ne éxpectetis árgumentum fábulae :
senés qui primi uénient, ei partem áperient,
in agéndo partem osténdent. facite aequánimitas
. . . . . .
poétae ad scribendum aúgeat indústriam.

3 *post hunc uersum duos aliquos excidisse statuit Umpfenbach* 5 an *om. A* : *add.* A^2 15 *F.* : maledici *A* : maleuoli *cett.* 16 hunc *Ritschl, ex Suet. Vit. Ter.* : eum *codd.* 17 quid *A* 24 *post hunc uersum lacunam indicauit Bentley*

ACTVS I

Micio

Storáx !—non rediit hác nocte a cena Aéschinus
neque séruolorum quísquam, qui aduorsum íuerant.
profécto hoc uere dícunt : si absis úspiam
aut íbi si cesses, éuenire ea sátius est
quae in te úxor dicit ét quae in animo cógitat
iráta quam illa quaé parentes própitii.
uxór, si cesses, aút te amare cógitat
aut téte amari aut pótare atque animo óbsequi,
et tíbi bene esse sóli, sibi quom sít male.
ego quía non rediit fílius quae cógito !
quibus núnc sollicitor rébus ! ne aut ille álserit
aut úspiam cecíderit aut praefrégerit
aliquíd. uah, quemquamne hóminem in animo instítuere aut
paráre quod sit cárius quam ipse ést sibi !
atque éx me hic natus nón est, sed ex fratre. ís meo
dissímili studiost iam índe ab adulescéntia :
ego hánc clementem uítam urbanam atque ótium
secútus sum et, quod fórtunatum istí putant,
uxórem numquam habui. ílle contra haec ómnia :
ruri ágere uitam ; sémper parce ac dúriter
se habére ; uxorem dúxit ; nati fílii
duo : índe ego hunc maiórem adoptauí mihi ;
edúxi a paruolo, hábui, amaui pró meo ;
in eó me oblecto, sólum id est carúm mihi.
ille út item contra me hábeat facio sédulo :

26 storax Σ : astorax *A* (*litteram primam induxit A*[2]) : *falsa lectio ex falsa litterae Graecae primam personam denotantis interpretatione exorta est* redit (*ut saepe*) *A* 33 *deest in A* 36 *Donatus in lemm.* : et quibus *codd.* 40 is meo *scripsi* : meo is *A* : meo *induxit A*[2] : is adeo *cum* Σ *Bentley* 50 adsedulo *A*

do, praétermitto, nón necesse habeo ómnia
pro meó iure agere ; póstremo, alii clánculum
patrés quae faciunt, quaé fert adulescéntia,
ea né me celet cónsuefeci fílium.
nam quí mentiri aut fállere insuerít patrem aut
audebit, tanto mágis audebit céteros.
pudóre et liberálitate líberos
retinére satius ésse credo quám metu.
haec frátri mecum nón conueniunt néque placent.
uenit ád me saepe clámans 'quid agis, Mício?
quor pérdis adulescéntem nobis? quór amat?
quor pótat? quor tu his rébus sumptum súggeris,
uestítu nimio indúlges? nimium inéptus es.'
nimium ípse est durus praéter aequomque ét bonum,
et érrat longe méa equidem senténtia,
qui impérium credat gráuius esse aut stábilius
ui quód fit quam illud quód amicitia adiúngitur.
mea síc est ratio et síc animum inducó meum:
maló coactus quí suom officiúm facit,
dum id réscitum iri crédit, tantispér pauet;
si spérat fore clam, rúrsum ad ingeniúm redit.
ille quém beneficio adiúngas ex animó facit,
studet pár referre, praésens absensque ídem erit.
hoc pátriumst, potius cónsuefacere fílium
sua spónte recte fácere quam alienó metu:
hoc páter ac dominus ínterest. hoc quí nequit,
fateátur nescire ímperare líberis.
sed éstne hic ipsus, dé quo agebam? et cérte is est.
nescío quid tristem uídeo: credo, iam út solet
iurgábit. saluom te áduenire, Démea,
gaudémus.

56 *codd.* : hau dubie *Fleckeisen* : fraudare *Ritschl* : *fort.* aut | manum adibit, tanto magis adibit ceteris : aut *habent in fine u.* 55 *F P* 60 clamans *Guyet* : clamitans *codd.* 62 putat *A* 63 indulgis *A* 65 *sic scripsi* : mea quidem *codd.* 70 *A* : cauet Σ 77 nescire *A* : nescire se A^2 *GDV* : se nescire *cett.*

ii DEMEA MICIO

DE. Ehem, opportúne : te ipsum quaérito.
MI. quid trístis es ? *DE.* rogás me, ubi nobis Aéschinus
siét, quid tristis·égo sim ? *MI.* dixin hóc fore ?
quid fécit ? *DE.* quid ille fécerit ? quem néque pudet
quicquám nec metuit quémquam neque legém putat
tenére se ullam. nam ílla quae antehac fácta sunt
omítto : modo quid désignauit ? *MI.* quíd nam id est ?
DE. forés ecfregit átque in aedis ínruit
aliénas ; ipsum dóminum atque omnem fámiliam
mulcáuit usque ad mórtem ; eripuit múlierem
quam amábat : clamant ómnes indigníssume
factum ésse. hoc adueniénti quod mihi, Mício,
dixére ! in orest ómni populo. dénique,
si cónferendum exémplumst, non fratrém uidet
rei dáre operam, ruri ésse parcum ac sóbrium ?
nullum húius simile fáctum. haec quom illi, Mício,
dicó, tibi dico : tú illum corrumpí sinis.
MI. homine ímperito númquam quicquam iniústiust,
qui nísi quod ipse fécit nil rectúm putat.
DE. quorsum ístuc ? *MI.* quia tu, Démea, haec male iúdicas.
non ést flagitium, míhi crede, adulescéntulum
scortári neque potáre : non est ; néque fores
ecfríngere. haec si néque ego neque tu fécimus,
non síit egestas fácere nos. tu núnc tibi
id laúdi ducis quód tum fecisti ínopia ?
iniúriumst ; nam si ésset unde id fíeret,
facerémus. et tu illúm tuom, si essés homo,
sinerés nunc facere, dúm per aetatém licet,

82, 83 ubi . . . quid *codd.* : ubi nobis Aeschinust ? scin iam quid *Ritschl* 87 designauit *AE cum Donato* : dissignauit *cum Eugraphio codd. cett.* 96 Micio] mio *A* 99 sini *pro* nisi *A* 104 siid *A* : siuit Σ 107 homo *om. A* : *add.* A^2 108 seneres *A* licet *ABCEF·*G^2 : decet $A^2DF^1G^1V$

potiús quam, ubi te expectátum eiecissét foras,
aliéniore aetáte post facerét tamen.
DE. pro Iúppiter, tu homo ádigis me ad insániam!
non ést flagitium fácere haec adulescéntulum? *MI.* ah,
auscúlta, ne me optúndas de hac re saépius:
tuom fílium dedísti adoptandúm mihi;
is méus est factus: sí quid peccat, Démea,
mihi péccat; ego illi máxumam partém fero.
obsónat, potat, ólet unguenta: dé meo;
amat: dábitur a me argéntum, dum erit cómmodum;
ubi nón erit, fortásse excludetúr foras.
forés ecfregit: réstituentur; díscidit
uestém: resarciétur; est—dis grátia—
est únde haec fiant, ét adhuc non molésta sunt.
postrémo aut desine aút cedo quemuis árbitrum:
te plúra in hac re péccare ostendam. *DE.* eí mihi,
pater ésse disce ab íllis, qui ueré sciunt.
MI. natúra tu illi páter es, consiliís ego.
DE. tun cónsiliis quicquam? *MI.* áh, si pergis, ábiero.
DE. sicíne agis? *MI.* an ego tótiens de eadem re aúdiam?
DE. curaést mihi. *MI.* et mihi cúraest. uerum, Démea,
curémus aequam utérque partem: tu álterum,
ego item álterum; nam ambós curareprópemodum
repóscere illum est quém dedisti. *DE.* ah, Mício!
MI. mihi síc uidetur. *DE.* quíd istic? si tibi istúc placet,
profúndat perdat péreat, nil ad me áttinet.
iam sí uerbum unum pósthac—*MI.* rursum, Démea,
iráscere? *DE.* an non crédis? repeton quém dedi?
aegrést; alienus nón sum; si obsto—em, désino.
unúm uis curem: cúro; et est dis grátia,
quom ita út uolo est. isté tuos ipse séntiet

121 et est dis gratia *A*: et *om.* Σ 122 est *scripsi*: et *codd.* et . . . sunt A^{2} *cum* Σ (molesta non sunt *E*): non *om.* *A* 127 consiliis *AE*: consulis *cett.* 135 unum *A*: ullum Σ 136 repeto *A* 139 sesentiet *A*

postérius . . nolo in íllum grauius dícere
MI. nec níl neque omnia haéc sunt quae dicít: tamen
non níl molesta haec súnt mihi, sed osténdere
me aegré pati illi nólui. nam itást homo:
quom pláco, aduorsor sédulo et detérreo,
tamen uíx humane pátitur; uerum si aúgeam
aut étiam adiutor sim éius iracúndiae,
insániam profécto cum illo. etsi Aéschinus
non núllam in hac re nóbis facit iniúriam.
quam hic nón amauit méretricem? aut quoi nón dedit
aliquíd? postremo núper (credo iam ómnium
taedébat) dixit uélle uxorem dúcere.
sperábam iam deféruisse adulescéntiam:
gaudébam. ecce autem de íntegro! nisi quídquid est,
uolo scíre atque hominem cónuenire, si ápud forumst.

ACTVS II

Sannio Aeschinvs (Parmeno) [Bacchis?]

SA. Óbsecro, populáres, ferte mísero atque innocénti auxilium:
súbuenite inopi. *AE.* ótiose: núnciam ilico híc consiste.
quíd respectas? níl periclist: númquam, dum ego adero, híc te tanget.
SA. égo istam inuitis ómnibus . .
AE. quamquámst scelestus, nón committet hódie umquam iterum ut uápulet.
SA. Aéschine, audi, né te ignarum fuísse dicas meórum morum:

144 cum placo A^2 Σ: quod A

léno ego sum. *AE.* scio. *SA.* át ita, ut usquam fuít fide quisquam óptuma.
tú quod te postérius purges, hánc iniuriám mihi nolle
fáctam esse, huius non fáciam. crede hoc, égo meum ius pérsequar,
néque tu uerbis sólues umquam, quód mihi re male féceris.
nóui ego uostra haec 'nóllem factum: iús iurandum iniúria hac
dábitur te esse indígnum,' indignis quom égomet sim acceptús modis.
AE. ábi prae strenue ác fores aperi. *SA.* céterum hoc nilí facis?
AE. i íntro nunciám tu. *SA.* enim non sinam. *AE.* áccede illuc, Pármeno;
nímium istuc abísti: hic propter húnc adsiste: em, síc uolo.
caue núnciam oculos á meis oculis quóquam demoueás tuos,
ne móra sit, si innuerím, quin pugnus cóntinuo in mala haéreat.
SA. istúc uolo ergo ipsum éxperiri. *AE.* em, sérua. omitte múlierem.
SA. o fácinus indignúm! *AE.* geminabit nísi caues. *SA.* ei miseró mihi!
AE. non ínnueram; uerum ín istam partem pótius peccató tamen.
i núnciam.—*SA.* quid hóc reist? regnumne, Aéschine, hic tu póssides?
AE. si póssiderem, ornátus esses éx tuis uirtútibus.

162 hancuríam *A*: in *add.* A^2: hanc mihi iniuriam *DG*: hanc iniuriam mihi *cett.* 165 *sic scripsi*: iusiur. dabitur te esse | indignum iniuria hac *codd.* 168 *Fleckeisen*: nunciam enim *A*: iam nunc tu (nunc tu iam *DG*) at enim Σ 171 pugnos *A* 173 o . . . mihi *A*: caues *est monosyll.*: *SA.* o miserum facinus. *AE.* geminabit nisi caues. *SA.* ei miseriam Σ

SA. quid tíbi rei mecumst? *AE.* níl. *SA.* quid? nostin quí sim? *AE.* non desídero.
SA. tetigín tui quicquam? *AE.* si áttigisses, férres infortúnium.
SA. qui tíbi magis licét meam habere, pró qua ego argentúm dedi?
respónde. *AE.* ante aedis nón fecisse erit mélius hic conuícium;
nam sí molestus pérgis esse, iam íntro abripiere átque ibi
usque ád necem operiére loris. *SA.* lóris liber? *AE.* síc erit.
SA. o hóminem inpurum! hicíne libertatem áiunt esse aequam ómnibus?
AE. si sátis iam debacchátus es, leno, aúdi si uis núnciam.
SA. egon débacchatus sum aútem an tu in me? *AE.* mítte ista atque ad rém redi.
SA. quam rém? quo redeam? *AE.* iámne me uis dícere id quod ad te áttinet?
SA. cupio, aéqui modo aliquíd. *AE.* uah, leno iníqua me non uólt loqui.
SA. lenó sum, perniciés communis, fáteor, adulescéntium,
periúrus, pestis; támen tibi a me núlla ortast iniúria.
AE. nam hercle étiam hoc restat. *SA.* ílluc quaeso rédi, quo coepisti, Aéschine.
AE. minís uiginti tú illam emisti (quaé res tibi uortát male!):
argénti tantum dábitur. *SA.* quid? si ego tíbi illam nolo uéndere,
cogés me? *AE.* minume. *SA.* námque id metui. *AE.* néque uendundam cénseo,
quae líberast; nam ego líberali illam ádsero causá manu.
nunc uíde utrum uis, argéntum accipere an caúsam meditarí tuam.

179 qui A^2 Σ: quid *A* 182 operire *A* 185 ista *A* Σ: istaec A^2
188 *Fleckeisen*: fateor *post* sum *habent codd.* 194 causamet manu *A*

delíbera hoc, dum ego rédeo, leno.—*SA.* pró supreme Iúppiter,
mínume miror qui ínsanire occípiunt ex iniúria.
dómo me eripuit, uérberauit; me ínuito abduxít meam;
hómini misero plús quingentos cólaphos infregít mihi.
ób malefacta haec tántidem emptam póstulat sibi trádier.
uérum enim quando béne promeruit, fíat: suom ius póstulat.
áge iam cupio, sí modo argentum réddat. sed ego hoc háriolor:
úbi me dixeró dare tanti, téstis faciet ílico
uéndidisse mé; de argento sómnium: 'mox; crás redi.'
íd quoque possum férre, modo si réddat, quamquam iniúriumst.
uérum cogito íd quod res est: quándo eum quaestum occéperis,
áccipiunda et mússitanda iniúria adulescéntiumst.
séd nemo dabít: frustra egomet mécum has rationés puto.

SYRVS SANNIO ii

SY. Tace, égomet conueniam ípsum: cupide accípiat iam faxo ác bene
dicát secum etiam esse áctum. quid istuc, Sánnio, est quod te aúdio
nescío quid concertásse cum ero? *SA.* númquam uidi iníquius
certátionem cómparatam, quam haéc hodie inter nós fuit:
ego uápulando, ille uérberando, usque ámbo defessí sumus.
SY. tua cúlpa. *SA.* quid facerem? *SY.* ádulescenti mórem gestum opórtuit.

205 modo si *Bentley*: si modo *codd.* 206 quaestum] questum A^1 occeperis *Donatus*: inceperis *codd.* 209 ac *Fleckeisen*: atque etiam *codd.* (atque etiam *om.* G)

SA. qui pótui melius, quí hodie usque os praébui? *SY.* age, scis quíd loquar?
pecúniam in locó neclegere máxumum interdúmst lucrum. hui,
metuísti, si nunc dé tuo iure cóncessisses paúlulum [atque],
aduléscenti esses mórigeratus, hóminum homo stultíssume,
ne nón tibi istuc faéneraret. *SA.* égo spem pretio nón emo.
SY. numquám rem facies: ábi, inescare néscis homines, Sánnio.
SA. credo ístuc melius ésse; uerum ego númquam adeo astutús fui,
quin quídquid possem mállem auferre pótius in praeséntia.
SY. age nóui tuom animúm: quasi iam usquam tíbi sint uigintí minae,
dum huic óbsequare. praéterea autem te áiunt proficiscí Cyprum, *SA.* hem.
SY. coemísse hinc quae illuc uéheres multa, náuem conductam: hóc scio,
animús tibi pendet. úbi illinc, spero, rédieris tamen, hóc ages.
SA. nusquám pedem. perii hércle: hac illi spe hóc inceperúnt. *SY.* timet:
iniéci scrupulum hómini. *SA.* o scelera: illúd uide,
ut in ípso articulo oppréssit. emptae múlieres
complúres et item hinc ália quae portó Cyprum.
nisi eo ád mercatum uénio, damnum máxumumst.
nunc si hóc omitto ac túm agam ubi illinc rédiero,

217 atque *secl. Fleckeisen* 220 *Bothe*: nescis inescare *codd.* 222 in *om. A* 223 tanti *pro* iam *Fleckeisen qui om.* age 226 ubi illim, ut spero, rediero, tum tu hoc ages *Fleckeisen* 232 actum *codd. et Donatus*

nil ést : refrixerít res : ‘ nunc demúm uenis ?
quor pássu’s ? ubi eras ? ’ út sit satius pérdere
quam aut núnc manere tám diu aut tum pérsequi.
SY. iamne énumerasti id quód ad te rediturúm putes ?
SA. hocine íllo dignumst ? hócine incipere Aéschinum,
per oppréssionem ut hánc mi eripere póstulet ?
SY. labáscit. unum hoc hábeo : uide si sátis placet :
potiús quam uenias ín periclum, Sánnio,
seruésne an perdas tótum, diiuidúom face ;
minás decem conrádet alicunde. *SA.* eí mihi,
etiám de sorte núnc uenio in dubiúm miser ?
pudét nil ? omnis déntis labefecít mihi,
praetérea colaphis túber est totúm caput :
etiam ínsuper defraúdat ? nusquam abeo. *SY.* út lubet :
num quíd uis quin abeam ? *SA.* ímmo hercle hoc quaesó, Syre :
ut ut haéc sunt acta, pótius quam litís sequar,
meum míhi reddatur, sáltem quanti emptást, Syre.
scio te ántehac non esse úsum amicitiá mea :
memorém me dices ésse et gratum. *SY.* sédulo
faciám. sed Ctesiphónem uideo : laétus est
de amíca. *SA.* quid quod te óro ? *SY.* paulispér mane.

CTESIPHO SANNIO SYRVS iii

CT. Abs quíuis homine, quóm est opus, benefícium accipere gaúdeas ;
uerum énim uero id demúm iuuat, si quem aéquomst facere is béne facit.
o fráter frater, quíd ego nunc te laúdem ? satis certó scio :

235 quam aut hic nunc *BCEFP*: quam hic nunc *DG* tum Σ : cum *A*
239 si om. *A* : *add.* A^2 240 periculum *A* 250 *Fleckeisen* : te non usum antehac *A* : te non esse usum antehac A^2 Σ

numquam íta magnifice quícquam dicam, id uírtus quin superét tua.
itaque únam hanc rem me habére praeter álios praecipuam árbitror,
fratrem hómini nemini ésse primarum ártium magis príncipem.
SY. o Ctésipho. *CT.* o Syre, Aéschinus ubist? *SY.* éllum, te expectát domi. *CT.* hem.
SY. quid est? *CT.* quíd sit? illius ópera, Syre, nunc uíuo. festiuóm caput,
qui quom ómnia sibi póst putarit ésse prae meo cómmodo,
maledícta, famam, meúm laborem et péccatum in se tránstulit.
nil póte supra. quid nám foris crepuit? *SY.* máne, mane: ipse exít foras.

iv AESCHINVS CTESIPHO SYRVS SANNIO

AE. Vbist ílle sacrilegús? *SA.* me quaerit. núm quid nam ecfert? óccidi:
nil uídeo. *AE.* ehem opportúne: te ipsum quaéro: quid fit, Ctésipho?
in tútost omnis rés: omitte uéro tristitiém tuam.
CT. ego illam hércle uero omítto, qui equidem te hábeam fratrem: o mi Aéschine,
o mí germane! ah, uéreor coram in ós te laudare ámplius,
ne id ádsentandi mágis quam quo habeam grátum facere exístumes.

259 frater *A* 262 qui quom omnia *Dziatzko*: qui ignominia *A*: qui omnia Σ putarit *codd.*: putauit *uolg.* 263 laborem *Nonius*: amorem *codd.* 264 pote *Donatus*: potest *codd.* 268 illam . . . uero A^2: hercle *om.* *A*: illam facile hercle uero *D*: illam facile uero *cett.* qui equidem *scripsi*: qui quidem *codd.*

AE. age inépte, quasi nunc nón norimus nós inter nos, Ctésipho.
hoc míhi dolet, nos séro rescisse ét rem paene in eúm locum
redísse, ut si omnes cúperent tibi nil póssent auxiliárier.
CT. pudébat. *AE.* ah, stultítiast istaec, nón pudor. tam ob páruolam
rem paéne e patria! túrpe dictu. deós quaeso ut istaec próhibeant.
CT. peccáui. *AE.* quid aït tándem nobis Sánnio? *SY.* iam mítis est.
AE. ego ád forum ibo, ut húnc absoluam; tu íntro ad illam, Ctésipho.
SA. Syre, ínsta. *SY.* eamus; námque hic properat ín Cyprum. *SA.* non tám quidem,
quam uís: etiam maneo ótiosus híc. *SY.* reddetur: né time.
SA. at ut ómne reddat. *SY.* ómne reddet; táce modo ac sequere hác. *SA.* sequor. —
CT. heus heús, Syre. *SY.* quid est? *CT.* óbsecro te hercle, hóminem istum inpuríssumum
quam prímum absoluitóte, ne, si mágis inritatús siet,
aliqua ád patrem hoc permánet atque ego túm perpetuo périerim.
SY. non fíet, bono animo és: tu cum illa te íntus oblecta ínterim
et léctulos iube stérni nobis ét parari cétera.
ego iám transacta ré conuortam mé domum cum obsónio.
CT. ita quaéso. quando hoc béne successit, hílare hunc sumamús diem.

272 *Fleckeisen*: nos paene sero scisse et paene in eum locum *codd.*: nos paene sero scisse et in eum rem locum *Bentl.* 278 non *Madvig*: ne *codd.* 279 quam uis *Donatus*: quamuis *codd.* 281 te *om.* A[2] *DEFG* 284 te intus] intus te *A* 287 hilare *Paumier*: hilarem *codd.*: *sed* hilaris *ap. Ter. non reperitur*

ACTVS III

SOSTRATA CANTHARA

SO. Óbsecro, mea nútrix, quid nunc fíet? *CA.* quid fiát rogas?
recte édepol spero. módo dolores, méa tu, occipiunt prímulum:
iam núnc times, quasi númquam adfueris, númquam tute pépereris?
SO. miserám me, neminem hábeo, solae súmus; Geta autem hic nón adest;
néc quem ad obstetrícem mittam, néc qui accersat Aéschinum.
CA. pól is quidem iam hic áderit; nam numquam únum intermittít diem
quin sémper ueniat. *SO.* sólus mearum míseriarumst rémedium.
CA. é re nata mélius fieri haud pótuit quam factúmst, era,
quándo uitium oblátumst, quod ad illum áttinet potíssumum,
tálem, tali ingénio atque animo, nátum ex tanta fámilia.
SO. íta pol est ut dícis: saluos nóbis deos quaeso út siet.

GETA SOSTRATA CANTHARA

GE. Nunc illud est, quom, si ómnia omnes súa consilia cónferant
atque huíc malo salútem quaerant, aúxili nil ádferant,
quod míhique eraeque fíliaeque erílist. uae miseró mihi!

289 *Cantharae uerba continuat A*: modo . . . primulum *Sostratae tribuont alii codd.* 290 iamnum *A* 297 ingenio *Bentley*: genere *codd.* 300 auxilii *A*

tot rés repente círcumuallant se únde emergi nón potest:
uís egestas íniustitia sólitudo infámia.
hócine saeclum! o scélera, o genera sácrilega, o hominem ínpium!
SO. me míseram, quid nam est quód sic uideo tímidum et properantém Getam?
GE. quem néque fides neque iús iurandum néque illum misericórdia
représsit neque refléxit neque quod pártus instabát prope,
quoi míserae indigne pér uim uitium obtúlerat. *SO.* non intéllego
sátis quae loquitur. *CA.* própius obsecro áccedamus, Sóstrata. *GE.* ah
me míserum, uix sum cómpos animi, ita árdeo iracúndia.
nil ést quod malim quam íllam totam fámiliam dari mi óbuiam,
ut ego hánc iram in eos éuomam omnem, dum aégritudo haec ést recens.
[satis mihi id habeam supplici, dum illos ulciscar modo.]
seni ánimam primum exstínguerem ipsi, qui íllud produxít scelus;
tum autém Syrum inpulsórem, uah, quibus íllum lacerarém modis!
sublímen medium arríperem et capite prónum in terra státuerem,
ut cérebro dispergát uiam.
ádulescenti ipsi ériperem oculos, póst haec praecipitém darem.
céteros ruerem ágerem raperem túnderem et prostérnerem.
sed césso eram hoc malo ínpertire própere? *SO.* reuocemús: Geta. *GE.* hem,

308 indignae *A* 309 satius quae loquitur *A*: satis quae loquatur $A^2\Sigma$ proprius *A* 312 iram hanc Σ eos *duplicat A* 313 *proscripsit Guyet* 316 sublimen *Fleckeisen*: sublimem *codd.* pronum *Paumier*: *om. A*: primum Σ

quísquis es, sine me. *SO.* égo sum Sostrata. *GE.* úbi east? te ipsam quaérito,
te éxspecto; oppido ópportune te óbtulisti mi óbuiam.
éra . . *SO.* quid est? quid trépidas? *GE.* ei mi! *CA.* quíd festinas, mí Geta?
ánimam recipe. *GE.* prórsus . . *SO.* quíd istuc 'prórsus' ergost? *GE.* périimus.
áctumst. *SO.* eloquere [ergo], óbsecro te, quíd sit? *GE.* iam . . *SO.* quid 'iám,' Geta?
GE. Aéschinus . . *SO.* quid is érgo? *GE.* alienus ést ab nostra fámilia. *SO.* hem,
périi. qua re? *GE.* amáre occepit áliam. *SO.* uae miseraé mihi!
GE. néque id occulte fért, a lenone ípsus eripuít palam.
SO. sátine hoc certumst? *GE.* cértum. hisce oculis égomet uidi, Sóstrata. *SO.* ah,
me míseram! quid iam crédas? aut quoi crédas? nostrumne Aéschinum,
nostrám uitam omnium, ín quo nostrae spés opesque omnés sitae
erant? quí sine hac iurábat se unum númquam uicturúm diem?
qui se ín sui gremió positurum púerum dicebát patris,
ita óbsecraturum út liceret hánc sibi uxorem dúcere?
GE. era, lácrumas mitte ac pótius quod ad hanc rem ópus est porro próspice:
patiámurne an narrémus quoipiam? *CA.* aú au, mi homo, sánun es?
an hoc próferendum tíbi uidetur úsquam [esse]? *GE.* mi equidem nón placet.

321 es *et* me *om. A* 324 periimus *edd. ant.*: perimus (*solito errore*) *codd.* 325 ergo *habent ADG*: *om. cett.* 329 certum hisce Σ: certum his *A*: certe his A^2 330 iam credas Σ: credasam *A*: credas iam A^1 334 Σ: si *A*: se *Umpfenbach et uolg.* 337 *Bentley*: usquam esse *A*: esse usquam Σ mi equidem *scripsi*: mihi quidem *codd.*

iam prímum illum alieno ánimo a nobis ésse res ipsa índicat.
nunc si hóc palam proférimus, ille infítias ibit, sát scio:
tua fáma et gnatae uíta in dubium uéniet. tum si máxume
fateátur, quom amet áliam, non est útile hanc illí dari.
quaprópter quoquo pácto tacitost ópus. *SO.* ah, minume géntium:
non fáciam. *GE.* quid ages? *SO.* próferam. *CA.* hem, mea Sóstrata, uide quám rem agas.
SO. peióre res locó non potis est ésse quam in quo núnc sitast.
primum índotatast; túm praeterea, quaé secunda ei dós erat,
periít: pro uirginé dari nuptum nón potest. hoc rélicuomst:
si infítias ibit, téstis mecum est ánulus quem amíserat.
postrémo quando ego cónscia mihi sum á me culpam esse hánc procul
neque prétium neque rem ullam íntercessisse ílla aut me indignám, Geta,
expériar. *GE.* quid istic? cédo ut melius dícis. *SO.* tu quantúm potes
abi atque Hégioni cógnato eius rem énarrato omnem órdine;
nam is nóstro Simuló fuit summus ét nos coluit máxume.
GE. nam hercle álius nemo réspicit nos. *SO.* própera tu, mea Cánthara,
Curre, óbstetricem accérse, ut quom opus sit ne ín mora nobís siet.

339 ille *om. A* ad scio A^2: sat *om. A* 344 potis est *Faërnus*: potest *codd.* sitast A^2: siest *A* 347 amiserat *BCFGP*: miserat *A*: amiserat ipse *D*: ipse amiserat *E* 349 illam aut me A^2BCDE: illumaute *A* 350 cedo *Bentley*: accedo *codd.* dicis *Priscianus*: dicas *codd.* 351 ordinem *A* 353 nam A^2: cum *A* respiciet *A*

iii DEMEA SYRVS

DE. Dispérii! Ctesiphónem audiui fílium
uná fuisse in ráptione cum Aéschino.
id mísero restat míhi mali, si illúm potest,
qui aliquoí reist etiam, eum ád nequitiem addúcere.
ubi ego íllum quaeram? crédo abductum in gáneum
aliquó: persuasit ílle inpurus, sát scio.
sed eccúm Syrum ire uídeo: iam hinc scibo úbi siet.
atque hércle hic de grege íllost: si me sénserit
eum quaéritare, númquam dicet cárnufex.
non óstendam id me uélle. *SY.* omnem rem módo seni
quo pácto haberet énarramus órdine:
nil quícquam uidi laétius. *DE.* pro Iúppiter,
hominís stultitiam! *SY.* cónlaudauit fílium;
mihi, qui íd dedissem cónsilium, egit grátias.
DE. disrúmpor! *SY.* argentum ádnumerauit ílico;
dedít praeterea in súmptum dimidiúm minae;
id dístributum sáne est ex senténtia. *DE.* hem,
huic mándes, si quid récte curatúm uelis.
SY. ehem Démea, haud aspéxeram te. quíd agitur?
DE. quid agátur? uostram néqueo mirarí satis
ratiónem. *SY.* est hercle inépta; ne dicám dolo [atque]
absúrda. piscis céteros purgá, Dromo;
gongrum ístum maxumum ín aqua sinito lúdere
tantísper: ubi ego rédiero, exossábitur;
prius nólo. *DE.* haecin flagítia? *SY.* mi equidem nón placent
et clámo saepe. sálsamenta haec, Stéphanio,
fac mácerentur púlchre. *DE.* di uostrám fidem,

360 sas scio A^2 : sat *om. A* 365 enarramus *A* : enarrauimus A^2 372 *hic uersus Phormioni* 689 *iterum obtruditur* 375 atque *secl. Fleckeisen* 377 gongrum *AD* 379 haecin *Fleckeisen* : haecine *codd.* mi equidem *scripsi* : mihi quidem *codd.*

utrúm studione id síbi habet an laudí putat
fore, sí perdiderit gnátum? uae miseró mihi!
uidére uideor iám diem illum, quom hínc egens
profúgiet aliquo mílitatum. *SY.* o Démea,
istúc est sapere, nón quod ante pedés modost
uidére sed etiam ílla quae futúra sunt
prospícere. *DE.* quid? istaec iám penes uos psáltriast?
SY. ellam íntus. *DE.* eho, an domíst habiturus? *SY.* crédo, ut est
deméntia. *DE.* haecin fíeri! *SY.* inepta lénitas
patris ét facilitas práua. *DE.* fratris mé quidem
pudét pigetque. *SY.* nímium inter uos, Démea,
(non quía ades praesens díco hoc) pernimium ínterest.
tu, quántus quantu's, níl nisi sapiéntia es,
ille sómnium. *num* síneres uero illúm tuom
facere haéc? *DE.* sinerem illum? aut nón sex totis ménsibus
prius ólfecissem quám ille quicquam coéperet?
SY. uigilántiam tuam tú mihi narras? *DE.* síc siet
modo ut númc est, quaeso. *SY.* ut quísque suom uolt ésse, itast.
DE. quid eúm? uidistin hódie? *SY.* tuomne fílium?
abigam húnc rus. iam dudum áliquid ruri agere árbitror.
DE. satin scís ibi esse? *SY.* oh, qui égomet produxi. *DE.* óptumest:
metuí ne haereret híc. *SY.* atque iratum ádmodum.
DE. quid aútem? *SY.* adortust iúrgio fratrem ápud forum
de psáltria ista. *DE.* ain uéro? *SY.* uah, nil réticuit.
nam ut númerabatur fórte argentum, intéruenit

383 $A^2\Sigma$: fores si *A* 391 facilitas $DEGF^2P^2$: facultas *ABC* 394 quantus quantus *codd.* 395 futilis (futtilis) *ante* somnium *habent* (*praeter* C^1 *et* *P*) Σ num *add. Klette* illum tuum *A* : illum tu tuum *uel* tu illum tuum Σ 396 sinerem A^1: sinere *A* 397 coeperet $G^2D^2F^2$: coeperit $ABPC^2$: ceperit C^1 405 ista *Fleckeisen* : istac *codd.* uah *codd.*: istac . . . ah *Bothe et uolg.*

homo de ínprouiso: coépit clamare '[o] Aéschine,
haecín flagitia fácere te! haec te admíttere
indígna genere nóstro!' *DE.* oh, lacrumo gaúdio!
SY. 'non tu hóc argentum pérdis, sed uitám tuam.'
DE. salués sit! spero, est símilis maiorúm suom. *SY.* hui.
DE. Syre, praéceptorum plénust istorum ílle. *SY.* phy.
domi hábuit unde dísceret. *DE.* fit sédulo:
nil praétermitto; cónsuefacio; dénique
inspícere tamquam in spéculum in uitas ómnium
iubeo átque ex aliis súmere exemplúm sibi:
'hoc fácito.' *SY.* recte sáne. *DE.* 'hoc fugito.' *SY.* cállide.
DE. 'hoc laúdist.' *SY.* istaec rés est. *DE.* 'hoc uitió datur.'
SY. probíssume. *DE.* porro aútem . . *SY.* non hercle ótiumst
nunc mi aúscultandi. píscis ex senténtia
nactús sum: ei mihi ne córrumpantur caútiost.
nam id nóbis tam flagítiumst quam illa, Démea,
non fácere uobis quaé modo dixti; et quód queo
consérvis ad eundem ístunc praecipió modum:
'hoc sálsumst, hoc adústumst, hoc lautúmst parum;
illúd recte: iterum síc memento.' sédulo
moneó quae possum pró mea sapiéntia:
postrémo tamquam in spéculum in patinas, Démea,
inspícere iubeo et móneo quid facto úsus sit.
inépta haec esse nós quae facimus séntio;
uerúm quid facias? út homost, ita morém geras.
num quíd uis? *DE.* mentem uóbis meliorém dari.
SY. tu rús hinc ibis? *DE.* récta. *SY.* nam quid tu híc agas,
ubi sí quid bene praecípias, nemo obtémperet?—
DE. ego uéro hinc abeo, quándo is quam ob rem huc uéneram
rus ábiit: illum cúro unum, ille ad me áttinet:

409 gaudia *A* 412 plenus es *A* 415 inuitast omnium *A* 416 exemplum] simplum *A* 417 facio *A* 422 quam] nam *A* 436 attinet] admeat *A*

quando íta uolt frater, de ístoc ipse uíderit.
sed quís illic est quem uídeo procul? estne Hégio
tribúlis noster? sí satis cerno, is est hércle. uah,
homo amícus nobis iam índe a puero: o dí boni,
ne illíus modi iam nóbis magna cíuium
penúriast antíqua [homo] uirtute ác fide!
haud cíto mali quid órtum ex hoc sit públice.
quam gaúdeo! ubi etiam húius generis réliquias
restáre uideo, ah, uíuere etiam núnc lubet.
oppériar hominem hic, út salutem et cónloquar.

HEGIO DEMEA GETA (PAMPHILA) iv

HE. Pro di ínmortales, fácinus indignúm, Geta!
quid nárras? *GE.* sic est fáctum. *HE.* ex illan fámilia
tam inlíberale fácinus esse ortum! [o] Aéschine,
pol haúd paternum istúc dedisti! *DE.* uídelicet
de psáltria hac audíuit: id illi núnc dolet
aliéno, pater eius níli pendit. eí mihi,
utinam híc prope adesset álicubi atque audíret haec!
HE. nisi fácient quae illos aéquomst, haud sic aúferent.
GE. in té spes omnis, Hégio, nobís sitast:
te sólum habemus, tú es patronus, tú pater:
illé tibi moriens nós commendauít senex:
si déseris tu, périimus. *HE.* caue díxeris:
neque fáciam neque me sátis pie posse árbitror.
DE. adíbo. saluere Hégionem plúrimum
iubeo. *HE.* óh, te quaerebam ípsum: salue, Démea.
DE. quid aútem? *HE.* maior fílius tuos Aéschinus,
quem frátri adoptandúm dedisti, néque boni

437 A^2: ita uos ita uolt *A* 439 *Fleckeisen*: tribunus *A* bis *A*: is $A^2\Sigma$ 441 neque illius *A* 442 homo *sustulit Guyet* 445 ah *Fleckeisen*: uah *codd.*: *om. edd. plerique* 448 illan *edd. ant.*: illam *A*: illa *E* 452 *A*: pater est A^2: pater is Σ nihil AD^1G: nihili *cett.* 458 perimus *codd.* dextris *A*

neque líberalis fúnctus officiúmst uiri.
DE. quid istúc est ? *HE.* nostrum amícum noras Símulum
aequálem ? *DE.* quid ni ? *HE.* fíliam eius uírginem
uitiáuit. *DE.* hem. *HE.* mane : nón dum audisti, Démea,
quod ést grauissumum. *DE.* án quicquam est etiam ámplius ?
HE. uero ámplius ; nam hoc quídem ferundum aliquó modost :
persuásit nox amór uinum adulescéntia :
humánumst. ubi scit fáctum, ad matrem uírginis
uenit ípsus ultro lácrumans orans óbsecrans
fidém dans, iurans se íllam ducturúm domum.
ignótumst, tacitumst, créditumst. uirgo éx eo
compréssu grauida fáctast : mensis [hic] décumus est :
ille bónus uir nobis psáltriam, si dís placet,
paráuit quicum uíuat ; illam déserit.
DE. pro cérton tu istaec dícis ? *HE.* mater uírginis
in módiost, ipsa uírgo, res ipsa, híc Geta
praetérea, ut captus ést seruorum, nón malus
neque inérs : alit illas, sólus omnem fámiliam
susténtat : hunc abdúce, uinci, quaére rem.
GE. immo hércle extorque, nísi ita factumst, Démea.
postrémo non negábit : coram ipsúm cedo.
DE. pudét : nec quid agam néque quid huic respóndeam
sció. *PA.* miseram me, dífferor dolóribus !
Iunó Lucina, fér opem ! serua me óbsecro ! *HE.* hem,
num nam ílla quaeso párturit ? *GE.* certe, Hégio. *HE.* em,
illaéc fidem nunc uóstram inplorat, Démea :
quod uós uis cogit íd uoluntate ímpetret.
haec prímum ut fiant deós quaeso ut uobís decet.
sin áliter animus uóster est, ego, Démea,

464 *A* : est officium $A^2\Sigma$ 468 Σ : quid *A* 475 hic *sustulit Bentley* 478 certon] certo *A* 480 malum *A* 490 *ACD* : ius *cett.*

summá ui defendam hánc atque illum mórtuom.
cognátus mihi erat; úna a pueris páruolis
sumus éducti; una sémper militiae ét domi
fuimús; paupertatem úna pertulimús grauem.
quaprópter nitar, fáciam, experiar, dénique
animám relinquam pótius quam illas déseram.
quid míhi respondes? *DE.* frátrem conueniam, Hégio.
HE. sed, Démea, hoc tu fácito cum animo cógites:
quam uós facillume ágitis, quam estis máxume
poténtes dites fórtunati nóbiles,
tam máxume uos aéquo animo aequa nóscere
opórtet, si uos uóltis perhiberí probos.
DE. redíto: fient quaé fieri aequomst ómnia.
HE. decét te facere. Géta, duc me intro ad Sóstratam.—
DE. non me índicente haec fíunt: utinam hic sít modo
defúnctum! uerum nímia illaec licéntia
profécto euadet ín aliquod magnúm malum.
ibo ác requiram frátrem, ut in eum haec éuomam.

HEGIO V

Bono ánimo fac sis, Sóstrata, et istam quód potes
fac cónsolere. ego Mícionem, si ápud forumst,
conuéniam atque ut res géstast narrabo órdine:
si est *ís* facturus út sit officiúm suom,
faciát; sin aliter de hác re est eius senténtia,
respóndeat mi, ut quíd agam quam primúm sciam.

495 *Faërnus*: educati *codd.* 499 *post hunc uersum Phorm. u.* 461 *interpolant* Σ: *eundem uersum Bembino adscripsit A²* 507 fient *A* 514 is *add. Fleckeisen*: si est *codd.*: si itast *Bentley*

ACTVS IV

i CTESIPHO SYRVS

CT. Aín patrem hinc abísse rus? *SY.* iam dúdum. *CT.* dic sodés. *SY.* apud uillamst:
núnc quom maxume óperis aliquid fácere credo. *CT.* utinám quidem!
quod cúm salute eius fíat, ita se défetigarít uelim
ut tríduo hoc perpétuo prorsum e lécto nequeat súrgere.
SY. ita fíat, et istoc síqui potis est réctius. *CT.* ita; nam húnc diem
miseré nimis cupio, ut coépi, perpetuom ín laetitia dégere.
et íllud rus nulla ália causa tám male odi nísi quia propest:
quód si abesset lóngius,
príus nox oppressísset illi quam húc reuorti pósset iterum.
núnc ubi me illic nón uidebit, iam húc recurret, sát scio:
rogitábit me ubi fúerim: 'ego hodie tóto non uidí die.'
quid dícam? *SY.* nilne in méntemst? *CT.* numquam quícquam. *SY.* tanto néquior.
cliéns amicus hóspes nemost uóbis? *CT.* sunt: quid póstea?
SY. hisce ópera ut data sit? *CT.* quaé non data sit? nón potest fierí. *SY.* potest.
CT. intérdius; sed si híc pernocto, caúsae quid dicám, Syre?
SY. uah, quám uellem etiam nóctu amicis óperam mos essét dari!
quin tu ótiosus ésto: ego illius sénsum pulchre cálleo.
quom féruit maxumé, tam placidum quási ouem reddo. *CT.* quó modo?

521 qui *A*: quid Σ 522 nimis *add. Donatus*: *om.* Σ: miser uiuos cupio *A* ut ut coepi *A* 524 *sic FP*: *in A uersus exit in* propest 525 illi *A*: illic Σ 527 *A*: quem ego hodie Σ: ego hoc te *Krausse et uolg.* 528 mentem *A*: mente Σ 530 data sit] datast *A* 531 *A*: interdiu Σ 533 esto *A*: es A^2Σ 534 *A*: feruet Σ quam *ABCEP*: quasi *cett.*

SY. laudári per te audít lubenter : fácio te apud illúm deum.
uirtútes narro. *CT.* meás? *SY.* tuas : homini ílico lacrumaé cadunt
quasi púero gaudio. ém tibi autem! *CT.* quíd nam est? *SY.* lupus in fábula.
CT. pater ést? *ST.* *is* ipsust. *CT.* Sýre, quid agimus? *SY.* fúge modo intro, ego uídero.
CT. si quíd rogabit, núsquam tu me : audístin? *SY.* potine ut désinas?

DEMEA CTESIPHO SYRVS ii

DE. Né ego homo sum infélix : [primum] fratrem núsquam inuenio géntium;
praéterea autem, dum íllum quaero, a uílla mercennárium
uídi : is filiúm negat esse rúri. nec quid agám scio.
CT. Sýre. *SY.* quid est? *CT.* men quaérit? *SY.* uerum. *CT.* périi. *SY.* quin tu animó bono es.
DE. quíd hoc, malum, infelícitatis? néqueo satis decérnere;
nísi me credo huic ésse natum reí, ferundis míseriis.
prímus sentió mala nostra, prímus rescisco ómnia;
prímus porro obnúntio; aegre sólus si quid fít fero.
SY. rídeo hunc : primum aít se scire : is sólus nescit ómnia.
DE. núnc redeo : si fórte frater rédierit uisó. *CT.* Syre,
óbsecro, uide ne ílle huc prorsus se ínruat. *SY.* etiám taces?
égo cauebo. *CT.* númquam hercle hodie ego ístuc committám tibi;
nám me iam in cellam áliquam cum illa cóncludam : id tutíssumumst.
SY. áge, tamen ego hunc ámouebo.—*DE.* séd eccum sceleratúm Syrum.

535 *Spengel* (perlubenter *in tmesi est*) laudarier *codd.* 538 *Bentley* : ipsest *A* : ipsus *uel* ipsus est Σ 540 primum *sustulit G. Hermann*

SY. nón hercle hic qui uólt durare quísquam, si sic fít, potest.
scíre equidem uoló quod mihi sint dómini: quae haec est míseria!
DE. quíd ille gannit? quíd uolt? quid aïs, bóne uir? est fratér domi?
SY. quíd, malum, 'bone uír' mihi narras? équidem perii. *DE.* quíd tibist?
SY. rógitas? Ctesiphó me pugnis míserum et istam psáltriam
úsque occidit. *DE.* hém, quid narras? *SY.* ém, uide ut discidít labrum.
DE. quam ób rem? *SY.* me inpulsóre hanc emptam esse aít. *DE.* non tu eum rus hínc modo
próduxe aibas? *SY.* fáctum; uerum uénit post insániens:
níl pepercit. nón puduisse uérberare hominém senem!
quem égo modo puerúm tantillum in mánibus gestauí meis.
DE. laúdo: Ctesiphó, patrissas: ábi, uirum te iúdico.
SY. laúdas? ne ille cóntinebit pósthac, si sapiét, manus.
DE. fórtiter. *SY.* perquám, quia miseram múlierem et me séruolum,
quí referire nón audebam, uícit: hui, perfórtiter.
DE. nón potuit meliús. idem quod ego séntit te esse huic reí caput.
séd estne frater íntus? *SY.* non est. *DE.* úbi illum inueniam cógito.
SY. scío ubi sit, uerum hódie numquam mónstrabo. *DE.* hem, quid aïs? *SY.* ita.
DE. dímminuetur tíbi quidem iam cérebrum. *SY.* at nomen néscio
íllius hominis, séd locum noui úbi sit. *DE.* dic ergó locum.
SY. nóstin porticum ápud macellum hac deórsum? *DE.* quid ni nóuerim?

554 qui uolt *Nonius*: quidem *codd.*: quidem perdurare *Bentley* 560 ait esse *A* 561 post *om. A* 567 referinon *A* 568 sentit A^2: sensit *cum A cett.* 573 hac D^2: hanc *cett.*: hic *Donatus*

SY. praéterito hac récta platea súrsum : ubi eo uéneris,
Clíuos deorsum uórsum est : hac te praécipitato. póstea
ést ad hanc manúm sacellum : ibi ángiportum própter est.
DE. quód nam ? *SY.* illi ubi etiám caprificus mágna est. *DE.* noui. *SY.* hac pérgito.
DE. íd quidem angipórtum non est péruium. *SY.* uerum hércle. uah,
cénsen hominem me ésse ? erraui : in pórticum rursúm redi :
sáne hac multo própius ibis ét minor est errátio.
scín Cratini huius dítis aedis ? *DE.* scío. *SY.* ubi eas praetérieris,
ád sinistram hac récta platea ; ubi ád Dianae uéneris,
íto ad dextram. príus quam ad portam uénias, apud ipsúm lacum
ést pistrilla et éxaduorsum fábrica : ibist. *DE.* quid íbi facit ?
SY. léctulos in sóle ilignis pédibus faciundós dedit.
DE. úbi potetis uós : bene sane. séd cesso ad eum pérgere ?—
SY. í sane : ego te exércebo hodie, ut dígnus es, silicérnium.
Aéschinus odióse cessat : prándium corrúmpitur ;
Ctésipho autem in amórest totus. égo iam prospiciám mihi :
nám iam abibo atque únum quicquid, quód quidem erit bellíssumum,
cárpam et cyathos sórbilans paulátim hunc producám diem.

MICIO HEGIO iii

MI. Ego in hác re nil repério, quam ob rem laúder tanto opere, Hégio :
meum offícium facio : quód peccatum a nóbis ortumst córrigo.
nisi sí me in illo crédidisti esse hóminum numero, qui íta putant,

575 uorsum Σ : *om.* *A* : uersus *Dziatzko qui* te *omittit.* 577 quonam *A* illi *edd. ant.* : illic *codd.* 584 Σ : pistrilla ei aduorsum *A* : ei exaduorsum *Fleckeisen* 585 *codd.* : illi salignis *Fleckeisen*

sibi fíeri iniuriam últro, si quam fécere ipsi expóstules,
et últro accusant. íd quia non est á me factum, agis grátias?
HE. ah, mínume: numquam te áliter atque es *ésse* animum induxí meum.
sed quaéso ut una mécum ad matrem uírginis eas, Mício,
atque ístaec eadem quaé mihi dixti túte dicas múlieri:
suspícionem hanc própter fratrem *esse*: eíus esse illam psáltriam.
MI. si ita aéquom censes aút si ita opus est fácto, eamus. *HE.* béne facis:
nam et ílli *ita* animum iám releuabis, quaé dolore ac míseria
tabéscit, et tuom offícium fueris fúnctus. sed si alitér putas,
egomét narrabo quaé mihi dixti. *MI.* ímmo ego ibo. *HE.* béne facis:
omnés, quibus res sunt mínus secundae, mágis sunt nescio quó modo
suspíciosi: ad cóntumeliam ómnia accipiúnt magis:
proptér suam inpoténtiam se sémper credunt lúdier.
quaprópter te ipsum púrgare ipsi córam placabílius est.
MI. et récte et uerum dícis. *HE.* sequere me érgo hac intro. *MI.* máxume.

iv

AESCHINVS

Discrúcior animi:
hocíne de inprouisó mali mihi óbici tántum
út neque quid mé faciam néc quid agam certúm sit!
mémbra metu débilia súnt; animus timóre
óbstipuit; péctore consístere nil cónsili quit.

597 esse *ins. Madvig*: in animum *codd.* 600 *Bentley*: fratrem eius se et illam *A*: fratrem eius isse et illam A^2: fratrem eius esse et illam Σ 602 ita *add. Umpfenbach* (*Anal. p.* 19), *qui* (*ibidem*) *uu.* 600, 601 *proscribit* 603 tuo officio *codd.*: *sed* fungi *ap. Ter. semper cum accusatiuo coniungitur* 607 *Bentley*: claudier *codd. fort. recte*: *cf. Andr.* 573: caluier *Faërnus* 611 sit *Dziatzko*: siet *codd.*

uah, quó modo hac me expédiam turba? tánta nunc
suspício de me íncidit ;
néque ea inmerito : Sóstrata
crédit mihi me psáltriam hance emísse ; id anus mi indícium fecit.
nám ut hinc forte ad óbstetricem erat míssa, ubi eam uidi, ílico
accédo, rogito Pámphila quid agát, iam partus ádsiet,
eon óbstetricem accérsat. illa exclámat 'abi, abi : iam, Aéschine,
satis diú dedisti uérba : sat adhuc túa nos frustratást fides.'
"hem, quíd istuc obsecro" ínquam "est?" 'ualeas, hábeas illam quaé placet.'
sensi ílico id illas súspicari, séd me reprehendí tamen,
ne quíd de fratre gárrulae illi dícerem ac fierét palam.
núnc quid faciam? dícam fratris ésse hanc? quod minumést opus
úsquam ecferri. ac mítto : fieri pótis est ut ne qua éxeat :
íd ipsum metuo ut crédant. tot concúrrunt ueri símilia :
égomet rapui ipse ; égomet solui argéntum ; ad me abductást domum.
haéc adeo mea cúlpa fateor fíeri. non me hanc rém patri,
út ut erat gesta, índicasse! exórassem ut eam dúcerem.
céssatum usque adhúc est : nunc porro, Aéschine, expergíscere!
núnc hoc primumst : ád illas ibo, ut púrgem me. accedam ád fores.
périi : horresco sémper ubi pultáre hasce occipió miser.
heús heus : Aeschinús ego sum. aperite áliquis actutum óstium.
pródit nescio quís : concedam huc.

618 ut hinc $A^2\Sigma$: id *A* 621 *post* uerba *add.* $A^2\Sigma$ nobis 624 quid] qui *A* 625 dicam $A^2\Sigma$: *om. A* 626 uisquam *A* 627 id ipsum *Dziatzko* : ipsum id $A^1\Sigma$: ipsum *A* 631 nunc *A* : ium A^2 : nunc iam *DG* 633 miser *G* : fores *AB* : miser fores *cett.*

V MICIO AESCHINVS

MI. Íta uti dixi, Sóstrata,
fácite ; ego Aeschinúm conueniam, ut quó modo acta haec sínt sciat.
séd quis ostium hic pultauit ? *AE.* páter hercle est : perii. *MI.* Aéschine,
AE. quid huic híc negotist ? *MI.* túne has pepulístí fores ?
tacet. quór non ludo hunc áliquantisper ? mélius est,
quandóquidem hoc numquam mi ípse uoluit dícere.
nil míhi respondes ? *AE.* nón equidem istas, quód sciam.
MI. ita ? nám mirabar quíd hic negoti essét tibi.
erúbuit : salua rés est. *AE.* dic sodés, pater,
tibi uéro quid istic ést reï ? *MI.* nil mí quidem.
amícus quidam me á foro abduxít modo
huc áduocatum síbi. *AE.* quid ? *MI.* ego dicám tibi :
habitánt hic quaedam múlieres paupérculae ;
ut opínor eas non nósse te, et certó scio ;
neque ením diu huc migrárunt. *AE.* quid tum póstea ?
MI. uirgo ést cum matre. *AE.* pérge. *MI.* haec uirgo orbást patre ;
hic méus amicus ílli genere est próxumus :
huic leges cogunt núbere hanc. *AE.* perií *MI.* quid est ?
AE. nil : récte : perge. *MI.* is uénit ut secum áuehat :
nam habitát Mileti. *AE.* hem, uírginem ut secum áuehat ?
MI. sic ést ? *AE.* Miletum usque óbsecro ? *MI.* ita. *AE.* animó malest.
quid ipsaé ? quid aiunt ? *MI.* quíd illas censes ? níl enim.
comménta mater ést esse ex alió uiro
nescío quo puerum nátum, neque eum nóminat ;
priórem esse illum, nón oportere huíc dari.
AE. eho, nónne haec iusta tíbi uidentur póscier ?

637 *A* : ostium hoc *cett.* : hostium *BEF* 648 eas *ADG* : has *cett.* 660 *Dziatzko* : uidetur postea *A* : uidentur postea *A*²Σ : uidetur poscere *Bothe et uolg.*

MI. non. *AE.* óbsecro non? án illam hinc abducét, pater?
MI. quid illám ni abducat? *AE.* fáctum a uobis dúriter
inmísericorditérque atque etiam, si ést, pater,
dicéndum magis apérte, inliberáliter.
MI. quam ob rém? *AE.* rogas me? quíd illi tandem créditis
fore ánimi misero qui ílla consueuít prior?
qui infélix haud scio án illam misere núnc amet,
quom hanc síbi uidebit praésens praesenti éripi,
abdúci ab oculis? fácinus indignúm, pater!
MI. qua rátione istuc? quís despondit? quís dedit?
quoi quándo nupsit? aúctor his rebús quis est?
quor dúxit alienam? *AE.* án sedere opórtuit
domi uírginem tam grándem, dum cognátus huc
illínc ueniret éxspectantem? haec, mí pater,
te dícere aequom fúit et id deféndere.
MI. ridículum: aduorsumne íllum causam dícerem
quoi uéneram aduocátus? sed quid ista, Aéschine,
nostra? aút quid nobis cum íllis? abeamús. quid est?
quíd lacrumas? *AE.* pater, óbsecro, ausculta. *MI.* Aéschine, audiui ómnia
ét scio; nam té amo: quo magis quaé agis curae súnt mihi.
AE. íta uelim me prómerentem amés, dum uiuas, mí pater,
út me hoc delictum ádmisisse in me, íd mihi uehementér dolet
ét me tui pudét. *MI.* credo hercle; nam íngenium nouí tuom
líberale; séd uereor ne indíligens nimiúm sies.
ín qua ciuitáte tandem te árbitrare uíuere?
uírginem uitiásti quam te nón ius fuerat tángere.
iam íd peccatum prímum magnum, *mágnum*, at humanúm tamen:

666 illa *A*: cum illa *contra metrum cum* Σ *Donatus* 667 amet *AD^1G*: amat *cett.* 668 praesenti *codd.*: praesentem *Bentley cum Seruio* 670 quis (*bis*) Σ: qui *A* 673 huc *codd.*: hinc *cum Donato Bentley* 684 indiliges *A* 687 magnum *geminauerunt Muretus et Faërnus*: primum agnum *A*: primum magnum *A^1*

fécere alii saépe item boni. at póstquam id euenít, cedo
númquid circumspéxti? aut num quid túte prospextí tibi,
quíd fieret? qua fíeret? si te mi ípsum puduit próloqui,
quá resciscerem? haéc dum dubitas, ménses abierúnt decem.
pródidisti et te ét illam miseram et gnátum, quod quidem in té fuit.
quíd? credebas dórmienti haec tíbi confecturós deos?
ét illam sine tua ópera in cubiculum íri deductúm domum?
nólim ceterárum rerum té socordem eodém modo.
bóno animo es, ducés uxorem hanc. *AE.* hém. *MI.* bono inquam animo és. *AE.* pater,
óbsecro, num lúdis nunc tu me? *MI.* égo te? quam ob rem? *AE.* néscio:
quía tam misere hoc ésse cupio uérum, eo uereór magis.
MI. ábi domum ac deos cónprecare ut úxorem accersás: abi.
AE. quíd? iam uxorem? *MI.* iám. *AE.* iam? *MI.* iam quantúm potes. *AE.* di mé, pater,
ómnes oderínt, ni magis te quam óculos nunc [ego] amó meos.
MI. quíd? quam illam? *AE.* aeque. *MI.* pérbenigne. *AE.* quíd? ille ubist Milésius?
MI. périit: abiit, náuem ascendit. séd quor cessas? *AE.* ábi, pater:
tú potius deos cónprecare; nám tibi eos certó scio,
quó uir melior múlto es quam ego, obtémperaturós magis.
MI. égo eo intro, ut quae opus súnt parentur: tú fac ut dixi, sí sapis.—
AE. quid hoc ést negoti? hoc ést patrem esse aut hóc est filium ésse?

688 uenit *A*   696 *Fleckeisen*: *om.* hanc *A*   animo est inquam *A*: animo es inquam Σ   697 *DG*: nunc ludis tu *A*: num ludis tu nunc (mihi nunc *F*) *cett.*   700 potes *ADGF*: potest *cett.*   701 ego *om. A*   702 quicquam illa *A*   703 periit abit nauem escendit *A*: nauem ascendit abiit periit *DG*: abiit periit nauem ascendit *cett.*

si fráter aut sodális esset, quí magis morem géreret?
hic nón amandust? hícine non gestándus in sinúst? hem.
itaque ádeo magnam mi ínicit sua cómmoditate cúram,
ne inprúdens forte fáciam quod nolít: sciens cauébo.
sed césso ire intro, né morae meis núptiis egomét siem?

DEMEA vi

DE. Deféssus sum ambulándo: ut, Syre, te cúm tua
monstrátione mágnus perdat Iúppiter!
perréptaui usque omne óppidum: ad portam, ád lacum,
quo nón? neque fabrica illi úlla erat nec frátrem homo
uidísse se aibat quísquam. nunc ueró domi
certum ósbidere est úsque, donec rédierit.

MICIO DEMEA vii

MI. Ibo, íllis dicam núllam esse in nobís moram.
DE. sed eccum ípsum. te iam dúdum quaero, Mício.
MI. quid nám? *DE.* fero alia flágitia ad te ingéntia
boni illíus adulescéntis. *MI.* ecce autém! *DE.* noua,
capitália. *MI.* ohe iam! *DE.* néscis qui uir sít. *MI.* scio.
DE. a stúlte, tu de psáltria me sómnias
agere: hóc peccatum in uírginemst ciuém. *MI.* scio.
DE. oho, scís et patere? *MI.* quíd ni patiar? *DE.* díc mihi,
non clámas? non insánis? *MI.* non: malím quidem—
DE. puer nátust. *MI.* di bene uórtant! *DE.* uirgo níl habet.
MI. audíui. *DE.* et ducenda índotatast. *MI.* scílicet.
DE. quid núnc futurumst? *MI.* íd enim quod res ípsa fert:

709 amandus *A* : amandus est Σ 710 inicit *Bentley* : iniecit *codd.* 711 inprudens forte *Bentley* : forte imprudens *codd.* 712 sim *Guyet* : siem *codd.* 716 *Bentley* : neque illi (illic *A*²) fabrica *A* : illic fabrica *DG* : fabrica illic *cett.* 717 domo *A* 723 eho *A* : oeh *A*² ah nescis Σ 724 *A*²Σ : o stulte *A* 728 natus *A* : natus est Σ

illínc huc transferétur uirgo. *DE.* o Iúppiter,
istócine pacto opórtet? *MI.* quid faciam ámplius?
DE. quid fácias? si non ípsa re tibi istúc dolet,
simuláre certe est hóminis. *MI.* quin iam uírginem
despóndi; res compósitast; fiunt núptiae;
dempsí metum omnem: haec mágis sunt hominis. *DE.* céterum
placét tibi factum, Mício? *MI.* non, sí queam
mutáre. nunc quom nón queo, animo aequó fero.
ita uítast hominum quási quom ludas tésseris:
si illúd quod maxume ópus est iactu nón cadit,
illúd quod cecidit fórte, id arte ut córrigas.
DE. corréctor! nempe tua árte uigintí minae
pro psáltria periére: quae quantúm potest
aliquo ábiciundast, sí non pretio, grátiis.
MI. neque ést neque illam sáne studeo uéndere.
DE. quid ígitur facies? *MI.* dómi erit. *DE.* pro diuóm fidem,
meretríx et mater fámilias una [erit] ín domo?
MI. quor nón? *DE.* sanum te crédis esse? *MI.* equidem árbitror.
DE. ita mé di bene ament, út uideo [ego] tuam inéptiam,
factúrum credo ut hábeas quicum cántites.
MI. quor nón? *DE.* et noua nupta éadem haec discet. *MI.* scílicet.
DE. tu intér eas restim dúctans saltabís. *MI.* probe.
DE. probe? *MI.* ét tu nobiscum úna, si opus sit. *DE.* eí mihi!
non te haéc pudent? *MI.* iam uéro omitte, Démea,
tuam ístanc iracúndiam, atque ita utí decet

738 id mutare *A*   744 *A*: at gratiis *A*²: uel gratiis Σ   747 *A*: una erit in domo *A*²Σ   748 sanum *AD*¹*G*: sanumne *cett.*   749 me *habet A*: *om. cett.*   ego tuam *uel* tuam ego *codd.*: ego *seclusi*   750 cantites *A*²: cantices *A*   755 istam *A*

hilarum ác lubentem fác te gnati in núptiis.
ego hós conuenio : póst huc redeo.—*DE.* o Iúppiter,
hancíne uitam ! hoscin móres ! hanc deméntiam !
uxór sine dote úeniet ; intus psáltriast ;
domus súmptuosa ; adu1éscens luxu pérditus ;
senéx delirans. ípsa si cupiát Salus,
seruáre prorsus nón potest hanc fámiliam.

ACTVS V

SYRVS DEMEA i

SY. Edepól, Syrisce, té curasti mólliter
lautéque munus ádministrastí tuom :
abi. séd postquam intus sum ómnium rerúm satur,
prodeámbulare huc lúbitumst. *DE.* illud sís uide :
exémplum disciplínae ? *SY.* ecce autem híc adest
senex nóster. quid fit ? quíd tu es tristis ? *DE.* óh scelus !
SY. ohe iám ! tu uerba fúndis hic, sapiéntia !
DE. tun sí meus esses . . *SY.* dís quidem esses, Démea,
ac tuám rem constabilísses. *DE.* exemplo ómnibus
curárem ut esses. *SY.* quam ób rem ? quid fecí ? *DE.* rogas ?
in ípsa turba atque ín peccato máxumo,
quod uíx sedatum sátis est, potastí, scelus,
quasi ré bene gesta. *SY.* sáne nollem huc éxitum.

DROMO SYRVS DEMEA ii

DR. Heus Sýre, rogat te Ctésipho ut redeás. *SY.* abi.—
DE. quid Ctésiphonem hic nárrat ? *SY.* nil. *DE.* eho, cárnufex,

756 in *om. A* 757 *A* : conueniam $A^2\Sigma$ 765 abi *om. A* : *add. in fine uersus* 764 A^2 766 $A^2\Sigma$: libuit *A* 770 tun *codd. omnes praeter GP*[1] : *hic et alibi* tun *adfirmatiuom tuetur Minton Warren* 771 *Bentley* : exempla *A* : exemplum Σ 774 potasti Σ : potis *A* : potatis A^2 775 huc D^1G : hunc *A et cett.*

est Ctésipho intus? *SY.* nón est. *DE.* quor hic nóminat?
SY. est álius quidam, párasitaster paúlulus:
nostín? *DE.* iam scibo. *SY.* quíd agis? quo abis? *DE.* mítte me.
SY. noli ínquam. *DE.* non manum ábstines, mastígia?
an tíbi iam mauis cérebrum dispergam híc? *SY.* abit.—
edepól comissatórem haud sane cómmodum,
praesértim Ctesiphóni! quid ego núnc agam?
nisi, dum haéc silescunt túrbae, interea in ángulum
aliquo ábeam atque edormíscam hoc uilli: síc agam.

iii MICIO DEMEA

MI. Paráta a nobis súnt, ita ut dixi, Sóstrata:
ubi uís . . quis nam a me pépulit tam grauitér fores?
DE. ei míhi, quid faciam? quíd agam? quid clamem aút querar?
o caélum, o terra, o mária Neptuni! *MI.* ém tibi:
rescíuit omnem rem: íd nunc clamat: ílicet;
parátae lites: súccurrendumst. *DE.* éccum adest
commúnis corruptéla nostrum líberum.
MI. tandém reprime iracúndiam atque ad té redi.
DE. représsi, redii, mítto maledicta ómnia:
rem ipsám putemus. díctum hoc inter nós fuit
(ex te ádeo est ortum), né tu curarés meum
neue égo tuom? respónde. *MI.* factumst, nón nego.
DE. quor núnc apud te pótat? quor recipís meum?
quor émis amicam, Mício? num quí minus
mihi idém ius aequomst ésse quod mecúmst tibi?
quando égo tuom non cúro, ne curá meum.
MI. non aéquom dicis. *DE.* nón? *MI.* nam uetus uerbum hóc quidemst,

780 scio *A* 786 uilli *EGF*[2]: uillis *A*: uini *cett.* 791 scilicet *BCEFGP*: licet *D*

communia esse amícorum inter se ómnia.
DE. facéte ! nunc demum ístaec nata orátiost.
MI. auscúlta paucis nísi molestumst, Démea.
princípio, si id te mórdet, sumptum fílii
quem fáciunt, quaeso hoc fácito tecum cógites :
tu illós duo olim pró re tollebás tua,
quod sátis putabas túa bona ambobús fore,
et mé tum uxorem crédidisti scílicet
ductúrum. eandem illam rátionem antiquam óbtine :
consérua, quaere, párce, fac quam plúrimum
illís relinquas : glóriam tu istam óbtine.
mea, quaé praeter spem euénere, utantúr sine.
de súmma nil decédet : quod hinc accésserit,
id dé lucro putáto esse omne. haec sí uoles
in ánimo uere cógitare, Démea,
et mi ét tibi et illis démpseris moléstiam.
DE. mittó rem : consuetúdinem amborúm . . *MI.* mane :
scio : ístuc ibam. múlta in homine, Démea,
signa ínsunt ex quibus cóniectura fácile fit,
duo quóm idem faciunt, saépe ut possis dícere
'hoc lícet inpune fácere huic, illi nón licet,'
non quó dissimilis rés sit sed quo is quí facit.
quae ego inésse in illis uídeo, ut confidám fore
ita ut uólumus. uideo eos sápere, intellegere, ín loco
ueréri, inter se amáre : scires líberum
ingénium atque animum : quó uis illos tú die
reddúcas. at enim métuas ne ab re sínt tamen
omíssiores paúlo. o noster Démea,
ad ómnia alia aetáte sapimus réctius ;

804 se *om. A* 809 tolerabas *A* 814 *AD*[1]*G* : tu istanc tibi obtine *cett.* : *unde Bentley* tu istanc tibi (*sc.* habeas) 816 decedit *A* 820 amborum *A* : ipsorum *cum* Σ *Donatus* 824 facere] re *A* 826 in *om. A* 827 eos *om. A* 828 *Lachmann* : sciret *A* : scire est *cett.* : seiris *Dziatzko* 829 illostude *A* : illo studio *D*[1] 830 *D* : reducas *cett.*

solum únum hoc uitium adfért senectus hóminibus :
adténtiores súmus ad rem omnes quám sat est :
quod illós sat aetas ácuet. *DE.* ne nimiúm modo
bonaé tuae istae nós rationes, Mício,
et túos iste animus aéquos subuortát. *MI.* tace :
non fíet. mitte iam ístaec ; da te hodié mihi :
expórge frontem. *DE.* scílicet ita témpus fert :
faciúndumst. ceterum égo rus cras cum fílio
cum prímo luci ibo hínc. *MI.* de nocte cénseo :
hodié modo hilarum fác te. *DE.* et istam psáltriam
una ílluc mecum hinc ábstraham. *MI.* pugnáueris :
eo pácto prorsum illi ádligaris fílium.
modo fácito ut illam sérues. *DE.* ego istuc uídero
atque íbi fauillae pléna, fumi ac póllinis
coquéndo sit faxo ét molendo ; praéter haec
merídie ipso fáciam ut stipulam cónligat :
tam excóctam reddam atque átram quam carbóst. *MI.* placet :
nunc míhi uidere sápere. atque equidem fílium
tum etiám si nolit cógam ut cum illa uná cubet.
DE. derídes ? fortunátu's qui isto animó sies.
ego séntio . . *MI.* ah, pergísne ? *DE.* iam iam désino.
MI. i ergo íntro, et quoi rei est, eí rei [hilarum] hunc sumamús diem.

iv DEMEA

Númquam ita quisquam béne subducta rátione ad uitám fuit
quín res aetas úsus semper áliquid adportét noui,
áliquid moneat : út illa quae te scísse credas néscias,
ét quae tibi putáris prima, in éxperiundo ut répudies.

833 adfert senectus *ADG* : senectus adfert (affert) *cett.* 837 istae *AC* 845 is videro *A* 854 *A*²: quod res est *ABCP*: cui rei opus *DEG* ilarum *add. A*²: hilarem *DEG* : ilare *F* 857 scisse *A* : scire Σ

quód nunc mi euenít; nam ego uitam dúram quam uixi úsque adhuc
própe iam excurso spátio omitto. id quam ób rem? re ipsa répperi
fácilitate níl esse homini mélius neque cleméntia.
íd esse uerum ex me átque ex fratre quoíuis facilest nóscere.
ílle suam egit sémper uitam in ótio, in conuíuiis,
clémens, placidus, núlli laedere ós, adridere ómnibus;
síbi uixit, sibi súmptum fecit: ómnes bene dicúnt, amant.
égo ille agrestis, saéuos, tristis, párcus, truculentús, tenax
dúxi uxorem: quam íbi miseriam uídi! nati fílii:
ália cura. heia aútem, dum studeo íllis ut quam plúrimum
fácerem, contriui ín quaerundo uítam atque aetatém meam:
núnc exacta aetáte hoc fructi pró labore ab eís fero,
ódium; ille alter síne labore pátria potitur cómmoda.
íllum amant, me fúgitant; illi crédunt consilia ómnia,
íllum diligúnt, apud illum súnt ambo, ego desértus sum;
íllum ut uiuat óptant, meam autem mórtem exspectant scílicet.
íta eos meo labóre eductos máxumo hic fecít suos
paúlo sumptu: míseriam omnem ego cápio, hic potitur gaúdia.
áge age nunciam éxperiamur cóntra, ecquid ego póssiem
blánde dicere aút benigne fácere, quando hoc próuocat.
égo quoque a meís me amari et mágni fieri póstulo:
si íd fit dando atque óbsequendo, nón posteriorés feram.
déerit: id mea mínume re fert quí sum natu máxumus.

SYRVS DEMEA V

SY. Heus Démea, orat fráter ne abeas lóngius.
DE. quis homo? ó Syre noster, sálue: quid fit? quíd agitur?

860 id quam *A*[1]: inquam *A* 870 frucfructi *A* 875 meo *geminauit A* eductos *C*[2]: edoctos *C*[1]*D*: edicatos *A*: educatos *A*[2]*D* 877 *A*[2]: porro contra et quid *A* 879 fieri *A*: pendi *A*[2] Σ

SY. recte. *DE.* óptumest. iam núnc haec tria primum áddidi
praetér naturam : 'o nóster, quid fit ? quíd agitur ?'
seruom haúd inliberálem praebes te ét tibi
lubéns bene faxim. *SY.* grátiam habeo. *DE.* atquí, Syre,
hoc uérumst et ipsa re éxperiere própediem.

vi GETA DEMEA

GE. Era, ego húc ad hos prouíso quam mox uírginem
accérsant. sed eccum Démeam. salués sies.
DE. o quí uocare ? *GE.* Géta. *DE.* Geta, hominem máxumi
pretí te esse hodie iúdicaui animó meo ;
nam is míhi profectost séruos spectatús satis
quoi dóminus curaest, íta uti tibi sensí, Geta,
et tíbi ob eam rem, sí quid usus uénerit,
lubéns bene faxim. méditor esse adfábilis
et béne procedit. *GE.* bónus es, quom haec exístumas.
DE. paulátim plebem prímulum fació meam.

vii AESCHINVS DEMEA SYRVS GETA

AE. Occídunt me equidem, dúm nimis sanctas núptias
student fácere : in adparándo consumúnt diem.
DE. quid ágitur, Aeschine ? *AE.* éhem, pater mi, tu híc eras ?
DE. tuos hércle uero et ánimo et naturá pater,
qui té amat plús quam hosce óculos. sed quor nón domum
uxórem accersis ? *AE.* cúpio ; uerum hoc míhi moraest,
tibícina et hymenaéum qui cantént. *DE.* eho,
uin tu huíc seni auscultáre ? *AE.* quid ? *DE.* missa haéc face,
hymenaéum turbas lámpades tibícinas,

888 A^1 : experire *A* 893 praefecto *A* 899 equidem *scripsi cum A* : quidem Σ 906 istaec *A* : istec *D G* 907 lampades *scripsi* : lampedes *A* : lampadas Σ

atque hánc in horto máceriam iube dírui
quantúm potest: hac tránsfer; unam fác domum;
tradúce et matrem et fámiliam omnem ad nós. *AE.* placet,
patér lepidissume. *DE.* eúge, iam lepidús uocor.
fratri aédes fient péruiae, turbám domum
addúcet, [et] sumptu amíttet multa: quíd mea?
ego lépidus ineo grátiam. iube núnciam
dinúmeret ille Bábylo uigintí minas.
Syre, céssas ire ac fácere? *SY.* quid ego? *DE.* dírue.
tu illás abi et tradúce. *GE.* di tibi, Démea,
bene fáciant, quom te uídeo nostrae fámiliae
tam ex ánimo factum uélle. *DE.* dignos árbitror.—
quid tú aïs? *AE.* sic opínor. *DE.* multo réctiust
quam illám puerperam húc nunc duci pér uiam
aegrótam. *AE.* nil enim uídi melius, mí pater.
DE. sic sóleo. sed eccum Mício egreditúr foras.

Micio Demea Aeschinvs viii

MI. Iubet fráter? ubi is est? tún iubes hoc, Démea?
DE. ego uéro iubeo et hác re et aliis ómnibus
quam máxume unam fácere nos hanc fámiliam,
colere ádiuuare adiúngere. *AE.* ita quaesó, pater.
MI. haud áliter censeo. *DE.* immo hercle ita nobís decet.
primum huíus uxorist máter. *MI.* est. quid póstea?
DE. proba ét modesta. *MI.* ita áiunt. *DE.* natu grándior.
MI. scio. *DE.* párere iam diu haéc per annos nón potest;
nec qui eám respiciat quísquam est: solast. *MI.* quam híc
rem agit?
DE. hanc te aéquomst ducere, ét te operam ut fiát dare.
MI. me dúcere autem? *DE.* té. *MI.* me? *DE.* te inquam.
MI. inéptis. *DE.* si tu sís homo,

910 traduc et matrum *A* 912 fratri *A*: fratris *contra metrum* $A^2\Sigma$ 913 A^2: et sumptum (sumptu *EF*) amittet (admittet) *cett.* 914 *Hic est uersus ultimus codicis Bembini* 920 ais *E*: agis *BC*

hic fáciat. *AE.* mi patér! *MI.* quid tu autem huic, ásine, auscultas? *DE.* níl agis:
fieri áliter non potést. *MI.* deliras. *AE.* síne te exorem, mí pater.
MI. insánis: aufer. *DE.* áge, da ueniam fílio. *MI.* satin sánus es?
ego nóuos maritus ánno demum quínto et sexagénsumo
fiam átque anum decrépitam ducam? idne éstis auctorés mihi?
AE. fac: prómisi ego illis. *MI.* prómisti autem? dé te largitór, puer.
DE. age, quíd si quid te máius oret? *MI.* quási non hoc sit máxumum.
DE. da uéniam. *AE.* ne grauáre. *DE.* fac, promítte. *MI.* non omíttitis?
AE. non, nísi te exorem. *MI.* uís est haec quidem. *DE.* áge prolixe, Mício.
MI. etsi hóc mihi prauom inéptum absurdum atque álienum a uitá mea
uidétur: si uos tánto opere istuc uóltis, fiat. *AE.* béne facis.
DE. meritó te amo. uerúm . . *MI.* quid? *DE.* ego dicam, hóc quom confit quód uolo.
MI. quid núnc quod restat? *DE.* Hégio est *hic* hís cognatus próxumus,
adfínis nobis, paúper: bene nos áliquid facere illí decet.
MI. quid fácere? *DE.* agellist híc sub urbe paúlum quod locitás foras:
huic démus qui fruátur. *MI.* paulum id aútemst? *DE.* si multúmst, tamen
faciúndumst: pro patre huíc est, bonus est, nóster est, recté datur.

937 aufer *Donatus*: *om.* Σ sat insanus es *BFP* 940 promisti *A*: promisisti Σ 946 *Dziatzko sic personas distribuit* confit *Donat.*: cum fit Σ 947 hic *add. Bentley* 950 multum sit *BCEFP*

postrémo nunc meum íllud uerbum fácio quod tu, Mício,
bene ét sapienter díxti dudum : 'uítium commune ómniumst,
quod nímium ad rem in senécta attenti súmus' : hanc maculam nós decet
ecfúgere. et dictumst uére et reapse fíeri oportet. *AE.* mí pater !
MI. quid istúc ? *ager* dabitur *Hégioni* quándoquidem hic uolt. *AE.* gaúdeo.
DE. nunc tú mihi es germánus *frater* páriter animo et córpore.
suó sibi gladio hunc iúgulo.

SYRVS DEMEA MICIO AESCHINVS ix

SY. Factumst quód iussisti, Démea.
DE. frúgi homo's. ergo édepol hodie meá quidem senténtia
iúdico Syrum fíeri esse aequom líberum. *MI.* istunc líberum ?
quód nam ob factum ? *DE.* múlta. *SY.* o noster Démea, edepol uír bonu's !
égo istos uobis úsque a pueris cúraui ambos sédulo :
dócui, monui, béne praecepi sémper quae potui ómnia.
DE. rés apparet. équidem porro haec, óbsonare cúm fide,
scórtum adducere, ádparare dé die conuíuium :
nón mediocris hóminis haec sunt ófficia. *SY.* o lepidúm caput !
DE. póstremo hodie in psáltria ista emúnda hic adiutór fuit,
híc curauit : pródesse aequomst : álii meliorés erunt.
dénique hic uolt fíeri. *MI.* uin tu hoc fíeri ? *AE.* cupio. *MI.* sí quidem
tú uis : Syre, eho accéde huc ad me : líber esto. *SY.* béne facis.

952 nunc *Paumier* : non *codd.* 955 et dictumst *DG* : et *om. cett.* 956 *Fleckeisen* : istuc Σ : istic *uolg.* 957 mihi es *EFG* : es mihi *cett.* frater *ins. Fleckeisen* 958 iusti *DEG* 961 bonus C^1FP : bonus es C^2 964 equidem *scripsi* : et quidem *codd.* 967 istac Σ

ómnibus gratiam hábeo et seorsum tíbi praeterea, Démea.
DE. gaúdeo. *AE* et ego. *SY.* crédo. utinam hoc perpétuom fiat gaúdium,
Phrýgiam ut uxorém meam una mécum uideam líberam !
DE. óptumam equidem múlierem. *SY.* equidem tuó nepoti huius fílio
hódie prima mámmam dedit haec. *DE.* hércle uero sério,
síquidem prima dédit, haud dubiumst quín emitti aequóm siet.
MI. ób eam rem ? *DE.* ob eam. póstremo a me argéntum quantist súmito.
SY. dí tibi, Demea, ómnes semper ómnia optata ófferant !
MI. Sýre, processisti hódie pulchre. *DE.* síquidem porro, Mício,
tú tuom officium fácies, atque huic áliquid paulum praé manu
déderis, unde utátur : reddet tíbi cito. *MI.* istoc uílius.
AE. frúgi homost. *SY.* reddam hércle, da modo. *AE.* áge, pater ! *MI.* post cónsulam.
DE. fáciet. *SY.* o uir óptume ! *AE.* o patér mi festiuíssume !—
MI. quíd istuc ? quae res tám repente móres mutauít tuos ?
quód prolubium ? quaé istaec subitast lárgitas ? *DE.* dicám tibi :
út id ostenderém, quod te isti fácilem et festiuóm putant,
íd non fieri ex uéra uita néque adeo ex aequo ét bono,
séd ex adsentando, índulgendo [et] lárgiendo, Mício.
núnc adeo si ob eám rem uobis méa uita inuisa, Aéschine, est,
quía non iusta iniústa prorsus ómnia omnino óbsequor,
míssa facio : ecfúndite, emite, fácite quod uobís lubet.
séd si id uoltis pótius, quae uos própter adulescéntiam
mínus uidetis, mágis inpense cúpitis, consulitís parum,

974 equidem *scripsi* : quidem *codd.* 985 proluvium *BC²DG* : *sed poeta* Caecilii *locum in quo reperitur* prolubium *habuisse in animo uidetur* 988 et *secluserunt Ladewig et Madvig*

haéc reprehendere ét corrigere [me] et óbsecundare ín loco :
ecce me, qui id fáciam uobis. *AE.* tíbi, pater, permíttimus :
plús scis quod ópus factost. sed de frátre quid fiét? *DE.* sino :
hábeat : in istac fínem faciat. *MI.* ístuc recte. *CANTOR.* plaúdite !

994 *Bentley* : obsecundare Σ : secundare *Donat.* 996 *Fleckeisen* : quid opus factost (sit D^1) Σ : *post* quid *potius sequeretur coniunctiuos*

OXFORD CLASSICAL TEXTS

The prices given of copies on ordinary paper are for copies bound in limp cloth ; uncut copies may be had in paper covers at 6d. less per volume (1s. less for those priced from 6s. in cloth).

All volumes are also on sale interleaved with writing-paper and bound in stout cloth ; prices on application.

April 1910

HENRY FROWDE
OXFORD UNIVERSITY PRESS
LONDON, EDINBURGH, NEW YORK, TORONTO AND MELBOURNE

Greek

Aeschylus. A. Sidgwick. 3s. 6d. (India paper, 4s. 6d.)

Antoninus. J. H. Leopold. 3s. (India paper, 4s.)

Apollonius Rhodius. R. C. Seaton. 3s. (India paper, 4s.)

Aristophanes. F. W. Hall, W. M. Geldart. (India paper, 8s. 6d.)
I. Ach., Eq., Nub., Vesp., Pax, Aves. 3s. 6d. (India paper, 4s. 6d.)
II. Lys., Thesm., Ran., Eccl., Plut., fr. 3s. 6d. (India paper, 4s. 6d.)

Bucolici Graeci. U. von Wilamowitz-Moellendorff. 3s. (India paper, 4s.)

Demosthenes. S. H. Butcher.
I. Orationes I-XIX. 4s. 6d. II. i. Orationes XX-XXVI. 3s. 6d.
Together on India paper, 12s. 6d.

Euripides. Gilbert Murray. (India paper, I-III, 12. 6d.; I-II, 9s.; III, 4s. 6d.)
I. Cyc., Alc., Med., Heracl., Hip., Andr., Hec. 3s. 6d.
II. Suppl., Herc., Ion, Tro., El., I. T. 3s. 6d.
III. Hel., Phoen., Or., Bacch., Iph. Aul., Rh. (In the press.)

Hellenica Oxyrhynchia cum Theopompi et Cratippi fragmentis. B. P. Grenfell, A. S. Hunt. 4s. 6d.

Herodotus. K. Hude. (India paper, 12s. 6d.)
Vol. I (Books I-IV). 4s. 6d. Vol. II (Books V-IX). 4s. 6d.

Homer, 3s. per volume.
Iliad. (Vols. I and II.) D. B. Monro, T. W. Allen. (India paper, 7s.)
Odyssey. (Vols. III and IV.) T. W. Allen. (India paper, 6s.)

Hyperides. F. G. Kenyon. 3s. 6d.

Longinus. A. O. Prickard. 2s. 6d.

Plato. J. Burnet. Vols. I-III, 6s. each (India paper, 7s. each). Vol. IV. 7s. (India paper, 8s. 6d.) Vol. V. 8s. (India paper, 10s. 6d.)
I. Euth., Apol., Crit., Ph.; Crat., Tht., Soph., Polit.
II. Par., Phil., Symp., Phdr.; Alc. I, II, Hipp., Am.
III. Thg., Chrm., Lch., Lys.; Euthd., Prot., Gorg., Men.; Hipp. ma., mi., Io, Menex.
IV. Clit., Rep., Tim., Critias. Also Republic, separately, 6s.; on quarto writing-paper, 10s. 6d.
V. Minos, Leges, Epinomis, Epistulae. Definitiones, Spuria.
First and fifth tetralogies separately, paper covers, 2s. each.

Theophrasti Characteres. H. Diels. 3s. 6d.

Thucydides. H. Stuart Jones. (India paper, 8s. 6d.)
I. Books 1-4. II. Books 5-8. 3s. 6d. each.

Xenophon. E. C. Marchant. Vols. I-III. (India paper, 12s. 6d.)
I. Historia Graeca. 3s.
II. Libri Socratici. 3s. 6d.
III. Anabasis. 3s.
IV. Cyropaedia. 3s. 6d.

Latin

Asconius. A. C. Clark. 3s. 6d.

Caesar, Commentarii. R. L. A. Du Pontet. (India paper, 7s.)
Bellum Gallicum. 2s. 6d. Bellum Civile. 3s.

Catullus. R. Ellis. 2s. 6d. (With Tibullus and Propertius, on India paper, 8s. 6d.)

Cicero, Epistulae. L. C. Purser. (India paper, 21s.)
I. Epp. ad Fam. 6s.; II. ad Att., Pars i (1-8), Pars ii (9-16), 4s. 6d. each; III. ad Q. F., ad M. Brut., Fragm. 3s.

Orationes. (Rosc. Am. etc., Mil. etc., Verrinae, India paper, 18s. 6d.)
Rosc. Am., I. Pomp., Clu., Cat., Mur., Cael. A. C. Clark. 3s.
Pro Milone, Caesarianae, Philippicae. A. C. Clark. 3s.
Verrinae. W. Peterson. 4s.
Pro Quinctio, Pro Roscio Comoedo, Pro Caecina, De lege Agraria, Pro Rabirio perduellionis reo, Pro Flacco, In Pisonem, Pro Rabirio Postumo. A. C. Clark. 3s.

Rhetorica. A. S. Wilkins. (India paper, 7s. 6d.)
I. De Oratore. 3s. II. Brutus, etc. 3s. 6d.

Horace. E. C. Wickham. 3s. (India paper, 4s. 6d.)

Lucretius. C. Bailey. 3s. (India paper, 4s.)

Martial. W. M. Lindsay. 6s. (India paper, 7s. 6d.)

Nepos. E. O. Winstedt. 2s.

Persius and Juvenal. S. G. Owen. 3s. (India paper, 4s.)

Plautus. W. M. Lindsay. (India paper, 16s.)
I. Amph.—Merc. II. Miles—fragm. 6s. each.

Propertius. J. S. Phillimore. 3s. (India paper, see Catullus.)

Statius. (Complete on India paper. 10s. 6d.)

Silvae. J. S. Phillimore. 3s. 6d.

Thebais and Achilleis. H. W. Garrod. 6s.

Tacitus, Opera Minora. H. Furneaux. 2s.

Annales. C D. Fisher. 6s. (India paper, 7s.)

Terence. R. Y. Tyrrell. 3s. 6d. (India paper, 5s.)

Tibullus. J. P. Postgate. 2s. (India paper, see Catullus.)

Vergil. F. A. Hirtzel. 3s. 6d. (India paper, 4s. 6d.)

Appendix Vergiliana. R. Ellis. 4s.

PA
6755
A2
1902

Terentius Afer, Publius
Comoediae

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY